

شَرْحُ السُّنَنِ

تَأَلِيفُ

إِمَامِ أَهْلِ السُّنَّةِ وَالْجَمَاعَةِ فِي عَصْرِهِ
أَبُو مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ خَلْفٍ الْبَرْبَهَارِيِّ
الْمُتَوَفَّى سَنَةَ ٣٢٩ هـ

Şerh'us Sünne

Müellif

İmam el-Berbehari

Mütercim

Ebû Muhammed Selefı

MUVAHHİD YAYINLARI

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

Rahmân ve Rahîm Olan Allah'ın Adıyla

MUVAHHİD YAYINLARI

 www.almuwahhid.org

İletişim:

 info@almuwahhid.org

شَرْحُ السُّنَّةِ

أَبُو مُحَمَّدٍ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ خَلْفِ الْبَرْبَهَارِيِّ

الْمُتَوَفَّى: ٣٢٩ هـ

Şerh'us Sünne

Müellif:

İmam el-Berbehari

rahimehullah

Mütercim

Ebu Muhammed Selefı

Hutbet'ul Hace¹

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ ، نَحْمَدُهُ ، وَنَسْتَعِينُهُ ، وَنَسْتَغْفِرُهُ ، وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا ، وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا ، مَنْ هَدَيْهِ اللَّهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ ، وَمَنْ يَضِلَّ فَلَا هَادِيَ لَهُ ، وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَتَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا . يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِغِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا

:أما بعد

فإن أصدق الحديث كتاب الله ، وخير الهدي هدي محمد ، وشر الأمور محدثاتها ، وكل محدثة بدعة، وكل بدعة ضلالة ، وكل ضلالة في النار

"Hamd, ancak Allah (*celle celaluhu*) içindir. O'na hamd eder, O'ndan yardım ve mağfiret dileriz. Nefislerimizin şerrinden, amellerimizin kötülüğünden O'na sığınırız. Allah (*celle celaluhu*) kimi hidayete erdirirse onu sapıtacak, kimi de saptırırsa onu hidayete erdirecek yoktur.

Allah (*celle celaluhu*)'dan başka ibadete layık ilah olmadığına şahadet ederim. O, tektir ve ortağı yoktur. Yine şahadet ederim ki, Muhammed (*sallallahu aleyhi ve sellem*) O'nun kulu ve Rasulü'dür.

"Ey iman edenler! Allah'tan korkulması gerektiği gibi korkun ve sizler ancak Müslümanlar olarak ölün!" (Ali İmran 3/102);

"Ey insanlar! Sizi bir tek nefisten yaratan ve ondan da eşini yaratan ve ikisinden birçok erkekler ve kadınlar üretilen Rabbinizden sakının! Adını kullanarak birbirinizden dilekte bulunduğunuz Allah'tan ve akrabalık haklarına riayetsizlikten sakının! Şüphesiz Allah sizin üzerinize gözetleyicidir." (en-Nisa 4/1);

"Ey iman edenler! Allah'tan sakının ve sözün en doğrusunu söyleyin ki Allah, amellerinizi ıslah etsin ve günahlarınızı bağışlasın. Kim Allah'a ve Rasulü'ne itaat ederse büyük bir kurtuluşa ermiş olur." (el-Ahzab 3/70-71) Muhakkak ki, sözlerin en hayırlısı Allah'ın Kitabı, yolların en hayırlısı Muhammed (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'in yoludur. İşlerin en kötüsü ise

¹ Şeyh'ul İslam ibni Teymiyye'nin *إِيمَانِ وَعَدْلِ نِظَامِ الْإِسْلَامِ وَالْإِيمَانِ* İslam Nizamı ve İman'ın düğümü (*Mecma'ul Feteva*, 14/223) dediği Hutbet'ul Hace isimli bu duayı, Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) hutbelerinin girişinde okurdu.

sonradan uydurulanlardır. (Sonradan uydurulup dine sokulan) her bid'at sapıklık ve her sapıklık da atəstedir."²

Müellif İmam el-Berbehari ve Eseri Şerh'us Sunne

İmam Ebu Muhammed el-Berbehari (329H)³

İmam, önder, mücahid, bid'atleri imha eden; kendi asrında Hanbeliler'in şeyhi; İmam el-Berbehari. Tam ismi Ebu Muhammed el-Hasan ibnu Ali ibnu Halef el-Berbehari'dir. Künyesi Ebu Muhammed'dir. Hindistan'dan ilaç getirilen yer olan Berbahar'a nispetle Berbehari olarak bilinmektedir.⁴ Nerede ve tam olarak ne zaman doğduğu bilinmemekle beraber, Bağdat'ta yetiştiği bilgisi vardır. Yetmiş altı yahut yetmiş yedi sene yaşadığı söylenmiştir. Buna göre (Allah-u A'lem) 252H ya da 253H doğumlu olmalıdır. "el-Menhec'ul Ahmed" yazarı Muciruddin el-Uleymi onun doksanaltı sene yaşadığını zikreder ki buna göre de doğum tarihi 233H senesi olmaktadır ancak Allah-u A'lem birinci görüş daha doğru gözükmektedir.

Hanbeli mezhebi âlimlerinden ve müctehidlerindedir. Hadis ve fıkıh halkalarında talebeleri irşad etmiştir. Hafızası güçlü ve hadiste sika biridir. **Hafız, fakih ve zahittir.** Şairlik yönü de vardır. Yaşadığı dönemde Hanbeli mezhebinin en büyük imamıdır. Ehli Sünnet imamı Ahmed ibni Hanbel'in ashabı ile oturmuş ve onlardan ilim almıştır. Bu göstermektedir ki, ilim kaynağı Ehli Sünnet ve Selef-i Salih'in olmuş ve bu kaynaktan yetişmiştir.

Şeyhleri

Berbehari, ilim talebinde öne çıkmış ve ilim tahsili hususunda çok hırslı olan bir zattı. Ahmed ibni Hanbel'in ashabı ile arkadaşlık etmiş ve onların önde gelenlerinin birçoğundan ilim almıştır. Ancak maalesef onun hayatından bahseden kaynaklar iki tanesi haricinde onun hocalarının isimlerinden bahsetmemektedirler. İsimleri bilinen iki hocası da şu âlimlerdir:

1- **Ahmed ibni Muhammed ibn'ul Haccac ibnu Abd'il Aziz Ebu Bekir el-Merruzi:** İmam Berbehari'nin İlim elde ettiği baş kaynak olan; imam, önder, fakih, muhaddis Ebu Bekir el-Merruzi – daha sonra Bağdat'a gelmiştir-, İmam Ahmed (ibni Hanbel)'in talebeleri arasında –takvası ve faziletleri ile- en önde geleniydi. İmam Ahmed ibni Hanbel onun arkadaşlığından razıydı ve onunla birliktelikten memnundu. İmam vefat ettiğinde, imamın gözlerini kapatıp onu yıkayan o idi. İmam'dan birçok mesele nakletmiştir. Ebu Bekir el-Merruzi 275H yılında vefat etmiştir.⁵

² Bu hadisin ilk bölümü Nesai, Cuma, #24, ayetlerden sonraki kısmı ise Müslim, Cuma, #13 ve diğer hadis mecmualarında nakledilmiştir.

³ İbnu Ebi Ya'la, *Tabakat'ul Hanabile*, 3/36; İbn'ul Cevzi, *el-Muntazam*, 14/14-15; İbn'ul Cevzi, *Menakib'ul İmam Ahmed*, 512-513; İbn'ul Esir, *el-Kamil fi'l Tarih*, 8/378; Zehebi, *el-İber fi Haberî men Ğaber*, 2/222; Zehebi, *Siyer A'lam'un Nubela*, 15/90-93; Zehebi, *Tarih'ul İslam*, 24/258-260; Zehebi, *el-Uluv li'l Aliyy'il Azim*, 296; İbni Kesir, *el-Bidaye ve'n Nihaye*, 11/201; es-Safedi, *el-Vafi bi'l Vefayat*, 12/90; el-Uleymi, *el-Menhec'ul Ahmed*, 2/21; İbnu Müflih, *el-Maksadu'l Erşed*, 1/228-230; İbn'ul İmad, *Şezerat'uz Zeheb*, 2/319-322

⁴ Semani, *el-Ansab*, 1/307; İbn'ul Esir, *el-Lubab fi Tehzib'ul Ensab*, 1/133

⁵ İbnu Ebi Ya'la, *Tabakat'ul Hanabile*, 1/137; Zehebi, *Siyer A'lam'un Nubela*, 13/173

2- **Sehl ibni Abdillah ibni Yunus et-Tusteri Ebu Muhammed:** Meşhur salih ve büyük zahid; çeşitli vaazlar ve kerametler kendisinden nakledilir. Aynı zamanda da tefsir sahibidir. Bu zat da aynı şekilde Berbehari'nin kendilerinden ilim aldığı şuyuh (şeyhler) arasında yer almaktadır. 283H tarihinde vefat etmiştir.⁶

Talebeleri

Berbehari'den birçok kimse istifade etmiş ve ondan ilim almıştı. Öğrencileri arasında en meşhuru **İbni Batta el-Ukberi** ismiyle tanınan Ubeydullah ibni Muhammed ibni Muhammedi ibni Hemdan ibni Batta el-Ukberi Ebu Abdillah el-Batta'dır. Ukbera ahalisinden fazilet sahibi imam; hadisi ve de fıkhnı iyi bilen bir âlimdi. Hadis sahasında çokça ilerlemişti, Irak Ehli'nden bir cema'atten hadis dinlemişti ve aynı zamanda Hanbeli fakihlerindendi. Çok faydalı eserler kaleme almıştır. Bunlardan en meşhuru "**el-İbanet'ul Kubra**" adlı eseridir. 387H senesinde vefat etmiştir.⁷

İbni Batta'dan başka çok sayıda talebesi arasında, **İmam Ebu'l Huseyin ibni Sem'un, Ahmed ibni Kamil ibni Halif ibni Şecera ve Muhammed ibni Muhammed ibni Osman** bulunmaktadır.

Eserleri

İmam Berbehari'nin başka eserleri de olduğundan bahsedilmesine rağmen günümüze ulaşan yegâne eseri tercümesini yaptığımız "**Şerh'us Sunne**" adlı kitaptır.

İlim ve Din'deki yeri ve Alimler'in onun hakkındaki övgüleri

Âlimlerden **Ebu Abdullah el-Fakih** onun hakkında şöyle der: "Bağdatlılar'dan olup da, Ebu'l Hasan ibni Beşşar ve Ebu Muhammed el-Berbehari'yi seven bir kimseyi gördüğünüzde bilin ki bu kimse Sünnet Ehli'ndendir."

İbnu Batta şöyle der: "Ben (el-Berbehari'nin) insanlar, hactan alıkonulduklarında şöyle dediğini işittim: Ey insanlar! Eğer yüzbin dinara (yüzbin dinar sözünü beş defa tekrarlayarak) ihtiyacı olan varsa ben ona yardımcı olurum." İbni Batta bunu naklettikten sonra, "eğer o (bu miktarda parayı) istemiş olsaydı insanlar ona verirdi" der.

İbnu Ebi Ya'la şöyle demiştir: "Kendi döneminde (Sünni) taifenin şeyhiydi ve bid'at ehli'ni yermeye, eliyle ve diliyle onlara muhalefet etmekte onların öncüleriydi. Ashab (yani Hanbeliler) arasında öncüydü. Arif imamlardan ve delilleri hıfzetmiş doğruluk sahibi hafızlardan biriydi ve de kendisine güvenilen sikalardan birisiydi."

Zehebi, şöyle der: "Örnek âlim ve sözde, halde ve Helal'e yapışmada Irak'taki Hanbelilerin şeyhiydi. Ünü yaygındı kendisi saygı duyulan biriydi."

İbn'ul Cevzi de şöyle demiştir: "İlm'i ve zühdü bir arada toplamıştı, bid'at ehline karşı sertti."

⁶ Zehebi, *el-İber* 2/76; Ebu Nu'aym, *Hilyet'ul Evliya*, 10/190

⁷ Semani, *el-Ensab*, 1/368; Zehebi, *Siyer A'lam'un Nubela*, 16/529

İbni Kesir de buna yakın ifadelerle onu tanıtmaktadır: “Hanbeli mezhebi’ne mensup âlim, zahid, fakih ve vaiz bir kimseydi. Merruzi ile Sehl el-Tüsteri'nin arkadaşıydı. Hoşlanmadığı bir sebepten ötürü babasının yetmişbin dinar tutarındaki mirasını kabul etmemişti. Bid'atçilere ve masiyet ehli kimselere karşı amansız bir düşmandı. Kadri yüce bir kimseydi. Havas ve avam tabakası ona saygı gösterirdi.”

Bid'at ve Heva Ehli'ne karşı tutumu

Bid'at ehline karşı çok sert davranmış ve Sünnet'i koruma mücadelesi içerisinde olmuştur. Ehli Sünnet ve'l Cema'at ve Sünnet'e tabi olarak eliyle ve diliyle bid'atçilerle mücadele etmiştir. O, bu dinin safiyetini muhafaza etmesi ve de hevadan ve bid'atten kaynaklanan her şeyden uzaklaşması hususunda hırslıydı. Özellikle –yaşadığı dönem gözönüne alındığında- Cehmiyye, Mu'tezile, Eşariler, Sufiler ve Şiiler ile Rafizilere karşı mücadele etmiştir.

İbnu Ebi Ya'la bu hususta şöyle demiştir: Onun Allah'ın dini hususunda çokça mücadelesi ve başkaldırısı vardı. Düşmanları sultanı ona karşı kışkırtmaya çalıştılar. Hicri 321 yılında Halife el-Kahir, veziri İbni Mukle'ye İmam el-Berbehari ve talebelerini tutuklama emri vermiştir. İmam el-Berbehari saklanmış fakat çok sayıda talebesi tutuklanmış ve Basra'ya götürülmüştür. Fakat Allah-u Te'ala bu yaptığı işten dolayı İbni Mukle'yi cezalandırmış ve o, Halife el-Kahir Billah'ın gözünden düşmüş, İbni Mukle kaçarak canını kurtarmış ancak Halife onu azletmiş ve evini de yaktırmıştır. Halife Kahir Billah ise, Hicri 322 yılında cemaziy'el ahir ayının altıncı günü (olan) Çarşamba gününde hapsedilmiş, Hilafet makamından indirilmiş ayrıca gözleri çıkartılmış ve iki gözü de akıp gitmiş, bu surette kör olmuştur. Bundan sonra Allah, İmam el-Berbehari'ye fazlından ihsan etmiş ve imamın eski saygınlığını ona iade etmiş hatta daha da arttırmıştır. (...) Kısa bir süre sonra ne yazık ki, bid'atçiler Halife Radi nezdinde İmam el-Berbehari'nin statüsünü düşürmüş, Halife de emniyet müdürü Bedr'el Harşeni'ye talimat vererek iki kişinin dahi İmam el-Berbehari ile biraraya gelmesinin yasak olduğuna dair duyuru yaptırmıştır. Bunun üzerine İmam el-Berbehari saklanmış ve öyle ki şehrin batı tarafındaki kapıdan doğu kapısına ancak gizlenerek gider olmuştur. 329H senesinin receb ayında bu saklanma hali devam ederken vefat etmiştir.

İbni Kesir ölümüyle alakalı olarak şunları kayeder: “Bir gün, vaaz vermekte iken hapsirince cema'at onun için hayır duada bulunarak: Allah sana rahmet etsin! Dedi. Cem'aati duyan diğer kimseler de ona bu duayı yaptılar. Nihayet bütün Bağdat halkı ona bu duayı tekrarlayıp okudular. Bu, hayır duada bulunan insanların sesleri nihayet Hilafet Sarayı'na ulaşınca, Halife onu kışkırdı. Devlet erkânından bir grup insan ise Halife nezdinde onun aleyhinde konuştular. Halife, onu yakalamaları için görevlileri harekete geçirdi. O da Tüzün isimli devlet görevlisinin kız kardeşinin yanında bir ay kadar gizlendi. Daha sonra bir hastalığa yakalandı ve gizlendiği yerde vefat etti. Tüzün'ün kız kardeşi, hizmetçisine emir vererek onun için cenaze namazını kıldırdı. Namaz kılınan evde beyaz giysili adamlar dolup taştilar ve İmam el-Berbehari o eve defnedildi. Sonra Tüzün'ün kız kardeşi de öldükten sonra onun yanına defnedilmeyi vasiyet etti.”⁸

⁸ İbni Kesir, *el-Bidaye ve'n Nihaye*, 15/137

İbni Ebi Ya'la da bunu Muhammed ibni el-Hasan el-Mukri'den nakleder. Allah (*azze ve celle*), İmam el-Berbehari'ye rahmet etsin!

Şerh'us Sünne

Şerh'us Sünne isimli eserin, İmam Ebu el-Kasım Ubeydullah ibni Hamza (v. 550H) tarafından kaleme alınan nüshası Dımeşk Zahiriyeye Kütüphanesi'nde (90) mevcuttur. İbni Ebi Ya'la (v. 526H), Tabakat'ul Hanebila (3/36-80) isimli eserinde çok büyük kısmını nakletmiştir.

Birtakım yanlışlıklar sebebiyle bu değerli eser başka birisine nispet edilmişse de ilim ehlerinden çok sayıda kişi bu eseri İmam el-Berbehari'ye nispet etmiştir. Kaynaklarda geçtiği üzere; Mecd'ud Din İbni Teymiyye (*el-Musvedde*), Şeyh'ul İslam İbni Teymiyye (*Buğyat'ul Mürted*), Zehebi (*el-Uluv li'l Aliyy'il Azim ayrıca Tarih'ul İslam ve Siyer A'lem'un Nubela*), İbni Abd'il Hadi el-Hanbeli, İbni Müflih (*el-Furu ve ayrıca el-Edeb'uş Şeria*), es-Safedi (*el-Vafi bi'l Vefayat*), İbni Receb el-Hanbeli, İbni Hacer el-Askalanı (*Feth'ul Bari*), İbn'ul İmad (*Şezerat'us Zeheb*), İbn'u Neccar el-Fetuhi (*Muhtasar'ut Tahrir; Şerh Kevkeb'ül Münir*), el-Merdavi (*et-Tehbir Şerh'ut Tahrir*), Eb'ul Yeman el-Uleymi (*el-Menhec el-Ehmen fi Teracim Ashab el-İmam Ahmed*) bu eseri İmam el-Berbehari'ye nispet etmektedirler.

Bu değerli eser, Şerh'us Sünne (Peygamber yolu Sünnet'in Açıklanması) olarak bilinmektedir. Hadis âlimlerinin formüle ettiği özlü tanımlamaya göre, Sünnet; Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'in kavli (söz), fiili ve tasvip ve takrirı bulunan herşeyi içermektedir. Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'in yolu; Allah (*azze ve celle*)'nin kendisini hidayete yönelttiği yoludur ki bu yol, Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'in Ashabı'nın yolu ve onları güzellekle takip eden Selef'is Salih'in yoludur. Bu manasıyla Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'in yolu, güvenilir raviler yoluyla ezber ve nakil metoduyla kayda geçirilmiş i'tikad, ibadet, fıkıh, edeb ve ahlak gibi hayatın her alanını şekillendiren bir yoldur. İşte bütün bunların hepsi, Sünnet'tir.

Bu eserde -ve benzeri diğer eserlerde- sıklıkla müellifin; "Mestler üzerine Mesh etmek", "Mut'a (geçici) Nikâhı'nın Hükümü" gibi fıkhi mevzulara -muhtelif dalalet fırkalarına reddiyede bulunmak gerekçesiyle- değindiği görülmektedir. İmam el-Berbehari, bu eserinde aynı hususlara -konunun önemine binaen yahut farklı açıdan konuyu ele alarak- tekrar yer verdiğini de müşahede etmekteyiz.

Bu eseri emsalleri arasında özel kılan husus, içerisinde yaşadığı dönemde ortaya çıkmış olan bid'atlere reddiyeler içermesi ve Selefî Salihin yolunu net çizgilerle ortaya koymuş olmasıdır. Öyleki büyük İmamlar'ın yaşadığı, Ehli Sünnet ve'l Cema'at akidesinin en güzel biçimde nakiller aracılığıyla kaydedilip yaşandığı bir evreye ait olmasıdır.

Eserin isminde geçen şerh (açıklama) kelimesi, İmam el-Berbehari'nin kaleme alınmış bir eseri açıklaması yahut belli bir kitabı yorum ve delillerle şerh etmesi manasında değil aksine Sünnet yolunun açıklanarak apaçık ortaya çıkarılması manasında kullanmıştır. Bu üslup, âlimlerin sıkça başvurdukları bir üsluptur.

Âlimler; Ehli Sünnet i'tikadını açıklamak maksadıyla birçok farklı kavram kullanmışlardır. Hepsini aynı manayı ifade ve işaret eden "Sünne(t)", "el-İman", "eş-Şeria(t)", "Tevhid" ve "Akide" kavramlarına bu sebeple âlimler kitap yahut kitaplardaki ilgili bab başlıklarında yer vermişlerdir. Bu manada:

Sünne(t) kavramı, İmam Ahmed'in Sünne isimli eserine, oğlu Abdullah ibni Ahmed ibni Hanbel'in Sünne isimli eserine, Ebu Bekir el-Esrem'in Sünne isimli eserine, İmam Lâlâkâi'nin Şerh Usul İtikad Ehl'is Sünne ve'l Cema'at isimli eserine isim olarak verilmiştir.

Bunun gibi İman kavramı, Buhari ve İmam Müslim'in Sahih isimli eserlerinde i'tikad'a dair mevzuları ele aldıkları bablara; Allah'a iman, meleklerle iman, kitaplara iman, rasullere iman, ahiret gününe, kadere ve hayır ve şerrin Allah'tan olduğuna iman" vb. isim olarak verilmiştir.

eş-Şeria kavramı da misalen İmam Acurri'nin eş-Şeria isimli eserine isim olarak verilmiştir.

Bundan başka; Tevhid kavramı da, İbni Huzeyme'nin Kitab'ut Tevhid isimli eserine ve bu isimle şöhret bulmuş diğer âlimlerin kitaplarına isim olarak verilmiştir.

Son olarak, Akide kavramı da, bu alanda kaleme alınmış çok sayıda kitaba isim olarak verilmiştir.

Bütün bu eserler arasında -her ne kadar farklı isimlerle neşredilmiş olsalar da- bir farklılık yoktur. Bütün bu kavramlar, terminolojik olarak aynı hususu işaret etmektedir ve bu vesileyle aynı amaca yönelik kullanılmışlardır.

Mukaddime

Hamd, bizleri İslam'a hidayet eden, onunla bize (ni'met verip) İhsan'da bulunan ve bizi ümmetler arasından 'en hayırlı ümmet' olarak çıkartan, Allah'adır. Allah'tan, sevip razı olduğu dinde bizi muvaffak etmesini (başarılı kılmasını) ve sevmeyip gazablandığı yoldan da bizi korumasını dileriz.

Sünnet İslam'dır, İslam Sünnet'dir

Bil ki; İslam Sünnet, Sünnet de İslam'dır.⁹ Biri olmadan diğeri (mevcud) olmaz.

Sünnet Cema'at'e Tutunmaktır

Cema'ate tutunmak (da) Sünnet'tendir.¹⁰ Herkim Cema'at'ten gayrısını ister ve ondan

⁹ Müellif bu özlü sözleri daha sonra Sünnet'in ehemmiyetinden bahsederken tekrar etmiş ve Bişr-i Hafi olarak meşhur olmuş büyük Zahid, Bişr ibn'ul Haris'in sözleri olarak nakletmiştir. Bişr ibn'ul Haris'in kısaca biyografisi daha sonra gelecek olan "İslam Sünnet'tir ve Sünnet de İslam'dır" başlığı altında dipnotta verilecektir inşallah. Hassan ibni Atiyye (rahmetullahi aleyh), bu hususta şöyle demiştir: "Cibril (aleyhisselam), Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'e Kur'an'ı getirdiği ve öğrettiği gibi, Sünnet'i de öylece getirir ve öğretirdi." (İbni Abd'il Berr, *Cami'ul Beyan'il İlm*, 2/191) Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Kim benim Sünnet'imden yüz çevirirse benden değildir!.." (Buhari; Müslim; Nesai; Darimi; Ahmed) Ebu Hureyre (radiyallahu anh)'dan naklonulduğuna göre Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "İmtina edenler hariç, bütün ümmetim Cennet'e girecektir! Sahabe-i Kiram: İmtina edenler de kim? dediler. Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem): Kim bana itaat ederse Cennet'e girer, kim asi olur (itaat etmezse) o imtina etmiş demektir! Buyurdular." (Buhari) Ebu Bekir es-Sıddk (radiyallahu anh) diyor ki: "Sünnet Allah'ın sapasağlam ipidir. Onu terkeden bir kimse kendisiyle Allah arasındaki ipi koparmış olur." (İbni Batta, eş-Şerhu ve'l İbane, 120) Nakledildiğine göre İmam Malik (rahmetullahi aleyh) şöyle dedi: "Sünnet, Nuh (aleyhi selam)'ın gemisi gibidir. Ona binen kurtulur. Ona binmeyen boğulur." (Şeyh'ul İslam İbni Teymiyye, *Mecmu el-Feteva*, 4/57; Suyuti, *Miftah'ul Cenne fil İ'tisam bi's Sünne*, 53) Tabiin döneminin büyük Âlimleri'nden İmam Zühri (rahimehullah) şöyle dedi: "Geçmiş Ulema'mız derlerdi ki; Sünnet'e sarılmak kurtuluş (vesilesi)dir. İlim, süratli bir şekilde alınıp yok edilir. Bu sebeple ilmin ayakta tutulması, din ve dünyanın devamı (demektir). İlimin (yok olup) gitmesinde ise bütün bunların (yok olup) gitmesi (söz konusudur.)" (Darimi; Abdullah İbn'ul Mübarek, *Kitab'uz Zühd*, 281) Hasan el-Basri (rahmetullahi aleyh) demiştir ki; "Allah'a yemin olsun Sünnetler'iniz haddi aşanla, haktan uzak kalan arasında kalmıştır. O Sünnetler'e uymada sabrediniz. Zira Sünnet Ehli, eskiden insanların en azı idiler, gelecekte de insanların en azı olacaklardır. Sünnet Ehli; ne haddi aşanlarla azgınlıklarına gider, ne de Bi'datçilerle Bi'datlerine... Bilakis onlar; Rablerine kavuşuncaya kadar Sünnet'e uymada sabreden kimselerdir. O halde İnşallah siz de böyle olunuz!" (Darimi; Şerh'ul Akidetu Tahavi) Abdullah İbn'ud Deylemi şöyle dedi: "Bana ulaştı ki dinin (yok olup) gitmesinin başlangıcı Sünnet'in terk edilmesi (ile olacaktır). İpin bir büküm bir büküm (daha çözülerek yok olup) gitmesi gibi din de bir Sünnet bir Sünnet (derken yok olup) gider." (Darimi; Muhammed ibni Vaddah el-Kurtubi, *el-Bid'at ve'n Nehyu Anha*, 1/66)

¹⁰ İbni Ömer (radiyallahu anhuma ecmain)'den rivayete göre, şöyle demiştir: Ömer (radiyallahu anh), Şam'ın bir bölgesi olan Cabiye'de bize bir Hutbe vererek şöyle konuştu: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in bize söylediği bazı şeyleri size söylemek üzere aranızdayım. O bize şöyle demişti: "Size Ashabım'ı sonra onların peşinden gelenleri sonra da onların peşinden gelenlerin yaşantılarını tavsiye ederim bunlardan sonraki nesillerde yalan yayılacaktır. O derece ki kendisinden yemin etmesi istenmediği halde insanlar yemin edecekler, şahidlikleri istenmediği halde insanlar yalan şahidliği yapacaklardır. Dikkat edin bir erkek bir kadımla tek başına kalmasını; üçüncüleri Şeytan'dır. İslam Cema'atinden ayrılmayın, ayrılıklardan sakının çünkü Şeytan cema'ate katılmayıp tek kalanlarla beraberdir. Cema'atten olan iki kişiden uzaktır. Kim Cennet'in en güzel yerlerinden köşk sahibi olmak isterse; İslam Cema'atinden ayrılmasın. Kimi, yaptığı iyilik sevindiriyor ve kötülükleri de üzüyorsa o kimse Mü'mindir." (Tirmizi; İbni Mace; Ahmed, *Müsned*; Hakim; *Kenz'ul Ummal*, 1/1033) Enes ibni Malik (radiyallahu anh)'dan nakledilen bir Hadis'in metni şu şekildedir; Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "İsrailoğulları yetmiş bir fırkaya ayrıldı. Onların yetmiş tanesi helak oldu, bir tanesi helak oldu, bir tanesi de kurtuldu. Benim ümmetim de yetmiş iki fırkaya ayrılacaktır. Bunlardan yetmiş bir tanesi helak

ayrılırsa; İslam boyunduruğunu boynundan çıkarıp atmış, sapan ve başkalarını saptıran birine çevrilmiş olur.¹¹

Ashab Cema'at'ın Esasıdır

Cema'atin üzerine bina edildiği esas, Muhammed sallahu aleyhi ve sellem Ashabı'na -Allah tümüne rahmet etsin- dayanır. Onlar Sünnet ve Cema'at Ehli (Ehl-i Sünnet ve'l Cema'at)'dir.¹² (Dini ve İlmi) onlardan almayan her kimse, sapkın ve Bid'atçidir.¹³

كل بدعة ضلالة والضلال وأهله في النار

Her Bid'at Dalalet, her Dalalet ve (Dalalet) Ehli de ateştedir.¹⁴

(Cehennemlik) olacak, bir tanesi de kurtulacaktır. Ya Rasulallah! O kurtulacak olanlar kimlerdir? Diye sordular. Rasulallah (sallallahu aleyhi ve sellem) de: Onlar cema'attir, cema'attir, buyurdu." (İbni Mace; Ahmed) İmam Kurtubi der ki: "Bize Yahya bin Abd'ul Hamid anlattı (...) eş-Şa'bi'den, O, Abdullah ibni Mes'ud (radiyallahu anh)'dan rivayetle dedi ki: "Topluca Allah'ın ipine sarılın ve ayrılığa düşmeyin!" (Al-i İmran 3/103) buyruğu cema'at olun! Demektir. Yine ondan ve başkalarından çeşitli yollarla böyle bir açıklama rivayet edilmiştir. Bütün bunların manası birbirine yakın ve birbiriyle iç içedir. Şüphesiz yüce Allah, birbirimizle kaynaşmamızı emretmekte ve ayrılığı yasaklamaktadır. Çünkü ayrılık, (tefrika) helak olmaktır, cema'at ise kurtuluştur. Şöyle diyen (Abdullah) İbni Mübarek'e Allah'ın rahmeti olsun: "Şüphesiz cema'at, Hablullah'tır (Allah'ın ipidir). Ona yapışın, O'nun sapaşğlam kulpuna yapışarak korunun." (Kurtubi, el-Cami li Ahkam'ul Kur'an, 4/156)

¹¹ Bu konuda varid olan bazı Hadisler şöyledir: "Cema'atten ayrılan, cahiliye ölümü üzere ölü." (Buhari; Müslim; Ahmed) İbni Ömer (radiyallahu anhuma ecmain)'den rivayete göre, Rasulallah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Allah benim ümmetimi -veya Muhammed Ümmeti'ni- dalalet (sapıklık) üzerine bir araya getirmeyecektir. Allah'ın yardımı cema'at ile beraberdir. Her kim cema'atten ayrılırsa Cehennem'e ayrılmış olur." (Tirmizi) İbni Abbas (radiyallahu anhuma ecmain)'den dedi ki: Rasulallah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Her kim emirinden hoşuna gitmedik bir şey görürse sabretsin. Çünkü cema'atten bir karış kadar dahi ayrılıp ta ölen bir kimsenin o ölümü cahiliye ölümüdür." (Buhari; Müslim) Bir başka rivayette: "İslam'ın boyunduruğunu boynundan çıkartmış olur." (Tirmizi; Ahmed) denilmektedir. (Şerh'ul Akidetu Tahavi, 379-382)

¹² Tirmizi'de Abdullah ibni Amr (radiyallahu anhuma ecmain)'den rivayet edilen Hadis'de şöyle denilmektedir: Rasulallah (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdu ki: "İsrailoğulları yetmişiki fırkaya ayrılmıştı benim ümmet'im ise yetmişüç fırkaya ayrılacaktır. Bunlardan biri hariç gerisinin tamamı Cehennemlik'tir. Bunun üzerine Ashab; O tek fırka hangisidir? Diye sordu. Rasulallah (sallallahu aleyhi ve sellem) de; Benim ve Ashabım'ın üzerinde bulunduğu fırkadır, buyurdu." (Tirmizi)

¹³ Rasulallah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Benim ve benden sonraki hidayete ermiş Raşid Halifeler'in Sünnet'ine uyunuz, ona azı dişlerinize sımsıkı bir şekilde sanrılız." (Ebu Davud; Tirmizi; İbni Mace; Darimi; Ahmed, Müsned; İbni Ebu Asım, es-Sünne, 54)

¹⁴ Cabir (radiyallahu anh), Rasulallah (sallallahu aleyhi ve sellem)'den nakleder: "Sözün en hayırlısı Allah (Subhenahu ve Teala)'nın Kitabı'dır. Yolların en hayırlısı Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem)'in yoludur. İşlerin en kötüsü, sonradan ortaya çıkarılmış olan Bid'atlardır. Her Bid'at Dalalet'tir, sapıklıktır." (Müslim; İbni Mace; Nesai) Ebu Şame diye bilinen Ebu Muhammed, Abd'ur Rahman ibni İsmail'in (665H) şu açıklaması, ne kadar da güzeldir! O, şöyle der: "Görüldüğü gibi, cema'atten ayrılmamak kesinlikle emredilmiş bulunmaktadır. Bundan maksat, hakka tabi olup asla ondan ayrılmamaktır. Hakka tabi olanların sayısı az, muhalefet edenlerin sayısı çok olsa da, bu böyle olmalıdır! Çünkü itibar, hakka tabi olanların sayısında değil, hakkın kendisindedir. Ve hak, saadetli peygamberimizin zamanındaki ilk cema'atin, Ashab-ı Kiram'ın içerisinde bulunduğu yoldur. Onlardan sonra, bu yola muhalefet edenlerin sayıca çokluğu ise, asla muteber değildir. (Kitab'u Kişinin kendisini Hak üzere zannetmesinin onu sorumluluktan kurtarmayacağı açıktır. Allah (celle ve celaluhu) şöyle buyurmuştur: وَأَنَّهُمْ لَيَصَدُّونَهُمْ عَنِ السَّبِيلِ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ مُّهْتَدُونَ "Şüphesiz bu Şeytanlar onları doğru yoldan saptırırlar. Onlar ise doğru yolda olduklarını sanırlar." (ez-Zuhruf 43/37); وَأُولَئِكَ مِنَ الَّذِينَ اتَّخَذُوا الشَّيَاطِينَ أَهْلِيًا مِن دُونِ اللَّهِ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ مُّهْتَدُونَ "Allah, bir kısmına hidayet etti, bir kısmına da sapıklık layık oldu. Çünkü onlar Allah'ı bırakıp Şeytanlar'ı dost edinmişlerdi. Kendilerinin de doğru yolda olduklarını sanıyorlardı." (el-A'raf 7/30) Hüccet'in ulaşmasına dair ise; İrbad ibni Sariye (radiyallahu anh) Rasulallah (sallallahu aleyhi ve sellem)'den şöyle buyurduğunu nakletmektedir: "Sizi beyazlık üzerine terk ettim, gecesi gündüzü gibidir, benden sonra ondan ancak helak olan sapar!"

Sünnet ve Cema'at ile Bütün Meseleler Aydınlatılmıştır

Ömer İbn'ul Hattab *radiyallahu anh* demiştir ki:

لا عذر لأحد في ضلاله ركبها حسبها هدى ولا في هدى تركه حسبه ضلاله فقد بينت الأمور وثبتت الحجة وانقطع

“(Ne kendisinin) hidayet üzere olduğunu düşünerek sapan kimsenin ne de dalalet olduğunu düşünerek hidayeti terk eden kimsenin özrü (mazareti) yoktur. Zira emirler açıkça konulmuş, hüccetler tespit edilmiş¹⁵ ve özür (mazeret) kalkmıştır.”¹⁶

Bu; Sünnet ve cema'atin, dinin tamamını sağlamlaştıran korumasındandır. İnsanlara bu açıklan(ıp aydınlatıl)mıştır dolayısıyla insanlara düşen (dinden) razı olup tabi olmaktır.¹⁷

Ashab'ın Fehmi'ne (anlayışına) Uymak

Bil ki -Allah sana rahmet etsin!- şüphesiz din Allah tebareke ve te'aladan gelendir. İnsanların akıl ve görüşlerine terk edilmiş birşey değildir. (Din'in) ilmi, Allah (*celle celaluhu*) ve Rasulu (*sallallahu aleyhi ve sellem*) katındadır. Hevandan (nefsinden) kaynaklanana uyma ki böylelikle dinden çıkar ve İslam'dan ayrılırsın (Allah katında) hüccetin de olmaz. Zira Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem* ümmetine Sünnet'i beyan etmiş ve Ashab'ına açıklamıştır. Onlar (Ashab), Cema'attir ve Sevad'ul Azam (insanların ekseriyeti olan büyük topluluk; Hak üzere olan Cema'at)'dır; Sevad'ul Azam Hak'tır

(İbni Mace; Ahmed, Müsned; Hakim) l Havadis ve'l Bida, 19; İbni Kayyim, İğaset'ul Lahfan, 69/70 terc, 1/133; Şerh'ul Akidetu Tahavi)

¹⁵ Kişinin kendisini Hak üzere zannetmesinin onu sorumluluktan kurtarmayacağı açıktır. Allah (*celle ve celaluhu*) şöyle buyurmuştur: *وَإِنَّهُمْ لَيَصُدُّونَهُمْ عَنِ السَّبِيلِ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ مُّهْتَدُونَ* "Şüphesiz bu Şeytanlar onları doğru yoldan saptırırlar. Onlar ise doğru yolda olduklarını sanırlar." (ez-Zuhruf 43/37); *فَرِيقًا هَدَىٰ وَفَرِيقًا حَقَّ عَلَيْهِمُ الضَّلَالَةُ إِنَّهُمْ اتَّخَذُوا الشَّيَاطِينَ أَوْلِيَاءَ مِن دُونِ اللَّهِ وَيَحْسَبُونَ* "Allah, bir kısmına hidayet etti, bir kısmına da sapıklık layık oldu. Çünkü onlar Allah'ı bırakıp Şeytanlar'ı dost edinmişlerdi. Kendilerinin de doğru yolda olduklarını sanıyorlardı." (el-A'raf 7/30) Hüccet'in ulaşmasına dair ise; İrbad ibni Sariye (*radiyallahu anh*) Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'den şöyle buyurduğunu nakletmektedir: "Sizi beyazlık üzerine terk ettim, gecesi gündüzü gibidir, benden sonra ondan ancak helak olan sapar!" (İbni Mace; Ahmed, Müsned; Hakim)

¹⁶ Ömer ibn'ul Hattab (*radiyallahu anh*)'ın bu sözü İbni Şebbe el-Numeyri (Tarih'ul Medinet'ul Münevver, 2/12) ve İbni Batta (el-İbanet'ul Kubra, #162) tarafından Munkatı bir senetle Evzai'den rivayet edilmiştir. Ayrıca Ebu Yusuf (Kitab'ul Harac), İbni Hazm (el-İhkam) ve başkaları da nakletmiştir. Ömer ibn'ul Hattab (*radiyallahu anh*)'ın torunlarından ve âlimler tarafından Raşid Halifeler'in beşincisi olarak nitelenen Ömer ibni Abd'ul Aziz (rahimehullah) şöyle demektedir: "Sünnet'ten sonra hiçkimseye, kendisini hak üzere olduğunu düşünerek hata edip sapmasına mazeret yoktur." (el-Mervezi, es-Sünne, #95; Ebu Nu'aym, Hilyet'ul Evliya)

¹⁷ İbni Mesud (*radiyallahu anh*) diyor ki: "Tabi olunuz, Bid'at çıkarmayınız. Bu size yeter. Her Bid'at sapıklıktır." (Darimi; Lalekai, es-Sünne, 1/96; Mervezi, es-Sünne, 28; İbni Vaddah, el-Bida ve'n Nehyu Anha, 43; Ebu Heyseme, Kitab'ul İlim, #540)

ve Ehli de (Hak üzeredir).¹⁸ Herkim Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem* Ashabı'na –dini meselelerden birşeyde- muhalefet ederse Küfr'e düşer.¹⁹

Dinde Sonradan Ortaya Çıkarılan Herşey Dalalet'tir

Bilki; insanlar Sünnet'den bir benzerini terk etmedikçe Bid'at çıkarmazlar. Bid'atlardan kaçın, zira *فإن كل محدثة بدعة وكل بدعة ضلالة والضلالة وأهلها في النار* Sonradan ortaya çıkarılan herşey Bid'attır, her Bid'at dalalettir ve dalalet ve (dalalet) ehli de ateştedir.²⁰

¹⁸ Enes (radiyallahu anh) Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in şöyle buyurduğunu rivayet ediyor: "Ümmet'im dalalet üzere İttifak etmeyecektir. Siz bir ihtilaf gördüğünüzde Sevad-ı Azam'a (insanların ekseriyeti olan büyük topluluğa; cema'ate) tabi olunuz." (İbni Mace; Ahmed, Müsned) Ebu Umame el-Bahili (radiyallahu anh) rivayet ederek dedi ki: "Sevad-ı Azam'a tutun! Bir adam dedi ki: Sevad-ı Azam nedir? Ebu Umame (radiyallahu anh) bunun üzerine dedi ki: Nur Suresi'ndeki şu Ayet: *فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْهِ مَا حُمِّلَ وَعَلَيْكُمْ مَا حُمِّلْتُمْ* "Eğer yine yüz çevirirseniz, artık onun (peygamberin) sorumluluğu kendisine yüklenen, sorumluluğunuz da size yüklenendir." (en-Nur 24/54)" (Ahmed, Müsned) İbni Mes'ud (radiyallahu anh) diyor ki: "Cema'at, hak üzere olandır, isterse bir kişi olsun!" (İbni Asakir, Tarihi Dımeşk, 13/322 #2) "İmam İshak ibni Rahavey'e adamın birisi Sevad'ul Azam'ın kim olduğunu sordu. İshak ibni Rahavey cevaben dedi ki: Muhammed ibni Eslem (et-Tusi), onun arkadaşları ve ona tabi olanlardır. Sonra şöyle dedi: Adamın biri (Abdullah) ibni Mübarek'e sordu: Ey Ebu Abd'ur Rahman, Sevad'ul Azam kimdir? (Abdullah ibni Mübarek) dedi ki: Ebu Hamza es-Sukkeri'dir. Sonra İshak dedi ki: Yani o zaman Ebu Hamza'yı bugün Muhammed ibni Eslem ve onun takipçileridir. İshak sonra dedi ki: Cahillere Sevad'ul Azam kimdir? diye sorarsan diyecekler ki: İnsanların çoğunluğudur. Onlar; cema'atin, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in Hadisleri'ne ve Sünnet'ine uyan (âlim) bir şahıs olduğunu bilmezler. Herkim onunla birlikte olur ve ona tabi olursa işte cema'at odur, herkim de ona muhalefet ederse o da cema'atten ayrılmıştır. Sonra İshak şöyle dedi: Ben, elli yıldır Muhammed ibni Eslem'den daha âlim birini duymadım." (Ebu Nu'aym, Hilyet'ul Evliya) İbni Kayyim, Ebu Şame'den naklen şunları aktarır: "Amr ibni Meymun el-Evdi şöyle der: Ben Yemen'de bulunduğum müddetçe hiç Muaz (radiyallahu anh)'dan ayrılmadım. Onun vefatından sonra, insanların en fakihî İbni Mes'ud (radiyallahu anh)'a arkadaşlık ettim. Ve onun şöyle dediğini işittim: "Sakin cema'atten ayrılmayınız, çünkü Allah'ın eli cema'atin üzerindedir." Bir başka gün ise şöyle diyordu: "Yakında idarecileriniz, namazı geciktirerek kıldırarak. Siz namazınızı vaktinde kılınız, bu farzdır! Sonra onların arkasında da kılınız, bu ise nafilidir. Ben dedim ki: Ey peygamberin ashabı! Hem bize, cema'atten ayrılmamamızı emrediyorsunuz, hem de böyle söylüyorsunuz. Bunun sebebi nedir? O bana şu karşılığı verdi: Ey Amr, ben seni şu kasabanın en anlayışlısı sanıyordum. Sen, cema'at ne demektir, bilmiyor musun? Bil ki, insanların çoğu, cema'ati terketmiştir. Cema'at, hakka uygun olandır! Tek başına da olsan, hakka uyduğun zaman, cema'ate uymuş olursun..." Nu'aym bin Hammad da bu hususta şöyle demiştir: "O şunu demek istemiştir: Cema'at, haktan ayrılıp bozulduğu zaman, sen, bu cemaatin bozulmazdan önce tabi bulunduğu hakka uy! İşte bu takdirde tek başına da olsan, sen cema'at sayılırsın!" Bunu, Beyheki ve diğerleri rivayet etmiştir." (Ebu Şame, Kitab'ul Havadis ve'l Bida, 19; İbni Kayyim, İğaset'ul Lahfan, 69/70 terc, 1/133)

¹⁹ Allah (azze ve celle) sadece Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'e muhalefet etmeye karşı uyarmakla yetinmiyor bundan başka, Kur'an'ın üzerlerine indiği ve dini direk olarak Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'den öğrenen ilk Mü'minlerin, Sahabe'nin takip ettiği yoldan başka bir yol edinen kimseleri de şiddetle uyarıyor ve bu tutumun kişiyi yönelteceği acı azaba şöylece değiniyor: *وَمَنْ يُشَاقِقِ الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ الْهُدَىٰ وَيَتَّبِعْ غَيْرَ سَبِيلِ الْمُؤْمِنِينَ نُوَلِّهِ مَا تَوَلَّىٰ وَنُصَلِّهِ جَهَنَّمَ* "Kim kendisine 'dosdoğru yol' apaçık belli olduktan sonra, elçiye muhalefet ederse ve Mü'minlerin yolundan başka bir yola uyarsa, onu döndüğü şeyde bırakırız ve Cehennemme sokarız. Ne kötü bir yataktır o!" (en-Nisa 4/115) Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Ashabı'na eziyet edenlere lanet ederek şöyle buyurmaktadır: "Ashab'ım hakkında Allah'tan korkun! Ashab'ım hakkında Allah'tan korkun! Benden sonra onları kendinize hedef haline getirip düşmanlık etmeyin! Kim onları severse bana olan sevgisinden dolayı sever. Kim de onlara kin beslerse bana olan kininden dolayı böyle yapar. Kim onlara eziyet ederse bana eziyet etmiş olur. Kim bana eziyet ederse Allah'a eziyet etmiş demektir. Her kim de Allah'a eziyet ederse çok geçmeden Allah onun belasını verir." (Ahmed, Müsned) Herkim Sahabe'nin yolunu terkeder ve bundan başka bir yola sapsa, Allah'dan başka –sahte- ilahlar ihdas eden Rafiziler'in, Batiniler'in ve Hulul Ehli Sufiler'in küfre düştüğü gibi küfre düşer. Yolları tıpkı kendilerinin bu dünyada kendi yollarını Sahabe'den ayırdıkları gibi Allah tarafından Ahiret'te Sahabe'nin yolundan ayrılır.

²⁰ Hassan ibni Atiyye (rahmetullahi aleyh) dedi ki: "Bir topluluk dinleri hakkında bir Bid'at çıkardılar mı, mutlaka onun benzeri olan bir Sünnet, Allah tarafından onların arasından çekilip alınır ve Diriliş Günü'ne kadar onlara döndürülmez." (Darimi; Lalekai, Şerhu Ehli Sünne ve'l Cema'at; Ebu Nu'aym, Hilye, 6/73) Ebu'l Abbas ibn'ul Eslem tarafından Ebu Hureyre (radiyallahu anh)'dan Hadis olarak da rivayet edilmiştir.

Bütün Büyük Bid'at ve Sapkınlıklar Küçük ve Önemsiz-Değersiz Birşey Olarak Başlamıştır

Küçük (görünen bütün) Bid'atlardan sakın çünkü (küçük Bid'at) büyük (bir Bid'at ve sapkınlık) olana kadar büyür.²¹ Bu, ümmetin içerisinde ortaya çıkarılan her Bid'at da aynı şekilde olmuştur. Önceleri küçük birşey olarak ve hakka benzer biçimde çıkmış ve bu sebeple de bunları işleyenler sapmış ve bunu terk edememiştir. (Zamanla) büyüyerek onların kendisine uydukları bir din halini aldı dolayısıyla Sırat-ı Mustakim'den saptılar ve İslam'dan çıktılar.²²

Dini Meseleleri Ciddiye Almanın Gerekliği

Bil ki -Allah sana rahmet etsin!- kendi döneminden olan kimselerin sözlerini dikkatle inceleki, böylelikle; Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in Ashabı'ndan herhangi biri yahut herhangi bir alim bu mesele hakkında konuşmuş mu? (Bunu) soru(şturu)p görene kadar amel etmede acele etmeyesin ve

²¹ Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in hakkında "Kur'an'ı şu dört kişiden alınız: İbni Mes'ud..." (Buhari; Müslim) diyerek adını ilk zikrettiği, Sünnet-i Seniyye'ye son derece önem veren ve bu uğurda gayret sarfeden ve Bid'atlara karşı mücadele eden büyük sahabe Abdullah İbni Mes'ud (radiyallahu anh) Kufe'de muallim olarak bulunduğu dönemde vuku bulan ve birçok farklı yoldan bizlere ulaşan bu olay büyük Bid'at ve sapkınlıkların küçük ve önemsiz birşey olarak başladığını ortaya koyan en güzel örneklerden biridir: "Ömer ibni Yahya dedesinden nakletmiştir: Sabah namazından önce Abdullah ibni Mesud (radiyallahu anh)'ın kapısında oturuyorduk. Evinden çıkınca beraber mescide yürüyecektik. Ebu Musa el-Eş'ari (radiyallahu anh) yanımıza geldi: Abdullah daha çıkmadı mı? Diye sordu. Hayır dedik. O da bizimle beklemeye başladı. Derken Abdullah (ibni Me'sud) evinden çıktı. Hepimiz kalkıp etrafını sardık. Ebu Musa (radiyallahu anh) ona dedi ki: Ey Abdullah! Demin mescitte garibime giden bir olay gördüm. Fakat, bereket versin ki hayırlı bir iş olarak görünüyordu. Abdullah (ibni Mes'ud) neydi o iş? Diye sordu. Ebu Musa: Yaşarken (beklersen) sende görürsün dedi. Sonra şöyle anlattı: Mescitte halka olmuş cema'atler gördüm. Her halkadan bir adam, elinde çakıl taşları olduğu halde komut veriyordu. Yüz defa Tekbir, cema'at yüz Tekbir getiriyordu. Sonra adam: yüz defa La-ilahe illallah diyordu. Cema'at emrin gereğini yerine getiriyordu. Sonra adam yüz defa Subhanallah diye komut veriyor ve cema'at yine emre uyuyordu. Abdullah: Sen onlara bir şey söylemedin mi? diye sordu. Ebu Musa: Hayır hiç bir şey demedim. Senin görüşünü almak istedim dedi. Abdullah: Sen onlara: Siz o çakıl taşlarıyla günahlarınızı sayın! Ben size hayrınızı eksiltmeyeceğine garanti vereyim, diyemedin mi? dedi. Sonra Abdullah (radiyallahu anh) Mescite yürüdü. Biz de beraber gittik. Mescite girince bu halkalardan birine rastladı. Tepelerine dikildi. Nedir sizin şu yaptığınızı? Dedi. Onlar: Ey Abdullah, bunlar çakıl taşları, Tekbir, Tehlil ve Tesbihlerimiz'i sayıyoruz dediler. Abdullah: Siz o taşlarla günahlarınızı sayın! Ben size hayrınızın eksilmeyeceğine garanti vereyim. Ey Muhammed ümmeti! Helakınız ne de hızlı yaklaşıyor. Hem de aranızda bu kadar Sahabe varken, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in kefeni daha nemlenmişken, yemek tabağı henüz kırılmamışken... Beni Kudreti'yle saran Allah adına söyleyin: Siz, Muhammed ümetinden daha mı fazla hidayette olan bir ümmetsiniz? Yoksa siz dalalet kapısını açanlar mısınız? Onlar: Ey Abdullah, Allah'a andolsun ki, bizim hayır işlemekten başka bir niyetimiz yok dediler. Abdullah: Nice hayır uman insanlar var ki asla umduğu hayrı bulamamıştır. Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Kur'an okuyan, fakat okudukları kalplerine işlemeyen bir topluluk tarif etmişti. Andolsun ki, sanki o tarife uyanların çoğunluğu sizin aranızda... Sonra onlardan yüz çevirip gitti... Amr ibni Seleme dedi ki. Nehrevan olayında bu adamların çoğunluğunu, Hariciler'le beraber bize saldırırken gördük." (Darimi; Abd'ur Rezzak, Musannef; Taberani, Mucem'ul Kebir, 3/179, 3050; Münziri, et-Terğîb ve't Terhib, 42, 246; Heysemi, Mecma'uz Zevaid, 1/280, 1001; Suyuti, el-Cami'us Sağir, 2/139; Münavi, Feyz'ul Kadir, 6/23) Bu rivayetin bir benzeri de İbni Vaddah el-Kurtubi'nin, rivayet zincirinde Tebei Tabiun'dan Salet ibni Behram ile İbni Mesud (radiyallahu anh) arasında inkıta olan ve bu sebeple zayıf sayılan (İbni Hacer, et-Tehtib'ut Tehzib) şu Asar'dır: "İbni Mesud (radiyallahu anh) boncuklarla Tesbih çeken bir kadına uğrar, onları kopartıp atar. Sonra da taşlarla Tesbih çeken bir adama gelir ve ayağı ile vurur. Ardından şöyle der: Çok ileriye gittiniz! Karanlık Bid'atlara daldınız! Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem)'in Ashabını ilimde geçtiniz!" (İbni Vaddah el-Kurtubi, el-Bid'at ve'n Nehyu Anha, 12)

²² Burada şuna da işaret etmekte fayda vardır. Bilindiği üzere Bid'atlar çeşit çeşittir. Bu sebeple ulema, Bid'at'ul Mukeffire (kişiyi İslam Dini'nden çıkartan Bid'atlar) ile kişiyi İslam Dini'nden çıkarmayan Bid'atları birbirinden ayırmış ve Bid'atları farklı kategoriler halinde ele almıştır. Buradaki genel ifadeden hareketle her Bid'at işleyenin Kâfir olduğu sonucuna varılmamalıdır. Zira burada Şeyh'in kişiyi İslam Dini'nden çıkartan Bid'atları kasdettiği aşikârdır.

(bir yanlışın) içine girmeyesin! Eğer onlardan delil olacak bir nakil bulursan ona sarıl; hiç birşey yüzünden bu sınırı aşma²³ ve hiç birşeyi ona tercih etme (Cehennem) ateş(in)e düşersin!

Hak Yoldan Sapmanın İki Yolu

Bil ki; Hak yoldan sapmak iki şekilde olur: İlkinde; hayırdan başka bir isteği olmayan bir adam hak yoldan sapar bu adamın hatasına uyulmaz çünkü helak olmaya götürür. (İkincisinde) bir adam hakka karşı inat eder ve kendinden önce gelen (Selef'den) muttakilere muhalefet eder, işte bu adam sapan (ve başkalarını) saptıran; bu ümmetin içindeki Asi Şeytan'dır. Onu tanıyanların, insanları ona karşı uyarmak ve onun Bid'atlarına düşerek helak olmamaları için onun durumunu insanlara açıklamak (görev/sorumluluk manasında) bir haktır.²⁴

İslam Tamdır ve Teslimiyet İster

Bil ki -Allah sana rahmet etsin!- kulun İslam'ı, (hakka) uymayınca, (onu) doğrulamayınca ve (ona) teslim olmayınca kadar tamamlanmaz. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellemin Ashabı tarafından (gücü yettiği halde açıklamamak suretiyle) İslam'da yeterince açıklanmamış bir şey kaldığını iddia eden kimse onları yalanlamış (hatalı bir biçimde itham etmiş), onlardan ayrılmış ve onları ta'n etmiştir. Bu (şahıs ise); İslam'da olmayan birşeyi ihdas eden bir Mubtedi (Bid'atçı), (kendisi) sapmış ve başkalarını (da) saptıran bir kimsedir.²⁵

²³ İmam Evzai'den şöyle dediği nakledilmiştir: "İlim; Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem)'in Sahabeleri'nden gelendir ve hiçbir Sahabe'den gelmeyen şey, ilim değildir." (İbni Abd'il Berr, Cami'ul Beyan'il İlm, 2/36) İmam el-Berbehari'nin buradaki ifadesinden, şaz görüşe tabi olmanın kınandığı anlamı çıkar. Bu durumdan kurtuluşun anahtarı ise, kişinin tabi olduğu her görüşün; Selef'den bir dayanağının olup olmadığının araştırılmasıdır. Bugün kendini İslam'a nispet eden kişi ve cema'atlerde ne yazık ki heva ve akıl, muteber kabul edilmiş kişiler kendi anlayışına uygun görüşler icat etmiş yahut şaz görüşlere tutunmuştur. Şaz görüş kimi zaman bir âlimden de sadır olmuştur. Böyle durumlarda da, âlimin şaz görüşünün Selef'den dayanağı araştırılmalı, bu şaz görüşü destekleyen delil ve hüccet bulunarak tabi olunmalı aksi takdirde terkedilmelidir.

²⁴ Ehli Kitab olsun diğer Müşrikler'den olsun Harbi Kâfirler yahut Bid'atçiler hakkında; gıybet; dalalet üzere olan kişinin Haram, Küfür veya Bid'atlarını anlatmak, gün yüzüne çıkarmak ve Müslümanlar'ın böyle kimselerin şerrinden sakınmalarını sağlamak yasaklanmış gıybet kapsamında değildir. Bu hususta Ulema'dan çok sayıda Nakil ulaşımıştır. Zekeriya el-Ensari (Esna el-Mutalib maa Haşhiyeti, 3/116), Nevevi, (el-Ezkar); Heytemi, (el-Zevacir en İktiraf el-Keba'ir, 2/27), İbrahim en-Neha'i (el-Laleka'i, Şerh Usul'ul İ'tikad, 1/140, #276; Darimi, Sünen, 1/120), Hasan el-Basri (el-Lalika'i, Şerh Usul'ul İ'tikad, 1/140, #278-280; Hatib, Kifaye, 43; İbni Ebi Dünya, Gıybet, 88), Ebu Sehl (el-Lalika'i, Şerh Usul'ul İ'tikad, 1/140, #281), Fudayl ibni İyad (el-Lalika'i, Şerh Usul'ul İ'tikad, 1/140, #282), Süfyan ibni Uyeyne (Hatib el-Bağdadi, el-Kifaye fi İlm er-Rivaye, 91; ibni Receb, Şerh İle'l Tirmizi, 1/349; Nasr el-Makdisi, Muhtasar'ul Hücce, 538), Ebu Zeyd el-Ensari en-Nahvi (Hatib el-Bağdadi, el-Kifaye fi İlm er-Rivaye, 91), Mekki ibni İbrahim (Hatib el-Bağdadi, el-Kifaye fi İlm er-Rivaye, 91), Ebu Zur'a ed-Dimeşki (ibni Receb, Şerh İl'el Tirmizi, 1/349; Hatib el-Bağdadi, el-Kifaye fi İlm er-Rivaye, 91-92), Abdullah ibni Mübarek (ibni Receb, Şerh İl'el Tirmizi, 1/349; Hatib el-Bağdadi, el-Kifaye fi İlm er-Rivaye, 92), Ahmed ibni Hanbel (ibni Receb, Şerh İl'el Tirmizi, 1/350-351; Hatib el-Bağdadi, el-Kifaye fi İlm er-Rivaye, 92-93; İbni Teymiyye, Mecmu'ul Feteva, 28/231-232), Yahya ibni Sa'id, İmam Malik, Süfyan es-Sevri, el-Leys ibni Sa'd ve el-Evza'i (ibni Teymiyye, Mecmu'ul Feteva, 28/231-232) Za'ide ibni Kudame (İbni Ebu Dünya, Gıybe, 83), Şu'be ibn'ul Haccac (Hatib, el-Kifaye, 52; Ebu Nu'aym, Hilye, 7/152) İbni Ebi Zemani (İbni Zemani, Usul'us Sunne, 293) ve daha başka birçokları mevzu bahis hususta konuşmanın gıybet sayılmayacağını dile getirmişlerdir.

²⁵ İbni Mesud (radiyallahu anh) şöyle rivayet etmiştir: "Allah Te'ala kullarının kalplerine baktı. Onların arasında en hayırlı kalp olarak Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem)'in kalbini gördü. O'nu kendisi için seçti ve peygamber olarak gönderdi. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem)'in kalbinden sonra kullarının kalplerine baktı. Kulları arasında Ashabı'nın kalplerini en hayırlı kalpler olarak gördü. Ve dini için savaşan kimseler olarak onları Nebisi'ne vezir kıldı. Müslümanlar'ın güzel gördükleri Allah (celle celaluhu) katında da güzeldir. Onların kötü gördükleri Allah katında da kötüdür." (Ahmed, Müsned; Hakim, el-Müstedrek, 3, 78)

Sünnet'de Kıyasa Yer Yoktur

Bil ki -Allah'ın rahmeti üzerine olsun!- Sünnet'de kıyas yoktur ve ne de misaller verilerek mantık yapmak yoktur ve onda hevaya (nefsi isteklere) uyulmaz.²⁶ Aksine, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellemden gelen nakilleri, "nasıl?" demeden keyfiyetsiz (nasıl olduğu sorulmadan) ve şerhsiz (nasıl ve neden olduğu sorgulanmaksızın ve açıklama olmaksızın) doğrulamaktır.

Dinde Kelam, Husumet Cedel ve Çekişmenin Yerilmesi

Kelam²⁷, Husumet, Cedel ve çekişme²⁸ –kişi hakka ve Sünnet'e ulamış olsa bile- kişinin kalbine şüphe düşüren bir Bid'attır.

²⁶ Burada kıyas ile kasdolunan fasid analogi, akli çıkarımlar ve düşünce ile mantıktır. Buna başvurmanın gerekçesi ise, Şeri'at Ahkâmı'ndan hoşnut kalmayan kimselerin dini kendi heva ve heveslerine uygun hale getirme çabalarıdır. İmam İbni Cerir Taberi ve İbni Kesir'in el-A'raf Suresi 7/12 Ayeti'nin Tefsiri'nde naklettiğine göre Hasan el-Basri ve İbni Sirin şöyle demişlerdir: "İlk kıyası yapan İblis'tir." İblis (lanetullahi aleyh), ateşten yaratılan kendisi ile insan arasında bir kıyas yapmış, ateşin topraktan üstün olduğunu iddia ederek, Allah'a olan itaatsizliğini haklı çıkarmak, Âdem (aleyhi selam)'a secde etmemesinin doğru olduğunu ispat etmek istemiştir.

²⁷ Kelam ilmi, Kur'an ve Sünnet'ten kaynaklanmayan, Mu'tezili fırkası âlimlerinin mühlidlere ve felsefik düşünce akımlarına karşılık vermek gayesiyle tesis ettikleri bir ilimdir. Mühlidlere kendi düşünce sistemleri ile (kelam-felsefe) cevap vermek isteyen Mu'tezile neticede İslam'ın birçok sabit hükmünü kelamın gereği olarak terketmek durumunda kalmışlardır. Kelam, âlimler tarafından yerilmiş ve birçoğu yanında ilim olarak dahi kabul görmemiştir. İshak İbni İsa dedi ki: Malik derdi ki: "Kim dini kelamla öğrenmek isterse Zındıklık etmiş olur. Kim kimya ile uğraşırsa iflas eder, kim de Hadis'in garibini elde etme isterse yalancı olur." (el-Herevi, Zemm'ul Kelam, K-173) İmam Malik dedi ki: "Şayet; kelam bir ilim olsaydı, Sahabe ve Tabiin, ahkâm hakkında konuştukları gibi, kelam hakkında da konuşurlardı. Ancak o bir batıla delalet eden bir batıldır." (Beğavi, Şerh'us Sünne) İmam Şafii dedi ki: "Kelam erbabı hakkında benim hükmüm şudur: Onlara sopa atmalı, develerin üzerine başaşağı ters bindirip aşiretler ve kabileler arasında dolaştırarak: Kitab ve Sünnet'i bir yana bırakıp da kelamı alanın cezası işte budur, diye nida edilmelidir!" Rebi, İmam Şafii'nin şöyle dediğini nakleder: "Bir kimse ilmi kitaplarını vasiyet etse, kitapları arasında kelam kitapları da bulursa, kelam kitapları bu vasiyete dâhil olmaz." (Razi, Menakib-ı Şafî) Abdullah İbni Ahmed dedi ki: "Babam, Ubeydullah İbni Yahya İbni Hakan'a bir mektup yazarak şöyle dedi: Ben kelam sahini mütekellim değilim ve kelamın da herhangi bir değeri olduğunu zannetmiyorum. Allah'ın Kitabı ve Rasulü'nün Sünneti'nden başka birşey kabul etmiyoruz. Bunun dışında bir şeyde söz söylemek hoş değildir." (el-Herevi, Zemm'ul Kelam, K-216) İmam Ahmed şöyle demiştir: "Sünnet'i müdafaa ediyor olsa dahi Kelam Ehli ile oturma!" (İbn'ul Cevzi, Menakib'ul İmam Ahmed, 205) İmam Eşari, Cuveyni ve Gazali ve hatta Razi gibi çok sayıda âlim, kelam ile geçen dönemleri için Allah'tan af ve bağışlanma dileyerek tevbe ettiklerini söylemişlerdir.

²⁸ Dinde Cedel genel manada yerilmiştir. Allah (azze ve celle) şöyle buyurmaktadır: **"Allah'ın Deliller'i hakkında, ancak Kâfir olanlar çekişirler."** (Gafir/Mü'min 40/4) Ebu Umame (radiyallahu anh) anlatıyor: "Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdular ki: Bir kavm, içinde bulunduğu hidayetten sonra sapıtı ise bu, mutlaka cedel sebebiyle olmuştur. Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) bunu söyledikten sonra, delil olarak şu ayeti okudu: **"Onlar: Bizim tanrımız mı yoksa O mu daha iyidir? Dediler. Sana böyle söylemeleri, sırf tartışmaya girişmek içindir. Onlar şüphesiz münakaşacı bir millettir!"** (ez-Zuhruf 43/58)" (Tirmizi; İbni Mace) Ebu Hureyre (radiyallahu anh) anlatıyor: "Biz kader hususunda münakaşa ederken, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) çıkageldi. Öylesine kızdı ki, öfkenin hâsıl ettiği kızılıktan, yüzünde sanki nar taneleri ortaya çıkmıştı. Bize şöyle çıkıştı: Bununla mı emredildiniz, yoksa ben size bunun için mi gönderildim! Bilin ki, sizden öncekileri, dini meselelerdeki münakaşalarını çoklu ve peygamberleri hakkında düşüklükleri ihtilafları helak etmiştir." (Tirmizi; İbni Mace) İmam el-Berbehari'nin de bu eserinde naklettiğine göre adamın iri Hasan el-Basri (rahmetullahi aleyh)'e gelerek: Ey Ebu Sa'id (Hasan el-Basri)! Din konusunda münazara edelim deyince, İmam Hasan el-Basri ona şöylece mukabelede bulunmuştur: "Ben, kendi dinimi biliyorum, eğer sen dinini yitirdiysen git de dinini (tartışma mevzusu edip) ara-bul!" (Acuri, eş-Şeri'a, 57; Lalekai, Usul İ'tikad Ehl'is Sünne, 1/144 #215; İbni Batta, el-İbanet'ul Kubra, 586) Ömer İbni Abd'ul Aziz (rahmetullahi aleyh) şöyle demiştir: "Dinini münakaşaya açan (bir akide üzere sabit kalmaz) sık sık değişir!.." (İbni Abd'il Berr, Cami'ul Beyan'il İlm, 2/113; Bağdadi, el-Fakih ve'l Mutefakkih, 1/235; Darimi, 1/91)

Allah Hakkında Kelam Yapmak Sapkın Bir Bid'attır

Allah'ın rahmeti üzerine olsun! Bil ki; Rab te'ala hakkında kelam yapmak, muhdes (sonradan ortaya çıkmış), Bid'at (uydurulmuş) ve dalalettir. Rab hakkında, O'nun kendisini Kur'an'da vafsettiği ve Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in Ashabı'na açıkladığı dışında hiç birşey söylenmemelidir. O (Allah) celle senauhu, Tek'dir.

لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ

"O'nun benzeri gibi olan hiçbir şey yoktur. O, Semi (işiten)'dir, Basir (gören)'dir." (eş-Şura 42/11)

Allah, Evvel ve Ahir'dir İlmi Herşeyi Kuşatmıştır

Rabbimiz öncesi olmayan Evvel, sonrası olmayan Ahir'dir. Gizliyi ve gizlinin gizlisini bilir. Arş'ına İstiva etmiştir. İlmi heryeri kuşatmıştır²⁹ ve O'nun İlmi'nden uzak hiçbir mekân yoktur.

Kelamullah ve Allah'ın Sıfatları

Rabb'in Sıfatları hakkında Allah'dan şüphe eden şüpheciden başkası "nasıl?" ve "niçin?" demez. Kur'an, Kelamullah (Allah'ın Kelamı)³⁰, (indirdiği) Vahyi ve Nuru'dur. Kur'an mahluk (yaratılmış) değildir. Kur'an Allah'dandır ve Allah'dan olan birşey yaratılmış değildir. Bu, Malik ibni Enes, Ahmed ibni Hanbel ve onlardan önce ve sonraki fakihlerin dediğidir ve bu konuda tartışmak Küfür'dür.

²⁹ Müellif bu ibaresiyle, Cehmiyye'nin, Allah'ın Zat'ı ile her yerde olduğuna dair inancını inkâr etmektedir. Ehli Sünnet'in bu husustaki inancı -müellifin de vurguladığı üzere- Allah'ın Zat'ı ile Arş'ın üzerine İstiva ettiği ve İlmi'nin de her yanı kapladığı yönündedir.

³⁰ Kur'an Allah'ın Kelamı'dır. Kelam Allah'ın Sıfatları'ndandır. Allah'ın bütün Sıfatları Ezeli ve Ebedi'dir. İmam Malik (rahimahullah) Kur'an'ın mahlûk olmayıp yaratılmadığını söylemiştir: "Kur'an Allah'ın Kelamı'dır ve yaratılmamıştır." (Lalekai, Şerh Usul'us Sunne, #414) İmam Ahmed ibni Hanbel (rahimahullah) kendisine Kur'an'ın mahlûk olduğunu söyleyen kimse hakkında sorulduğunda "Kâfir'dir." demiştir. (Lalekai, Şerh Usul'us Sunne, #449) Kur'an'ın mahlûk olmayıp yaratılmadığı ile alakalı Ehli Sünnet âlimlerinin sözleri ve kitapları çoktur. Ehli Sünnet ve'l Cema'at, Kur'an'ın Kelamullah (Allah'ın Kelamı) olduğuna i'tikad eder. Lakin bu hususta Ehli Bidat'ın hücumuna uğrarlar. Bunun yanında, Eşariler ve Maturidiler de, Zahir'de Kur'an'ın Kelamullah olduğunu söyleseler de, elimizdeki Kur'an'ın mahlûk olduğunu iddia etmek suretiyle Ehli Sünnet'e muhalefet etmektedirler.

Ru'yetullah

Kıyamet Günü'nde Ru'yet'e (Mü'minlerin Allah'ı görmesine) İman. (Mü'minler) Allah'ı baş gözleriyle göreceklerdir.³¹ Allah onları perdesiz (Kendisi adına hareket eden bir kimse olmaksızın) ve tercümansız hesaba çekecektir.³²

Mizan'a İman

Kıyamet Günü'nde Hayr'ın (iyiliğin) ve Şerr'in (kötülüğün) tartıldığı -iki kefesi ve lisanı olan- Mizan'a iman³³ (etmek gerekir).

³¹ Allah (subhenahu ve teala) şöyle buyurmaktadır: **إِلَى رَبِّهَا نَاظِرَةٌ وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَّاصِرَةٌ** "Yüzler vardır ki, o gün ıslıl ıslıl parılayacaktır. Rableri'ne bakacaklardır (O'nu göreceklerdir)." (Kıyamet 75/22-23) Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'den gelen ve Ru'yetullah'a delalet eden Hadis-i Şerifler ile Ashabı'nın bu husustaki sözleri mütevatirdir. Bu Hadisler'i Sahih, Müsned ve Sünen te'lif eden Hadis âlimleri eserlerinde rivayet etmişlerdir. Cerir ibni Abdullah el-Beceli (radiyallahu anh)'tan rivayete göre, o şöyle demiştir: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in huzurunda oturmakta idik. Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem), dolunay durumundaki Ay'a baktı ve şöyle dedi: "Siz Rabbiniz'in huzuruna varacaksınız ve şu Ay'ı gördüğünüz gibi O'nu görecek ve görme konusunda bir zorluk ve sıkıntıyla karşılaşmayacaksınız. Dolayısıyla gün doğmadan önceki namaza ve gün batmadan önceki namaza gücünüz yettiği sürece devam edin dedi ve şu Ayet'i okudu: "...Güneşin doğmasından ve batmasından önce Rabbi'nin sınırsız Kudret ve yüceliğini tüm eksiksiz övgüleriyle an..." (Ta-Ha 20/130)" (Buhari; Müslim; Tirmizi) bu Hureyre (radiyallahu anh)'tan ve ayrıca Ebu Sa'id el-Hudri (radiyallahu anh)'tan rivayete göre, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Dolunay gecesi Ay'ı görmekte güçlük çeker misiniz? Veya her zaman güneşi görmekte bir güçlükle karşılaşır mısınız? Ashab: Hayır! Diye cevap verdiler. Bunun üzerine Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem): Siz Rabbiniz'i dolunay gecesinde gördüğünüz gibi rahatlıkla görecek ve hiçbir zorlukla karşılaşmayacaksınız buyurdu." (Buhari; Müslim; İbni Mace; Ebu Davud; Tirmizi; Nesai; Ahmed, Müsned; İbni Huzeyme; İbni Hibban) Suheyb (radiyallahu anh)'tan rivayete göre, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem); **لِّلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحَسَنَىٰ وَزِيَادَةٌ** "İyi ve yararlı işler yapmakta devamlı ve kararlı olanlara karşılık olarak iyisi ve ziyadesi (ondan daha fazlası) vardır." (Yunus 10/26) ayeti hakkında şöyle buyurdu: "Cennetlikler Cennet'e girdiklerinde bir tellal: Sizin için Allah'ın verdiği bir sözü vardır diye bağırarak... Cennetlikler de diyecekler ki: Bizim yüzümüzü ak etmedi mi? Bizi ateşten kurtarmadı mı? Bizi Cennet'e sokmadı mı? Melekler: Evet! Diye cevap verecekler. Bundan sonra perde açılacaktır. Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle sözünü sürdürdü: Allah'a yemin ederim ki, Allah o gün Cennetlikler'e, Kendisi'ni görmekten daha sevimli bir şey vermemiştir." (Müslim; Tirmizi; İbni Mace; Ahmed, Müsned) Ehli Sünnet Akidesi'nin ele alındığı her eserde yer bulan bu meseleyle alakalı daha fazla Türkçe bilgi için Tahavi Akidesi'nin İbnu Ebi'l İzz tarafından yapılan Şerhi'nin Ru'yetullah'la alakalı bölümüne ve ayrıca İbni Kayyim'in Türkçeye "Cennetteki Hayat" adıyla çevrilen "Had'il Ervah" isimli eserinin ilgili bölümüne ve yine Hafız ibni Hacer el-Askalanî'nin "Feth'ul Bari bi Şerhi Sahih el-Buhari" isimli eserinde Darekutni'nin Ru'yetullah hakkındaki yirmiden çok Hadis'i topladığı, İbni Kayyim'in arttırarak otuzdan çok Hadis derlediği ve bu Hadisler'in çoğunluğunun ceyyid olduğunu Yahya ibni Ma'in'in Ruyetullah hususunda onyediy Sahih Hadis olduğunu belirttiği bölüme (Feth'ul Bari 17/448) müracaat edilebilir. Ru'yetullah hususunda da, Mu'tezili ve diğer bazı Bidat Ehli ile Eşariler de Zahirin Ru'yetullah'ı kabul etmelerine karşın Mu'tezile ile Selef arasında telifçi bir yaklaşım tarzıyla bazı açılardan bu hususta Ehli Sünnet ve'l Cema'at'e Muhalefet etmektedirler.

³² Adıyy ibni Hatim (radiyallahu anh) şöyle demiştir: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Sizlerden herbir kişiye Kıyamet Günü'nde Allah muhakkak Kelam söyleyecektir. Öyle bir halde ki, kendisiyle Allah arasında hiçbir tercüman bulunmaz." (Buhari; Müslim; Tirmizi; Ahmed, Müsned; Nevevi, Riyaz'us Salihin)

³³ Allah-u Te'ala şöyle buyurmaktadır: **فَأَمَّهُ هَاوِيَةٌ وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَّاضِيَةٍ فَمَا مِنْ ثَقَلَتْ مَوَازِينُهُ** "İşte, kimin tartıları ağır basarsa, artık o, hoşnut olunan bir hayat içindedir. Kimin tartıları hafif kalırsa, artık onun da anası (son durağı) Haviye'dir (uçurum/Cehennem)." (el-Karia 101/6-9) Ebu Hureyre (radiyallahu anh)'dan rivayet edildiğine göre Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "İki ebu vardır ki onlar dile hafiftirler, terazide ağırdırlar; Rahman olan Allah'a sevimlidirler, bunlar: Subhanellahi ve bihamidihi (Allah'a Hamd ederek O'nu noksanlıklardan Tenzih ederim), Subhanellahi'l Azim (Yüce Allah'ı Tenzih ederim)." (Buhari) "Bitaka Hadisi" olarak bilinen meşhur Hadis'de, Abdullah ibni Amr ibn'ul As (radiyallahu anhuma ecmain) Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in şöyle buyurduğunu rivayet eder: "Allah Te'ala benim ümmetinden bir kişiyi Kıyamet Günü'nde Mahluklar'ın gözü önünde kurtarır. O kişi hakkında doksandokuz defter açılır. O defterlerin herbiri gözün alabileceği kadar büyüktür. Sonra Allah Te'ala o kişiye der ki: Bu defterde yazılanlardan bir şeyi inkâr ediyor musun? Hafaza Melekler'im sana zulmettiler mi? Hayır, ya Rab! Senin herhangi bir özrün var mı? Hayır, ya Rab! Evet! Bizim nezdimizde senin bir sevabın vardır. Muhakkak

Kabir Azabı'na, Sorgu Melekleri Nekir ve Münker'e İman

Kabir Azabı'na, Münker ve Nekir (isimli sorgu meleklerin)'e iman³⁴ (etmek gerekir).

ki bugün sana zulüm yok! Allah Te'ala bir kâğıt çıkarır. O kâğıtta Eshedu en La-ilah illallah ve eşhedu enne Muhammeden Rasulullah (Allah'tan başka -tapılmaya layık- İlah olmadığına ve Muhammed'in O'nun Rasulü olduğuna Şahidlik ederim) yazılıdır. Bunun üzerine kul sorar:

Bu kâğıt, şu defterlerin yanında ne yapabilir ya Rab? Sana zulüm yapılmayacaktır! Bunun üzerine defterler terazinin bir kefesine, o kâğıt öbür kefesine defterler konur. Defterler havalanır, o kâğıt ağır basar; zira Allah'ın İsmi'nin karşısında hiçbir şey ağır gelemez." (Tirmizi; Ahmed, Müsned) "Ebu İshak şöyle demiştir: ez-Zeccac'ın ifadesine göre Ehli Sünnet; Mizan'ın (terazinin) varlığına, Kıyamet Günü kulların amellerinin tartılacağına, terazinin bir dili iki kefesinin bulunacağına ve bunların ameller ile inip kalkacağına iman noktasında icma etmişlerdir. Mu'tezile, teraziye inkâr etmiş ve bu, "Allah'ın Adaleti'nden ibarettir!" demiş, böylece Allah'ın Kitabı'na ve Sünnet'e muhalif olmuştur." (Hafız ibni Hacer el-Askalani, Feth'ul Bari bi Şerhi Sahih'ul Buhari, 17/628; Tercüme, 14/652) Tartının iki kefesi olduğunu Hak Ehli kabul etmekten Bidat Ehli ise inkâr etmiştir. Bidat Ehli tartı ve kefelerinin hakiki değil mecazi olduğunu ileri sürmüştür. (Ebu'l Hasan el-Eşari, Makalat'ul İslamiyyin)

³⁴ Ebu'l Hasan el-Eşari (rahmetullahi aleyh)'in belirttiği üzere, Kabir Azabı'na iman hususunda Ehli Sünnet'te icma vardır. (Risale ila Ehl-i Sağir, 279) Kabir Azabı, sadece; Hariciler'den ve de Bağdad'lı Mu'tezile'den bir grup tarafından inkâr edilmiştir. Ebu Abdullah (İmam Ahmed) kendisine Kabir Azabı ve sorgu Melekler'i hakkında sorulduğunda şöyle cevap vermiştir: "Bunların hepsine iman ediyorum ve bunlardan birini her kim inkâr ederse o, Cehmi'dir." (Neysaburi, Mesail'ul İmam Ahmed, 2/156 #1879) Mü'minlerden olan ölümlere Cennet kapıları açılır ve Cennet kendilerine gösterilir. Onlar ni'met içerisinde, sıkıntısız ve huzurlu bir şekilde Kabir hayatını yaşarken Kâfir veya Münafık olanlara ise Cehennem kapıları açılır, oradaki azab kendilerine gösterilir ve kabirlerinde azab görürler. Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in buyurduğu üzere: "Kabir ya Cennet bahçelerinden bir bahçedir veya Cehennem çukurlarından bir çukurdur." (Tirmizi) Kabirde Azab'ın olacağını şu Ayet-i Kerime ifade eder: النَّارُ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا غُدُوًّا وَعَشِيًّا وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ أَدْخِلُوا آلَ فِرْعَوْنَ أَشَدَّ الْعَذَابِ "Firavun ve adamları sabah-akşam ateşe atılırlar. Kıyamet'in kopacağı gün de denilir ki; Firavun hanedanını ateşin en şiddetlisine sokun!" (Gafir/Mümin, 40/46) Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Sahih bir Hadis'de: يَثْبُتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ "Allah, iman edenlere bu dünya hayatında ve Ahiret'te, o sabit sözlerinde daima sebat ihsan eder." (İbrahim 14/27) Ayeti'nin, Kabir Nimeti hakkında indiğini açıklamıştır. (Buhari) Bazı Hadisler'de, İsrail (aleyhi selam)'ın birinci ile ikinci Sur'a üfleyişi arasındaki süre içerisinde Kabir Azabı gören kimselerden azabın hafifletileceği haber verilmiştir. Nitekim azab görenler kabirlerinden kalktıkları zaman şöyle diyeceklerdir: "قَالُوا يَا وَيْلَنَا مَنْ بَعَثَنَا مِنْ مَرْقَدِنَا هَذَا مَا وَعَدَ الرَّحْمَنُ وَصَدَقَ الْمُرْسَلُونَ" (Yeniden dirilişi inkâr edenler pişmanlık içerisinde) bize yazıklar olsun! Bizi kabirlerimizden kim kaldırdı (çıkardı)? Derler. (Onlara cevap olarak şöyle denilecektir:) Bu, Rahman (olan Allah)'ın vadettiği ve doğru sözlü peygamberlerin haber verdikleri şeydir (Ba's/yeniden diriliştir)!" (Ya-Sin 36/52) Bunun dışında, Kabir Azabı süreklidir. Kabir Azabı ile ilgili Hadis kitaplarında pek çok Hadis zikredilmektedir. İmam Beyheki, İsbat Azab'ul Kabr başlığı altında konuyla alakalı ikiyüzkırk rivayeti derlemiştir. Sorgu-sual, Kabir Azabı ve onun Ni'metleri hakkındaki Hadisler, muhtelif lafızlarla varid olmuştur, sayıca çoktur ve mana bakımından mütevatire ulaşmıştır. (Kemal ibni Ebi Şerif, el-Musemara bi Şerh'il Museyara, 228) Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Kabir Azabı'ndan Allah (subhenahu ve teala)'ya sığınmamızı ve namazlarda son oturuşta okumamızı bizlere tavsiye etmektedir. "Allah'ım! Cehennem Azabı'ndan Sana sığınırım. Kabir Azabı'ndan Sana sığınırım. Hayat ve ölüm fitnesinden Sana sığınırım. Mesih Deccal'in şerrinden Sana sığınırım." (Buhari; Nesai; İbni Hibban) Abdullah ibni Abbas (radiyallahu anhuma ecmain)'den rivayet olunan Hadis'de, o şöyle demiştir: "Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) bir mezarlıktan geçerken, iki mezardaki ölünün bazı küçük şeylerden dolayı azab çekmekte olduklarını gördü. Bu iki mezardaki ölümlerden biri hayatında koğuculuk yapıyor, diğeri ise idrardan sakınmıyordu. Bunun üzerine Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) yaş bir dal almış, ortadan ikiye bölmüş ve her bir parçayı iki kabre de birer birer dikmiştir. Bunu gören Ashab, niye böyle yaptığını sorduklarında şöyle buyurdu: Bu iki dal kurumadığı sürece, o ikisinin çekmekte olduğu azabın hafifletilmesi umulur." (Buhari; Müslim; Ebu Davud) Bera ibni Azib (radiyallahu anh)'dan rivayet olduğuna göre, o şöyle demiştir: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) ile birlikte Ensar'dan bir adamın cenazesini defnetmek için çıktık, kabre geldiğimizde kabir henüz kazılmamıştı. Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) oturunca, biz de onun meclisine saygıdan dolayı sanki başımızda kuş duruyormuşçasına hepimiz hareketsiz bir şekilde onun etrafında oturduk. Elinde bir çubuk vardı ve düşünceli bir şekilde çubuğun bir ucuyla yeri eşeliyordu. Başına kaldırdı ve -iki veya üç defa-: "Kabir Azabı'ndan Allah'a sığının! Buyurdu. Sonra şöyle buyurdu: Mü'min kul, dünyadan ayrılmak ve Ahiret'e yönelmek üzere olduğu zaman ona gökten yüzleri sanki güneş gibi olan beyaz yüzlü Melekler iner. Yanlarında Cennet kefenlerinden ve kokularından vardır. Onun görebileceği yere otururlar. Sonra Ölüm Meleği gelir, baş tarafına oturur ve şöyle der: Ey güzel ruh, çık ve Rabbi'nin Mağfiret'ine ve Rızası'na gel! Bunun üzerine o ruh, tulumun ağzından damlayan bir damla gibi çıkar ve Ölüm Meleği onu alır. Ölüm Meleği, Mü'min kulun ruhunu aldığı anda, Melekler onu göz açıp kapayacak kadar Ölüm Meleği'nin elinde bırakmazlar. Onu Ölüm Meleği'nin elinden alırlar ve bu kefene

koyarlar. O ruhtan, yeryüzünde bulunan en güzel mis kokusu gibi bir koku çıkar. Onu Melekler arasından geçirirken: Bu güzel ruh nedir? Derler. Dünyadaki en güzel isimlerini söyleyerek: Falan oğlu falandır! Derler. En yakın göğe (dünya semasına) ulaşıncaya kadar çıkarırlar. Melekler onun için kapının açılmasını isterler. Onlara kapı açılır. Bunun üzerine yedinci semaya ulaşıncaya kadar her semada bulunan Allah'a yakın Melekler o ruha eşlik ederler. Nihayet Allah (azze ve celle) şöyle buyurur: "Kulumun Amel defterini, İlliyyin'e yazın ve ruhunu yeryüzüne geri gönderin. Çünkü Ben, onları ondan (topraktan) yarattım ve yine ona döndüreceğim. Bir defa daha onları (hesaba çekmek üzere) topraktan çıkaracağım." Bunun üzerine Mü'min kulun ruhu bedenine iade edilir. Ardından iki Melek yanına gelip onu oturturlar ve: Rabb'in kimdir? Derler. Mü'min kul: Rabbim Allah'tır, der. Onlar: Dinin nedir? Derler. Mü'min kul: Dinim İslam'dır, der. Onlar: Size gönderilen adam hakkında ne dersin? Derler. Mü'min kul: O Allah'ın elçisidir, der. Onlar: Sana bunları bildiren nedir? Derler. Mü'min kul: Allah'ın Kitabı'nı okudum, ona inandım ve onu tasdik ettim, der. Bunun üzerine semadan bir ses gelir: Kulum doğru söyledi. Cennet'ten bir yer döşeyin (makamını hazırlayın), onu Cennet elbiselerinden giydirin ve ona Cennet'ten bir kapı açın, der. Bunun üzerine ona Cennet'in esintisinden ve güzel kokusundan kokular gelir, gözünün görebileceği yere kadar kabri genişletilir. Sonra ona, güzel yüzlü, güzel elbiseli ve güzel kokular içerisinde olan birisi gelir ve seni mutlu edecek şeyle sevin. Bugün sana Va'd olunan gündür, der. Bunun üzerine o: Sen kimsin? Senin o Hayır'lı yüzün nedir, der. O: Ben, senin salih amelini der. Bunu işitince, Ya Rabbi! Kıyamet'i çabuk kopar ki, aileme ve maluma kavuşayım, der. Kâfir kul, dünyadan ayrılmak ve Ahiret'e yönelmek üzere olduğu zaman, yanlarında kaba ve sert elbise olan siyah yüzlü Melekler gelir ve onun görebileceği bir yerde otururlar. Sonra Ölüm Meleği onun yanına gelip başucunda oturur ve ona: Ey çirkin ruh, haydi çık! Allah'ın öfkesine ve gazabına gel! Der. Bunun üzerine ruhu bedenine dağılır ve ıslak yüne dolaşan pıtrağın (dikenli tohumları hayvanların kıllarına ve insanların giysilerine takılan bir yıllık ve otsu bir bitki) yünden çekilip çıkarıldığı gibi, Ölüm Meleği onun ruhunu bedeninden çekip alır (Ruhu bedeninden güçlkle ayrılır). Ölüm Meleği ruhunu alınca da, Melekler onu göz açıp kapayacak kadar Ölüm Meleği'nin elinde bırakmazlar. Onu Ölüm Meleği'nin elinden alırlar ve kaba ve sert elbisenin içine koyarlar. Ondaki yeryüzünde bulunan en pis leş kokusu gibi bir koku çıkar. Onu semaya yükseltirler. Her semada bulunan meleklerin yanından geçerken onlar: Bu pis ruh kimindir? Derler. Melekler, dünyadaki en kötü ismini söyleyerek: Falan oğlu falandır, derler. En yakın göğe (dünya semasına) gelince, onun için semanın kapılarının açılmasını isterler, fakat ona kapılar açılmaz. Sonra Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şu Ayet'i okudu: **لَا تَفْتَحُ لَهُمُ أَبْوَابَ السَّمَاءِ وَلَا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتَّى يَلْجَ الْجَمَلُ فِي سَمِّ الْخِيَاطِ وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُجْرِمِينَ** (Öldükleri zaman) **onlar(ın ruhları)a gök kapıları açılmaz ve deve, iğne deliğinden geçinceye kadar onlar Cennet'e giremezler. Suçları işte böyle cezalandırırız.**" (el-A'raf 7/40) Allah (azze ve celle) şöyle buyurur: "Onun amel defterini Siccin'e (en aşağı tabakaya) yazın!" Sonra onun ruhu, gökten yere fırlatılıp atılır. Sonra Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şu Ayet'i okudu: **وَمَنْ يَشْرِكْ بِاللَّهِ فَكَأَنَّمَا خَرَّ مِنَ السَّمَاءِ فَتُخَطَفُ الطَّيْرُ أَوْ تَهْوَى بِهِ الرِّيحُ فِي مَكَانٍ سَحِيقٍ** **Kim Allah'a Şirk (ortak) koarsa, sanki o, gökten düşüp de parçalanmış da kendisini kuşlar kapmış veya rüzgâr onu uzak bir yere sürükleyip atmış kimse gibidir.**" (Hac 22/31) Ardından ruhu bedenine iade olunur da (Münker ve Nekir adlı) iki Melek ona gelip yanına oturur ve: Rabbin kimdir? Derler. Kâfir kul: Şey şey, bilmiyorum, der. Onlar: Dinin nedir? Derler. Kâfir kul: Şey şey, bilmiyorum, der. Onlar: Size gönderilen adam hakkında ne dersin? Derler. Kâfir kul: Hah... Hah... Bilmiyorum, der. Bunun üzerine semadan bir ses: Yalan söyledi, ona Cehennem'deki yerini hazırlayın ve ona Cehennem'den bir kapı açın! Der. Cehennem ateşinin sıcağından ve sıcak rüzgârından gelir ve kaburgaları birbirine geçecek şekilde kabri ona daraltılır. Çirkin yüzlü, kötü elbiseli ve pis kokulu bir adam ona gelir ve şöyle der: Seni üzecek şeye sevin! Bugün, va'd olduğun gündür. Kâfir ruh ona: Sen kimsin? Çirkin yüz kötülük getirdi, der. O da: Ben senin çirkin amelini, der. Bunun üzerine: Rabbim! Kıyamet'i koparma! Der." (Ahmed, Müsned) Başka bir Hadis'de şu şekilde ifade edilir: "Ölü mezara konulunca, birine Münker, diğerine Nekir adı verilen siyah mavi iki Melek gelir; ölüye derler ki: Şu Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) denilen zat hakkında ne dersin? O da şöyle cevap verir. O, Allah'ın kulu ve Rasulü'dür. Ben şahitlik ederim ki Allah'tan başka İlah yoktur, Muhammed de O'nun kulu ve elçisidir. Bunun üzerine Melekler; Biz senin böyle diyeceğini zaten bilmekte idik, derler. Sonra onun mezarını yetmiş arşın genişletirler. Daha sonra bu ölünün mezarı ışıktandırılır ve aydınlatılır. Daha sonra Melekler ölüye: Yat ve uyu! Derler. O da: Aileme gidin de durumu haber verin der. Melekler ona: zifafa giren ve sadece en çok sevdiği kişi tarafından uyandırılan şahıs gibi, Mahşer Günü'ne kadar sen uyumana devam et derler. Eğer ölü Münafık olursa, Melekler şöyle der: Şu Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) denilen zat hakkında ne dersin? Münafık da şöyle cevap verir: Halkın Muhammed hakkında bir şeyler söylediklerini işitmiş, ben de onlar gibi konuşmuştum. Başka bir şey bilmiyorum. Melekler ona: Böyle diyeceğini zaten biliyorduk derler. Daha sonra yere: Bu adamı alabildiğine sıkıştır! Diye seslenilir. Yer de sıkıştırmaya başlar. Öyle ki o kimse kemiklerini birbirine geçmiş gibi hisseder. Mahşer Günü'ne kadar bu sıkıntı devam eder." (Tirmizi) Semura ibni Cundeb (radiyallahu anh) şöyle anlatır: "Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Sabah Namazı'nı kıldırıldığı zaman yüzünü bize döner ve: Bu gece sizden kim rüya gördü? Diye sorardı. Eğer birisi rüya görmüş ise onu anlatır, o da: Maşaallah! Derdi. Yine bir gün bize: Bu gece sizden kim rüya gördü? Diye sordu. Biz de: Gören yoktur! Dedik. Bunun üzerine O (sallallahu aleyhi ve sellem): Ama ben bu gece bana gelen iki adamı gördüm. Elimden tutup beni Mukaddes Toprağa çıkardılar. Bir de baktım, orada, oturan bir adamla elinde demir çengel olan ayakta bir adam var. Bu adam çengeli avurtunun içinden ensesine kadar sokuyordu. Sonra da avurtunun diğer kenarına sokup aynısını yapıyordu, bu arada diğer tarafı iyi olunca, o zaman bu tarafa dönüp tekrar aynısını yapıyordu. Ben: Bu nedir? Dedim. Yürü! Dediler. Yürüdük, sonunda sırt üstü uzanmış bir adama vardık. Başucunda ise ayakta elinde bir taş bulunan bir adam vardı, taşla başını eziyordu. Taşı vurduğunda taş yuvarlanıp gidiyor,

o da taşı almak için arkasından gidiyordu, tekrar geri geldiğinde başı iyi olup eski halini alıyor, adam tekrar gelip başına vuruyordu. Ben: Bu da kimdir? Dedim.

Yürü! Dediler. Yürüdük, sonunda tandır gibi bir deliğe vardık, üstü dar, altı geniş olup altında ateş yanıyordu. Ateş yaklaştırıldığında (alevler yükseldikçe) içindekiler de yükseliyor, neredeyse dışarı çıkacak oluyorlar, ateş sakinleşince tekrar içerisine dönüyorlardı. Buranın içerisinde çıplak kadınlar ve erkekler vardı. Ben: Bunlar da kimdir? Dedim: Yürü! Dediler. Yürüdük, sonunda içerisinde ortasında bir adam bulunan kandan bir nehre vardık. Nehrin kıyısında önünde birtakım taşlar bulunan bir adam vardı. Nehirdeki adam gelip dışarı çıkmak istediğinde nehrin kıyısındaki adam onun ağzına bir taş atarak onu bulunduğu yere gönderiyordu. Adam çıkmak için geldiğinde her defasında ağzına bir taş atıp yerine döndürüyordu. Ben: Bu da nedir? Dedim: Yürü! Dediler. Yürüdük, sonunda içerisinde büyük bir ağacın bulunduğu yemyeşil bir bahçeye vardık. Ağacın dibinde yaşlı bir adamla birtakım çocuklar vardı. Bir de baktım ki ağacın yakınında, önünde yakıp tutuşturduğu ateş bulunan bir adam var. Sonunda beni ağacın içinden yukarı çıkararak bir eve girdirdiler ki bu evden daha güzelini asla görmedim. Evin içerisinde yaşlısından gencine birtakım erkekler, kadınlar ve çocuklar vardı. Sonra beni buradan çıkarıp yine ağaçtan yukarı kaldırdılar ve bir eve girdirdiler ki bu ev daha güzel ve daha değerli idi. Yine buranın da içerisinde yaşlılar ve gençler vardı. Ben: Bu gece beni gezdirip dolaştırdınız, şimdi gördüklerimin ne olduğunu bana haber verin bakalım, dedim. Olur, dediler. Avurtu yarılıp parçalandığını gördüğün adam, yalancıdır. Yalan konuşur, kendisinden her tarafa yalan taşınırdı. İşte bu sebeple Kıyamet Günü'ne kadar ona böyle azab edilir. Başının taşla parçalandığını gördüğün adam, Allah kendisine Kur'an'ı öğrettiği halde, uykuyu Kur'an'a tercih eder, gündüz de Kur'an-ı Kerim'e göre yaşamazdı. İşte bu nedenle ona Kıyamet Günü'ne kadar böyle azab edilir. Deliğin içinde gördüğün erkekler ve kadınlar, zinakarlardır. Nehirde gördüğün adam faiz yiyenlerdir. Büyük ağacın altında gördüğün yaşlı adam İbrahim (aleyhi selam)'dır. Çevresindeki çocuklar insanların çocuklarıdır. Ateşi yakan ise Cehennem'in bekçisi Malik'tir. İlk girdiğin ev, bütün müslümanlar'ın evi, bu ev ise şehitlerin evidir. Ben Cebrail'im. Bu da Mikail'dir. Başını yukarı kaldırdı! Dedi. Başımı kaldırdım, bir de baktım ki üstümde bulut gibi bir şey duruyor. Bana: İşte bu de senin evindir, dediler. Ben: Beni bırakın da evime gireyim, dedim. Ama senin henüz tamamlamadığın bir ömrün var, şayet tamamlamış olsaydın, evine girerdin, dediler." (Buhari) İbni Kayyim günahkâr Müslümanlar'ın da Kabir Azabı'na tabi tutulmalarına dair der ki: "Bazı durumlarda belirli bir süreye kadar azab edildikten sonra Kabir Azabı kesilir. Bu azab türü, günahları az olan bazı günahkâr Mü'minler içindir. Bu kimseler, günahlarına göre azab görecekler, -aynı Cehennem'de azab görüp de sonra onlardan azabın giderileceği gibi-, daha sonra azab onlardan hafifletilecektir. Ölünün yakın akrabası veya başkası tarafından kendisi için yaptığı dua, verdiği sadaka, yaptığı istiğfar veya hacın sevabının kendisine ulaşmasına dolayı Kabir Azabı ölüden kaldırılabilir." (İbni Kayyim, er-Ruh, 89) Ayet'te geçen **مَعِيشَةً ضَنْكًا** "**sıkıntılı bir hayat**" (Ta-Ha 20/124) tabirinin Kabir Azabı olduğu belirtilmiştir. İbni Kesir, Ebu Sa'id el-Hudri (radiyallahu anh) ve Ebu Hureyre (radiyallahu anh)'dan rivayet edilen Hadisler gereğince Kabir Azabı olarak kabul edilmesi gerektiğini söyler. İbni Hibban'ın Ebu Hureyre (radiyallahu anh)'dan rivayet ettiği Hadis'de, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in bunu Kabir Azabı olarak açıkladığı bildirilmektedir. (İbni Hibban, Sahih, #3109) Kabir Azabı, Sünnet Ehli tarafından İcma ile kabul edilmiş ve buna muhalefet eden olmamıştır. Mu'tezile'ye gelince, onlar Cennet ve Cehennem'in henüz yaratılmadığı iddası ile Kabir Azabı'nı da inkâr etmişlerdir.

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in Havzı'na İman

Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in Havzı'na iman³⁵ (etmek gerekir). Salih aleyhi selam dışında her Nebi'nin Havzı vardır; onun Havzı ise devesinin memesidir.³⁶

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in Şefa'at Edeceğine İman

Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in Kıyamet Günü'nde (Mü'minlerden) mücrimlere (suçlu günahkârlara) –Sırat (Köprüsü) üzerinde olanların Cehennem'den çıkmasına sebebiyet vermek için- şefa'at edeceğine iman (etmek gerekir). Her Nebi'nin şefa'atı vardır keza sıddıkların, şehidlerin ve

³⁵ Havz hakkında varid olan hadisler otuzdan çok Sahabe tarafından rivayet olunmuş ve mütevatir derecesine ulaşmıştır. Mevzubahis Hadisler'in çoğu Buhari ve Müslim tarafından nakledilmiştir. Tahavi Akidesi Şarihi'nin ifade ettiği üzere: "Havz'dan söz eden Hadisler tevatür derecesine ulaşır. Bu Hadisler'i otuz küsur Sahabi rivayet etmiştir. Hocamız İmad'ud Din İbni Kesir, "el-Bidaye ve'n Nihaye" adını taşıyan tarihe dair büyük eserinin son taraflarında bu rivayetlerin bütün yollarını tesbit etmiş bulunmaktadır. Bu Hadisler'den birisini Buhari rivayet etmektedir. Enes ibni Malik (radiyallahu anh)'dan rivayete göre Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Benim Havz'ımın ölçüleri Eyle ile Yemen'deki San'a arası kadardır. Onda bulunan ibrik'lerin sayısı ise semadaki yıldızların sayısı kadardır." (Buhari; Müslim) Yine ondan gelen rivayete göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Ashabım'dan bir takım insanlar Havz'ın etrafında yanıma geleceklerdir. Ben onları tanıyacağım ama benden uzaklaştırılmış olacaklardır. Bu sefer ben: Arkadaşlarım? Diyeceğim, bana şöyle diyecek(ler): Senden sonra ne gibi Bid'at'ler ortaya çıkardıklarını bilmezsin!" (Buhari; Müslim) Bu hadisi Müslim rivayet etmiştir. İmam Ahmed'in rivayetine göre de Enes ibni Malik (radiyallahu anh) şöyle demiştir. Rasulullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir uykuya daldı, tebessüm ederek başını kaldırdı. Ya o kendilerine söyledi yahut onlar ona: "Ne diye güldün? Diye sormaları üzerine Rasulullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: Az önce bana bir Sure indirildi. Sonra da: "Bismillahirrahmanirrahim. Muhakkak Biz sana Kevser'i verdik" (el-Kevser) Sure'sini sonuna kadar okudu ve sonra şöyle buyurdu: el-Kevser'in ne olduğunu bilir misiniz? Onlar: Allah ve Rasulu daha iyi bilir, dediler. Şöyle buyurdu: O aziz ve celil olan Rabbim'in bana Cennet'te vermiş olduğu bir nehirdir. Onun üzerinde pek çok hayırlar vardır. Kıyamet Günü'nde ümmetim o nehre geleceklerdir. Onun üzerindeki kaplar yıldızların sayısı kadardır. Onlardan bir kul (ona yaklaşmaktan) alıkonulunca, ben şöyle diyeceğim: Rabbim, o benim ümmetimdendir. Şöyle denilecek: Senden sonra ne Bid'at'ler çıkardıklarını bilemezsin!.." (Ahmed, Müsned) Bu Hadisi Müslim de şu lafız ile rivayet etmiştir: "O Rabbim'in bana va'adettiği bir nehirdir. Üzerinde pekçok hayır vardır. O Kıyamet Günü'nde ümmetimin kendisine gelecekleri bir havuzdur." (Müslim) geri kalan bölümleri ise az önceki rivayet gibidir. Bunun anlamı şudur: Bu Kevser'den Havz'a doğru iki kanal bol bol su akıtmaktadır. Havz ise Sırat'tan önce Arasat'tadır. Çünkü ondan ayrılmaktadır ve topukları arkasına gerisin geri dönmüş bir takım kimseler ona yaklaştırılmayacaktır. Bu gibi kimseler ise Sırat'ı da geçemeyeceklerdir. Buhari ve Müslim, Cündeb ibni Abdullah el-Beceli (radiyallahu anh)'dan böyle dediğini rivayet etmektedirler: Ben Rasulullah (sallallahu aleyhi vesellem)'i şöyle buyururken dinledim: "Ben sizden önce Havz'a ulaşmış olacağım." (Buhari; Müslim) Buhari'deki rivayete göre Sehl ibni Sa'd el-Ensari (radiyallahu anh) dedi ki: Rasulullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Şüphesiz sizden önce Havz'a varmış olacağım, benim yanıma gelen (ondan) içer. İçen ise ebediyyen bir daha susamaz. Benim yanıma hiç şüphesiz kendilerini tanıdığım, kendilerinin de beni tanıdıkları bir takım kimseler de gelecektir. Sonra benimle onların arasına engel konulacaktır." Ebu Hazim dedi ki: Ben onlara bu Hadis'i anlatırken, en-Nu'man ibni Ebi Ayyaş benim sözlerimi işitince dedi ki: Sen bunu Sehl'den böylece mi dinledin, ben: Evet, dedim. O da dedi ki: Ben de şahitlik ederim ki Ebu Sa'id el-Hudri (radiyallahu anh)'dan bunu dinledim ve o fazladan şunları da söylüyordu: "Bunun üzerine ben şöyle diyeceğim: Onlar benim ümmetimdendirler. Bana: Senden sonra neleri (Bid'at olarak) ihdas ettiklerini bilmezsin denilecek, bu sefer ben: Benden sonra değişiklikler yapanlar, benden uzak olsunlar, benden uzak olsunlar." (Buhari; Müslim)" (İbni Ebi'l İzz, Muhazzebu Şerh'il Akidet'it Tahaviyye)

³⁶ Her peygamber kendisine tabi olanlarla, kendi Havzından su içer Salih (aleyhi selam) ve kavmi ise, dışı devenin memesinden su içer. Lakin; Salih (aleyhi selam)'ın Havzı olmadığı ve onun Havzı'nın devesinin memesi olduğuna dair nakiller Sahih olmayıp bu konuda Sahih bir nakil bize ulaşmış değildir. İbn'ul Cevzi, Zehebi ve İbni Hacer gibi çok sayıda alim bu gibi haberlerin Münker ve uydurma olduğu kanaatindedir. (İbn'ul Ukeyli, ed-Duafa el-Kebir, 3/64; İbn'ul Cevzi, el-Mevzuat, 2/417; Zehebi, Lisan'ul Mizan, 4/52; İbni Asakir, Tarih, 10/458) Tahavi Şarihi de istisna olmaksızın herbir peygamberin bir Havzı olduğuna dair Hadisler bulunduğunu belirterek şöyle der: "Bazı Hadisler'de de varid olduğuna göre: "Herbir peygamberin bir Havzı vardır. Peygamberimizin Havzı ise bunların en büyüğü, en değerlisi ve gelip su içeceklerinin sayısı en fazla olanlarıdır." Lütuf ve Keremi'yle Yüce Allah bizi onlardan kılsın." (İbni Ebi'l İzz, Muhazzebu Şerh'il Akidet'it Tahaviyye)

salihlerin de (şefaati vardır). Bundan sonra, Allah (kendilerinden razı olup) dilediklerine lütufta bulunacak ve yanıp kömüre dönmüş kimseler Cehennem'den çıkartılacaktır.³⁷

Sırat'a İman

Cehennem üzerinde olan Sırat'a iman (etmek gerekir). Sırat (Köprüsü), Allah'ın dilediklerini tutacak, Allah'ın dilediklerinin geçmesini sağlayacak ve (Allah'ın) dilediklerinin Cehennem'e düşmesini sağlayacaktır. (Üzerinden geçen) insanlar, imanları ölçüsünde nurlanacaktır.³⁸

Peygamberler'e ve Melekler'e İman

Nebiler'e ve Melekler'e iman³⁹ (etmek gerekir).

Cennet ve Cehennem'in Hak Olduğuna ve Her İkisinin de Yaratılmış Olduklarına İman

Cennet'in ve Cehennem'in hak olduğuna iman⁴⁰ (etmek gerekir). Cennet ve Cehennem'in her

³⁷ Şefaati'nin birçok çeşidi vardır. Diriliş Günü vuku bulacak olan Şefaati altı kısımdır. Delillerle ispatlanmış bu altı kısımdan üçü Rasulallah (sallallahu aleyhi ve sellem)'e hastır. Şeri'at nezdinde ispatlanmış ümmet tarafından ittifak ile kabul edilmiş altı çeşit Şefaati şu şekilde sıralayabiliriz: Şefaati'ul Uzma (Büyük Şefaati): İnsanoğlunun efendileri olan Rasul ve Nebiler arasında; "Seyidil Enbiya ve'l Mürselin", "Hatem'ul Enbiya" ve "Eşref-i Mahlûkat" olan Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem)'e hastır. Cennet Ehli'nin, Cennet'e girmesi için Rasulallah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in Şefaati. Rasulallah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in, amcası Ebu Talib'in Cehennem'deki azabının hafiflemesi için Rasulallah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in şefaati. Bu şefaati türü Rasulallah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in yalnızca amcası Ebu Talib'e has kılınmıştır. Ebu Talib dışındaki diğer Kâfirler için şefaati söz konusu değildir. Allah Te'ala Kâfirler'in Hesap Günü'ndeki hallerinden bahsederek şöyle buyurmaktadır: **"فَمَا تَنْفَعُهُمْ شَفَاعَةُ الشَّافِعِينَ"** **"Artık, şefaati edenlerin şefaati onlara bir yarar sağlamaz."** (el-Müddessir, 74/48) Amelleri sebebiyle Cehennem'e girmeyi hakeden kimselerin Cehennem'e girmemeleri için yapılacak şefaati. Cehennem'e girmiş kimselerin Cehennem'den çıkmaları için yapılacak şefaati. Cennet'e girmiş kimselerin Cennet'deki derecelerinin yükseltilmesi için yapılacak şefaati. Bu tür şefaati, Rasulallah (sallallahu aleyhi ve sellem), diğer Nebi ve Resuller, salih kimseler, Melekler ve Mü'minlerin küçük yaşta ölmüş çocukları tarafından yapılacaktır. Bütün bu şefaati türleri Ehli Tevhid için sözkonusudur. Ehli Tevhid'den olup da Cehennem'e girmiş kimseler orada ebedi olarak kalmayacak ve Cehennem'de arındıktan sonra çıkartılıp Cennet'e sokulacaklardır. Rasulallah (sallallahu aleyhi ve sellem)'den Sahihayn'da nakledildiği üzere yanıp kömür olduktan, kavrulup karardıktan sonra Hayat Irmağı'na atılan bazı kimselere şefaati edilmek suretiyle Cehennem'den çıkartılıp Cennet'e sokulacaklardır. Rasulallah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in -Harici ve Mut'ezili gibi Ehli Bid'at fırkalarının inkârının aksine- büyük günah işlemiş Müslümanlara şefaati edeceği ile alakalı zikredilen Hadisler mütevatire ulaşmıştır. Unutulmamalıdır ki; hiç kimse Allah (azze ve celle) kendisine izin vermedikçe ve onun için belli bir sınırı tesbit etmedikçe şefaati edemeyecektir. Şefaati hususunda Ehli Sünnet'e muhalefet edenler genel manada iki grupta değerlendirilebilir. İlk olarak şefaati inkâr edenler ki bunlar Harici ve Mu'tezililerdir. İkinci olarak Sufiler ve kabirperestler ki onlar, kabirlere yönelmiş ve onlardan yardım ve şefaati talep etmişler tıpkı önceki Cahiliye dönemi insanları gibi Allah katında şefaatiçileri olmaları için onlara ibadet sunmak suretiyle onları Allah'a ortak koşmuşlardır.

³⁸ Allah (Celle Celaluhu) şöyle buyurmaktadır: **"ثُمَّ نُنَجِّي الَّذِينَ اتَّقَوْا وَنَذَرُ الظَّالِمِينَ فِيهَا جِثًا وَإِنْ مِنْكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا كَانَ عَلَى رَبِّكَ حَتْمًا مَقْضِيًّا"** **"Sizden ona (Cehennem'e) girmeyecek hiç kimse yoktur. Bu, Rabbi'nin kesin olarak üzerine aldığı bir karardır. Sonra, takva sahiplerini kurtarırız ve zulmedenleri diz üstü çökmüş olarak bırakırız."** (Meryem 19/71-72)

³⁹ Allah Te'ala şöyle buyurmaktadır: **"وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِنَّكَ الْمَصِيرُ"** **"Peygamber, kendisine Rabbi'nden indirilene iman etti, Mü'minler de (iman ettiler). Tüm, Allah'a, Melekleri'ne, Kitapları'na ve Rasulleri'ne inandı. O'nun elçileri arasında hiç birini (diğerinden) ayırdetmeyiz. İştittik ve itaat ettik. Rabbimiz bağışlamayı (dileriz). Varış ancak sana'dır! Dediler."** (el-Bakara 2/285)

⁴⁰ Cennet ve Cehennem'in hâlihazırda yaratılmış olduğu hususunda Ehli Sünnet ve'l Cema'at arasında farklı bir görüş sözkonusu değildir. Cennet ve Cehennem'in hâlihazırda yaratılmıyş oldukları ve Kıyamet Günü'nde yaratılacağını iddia eden bazı Mu'tezili ve Kaderiler dışında bu hususta farklı bir kanaat ileri süren de olmamıştır. Bu görüşleri icmaya muhalif olduğu gibi delilden de yoksundur. İbni Kayyim el-Cevziyye 'Hadi'l Ervah İla Bilad'il Efrâh' isimli eserinde meseleyi detaylıca ele almakta, 'Rasulallah'ın Ashabı, Tabiin ve Tebe-i Tabiin, Sünnet ve Hadis Ehli hiç istisnasız olarak ve her

ikisi de mahlûktur (yaratılmışdır). Cennet semanın (gökyüzünün) yedinci katındadır⁴¹, onun tavanı Arş'tır. Cehennem (ise) yerin yedi kat altındadır. Her ikisi de yaratılmıştır. Allah Te'ala, Cennet Ehli'nin sayısını ve oraya girecekleri ve Cehennem Ehli'nin sayısını ve oraya girecekleri (de) bilir. (Cennet ve Cehennem'in) her ikisi de ebediyen yok olmazlar. Her ikisi de Allah ile ebediyyen baki kalacaktır.⁴²

Âdem (aleyhisselâm) Cennet'teydi ve İtaatsizlik Ettiği İçin Oradan Çıkarıldı

Âdem *aleyhisselam* sonsuza kadar kalacak olan ve (hâlihazırda) yaratılmış olan (mükâfat yurdu) Cennet'teydi⁴³ lakin Allah'a asi olmasından (itaatsizlik etmesinden) sonra oradan çıkarıldı.

Mesih Deccal

Mesih Deccal'a (Deccal'ın geleceğine) iman⁴⁴ (etmek gerekir).

çağda İslam Fakihler'i, Tasavvuf ve Zühd bu inanç ve bu inancı ispat üzere olmuşlardır' dedikten sonra ehli Ehli Sünnet ve'l Cema'atin görüşünü ispatlayıp, bu hususta 'Müşebbihe ve Cehmiyye özellikleri taşıdıklarının' ifade ettiği Mu'tezili ve Kaderilerin görüşünü reddetmektedir.

⁴¹ Ehli Sünnet ve'l Cema'at arasında Cennet'in semanın (gökyüzünün) yedinci katında olduğu hususunda fikirbirliği vardır. Zahiriler'den İbni Hazm ise, Cennet'in semanın altıncı katında olduğunu söylemişse de bu reddedilmiştir. Kelamcılar'dan Taftazani ve ona tabi olan bazı Eşariler ise, doğru olan bunun ilmini Allah'a havale etmekte diyerek Tevafuk yolunu seçmiş ve bu görüşleriyle Ehli Sünnet ve'l Cema'atten ayrılmışlardır.

⁴² Metinde yer alan: '(Cennet ve Cehennem'in) her ikisi de ebediyen yok olmazlar. Her ikisi de Allah ile ebediyyen baki kalacaktır.' şeklindeki ifadenin ilk kısmı olan '(Cennet) fani değil sonsuzdur. Allah ile ebediyyen baki kalacaktır.' şeklindeki yargı, bütün Ehl-i Sünnet ve'l Cema'atin İcma ile kabul ettikleri bir husustur. Bu ifadedeki ikinci önerme olan: '(Cehennem) fani değil sonsuzdur. Allah ile ebediyyen baki kalacaktır.' şeklindeki yargı hususunda ise Ehl-i Sünnet ve'l Cema'atin iki görüşü bulunmaktadır. Birinci görüşe göre; Cehennem tıpkı Cennet gibi sonsuz olacaktır, bu Cumhr'un görüşüdür. Bu husustaki ikinci görüş ise; Ömer (radiyallahu anh), İbni Me'sud (radiyallahu anh), Ebu Hureyre (radiyallahu anh), İbni Abbas (radiyallahu anhuma ecmain) Ebu Sa'id el-Hudri (radiyallahu anh) gibi Sahabeler'den ve Selef'den birçokları tarafından dile getirilen, Cehennem'in çok uzun zaman geçtikten sonra içerisindekileri de yiyip yutarak son bulacağı görüşüdür. Bu konuyla alakalı geniş bilgi, İbni Kayyim el-Cevziyye'nin 'Had'il Ervah İla Bilad'il Efrâh' isimli eserinde ve yine Tahavi'nin Akide'sine İbni Ebi'l İzz el-Hanefi tarafından yapılan Şerh'de ve başka kaynaklarda bulunabilir.

⁴³ Âdem (aleyhi selam)'ın mükâfat yurdu olan Cennet'ten mi yoksa başka bir Cennet'ten mi çıkarıldığı hususunda iki farklı görüş vardır. Meşhur olan görüş, Âdem (aleyhi selam)'ın mükâfat yurdu olan Cennet'ten çıkarıldığı yönündedir ancak bazıları da başka bir Cennet'ten çıkarıldığını söylemişlerdir. İkinci görüşte olanlar da iki görüşe ayrılmış; kimileri bu Cennet'in yeryüzünde olduğunu söylemişken diğerleri ise semanın yedinci katında olduğunu söylemiştir. Bundan başka İbni ebi Hatib ve ayrıca Fahr ed-Din er-Razi gibi bazı Kelamcılar ise bu konuda Tevafuk (sessiz kalmak) görüşünü ortaya atmışlar ve böylelikle bu meseledeki doğruya dair ilmi Allah'a havale ettiklerini söylemişlerdir. Bu konudaki geniş açıklama ve delillerin uzun uzadıya tartışması için İbni Kayyim el-Cevziyye'nin 'Had'il Ervah İla Bilad'il Efrâh' ve ayrıca 'Miftah Dar'us Saadet' isimli eserindeki ilgili bölüme bakılabilir.

⁴⁴ Mesih Deccal'la alakalı çok sayıda Sahih Hadis alimler tarafından kaydedilmiştir. Bu konuda varid olan hadisler mütevatire ulaşmıştır. Abdullah ibni Ömer (radiyallahu anhum ecmain)'den rivayet edilmiştir ki: "Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Veda Haccı sırasında bir ara: Halk susup dinlesin! buyurdu. Sonra Allah'a Hamd ve Sena'da bulunup, arkadan Mesih (İsa) ve (Mesih) Deccal'den uzun uzun söz ettiler ve buyurdular ki: Allah'ın gönderdiği her peygamber, ümmetini onunla inzar etti (ona karşı uyardı). Nuh (aleyhi selam) ümmetini onunla inzar etti, ondan sonra gelen peygamberler de. O, sizin aranızda çıkacak. Onun hali sizden gizli kalmayacak. Rabbiniz'in tek gözlü olmadığı size kapalı değildir. O ise sağ gözü kör birisidir. Onun gözü, sanki (salkımdan) dışa fırlamış bir üzüm tanesi gibidir. İki gözünün arasında "Kafir" yazılmış olacaktır. Bunu her Müslüman okuyacaktır." (Buhari; Müslim) Ebu Sa'id el-Hudri (radiyallahu anh) anlatıyor: "Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) bize Deccal üzerine uzun bir Hadis buyurdu. Bize anlattıkları içinde şöyle buyurmuştu: Deccal, Medine geçitlerine girmesi kendisine Haram kılınmış olarak ortaya çıkacak. Derken Medine civarındaki bazı ekimsiz yerlere kadar gelir. O gün insanların en hayırlısı olan -veya en hayırlılarından- bir kimse onun karşısına çıkar ve: Sen Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in bize haber verdiği Deccal'sın! der. Oradakiler:

İsa (aleyhi selam)'ın Nüzulü

Meryem oğlu İsa *aleyhisselam*'ın nüzulüne (tekrar yeryüzüne geleceğine) iman (etmek gerekir).

Hayır! derler. Deccal onu öldürür ve sonra diriltir. Dirilttiği zaman adam: Allah'a yemin olsun. Senin hakkında hiçbir vakit bugünkünden daha basiretli olmamıştım! der. Deccal onu tekrar öldürmek isteyecek, fakat musallat edilmeyecek." (Buhari; Müslim) Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Kehf Suresi'nin baş tarafından on ayet ezberleyen kimse Deccal'den korunur!.." (Müslim) Reb'i İbni Hıraş şöyle dedi: Ebu Mes'ud el-Ensari ile birlikte Huzeyfe İbni Yeman (radiyallahu anh)'ın yanına gittim. Ebu Mes'ud ona: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'den Deccal hakkında duyduklarını söyle, dedi. Huzeyfe (radiyallahu anh) da şunları söyledi: "Deccal, yanında bir su ve bir de ateş olduğu halde ortaya çıkacak. Bazılarının onun yanında gördüğü su gerçekte su olmayıp yakıcı ateştir. Bazılarının onun yanında gördüğü ateş de gerçekte ateş olmayıp soğuk, tatlı bir sudur. Sizden Deccal'e kim yetişirse, ateş olarak gördüğü tarafta bulunsun. Zira o, tatlı, içimi güzel bir sudur. Ebu Mes'ud el-Ensari (radiyallahu anh), Huzeyfe'nin böyle söylediğini ben de duydum, dedi." (Buhari; Müslim) Enes (radiyallahu anh)'dan rivayet edildiğine göre Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Mekke ile Medine dışında, Deccal'in ayak basmadığı bir yer kalmaz. Mekke ile Medine'nin bütün yollarında saf tutmuş Melekler bu iki şehri korur. Deccal kumlu, çorak bir yere iner. Ardından Medine üç defa sarsılır; Allah Te'ala orada bulunan Kafir ve Münafıklar'ı dışarı çıkarır." (Buhari; Müslim; İbni Mace) Yine Enes (radiyallahu anh)'dan rivayet edildiğine göre Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "İsfahan Yahudileri'nden Taylasan'lı yetmiş bin kişi Deccal'in ardından gider." (Müslim) Ebu Hureyre (radiyallahu anh)'dan rivayet edildiğine göre Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Biriniz namazda Tahiyat'ı bitirdiği zaman, dört şeyden Allah'a sığınarak şöyle desin: Allah'ım, Cehennem Azabı'ndan ve Kabir Azabı'ndan, hayat ve ölüm Fitnesi'nden, Mesih Deccal'in Fitnesi'ne uğramaktan Sana sığınırım." (Müslim; Ebu Davud; Nesai) Allame es-Sefferani el-Hanbeli'nin de dikkat çektiği üzere, alimler; Mesih Deccal hakkındaki Hadisler'i çocuk-talebe yetiştiren ilim adamlarına -bu fitneden çocuk ve talebelerin korunabilmeleri için bu husustaki ilme vakıf olmalarına sebebiyet vermek maksadıyla verilmesi gerekliliğine işaret etmişlerdir. (es-Sefferani, Levami'ul Envar'il Behiyye, 2/106)

(İsa Peygamber) nüzul edecek, Deccal'ı öldürecek⁴⁵, evlenecek⁴⁶ ve Muhammed *sallallahu aleyhi ve sellem*'in soyundan olan Müslümanlar'ın lideri (Mehdi)'nin arkasında namaz kılacaktır. (Daha sonra İsa Peygamber) vefat edecek ve Müslümanlar tarafından defn edilecektir.

⁴⁵ es-Seffarini el-Hanbeli, İsa (aleyhi selam)'ın nüzulu hususunda İslam alimlerinin bu konuda ittifak halinde olduklarını belirtir: "Bütün ümmet, Meryem oğlu İsa (aleyhi selam)'ın nüzul edeceği (ineceği) hususunda ittifak etmiştir. Şeri'at Ehli'nden hiç kimse bu hususta muhalif olmamıştır." (es-Seffarini, Levami'ul Envar'il Behiyye, 2/94-95) İsa (aleyhi selam)'ın yeryüzüne tekrar inmesi ile alakalı olarak İbni Kesir en-Nisa Suresi 4/159 numaralı Ayet'de şu bilgilere yer verir: "Meryem oğlu İsa (aleyhi selam)'ın Ahir Zaman'da, Kıyamet Günü'nden önce gökten yeryüzüne ineceğine ve onun tek ve ortağı olmaksızın sadece Allah'a ibadete da'vet edeceğine dair varid olan Hadisleri' zikrederim; İmam Buhari herkeşçe kabule mazhar olmuş Sahih'inin el-Enbiya (Peygamberler) bölümünde şöyle der: Meryem oğlu İsa (aleyhi selam)'ın Nüzülü Babı: Bize İshak İbni İbrahim'in... Ebu Hureyre (radiyallahu anh)'dan rivayetine göre; Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdular: "Nefsim elinde bulunan (Allah)'a yemin ederim ki; Meryem oğlu aranıza adaletli hakem olarak inecek, haçı kıracak, domuzu öldürecek, Cizye koyacaktır. Mal gelecek de hiç kimse kabul etmeyecektir. Nihayet bir secde dünyadan ve dünyadaki şeylerden daha hayırlı olacaktır. Sonra Ebu Hureyre (radiyallahu anh) şöyle ekler: Dilerseniz **وَأَنَّ مِنَ أَهْلِ الْكِتَابِ إِلَّا لِيُؤْمِنَنَّ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكُونُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا** "Kitab Ehli'nden hiç kimse yoktur ki; ölümünden önce ona inanacak olmasın. O da Kıyamet Günü aleyhlerinde şahit olacaktır." (en-Nisa 4/159) ayetini okuyunuz." Hadisi Müslim de Hasan el-Hulvani ve Abd İbni Humejd kanalıyla Ya'kub'dan rivayet etmiş; Buhari ve Müslim, Süfyan ibni Uyeyne kanalıyla Zühri'den tahrir etmişlerdir. Buhari ve Müslim aynı Hadis'i Leys kanalıyla Zühri'den de rivayet etmişlerdir. İbni Merduyeh'in Muhammed ibn Ebu Hafsa kanalıyla... Ebu Hureyre (radiyallahu anh)'dan rivayet ettiğine göre; Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem), şöyle buyurmuşlardır: "Meryem oğlunun sizin hakkınızda adaletli bir hakem olması yakındır. O, Deccal'i ve domuzu öldürecek, haçı kıracak, Cizye koyacaktır. Mal akıp çoğalacak ve secde sadece âlemlerin Rabbi Allah'a mahsus olacaktır. Ebu Hureyre (radiyallahu anh) der ki: Dilerseniz, "Kitab Ehli'nden hiç kimse yoktur ki; ölümünden önce ona inanacak olmasın" ayetini okuyunuz. Bu sözü Ebu Hureyre (radiyallahu anh) üç kere tekrarlamıştır. Bu Hadis'in Ebu Hureyre (radiyallahu anh)'dan, başka bir kanalla rivayeti şöyledir: İmam Ahmed der ki: Bize... Ebu Hureyre (radiyallahu anh)'dan rivayetine göre; Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem), şöyle buyurdular: "Meryem oğlu İsa er-Ravha'da Hacc ve Umre için ya da her ikisi için birden Tehlil getirecektir." Bu Hadi'si Süfyan İbn Uyeyne, Leys İbni Sa'd ve Yunus İbni Yezid kanalıyla Zühri'den sadece İmam Müslim rivayet etmiştir. İmam Ahmed der ki: Bize Yezid'in... (radiyallahu anh)'dan rivayetine göre; Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem), şöyle buyurmuşlardır: "Meryem oğlu İsa inecek, domuzu öldürecek, haçı imha edecek ve onun için namazda toplanılacaktır. Kabul edilmeyecek kadar kendisine mal verilecek ve Harac koyacaktır. Ravha'ya inecek ve oradan Hacc'a gidecek, ya da Umre yapacak veya her ikisini birleştirecektir. Bundan sonra Ebu Hureyre (radiyallahu anh): "Kitab Ehli'nden hiç kimse yoktur ki; ölümünden önce ona inanacak olmasın." ayetini okumuştur. Hanzala, Ebu Hureyre (radiyallahu anh)'ın: "İsa (aleyhi selam)'ın ölümünden önce ona inanacaktır." dediğini sanmıştır. Ancak ben, hepsinin Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in Hadis'i mi, yoksa Ebu Hureyre (radiyallahu anh)'ın söylediği bir kısmı var mıdır bilmiyorum. Aynı Hadis'i İbni Ebu Hatim de babası kanalıyla... Zühri'den rivayet etmiştir Hadis'in başka bir kanaldan rivayeti şöyledir: Buhari der ki: Bize İbni Bükeyr'in... Ebu Hureyre (radiyallahu anh)'dan rivayetine göre; Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "İmam'ınız sizden olduğu halde, Meryem oğlu Mesih aranıza indiğinde siz ne olacaksınız? Hadis'i rivayette Ukayl ve Evzai de ona tabi olmuşlardır." Hadis'i, İmam Ahmed de Abd'ur Rezzak kanalıyla... Zühri'den rivayet etmiş; Müslim ise Yunus, Evzai ve ibni Ebu Zi'b kanalıyla tahrir etmiştir. Hadis'in başka bir kanaldan rivayeti şöyledir: İmam Ahmed der ki: Bize Affan'ın... Ebu Hureyre (radiyallahu anh)'dan rivayetine göre; Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdular: "Peygamberler üvey kardeşlerdir. Anneleri değişik, dinleri birdir. Ben, Meryem oğlu İsa'ya insanların en layikiyim. Zira benimle onun arasında (başka bir) peygamber yoktur. O inecektir. Onu gördüğünüzde tanırsınız: Kırmızı ve beyaza çalar renkte birisidir. Üzerinde hafif sarı renkte iki elbise vardır. Kendisine yaşlık isabet etmemiş olsa bile, başından su damlar gibidir. Haçı kıracak, domuzu öldürecek, Cizye koyacak, insanları İslam'a da'vet edecektir. Onun zamanında Allah Te'ala İslam dışında bütün Dinleri kaldıracak ve onun zamanında Mesih Deccal'i helak edecektir. Sonra yeryüzünde emniyet hâsıl olacak da aslanlar develerle, kaplanlar ineklerle, kurtlar koyunlarla birlikte otlayacak, çocuklar yılanlarla oynayacak da onlara zarar gelmeyecektir. İsa (aleyhi selam) kırk sene kalacak, sonra vefat ederek Müslümanlar onun üzerine (cenaze) namazı kılacaklardır." Bu Hadis'i Ebu Davud da Hüdbe İbni Halid'den, o da Hemmam İbni Yahya'dan rivayet etmiştir. İbni Cerir'in bu ayetin tefsirinde -ki ondan başkası bu ayetin tefsirinde bu Hadis'i zikretmemiştir- Bişr ibni Mu'az kanalıyla... Rivayetinde şu fazlalık vardır: "İslam üzerine insanlarla harbedecektir." (İbni Kesir, Tefsir) İbni Kesir Ayet'in Tefsir'inin devamında Kıyamet Alametleri'ni ele alırken İsa (aleyhi selam)'ın yeryüzüne tekrar inmesi ile alakalı olarak bilgilere yer verir. İlgili yere müracaat ediniz. Ehli Sünnet ve'l Cema'at i'tikadına dair bütün kitaplarda, İsa (aleyhi selam)'ın nüzuluna değinilir. Konuyla alakalı Ayetler ve Hadisler ilim adamlarınca kaynak gösterilmek suretiyle bu hususta bir şüphe olmadığı ifade edilmiştir. Zahiriler'den İbni Hazm, en-Nisa 4/157 Ayeti'nin Tefsir'inde İsa (aleyhi selam)'ın öldürüldüğünü söyleyen kimsenin Mürted ve(ya) Kâfir olacağını söyler. (İbni Hazm, İlm'ul Kelam, 56-57)

İman; İkrar, Amel ve Tasdik'tir, Artar ve Eksilir

İman'ın; söz ve amel, amel ve söz, niyet ve isabet (Sünnet'e uygun) olduğuna iman (etmek gerekir). (İman) artar ve eksilir. Allah'ın dilemesi ile artar ve imandan hiç birşey kalmayınca kadar da eksilebilir.⁴⁷

⁴⁶ İsa (aleyhi selam)'ın yeryüzüne indikten sonra evleneceğine dair Sahih bir nakil yoktur yalnızca birtakım zayıf-uydurma rivayetler ve bazı alimlerin bu yönde açıklamaları bulunmaktadır. Nu'aym ibni Hammad, İsa (aleyhi selam)'ın yeryüzüne indikten sonra Kudüs'e döneceği ve orada Şu'ayb (aleyhi selam)'ın kavminden olan ve Musa (aleyhi selam)'ın eşinin soyundan gelen bir hanımla evleneceği ve bir erkek çocukları olacağı ve dokuz yıl kalacağı (Nu'aym ibni Hammad, el-Fiten, 2/578, #1616) yönünde bilgiler ifade eden bir görüşe yer verir. Lakin bu rivayetin dayandığı bir kaynak olmadığı gibi, senedinde yer alan Yahya ibni Sa'id el-Attar 'Zayıf' (et-Takrib, 7608); Süleyman ibni Musa el-Siczi 'yalancı' (Mizan'ul İtidal, 3/308) olmakla itham edilmişlerdir. Hadis olarak İbni Ömer (radiyallahu anhumma ecmain) yoluyla Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'den rivayet edilen bir başka rivayetde ise, İsa (aleyhi selam)'ın yeryüzüne indikten sonra kırkbeş yıl kalacağı bu süre zarfında evleneceği ve bir çocuğu olacağından bahsedilmektedir. Hadis'in devamında ise, İsa (aleyhi selam)'ın öldükten sonra Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in mezarına gömüleceği, Diriliş Günü'nde Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in ve İsa (aleyhi selam)'ın, Ebu Bekir (radiyallahu anh) ile Ömer ibn'ul Hattab (radiyallahu anh) arasındaki mezardan birlikte diriltileceği geçmektedir. İbn'ul Cevzi, Hadis'in Sahih olmadığını ve rivayet zincirinde yer alan el-İfriki'nin 'tamamıyla Zayıf' olduğunu (İbn'ul Cevzi, el-İl'el'ul Mutenehiye, 2/915, #1529) söylerken Hafız Zehebi de, Abd'ur Rahman ibni Ziyad el-İfriki'nin tercüme halinde bu ve benzeri Hadisler'i naklettikten sonra "Bunlar Münker'dir, (doğru olmaları) muhtemel değildir" (Zehebi, Mizan'ul İtidal, 4/281) demiştir.

⁴⁷ Allah Te'ala şöyle buyurmaktadır: **"Onlar, kendilerine insanlar: Size karşı insanlar topladılar, artık onlardan korkun! Dedikleri halde imanları artanlar ve: Allah bize yeter, O ne güzel Vekil'dir! Diyenlerdir."** (Al-i İmran 3/173); **هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ السَّكِينَةَ فِي قُلُوبِ الْمُؤْمِنِينَ لِيُذْأَدُوا إِيمَانًا**; "Mü'minlerin kalplerine, imanlarına iman katıp-arttırsınlar diye, güven duygusu ve huzur indiren O'dur. Göklerin ve yerin orduları Allah'ındır. Allah bilendir, Hüküm ve Hikmet sahibidir." (el-Feth 48/4); **"Bir Sure indirildiğinde onlardan bazıları: Bu, hanginizin imanını arttırdı? Der. Ancak iman edenlere gelince; onların imanını arttırmıştır ve onlar müjdeleşmektedirler."** (et-Tevbe 9/124) Abd'ur Rezzak es-Sanani şöyle demiştir: "Yetmiş tane şeyh ile karşılaştım ki onlardan bazıları şunlardır: Ma'mer, Evzai, Sevri, Velid ibni Muhammed el-Kureysi, Yezid ibn'us Saib, Hammad ibni Seleme, Hammad ibni Zeyd, Sufyan ibni Uyeyne, Şu'ayb ibni Harb, Veki ibni Cerrah, Malik ibni Enes, İbni Ebi Leyla, İsmail ibni Ayyaş, Velid ibni Müslim ve daha adını zikretmediğim birçokları, bunların hepsi şöyle demiştir: İman; söz ve ameldir, artar ve eksilir." (Lalikai, Şerh Usul el-İ'tikad Ehl-i Sünne, 5/958 #1737) Abdullah ibni Ahmed (İbni Hanbel) babasından nakleder: "Babam (Ahmed ibni Hanbel) bana nakletti: Ebu Seleme el-Huzai bize naklederek dedi ki; Malik, Şerik, Ebu Bekir ibni Ayyaş, Abd'ul Aziz ibni Ebi Seleme, Hammad ibni Seleme ve Hammad ibni Zeyd şöyle demiştir: İman; i'tikad, söz ve ameldir." (es-Sünne, #612) Ukbe ibni Alkeme şöyle demiştir: "Evzai'ye iman hakkında sordum (dedim ki) artar mı? Dedi ki: Evet ta ki dağlar kadar büyüyene kadar artar. Dedim ki: Eksilir mi? Dedi ki: Evet ta ki, hiçbirşey kalmayınca kadar..." (Lalikai, Şerh Usul el-İ'tikad Eh-li Sünne, 5/959 #1740) İbni Kayyim el-Cevziyye, el-Menar'da; İçerisinde 'İman artmaz ve eksilmez!' ve zıddı olan 'İman artar ve eksilir!' ifadesi yer alan bütün Hadisler'in yalan ve uydurma olduğunu tespit ettikten sonra şöyle der: "(İman artar ve eksilir! Şeklinde geçen) bu söz, doğru olup Selef'in icması da (budur). Bunu İmam eş-Şafii ile (ulemadan) birçok kimse nakletmiştir. Fakat bu lafız, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'e söylenmiş bir yalandır. Bu (kaide); Sahabe, Tabiin ve Eh-li Sünnet'in bütün imamlarının ve (de) fıkıh imamlarının 'Kur'an Allah'ın Kelamı olup indirilmiştir ve mahlûk değildir!' şeklindeki icmasına benzer." (İbni Kayyim, el-Menar'ul Münif fi's Sahih ve'z Zayıf, #266, #267) İmam Laleka'i Ebu Sevr'den şöyle dediğini nakleder: "Amelin imandan olmadığını iddia eden fırkaya gelince onlara şöyle deriz: Allah (azze ve celle) kullarına 'namaz kılın!' ve 'zekât verin!' diye buyurduğunda onlardan ne istemektedir? Bunları (yalnızca) ikrar etmelerini mi istedi? Yoksa hem ikrar etmelerini ve hem de amel etmelerini mi istedi? Eğer, 'Allah ikrar etmelerini istedi, amel etmelerini değil' derlerse Küfr'e düşerler zira şüphe yok ki İlim Ehli'ne göre; 'şüphesiz ki Allah kullarından namaz kılmalarını, zekât vermelerini istememiştir' diyen kimse Küfr'e düşmüştür. Eğer derlerse ki, (Allah) onlardan hem ikrar etmelerini hem de amel etmelerini istemiştir bu durumda deriz ki: Onlardan her iki fiili birlikte istiyorsa o halde bu ikisinden biri olmadan (yalnızca) diğerini ifa etmekle kişinin Mü'min olduğunu nasıl oluyorda iddia ediyorsunuz? Hâlbuki (Allah) onların her ikisini(n ifa edilmesini) de istemektedir. Biri, 'Allah'ın emrettiği herşeyi yapıyorum lakin onları ikrar etmiyorum' derse böyle bir kimse hakkında ne düşünürsünüz? Böyle bir kimse (size göre) Mü'min olur mu? Eğer hayır (Mü'min olmaz) derlerse onlara deriz ki: Allah'ın emrettiği herşeyi ikrar ediyorum lakin (hiçbirini) yapmıyorum diyen kimsenin hali nasıldır: (Bu haliyle) Mü'min olur mu? Eğer evet (Mü'min olur) derlerse onlara deriz ki: (İkisi arasındaki) fark nedir? Kendiniz (kabul edip) dediniz ki, Allah (ayette) bu işin her ikisini de kasetmiştir. Eğer (size göre) kişi bunlardan birini

Ashab'ın Faziletliileri

Nebimiz (Muhammed'in vefatın)'dan sonra bu ümmetin en hayırlısı Ebu Bekir (*radiyallahu anh*) sonra Ömer (*radiyallahu anh*) sonra da Osman (*radiyallahu anh*)'dır.⁴⁸ Bu, İbni Ömer (*radiyallahu anhum ecmain*)'den naklolunandır (ki o) şöyle demiştir:

كنا نقول ورسول الله صلى الله عليه وسلم بين أظهرنا إن خير الناس بعد رسول الله صلى الله عليه وسلم أبو بكر وعمر وعثمان ويسمع بذلك النبي صلى الله عليه وسلم فلا ينكره

“Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) hayatta iken insanlar arasında fulan fulandan hayırlıdır, fulan da fulan kimseden hayırlıdır, diye konuşurduk; (önce) Ebu Bekir (*radiyallahu anh*), sonra Ömer (*radiyallahu anh*), sonra Osman (*radiyallahu anh*), hayırlıdır, derdik. Nebi (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bunu duyar ancak bizi eleştirmezdi.”⁴⁹

Onlardan sonra en hayırlılar Ali (*radiyallahu anh*), Talha (*radiyallahu anh*), Zubeyir (*radiyallahu anh*), Sa'd (ibni Ebi Vakkas), Sa'id (ibni Zeyd), Abd'ur Rahman ibni Avf (*radiyallahu anh*), (ve Ebu Ubeyde Amir ibn'ul Cerrah). Hepsi hilafete layıktı. Onlardan sonra (insanların) en hayırlıları; Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'in (bunlardan başka) Sahabeleri'dir. Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'in kendilerine (peygamber olarak) gönderildiği ilk nesil (Sahabe), Muhacir ve Ensar, her iki Kible'ye (Kudüs ve Mekke) yönelerek namaz kılanlar, onlardan sonra en hayırlılar Rasulullah

ifa edip diğerini terketmekle Mü'min olabiliyorsa bu durumda kişi ikrar etmeden (yalnızca) amel etmekle de Mü'min olması gerekir. Bunların arasında fark yoktur.” İmam Ebu Sevr şöyle demiştir: “Bil ki iman, kalp ile tasdik, dil ile söylemek ve azalarla amel etmektir. Böyle olduğu için eğer bir adam: Ben Allah'ın birliğine ve peygamberlerin getirdikleri şeylerin hak olduğuna şahitlik ederim derse ve bütün şer'i hükümleri kabul ettiğini diliyle ikrar etse, sonra da kalbim bunlardan hiçbir şeye inanmadı ve (bunların) hiçbirini tasdik etmiyorum derse bu adamın Müslüman olmadığı hususunda ilim adamları arasında ihtilaf yoktur. Eğer “Mesih Allah'tır” derse ve İslam'ın hükmünü inkar ederse, kalbim buna inanmadı (inanmadan söyledim) dese bile, bunu (Küfrü) izhar ettiği, açığa vurduğu için Kafir'dir, Mü'min değildir. Zira kalben tasdik etmeden sırf dille ikrar ederek Mü'min sayılmayacağı gibi, diliyle ikrar etmeden sırf kalbiyle tasdik etmesi de onu Mü'min kılmaz.” (İmam Laleka'i, Şerhu Usuli İ'tikadi Ehl-i Sünneti ve'l Cema'at, 4/932 #1590)

⁴⁸ Fazilet sıralaması hususunda Ebu Bekir (*radiyallahu anh*) ve Ömer (*radiyallahu anh*) hususunda ümmet arasında icma vardır. Ehl-i Sünnet dışındaki Bidat Ehli ve Kelamcılar -Havaric, Mu'tezile, Şia'dan bazıları- da bu hususta Ehli Sünnet ile mutabakat halindedir. Ebu Bekir (*radiyallahu anh*) ve Ömer (*radiyallahu anh*)'dan sonra kimin en faziletli olduğu hususunda ise farklı görüşler ortaya çıkmıştır. Ehl-i Sünnet ve'l Cema'atin çoğunluğu Osman (*radiyallahu anh*)'ın bu ikisini takip ettiğini söylemektedir. İmam Malik'den nakledilen meşhur görüşüne göre İmam Malik, İmam Şafii ve İmam Ahmed gibi büyük İmamlar da bu kanaattedir. Kelamcılarının çoğunluğu -Mu'tezile, Eşariler, Kerramiye, Kullabiye- da bu görüştedir. Kufe ehli ise, Ali (*radiyallahu anh*)'ın fazilet bakımından Ebu Bekir (*radiyallahu anh*) ve Ömer (*radiyallahu anh*)'dan sonra geldiği ve Ali (*radiyallahu anh*)'ın Osman (*radiyallahu anh*)'dan fazilet bakımından üstün olduğu görüşündedir. Süfyan es-Sevri ve Ebu Hanife bu görüştedir. Sonraları bu görüşten döndükleri de söylenmektedir Allahu A'lem. Zehebi; A'meş'in, Ebu Hanife'nin, Şu'be'nin, Abd'ur Rezzak'ın ve Abd'ur Rahman ibni Ebi Hatim'in bu görüşte olduğunu nakleder. (Zehebi, Mizan, 2/588) Süfyan, İmam Malik'den nakledilen bir görüşe göre İmam Malik, Yahya el-Kattan ve Yahya ibni Main'in aralarında olduğu bir grup ise bu hususta Tevaffuk etmeyi tercih etmişlerdir. Ehli Sünnet ve'l Cema'atin çoğunluğunun görüşü olan Osman (*radiyallahu anh*)'ın Ali (*radiyallahu anh*)'dan fazilet bakımından üstün olması hususu aynı zamanda Sahabe'nin görüşüdür. İmam el-Berbehari'nin de alıntılacağı İbni Ömer (*radiyallahu anh*)'dan nakledilen Hadis de bunun delilidir. Bir başka delil de, Ömer (*radiyallahu anh*)'dan sonra Halife seçiminde Abd'ur Rahman ibni Avf (*radiyallahu anh*)'ın tutumunda görülmektedir. Zira o, Halife seçiminin tamamlandığı süreçte üç gün üç gece boyunca; Muhacirler, Ensar ve Mü'minlerin anneleri ile istişare etmiş ve sonunda Osman (*radiyallahu anh*)'ın bu göreve en layık olan kimse olduğuna karar vermiştir. Hallal'ın aktardığına göre, Abdullah ibni Mübarek'e birisi, Osman (*radiyallahu anh*) ile Ali (*radiyallahu anh*) arasında hangisinin daha faziletli olduğu yolunda bir soru sormuş, büyük imam da: Abd'ur Rahman ibni Avf (*radiyallahu anh*) bunun cevabını bize verdi şeklinde cevap vermiştir. (el-Hallal, es-Sünne, 2/389)

⁴⁹ Buhari; Ahmed, Müsned; İbni Asım, es-Sünne, 574-578, #1193

(*sallallahu aleyhi ve sellem*)'e bir gün, bir ay, bir yıl yahut bundan az veya daha çok Sahabelik edenlerdir. Allah'tan onlara rahmet emesini dileriz. Onların faziletlerinden bahseder, onların yaptıkları hatalar hususunda susar ve Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'in buyurduğu üzere onlardan hiçbirini hakkında hayırdan başka birşey söylemeyiz:

إذا ذكر أصحابي فأمسكوا

“Ashabım zikredildiğinde (onların hataları hususunda) sessiz kalın!”⁵⁰

Süfyan ibni Uyeyne (*rahimehullah*) şöyle demiştir:

من نطق في أصحاب رسول الله صلى الله عليه وسلم بكلمة فهو صاحب هوى

“Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'in Ashabı hakkında birtek (olumsuz) kelime konuşan Heva (Bid'at) Ehlindedir!”

Nebi (*sallallahu aleyhi ve sellem*) de şöyle buyurmuştur:

أصحابي كالنجوم بأيهم اقتريتم اهترىتم

“Ashabım yıldızlar gibidir, hangisine uyarsanız doğru yola iletilirsiniz.”⁵¹

⁵⁰ Taberani, el-Mucem'ul Kebir, 10/198; el-Haris bin Ebu Usame, Müsned, 2/478; Ebu Nu'aym, Hilye, 4/108

⁵¹ Şeyh'in Hadis olarak naklettiği bu rivayet hakkında âlimlerin bazı itirazları olmuştur. Rivayetler birbirine yakın ifadeler ile şu şekillerde nakledilmiştir: “Ashabım yıldızlar gibidir, hangisine uyarsanız hidayete erersiniz.” (İbni Abd'il Berr, Cami'ul Beyan'il İlmi ve Fazlihi, 2/90-91; İbni Hazm, el-İhkam, 6/82; Abd ibni Humeyd, Müsned; İbni Adi, Kamil; Suyuti, Menahil'ul Safa, 193; #1027; Suyuti, Cami'us Sağır, #4603); “Ashabım'ın misali yıldızlar gibidir, hangisine uyarsanız hidayete erersiniz.” (el-Kuda'i, Müsned'ul Şihab, 109/2); “Hakikaten Ashabım yıldızlar gibidir, bundan dolayı eğer onlardan işittiğiniz herhangi bir sözü kabul ederseniz, hidayete erersiniz.” (İbni Abd'il Berr, Cami'ul Beyan'il İlmi ve Fazlihi, 2/90-91; İbni Hazm, el-İhkam, 6/82; Abd ibni Humeyd, el-Muntehab min'el Müsned, 86/1; Darakutni, Feza'il'ul Sahabe) İlk rivayet için şunlar söylenmiştir: Sellam ibni Süleym, şöyle demiştir: el-Haris ibni Gusay bize Ameş'den o Ebu Süfyan'dan o da Cabir (radiyallahu anh)'dan o da Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'den rivayet etmiştir. İbni Abd'il Berr bu hüccetin kaim olmadığı bir senettir (yani bu senet ile hüccet kaim olmaz). Çünkü senetteki Haris ibni Gusay Meçhul'dur, diyor. Aynı senetle gelen rivayet için İbni Hazm bu sağlam olmayan bir senettir. Ebu Süfyan Zayıf'tır; bahsi geçen Haris ibni Gusay, Ebu Vehb es-Segafi'dir ki Meçhul biridir, Sellam ibni Süleyman uydurma Hadis rivayet eden biridir -hiç şüphe yokki bu da onlardan biridir- demektedir. İbni Hibban ise Haris bin Gusay'dan es-Sika'da güvenilir raviler arasında bahsetmektedir. Bu Hadis'i Sellam ibni Süleym (aynı zamanda Sellam ibni Süleyman olarak da bilinir) üzerinden kritiğe tabi tutmak daha da kolaydır. Çünkü bu kimse Zayıf olduğu üzerinde İcma olan hatta İbni Hiras'ın "halis yalancısıdır" dediği, İbni Hibban'ın ise “uydurma Hadisler'i rivayet ederdi” dediği bir kimsedir. Ebu Süfyan ise İbni Hazm'a göre Zayıf'tır, İbni Hacer et-Tagrib'de onun adil olduğunu belirtmiş, İmam Müslim de Sahih'inde ondan rivayet etmiştir. İbni Hazm Mevzu (uydurma) olduğunu söyler. (Usul'ul Ahkam, #810) İbni Kudame, Ahmed bin Hanbel'in “Bu Hadis Sahih değildir” dediğini nakletmiştir. (İbni Kudame, el-Muntehab min'el İleli li'l Hallal, 143) İbni Teymiyye bunu Kadı Ebu Ya'la'dan da nakleder. (İbni Teymiyye, Musevvede fi Usul'il Fıkh, 326) İbni Abd'il Berr'in aktardığına göre Müzeni bu haber hakkında şöyle dedi: “Eğer bu haber Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'den Sahih olsaydı onun manası; Sahabeler Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'den naklettikleri hususlarda güvenilirlerdir, anlamına gelirdi başka bir anlama gelmezdi. Sahabelerin kendi görüş ve fetvaları Hadis'in muhteviyatına dahil olsaydı, onlar birbirlerini hatalı

bulmaz, birbirini tenkit etmez ve bazıları kendi görüşünden arkadaşlarının görüşüne dönmezdi bu hususu iyice düşünesiniz...” (İbni Abd’ül Berr, Cami’ul Beyan’il İlmi ve Fazlihi, 2/90) İbni Abd’ül Berr, İmam Bezzar’ın rivayetini zikrederek imamın şöyle dediğini naklediyor: “Avamın elindeki Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)’den rivayet olunan 'Ashabım'ın misali yıldızlar gibidir -veya- Ashabım yıldızlar gibidir, hangisine uyarsanız, hidayete erersiniz' Hadisi'ni âlimlere sordum. Bana: 'Bu söz Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in sözü olarak Sahih değildir.' dediler.” Bu sözü Abd’ur Rahim ibni Zeyd, babasından, o da Sa’id ibni Müseyyeb (rahimehullah)’dan, o da İbni Ömer (radiyallahu anhuma ecmain)’den o da Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)’den rivayet etmiştir yâda Abd’ur Rahim ibni Zeyd babasından o da İbni Ömer (radiyallahu anhuma ecmain)’den rivayet etmiş olabilir. Bu Hadis’in Zayıflığı Abd’ur Rahim ibni Zeyd’in kendisinden gelmektedir. İlim Ehli ondan Hadis rivayet etmeyi terktiler. Abd’ur Rahim ibni Zeyd’in bu haberini Sahih kabul etsek bile, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)’den Sahih olarak rivayet edilen: “Benim Sünnet’ime ve benden sonra hidayete ermiş Raşid Halifeler’in Sünnet’ine sınıksız tutunun!” (Ebu Davud; Tirmizi, 2676; İbni Mace; Ahmed, Müsned) Hadis’i bu Hadis ile muarızdır ve Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)’den onun sözü olarak Münker’dir. Bir de bunun üstüne, haberin Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)’den sabit olmadığı düşünülürse, haberin hali (ve değeri) daha açık ortaya çıkar. Netice olarak haber Sahih değildir. Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Ashabi’na kendinden sonra ihtilaf etmeyi Mübah kılmamıştır. “Hakikaten Ashabım yıldızlar gibidir, bundan dolayı eğer onlardan işittiğiniz herhangi bir sözü kabul ederseniz, hidayete erersiniz.” İbni Abd’ül Berr bu rivayeti Muallak bir şekilde nakleder ve İbni Hazm da ondan aktarır; tamamlanmış Hadis zinciri şöyledir: Ahmed İbni Yunus bana haber verdi: Ebu Şihab el-Hannat bize Hamza el-Cazre o da Nafii’den o da İbni Ömer (radiyallahu anhuma ecmain)’den o da Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)’den bize bildirdi. (Abd İbni Humejd, el-Muntekab min’el Müsned, 86/1) Aynı zamanda İbni Batta, Ebu Şihab’dan başka bir rivayet zinciriyle rivayet etmiştir. (İbni Batta, el-İbane, 4/11/2) İbni Abd’ül Ber dedi ki “Bu isnad Sahih değildir ve bu sözüne; Nafi’den Sahihliği kabul edilir hiç kimsenin rivayet etmediğini delil olarak getirdi.” Bu Hamza İbni Ebi Hamza hakkında Darekutni “Metruk’dur” dedi, İbni Adi “Onun rivayetleri çoğunlukla uydurmadır” dedi, İbni Hibban “O güvenilir şahıslar arasında uydurma Hadisler’i rivayet eden tek kişidir, öyleki sanki bunu bilinçli olarak yapmıştır; ondan rivayet etmeye izin verilmemiştir”, der. Aralarında bu Hadis de dâhil olmak üzere Zehebi onun tercümeyle halinde bazı uydurulmuş Hadisleri’ni zikretmiştir. (Zehebi, el-Mizan) İbni Abd’ül Berr şöyle diyor: Ebu Şihab’ul Hannat, Hamza el-Cezeri’den o da Nafi’den o da İbni Ömer (radiyallahu anh)’dan Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: “Ashabım yıldızlar gibidir” dediğine dair nakledilen bu haber Sahih değildir. Bu haberi Nafi’den Sika ve Hücet kabul edilen biri rivayet etmemiştir. İbni Ömer (radiyallahu anh)’dan Abd ibni Humejd tarafından rivayet edilen bu nakil Suyuti tarafından da Zayıf olarak değerlendirilmiştir. (Suyuti, Cami’us Sağır, #4603) İbni Hazm bu Hadis’in (iki nolu tüm versiyonlarıyla) Kur’an’daki bazı Ayetler’le de (ör: en-Necm 53/3-4; en-Nisa 4/82; el-Enfal 8/46) çelişkili olduğu için şüphesiz yalan olduğunu bildirdikten sonra, dedi ki: “...bundan dolayı, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) bizlere Ashabi’nın tüm görüşlerini takip etmemizi emretmesi Muhal’dır, Allah hepsinden razı olsun, ama aralarında bazılarının izin verdiği bazılarıda yasaklamıştır: yukarıda bahsettiğimiz söz konusu olsaydı Semure İbni Cundub (radiyallahu anh)’a göre uyuşturucu alıp satmaya izin verilirdi, Ebu Talha (radiyallahu anh)’a göre oruçluken kar yemeye izin verilirken yanındakiler yasaklamıştır, Ali (radiyallahu anh), Osman (radiyallahu anh), Talha (radiyallahu anh), Ebu Eyyub (radiyallahu anh) ve Ubeyy İbni Kab (radiyallahu anh)’ı takip eden için tamamlanmamış cinsel ilişkiden sonrada Gusül etmemek zorunlu ama Ayşe (radiyallahu anha) ve İbni Ömer (radiyallahu anh)’ı takip eden için yasak olurdu; tüm bu örnekler bize Sahih Hadisler’le ulaşmıştır.” (İbni Hazm, el-İhkam, 6/83) Bundan sonra uzun uzun Ashab tarafından Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) yaşarken ve öldükten sonra Sünnet’te yapılan yanlışlıklar hakkında dile gelen fikirleri anlatmıştır. Ve dedi ki: “O halde körü körüne, hem yanlışlık yapanı hem de doğru yapmanı takip etmeye nasıl izin verilir?” (İbni Hazm, el-İhkam, 6/86) Bundan önce “Ashabım yıldızlar gibidir: onlardan hangisini takip edersen, doğru yola iletilmiş olursun” hadisini örnek olarak kullanarak ‘Farklı Olmak Kınanmıştır’ başlığı altında ‘Anlaşmazlık Rahmet’tir’ diyenlerin yanlışını Hadis’in birkaç sebepten dolayı yalan olduğunu aydınlatarak açıklamıştır: i- bu Hadis zincirine bakılırsa Sahih değildir; ii- dahası Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) kendinin zaman zaman yanlış gördüğü birşeyi bizim yapmamız için emretmiş olamaz; mesela Ebu Bekir (radiyallahu anh)’ın rüya tabiri yaparken yaptığı bir yanlışlığı göstermiş, bir başka tabirde Ömer (radiyallahu anh)’ın yanlışını ve Ebu Sanabil (radiyallahu anh)’ın verdiği hükmün yanlış olduğunu belirtmiş; bundan dolayı, hata yapan birine uymamızı emretmiş olamaz. iii- Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) hiç yalan söylemedi; ağzından sadece doğru söz çıkardı: yıldızlara olan benzetme açıkça bir hatadır. Yani; mesela, eğer biri belirli bir yolu takip ederek yolculuk yapmak istese ve yapacağı yolculukta yıldızları takip etse, takip etmesi gereken yıldızlar oğlak burcu yıldızları olsa ama onun yerine yengeç burcu yıldızlarını takip etse, doğru yola iletilmiş olmasın, üstelik doğru yoldan sapmış olur ve çok fazla yanlış olur bundan dolayı yanlışlığı takip eden insanı doğru yola iletir demek yanlış olur!.” (İbni Hazm, el-İhkam, 5/64) İbn’ul Mulakkin, İbni Hazm’ın sözlerini özetleyerek tasdik etti ve Hadis’le ilgili tartışmasına şu şekilde son verdi: “İbni Hazm dedi ki: Bu uydurma, düzmece aslı olmayan bir rivayettir, kesinlikle doğru değildir.” (İbni Hazm, el-Hulasa, 2/175) “Ashabım’ın misali yıldızlar gibidir, hangisine uyarsanız hidayete erersiniz.” (Kuda’i, Müsned, 109/2) Ca’fer İbni Abd’ul Vahid dedi ki, Vahab İbni Cerir İbni Hazm bize babasından o da el-Ameş’den o da Ebu Salih’den o da Ebu Hureyre (radiyallahu anh)’dan o da Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)’den rivayet etti: Muhaddisler’den biri, ya İbn’ul Muhib ya da Zehebi kitabında sayfa kenarındaki boş yere bu Hadis’le ilgili olarak şunu not aldı: “Bu Hadis kesinlikle Sahih değildir”, uydurulmuştur,

Hadis'deki hata şudur: Darekutni burdaki Ca'fer hakkında "O Hadis uydurdu"; Ebu Zu'ra dedi ki "O temelsiz Hadis aktardı"; Zehebi aralarında bu Hadis de olmak üzere onu aşağılayan birkaç Hadis aktardı ve şöyle dedi "Bu onun afetlerinden biridir!" İbni Hacer de Ca'fer İbni Abd'ul Vahid'in 'yalancı' olduğunu söyler. Ömer (radiyallahu anh) ve İbni Abbas (radiyallahu anh)'tan naklettiği versiyonunun ardından Beyheki, 'Meşhur bir Hadis'dir ancak sened zinciri Zayıf'tır' notu düşmüştür. (Beyheki, el-Medhal) Ayrıca Sızci (İbane) ve İbni Asakir de Ömer (radiyallahu anh)'dan nakletmiştir. Suyuti Zayıf olduğunu söyler. (Suyuti, Cami'us Sağir, #4603) Enes (radiyallahu anh)'dan nakledilen versiyonda Bezzar, Abd ibni Humejd'in rivayeti için 'Münker'dir ve Sahih değildir' der. (İbni Hacer, Telhis'ul Habir, 4/190-191 #2098) Şevkani bu rivayetin birçok farklı yoldan nakledildiğini ancak hiçbirinin Sahih olmadığını ve Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in Hadis'i olarak sabit olmadığını ve delil olarak kullanılmayacağını söylemektedir. (el-Kavl'ul Müfid fi Edille el-İctihad ve't Taklid, 9) İbni Kesir Hadis'in Ömer (radiyallahu anh)'dan gelen versiyonunu verdikten sonra, 'bu rivayeti Kütübü Sitte sahiplerinden hiçbirisi rivayet etmemiştir, Zayıf'tır' der. Daha sonra diğer versiyonlarına değinerek 'bunların hiçbirisi Sahih değildir' der ve bazı âlimlerin, Hadis'in çok sayıda versiyonu olması sebebiyle ve mana yönüyle doğru olduğunu söyleyerek Hasen saydıklarını yahut Şahid olarak kullanılabileceğini söylediklerini aktarır. (İbni Kesir, Tuft'ut Talib bi Marifeti Ahadis Muhtasar İbni Hacib, 165-169) el-Muttaki el-Hindi Hadis'in, Beyheki'nin Medhal, Ebu Nasr el-Siczi'nin İbane'de geçen versiyonunu naklettikten sonra 'Garib' olduğunu belirtir ve 'el-Hatib, İbni Asakir, Deylemi tarafından da rivayet olunmuştur ve ilk ikisi Zayıf'tır' der. (Kenz'ul Ummal, 1002) Bundan başka rivayetlere ayrıca İbni Arrak (Tenzih, 1/419) ve Acluni (Keşşaf, 1/132) yer verir. İbni Asakir, İbn'ul Cevzi, İbni Kayyim, İraki, Sehavi gibi âlimler de rivayetin Zayıf olduğunu söylerler. Ebu Hayyan el-Endulisi de, İbni Hazm gibi uydurma hükmü vermektedir. Diğer bazı âlimler ise, rivayette yer alan sözlerin manasının doğru olduğunu ve çok sayıda Zayıf rivayetin birbirini destekleyip Hasen derecesine ulaştıracağını söylemişlerdir. İmam el-Berbehari burada Hadisi naklettiği gibi ondan başka, Osman ibni Sa'id ed-Darimi de 'er-Reddu ale'l Cehmiyye' isimli eserinde bu rivayete yer verir. Kadı İyad da Şifa'da bu rivayete yer verir ve İraki, bundan dolayı Kadı İyad'ı eleştirir. İbni Hacer de rivayet hakkında geniş izahatlar yapmış ve rivayet yollarının çokluğu sebebiyle Hasen derecesine ulaştığını belirtmiştir. (Hafız İbni Hacer, el-Kafi eş-Şef fi Tahrici Ahadis'il Keşşaf) İbni Hacer'in talebesi Zeyn ed-Din Kasım Kutluboğa da, birçok versiyonuna değindikten sonra, 'bunların isnadlarında problem vardır lakin birbirlerini güçlendirmektedirler' der. (Hulasat'ul Efkar Şerh Muhtasar'il Menar) Beyheki bu rivayete yer verdikten sonra, Müslim'de geçen Ebu Musa (radiyallahu anh) Hadis'i'nin bu rivayeti güçlendirdiğini söyler. Ebu Musa (radiyallahu anh)'ın naklettiğine göre Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Ben de Sahabeler'in emniyetiyim... Sahabeler'im de ümmetimin emniyetidir." (Beyheki, el-İ'tikad, 160) İbni Hacer, Beyheki'nin sözleri hakkında şöyle der: "Beyheki doğru söylemektedir. (Ebu Musa Hadis'i) genel manada Sahabeler'in yıldızlara benzemesi hususunun doğruluğunu gösterir lakin (Sahabeler'den herhangi birini) izleme meselesinde bu husus Ebu Musa (radiyallahu anh) Hadis'inde açık değildir." (İbni Hacer, Telhis'ul Habir, 4/351) İmam Ebu'l Hattab el-Kelvezani el-Hanbeli şöyle der: "Burada kastedilen Müslüman'ın onlardan dilediğini taklit etmesinin Caiz olduğu yahut da 'benden rivayet ettiğinde hangisini izlerseniz hidayet erişirsiniz' demektir." (et-Temhid fi Usul'il Fıkh, 4/331) Şeyh'ul İslam İbni Teymiyye de şöyle der: "el-Kadı (Ebu Ya'la), Sahabe'nin iki görüşünden biri üzerinde icma etmesi hususunda dedi ki: (Bununla) ihtilaf aradan kalkmaz (...) çünkü Acurri kitabında İbni Ömer (radiyallahu anhuma ecmal)'den şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) dedi ki: "Ashabım yıldızlar gibidir, hangisine uyarsanız hidayete erersiniz." Bunun üzerine ona denildi ki: Bu Hadis'i ne için delil olarak getiriyorsun? Oysa İsmail ibni Sa'id şöyle der: (İmam) Ahmed'den Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in: "Ashabım yıldızlar gibidir, hangisine uyarsanız hidayete erersiniz." sözlerini delil getiren kimse hakkında sordum ve şöyle cevap verdi: "Bu Hadis Sahih değildir!" Ona şöyle cevap veririz: (İmam) Ahmed Sahabeler'in fazileti hususunda bunu delil getirir ve buna (bu hususta) itimad eder. Ebu Bekir el-Hallal, es-Sünne isimli kitabında şöyle der: Ubeydullah ibni Hanbel ibni İshak ibni Hanbel bize bildirdi, babam bana dedi ki, Ebu Abdullah (Ahmed ibni Hanbel)'i şöyle derken işittim: Haddi aşmak Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem)'in Ashabı'nı (şerr üzere) anmaktır. Çünkü Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurmuştur ki: "Sahabeler'im (hakkında size) Allah'ı, Allah'ı (hatırlatırım), onları (haklarında kötü sözler söylemek suretiyle) hedef etmeyin." Yine (Rasulullah) şöyle de demiştir: "Ashabım yıldızlar gibidir, hangisine uyarsanız hidayete erersiniz." (Kadı Ebu Ya'la) şöyle dedi: Bu lafzı delil getirmiştir, böylelikle bu, (Hadis'in) ona göre Sahih olduğunu gösterir." (Musevvede fi Usul'il Fıkh, 326) Son olarak Hadis'in mana olarak doğru olduğunu söyleyenlerden birisi de Aliyy'ul Kari'dir. O Şifa Şerhi'nde Kadı İyad'ın bu rivayete yer vermesi üzerine şu yorumlarda bulunur: Belki Kadı İyad bir senete ulaştığından ya da çok sayıda Zayıf rivayetin birbirini kuvvetlendirmek suretiyle Hasen derecesine ulaştığını düşündüğünden, kendisince rivayeti güzel bulduğundan (yahut da) mevzubahis etmeye dahi gerek duyulmayan, Zayıf Hadisler'in amellerin faziletleriyle alakalı kullanılabilmesi (prensibi)nden dolayı bu rivayete yer vermiş olabilir. (Şerhu Şifa 2/91) Aliyy'ul Kari bir başka yerde de Hadis'in manasının: "فَاسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ" **Bilmiyorsanız Zikir Ehli'ne sorun!** (en-Nahl 16/43) Ayeti ile uyum içerisinde olduğunu belirtir. (el-Esrar, 372)

Allah (azze ve celle)'nin Sevip Rızı Olduğu İşlerde Emir Sahiplerine İtaat

Allah'ın sevip rızı olduğu işlerde (Emir sahiplerini) işitmek ve (onlara) itaat etmek (gerekir).⁵² Herkim insanların icması ile ve kendisinden rızı olmaları ile halife olursa, o kimse Emir'el Mü'minin'dir.

Bir Kimsenin Biatsız Gecelemesi Caiz Değildir

Dolayısıyla, hiçkimse için kendisinin (tabi olduğu) –Birr (iyi; salih) olsun, facir olsun- bir İmam'ı (kendisi üzerinde yasal bir İmam olarak) tanımadan geceleyeceği bir tek gün geçirmesi Helal (Caiz) değildir.⁵³

Emir Sahiplerinin Arkasında Namaz Kılınır ve Onlarla Birlikte Hacc ve Cihad'a Katılır

Hacc ve Gazve (Cihad) emir sahibinin liderliği altında yerine getirilir. Cuma Namazı'nı (Fasık İmamlar) arkasında kılmak Caiz'dir⁵⁴ bundan sonra altı rekât -ikişer rekâtlar halinde- kılınmalıdır. Bu Ahmed ibni Hanbel (*rahimehullah*)'ın sözüdür.⁵⁵

⁵² İmam el-Berbehari emir sahiplerine itaatin sınırlarını çizmekte ve "Allah'a isyanın söz konusu olduğu yerde kula itaat'in olmayacağı" yönündeki prensibe de bu ifadesiyle sadık kalmaktadır. Bu prensip Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'den İbni Ömer (radiyallahu anhuma ecmain) vasıtasıyla nakledilen Hadis'de geçmektedir: "Masiyet de (Allah'a isyan söz konusu olan yerde) kula itaat yoktur. İtaat ancak Ma'rufta (iyilik ve hayırda)dır." (Buhari; Müslim; Tirmizi; Ebu Davud; Nesai)

⁵³ Müslümanlar'ın başında, Şeri'at Ahkâmı'nı icra eden ve Müslümanlar'ın kendisini emir seçtikleri veya emir kabul ettikleri bir İmam/Emir bulunduğu hiçbir Müslüman'ın İslam Cema'atinden ayrılarak, emir sahibinin velayetini reddetmesi Caiz değildir. Bu hususta varid olmuş birçok Hadis vardır. Bu Hadisler; Müslümanlar'ı, yöneticilerine karşı isyan edip ayaklanmaktan, anarşik ortamlara zemin hazırlamaktan sakındırmaya yönelik emirler içermektedir. Bu Hadisler, zalim de olsa Müslüman yöneticilere -Allah'a isyan sözkonusu olmadığı müddetçe- itaat etme fikrini ön plana çıkarır. Bu Hadisler aynı zamanda, Müslümanlar'ın emirine itaatten çıkan kimselerin İslam bağıny boyunlarından çözmüş olacakları ve Cahiliye ölümü üzere ölecekleri tehditini içerirler. Zira bu tutum aynı zamanda, Müslümanları'n birliğini bozmaya yönelik bir harekettir ve bu nedenle şiddetle kınanmıştır. Bu hususta bizlere ulaşan Hadisler'den bazıları şunlardır: İbni Ömer (radiyallahu anhuma ecmain), Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in şöyle buyurduğunu işittim dedi: "Her kim bir eli taatten çıkarırsa Kıyamet Günü'nde Allah'a hiç bir hücceti olmadığı halde kavuşur. Ve her kim boynunda bir bey'at olmadığı halde ölürse, Cahiliyyet ölümü gibi (bir ölümle) ölür." (Müslim) İbni Abbas (radiyallahu anhuma ecmain)'den nakledilen bir başka rivayette Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in şöyle buyurduğu nakledilmiştir: "Kim emirinden hoşuna gitmeyen bir şey görürse sabretsin. Zira insanlardan herhangi bir kimse, sultana bir karış kadar bile karşı çıksa ve bu halde ölse, mutlaka Cahiliyye ölümü ile ölmüş olur!" (Müslim; Ahmed, Müsned) Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "...Size beş şeyi emrediyorum ki, onları Allah bana emretti. Cema'atleşmek, söz dinlemek, itaat etmek, hicret etmek, Allah yolunda cihad etmek. Kim cema'atten bir karış ayrılırsa, İslam'ın bağıny boynundan çözmüş olur. Ancak cema'ate tekrar katılırsa o hariç. Kim Cahiliye davasını güderse, bu Cehennem'e diz çöküştür. Dediler ki, ya Rasulullah, namaz kılsa, oruç tutsa da mı? (Rasulullah) buyurdu ki, namaz kılsa da, oruç tutsa da ve Müslüman olduğunu zannetse de..." (Ahmed, Müsned) Ebu Hureyre (radiyallahu anh)'dan rivayet edilen bir başka hadiste Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Üç kişi vardır ki Kıyamet Günü'nde Allah onlarla konuşmayacak ve onları temize de çıkarmayacaktır. Onlar için elim bir azap vardır. Bunlardan (...) ikincisi; sırf dünya çıkarı için bir İmam'a biat edip eğer İmam kendisine istediklerini verirse biatına vefa gösterip istediğini elde edemeye biatından dönen kimse (...)" (Buhari)

⁵⁴ Ubeydullah ibnu Udey, Osman (radiyallahu anh)'a: "Sen bütün halkın İmamı'sın ve başına bu gördüğün durum geldi. Bize de fitne öncüsü (bu işlerin başını çeken kişi) namaz kıldırıyor. Ancak onun arkasında namaz kılmakta zorlanıyoruz dedi. Osman (radiyallahu anh): Namaz insanların yaptıklarının en güzelidir. İnsanlar güzel bir şey yaptıklarında sen de onlarla birlikte güzel şey yap. Onlar kötülük yaptıklarında sen onlarla birlikte kötülük yapmaktan çekin! dedi." (Buhari)

⁵⁵ İmam Tirmizi'nin beyanına göre, İmam Şafii ve Ahmed ibni Hanbel Cuma (namazın)'dan sonra kılınacak olan Sünnet'in iki rekât olduğu görüşündedirler. İmam Ebu Hanife'ye göre bu Sünnet, dört rekât; talebesi İmam Ebu Yusuf'a göre ise altı

rekâttir. (Tirmizi, Sünen, Salat, #376) Cuma (namazın)'dan sonra kılınacak olan Sünnet'in ikişer rekatlı toplam altı rekât olduğuna dair görüş İmam Ahmed'den nakledilen ve kendisinin de tercih ettiği bildirilen görüşüdür. Abdullah ibni Ahmed ibni Hanbel babasının şöyle dediğini aktarır: "Babama, Cuma Namazı'nın ardından ne kadar (rekât) kılmalıyım diye sordum. Dilersen dört (rekât) kıl, dilersen -ikişerli olmak üzere- altı rekât kıl (ki) bu benim tercihimdir lakin dört kılmanda da bir sakınca yoktur dedi." (Mesail, #446) Ebu Davud, Ahmed ibni Hanbel'in şöyle dediğini işittiğini nakleder: "Cuma Namazı'ndan sonra kılınan namaz (hususunda) eğer bir kimse; dört (rekât) kılsa iyidir, iki (rekât) kılsa iyidir, altı (rekât) kılsa iyidir." (Mesail, #59) Bu görüş aynı zamanda Ashab'dan Ali ibni Ebu Talib (radiyallahu anh), Ebu Musa el-Eşari (radiyallahu anh) ve Abdullah ibni Ömer (radiyallahu anhuma ecmain)'i ve İmamlar'dan Süfyan es-Sevri, Ebu Yusuf, Ata ve Tahavi'nin de görüşüdür. İbni Şeybe'nin rivayetine göre, Ebu Abd'ur Rahman demiştir ki: "İbni Mes'ud (radiyallahu anh) bizim yanımıza geldi ve bize Cuma (namazın)'dan sonra dört rekât kılmamızı emrederdi. Yanımıza Ali ibni Ebi Talib (radiyallahu anh) geldiğinde altı (rekât) kılmamızı emretti. Ali ibni Ebi Talib (radiyallahu anh)'ın sözünü alıp (buna göre amel ettik) İbni Mes'ud (radiyallahu anh)'ın sözünü terk ettik." (İbni Şeybe, Musannef, 4/117) Ata'dan rivayet edildiğine göre; "İbni Ömer (radiyallahu anhuma ecmain) Mekke'de olduğu zaman, Cuma'yı kılınca biraz ilerleyip iki rekât, sonra yine ilerleyip dört rekât daha kıları. Medine'de olduğunda ise, Cuma'yı kılar sonra evine döner ve (evinde) iki rekât namaz kıları. 'Mescid'de (birşey) kılmadı. Kendisine (bu farklılığın sebebi) soruldu: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) böyle yapardı' cevabını verdi." (Ebu Davud, #1130; Beyheki, es-Sünen'ul Kübra, 3/240) İbni Mes'ud (radiyallahu anh), Abdullah ibni Mübarek, Alkame, Nehai, İshak ve Ebu Hanife'ye göre Cuma'nın son Sünnet'i dört rekattir. Bu görüşte olanların delili Ebu Hureyre (radiyallahu anh)'dan rivayet edilen şu Hadis olmuştur: "Sizden Cuma'dan sonra namaz kılan dört rekât kılsın." (Müslim; Tirmizi; İbni Mace; Nesai; Ahmed, Müsned, 249, 252) Tirmizi'de geçtiğine göre Abdullah ibni Mes'ud (radiyallahu anh) Cuma'dan evvel dört, sonra da dört rekât namaz kıları. (Tirmizi, Cuma, #24) Taberani'nin Ubeyde'den rivayetine göre: "Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Cuma'dan önce dört ve Cuma'dan sonra yine dört rekât namaz kıları." (Sünen-i Ebu Davud Terceme ve Şerhi, 4/244-253)

Hilafet, İsa ibni Meryem *aleyhisselam* Nüzul edene kadar⁵⁶ Kureyş'de⁵⁷ kalacaktır.

⁵⁶ İsa (aleyhi selam)'ın Allah tarafından Ref edilmesi (katına yükseltilmesi) ve Nüzülü (Kiyamet'e yakın, Ahir Zaman'da tekrar yeryüzüne indirilmesi) geçmişte Mu'tezili ve diğer Kelam Ehli ile bugün onların takipçisi durumunda olan modernistler tarafından inkar edilmektedir. İsrailoğulları İsa (aleyhi selam)'ı yalancılıkla suçlamış peygamber olduğunu inkâr etmiş ve neticesinde onu çarmıha germek teşebbüsünde bulunmuş bunun üzerine Allah onu kurtararak kendi katına yükseltmiştir (Al-i İmran 3/55; en-Nisa 4/157-158). İsa (aleyhi selam)'ın Kiyamet'e yakın, Ahir Zaman'da tekrar yeryüzüne indirileceğine dair başta Sahihayn ve Kütübü Sitte'de yer alan diğer Sünenler'de ayrıca İmam Ahmed'in Müsned'inde olmak üzere Hadis Kitapları'nda çok sayıda Hadis bulunmaktadır. Bu Hadisler'de hadiseler çok detaylı biçimde işlenmektedir. Mevzubahis Hadisler'in dışında Ulema: **وَإِنَّ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ إِلَّا لَيُؤْمِنَنَّ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكُونُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا** (en-Nisa 4/159) Ayet'indeki "ölümünden önce" ve: **وَإِنَّهُ لَعَلَّمَ لِسَانَهُ** "O, Kiyamet'in kopacağını bildirir" (ez-Zuhruf 43/61) ifadelerindeki "o" zamirinin İsa (aleyhi selam)'a raci olduğunu, dolayısıyla İsa (aleyhi selam)'ın Kiyamet'in habercisi olduğunu kaydetmektedirler. İbni Abbas (radiyallahu anhum ecmain), Ebu Hureyre (radiyallahu anh), Katade Malik ibni Dinar ve Dahhak'a nisbet edilen kıraatlarda ez-Zuhruf Sure'si 43/61 nolu Ayet'te geçen "ilm" kelimesi "âlem" şeklinde okunmaktadır. Bu duruma göre Ayet'e: "O, Kiyamet için bir alamettir" şeklinde mana verilmektedir. (Kurtubi, el-Cami, 16/105) 'İsa (aleyhi selam)'ın Nüzülü' hususunda varid olmuş bazı Hadisler şunlardır: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Ben, ömrüm uzarsa Meryem oğlu İsa'ya ulaşacağımı umuyorum. Eğer ecelim acele gelirse, sizden ona ulaşan selamımı söyleyin!.." (Ahmed, Müsned) Ebu Hureyre (radiyallahu anh)'dan rivayete göre, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Nefsim elinde olan Allah'a yemin ederim ki, muhakkak yakında Meryem oğlu İsa, adil bir hakim olarak inecektir. O, haçı kıracak, domuzu öldürecek, Cizye'yi kaldıracaktır. O zaman, mal o kadar artacak ki, onu kimse kabul etmeyecek. Artık Allah'a bir kere secde etmek dünya ve dünyanın içinde olan her şeyden daha hayırlı olacaktır." (Buhari; Müslim; Ebu Davud; Tirmizi; Ahmed, Müsned) Cabir ibni Abdullah (radiyallahu anh)'tan rivayet edildiğine göre Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Ümmetimden bir cema'at Kiyamet Günü'ne kadar hakka yardımcı ve hizmetçi olarak devam edecektir. Nihayet Meryemoğlu İsa iner, Müslümanlar'ın emiri: 'Gel, bize namaz kıldır' der. İsa (aleyhi selam) 'Hayır, Allah'ın bu ümmete bir ikramı olarak sizin bir kısmınız diğer kısmı üzerine emirlersiniz' der." (Müslim) Ebu Hureyre (radiyallahu anh) dedi ki: "Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: İmamınız (devlet reisiniz) kendinizden olduğu halde Meryem oğlu (İsa aleyhi selam) içinize indiği (İmam'ınıza iktida ettiği) zaman acaba nasıl olursunuz?" (Buhari; Müslim) Nevvas ibni Sem'an el Kilabi (radiyallahu anh)'dan rivayete göre, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Deccal'den bahsederken şöyle buyurmuştur: "...Sizin için korktuğum şey Deccal'den başkadır. Eğer Deccal ben sizin aranızda iken çıkarsa onu sizin yerinize ben delillerle mağlub ederim. Ben aranızda yokken çıkarsa her Müslüman kendi delilleriyle kendisini savunacaktır. Ben tüm Müslümanlar'ı onun şerrinden Allah'a emanet ediyorum. Deccal, kıvrıkcık saçlı bir delikanlı şeklindedir, gözü dışarıya çıkmış şekildedir. Abd'ul Uzza ibni Katan'a benzer. Sizden kim onunla karşılaşarsa Kehf Suresi'nin ilk Ayetleri'ni okusun... Deccal, Şam ile Irak arasından çıkacaktır, sağ sol her tarafı çabucak bozmaya çalışacaktır. Ey Allah'ın kulları o günleri görürseniz Allah'ın dini üzerinde kalmaya özen gösterip dininizde sebat ediniz... (Deccal yeryüzünde) kırk gün kalacaktır; bir günü bir sene uzunluğunda, bir günü bir ay uzunluğunda, bir günü de bir hafta uzunluğunda olacak diğer günleri ise sizin bu günkü günleriniz durumunda olacaktır... (Deccal'ın yeryüzündeki hızı) rüzgârın önüne kattığı bulut gibi olacak bir topluma gelip onları kendisine inanmaya çağırarak onlarda onu yalanlayacaklar ve sözlerini reddedeceklerdir. Bu kimselerin malları Deccal'ın arkasından gidecek sabahladıkları vakit ellerinde bir şey kalmamış olacaktır. Sonra başka bir topluma gelecek onları da Dav'et edecektir. Onlar da Deccal'e inanacaklardır. Deccal göğe yağmur yağdırmasını emredecekde gök yağmurunu indirecektir. Toprağa bitkileri bitirmesini emredecek toprakta bitki çıkaracaktır. O toplumun küçükbaş ve büyükbaş hayvanları o gün her zamankinden daha fazla etlenmiş semiz durumda memeleri sütle dopdolu olarak döneceklerdir... Deccal bir harabeye uğrayıp hazinelerini çıkar diyecek ve oradan ayrılıp gidecek oradaki hazineler de arıların arı beyini takip ettikleri gibi Deccal'ın peşinden gidecektir. Sonra Deccal genç sağlam atik birini çağırarak ve kılıç darbesiyle iki parça edecektir. Sonra onu çağırarak oda yüzü parlayarak ve gülerken gelecektir. Tam bu esnada Meryem oğlu İsa (aleyhi selam); Şam'ın doğusunda beyaz minarenin yanında iki güzel elbise içersinde ellerini iki Melek'in kanatlarına koymuş olarak inecektir. Başını eğdiğinde başından damlayarak başını kaldırdığında ise başından gümüş suyu kadar berrak inci taneleri gibi su damlacıkları dökülecektir... Onun nefesinin rüzgârı Kafirler'den her isabet ettiği kimseyi öldürecektir. Onun nefesinin rüzgârı gözünün görebildiği yere kadar ulaşacaktır. İsa (aleyhi selam); Deccal'ı arayacak ve onu Kudüs'ün yakınlarındaki Lud Kapısı'nda ona ulaşarak onu öldürecektir. Sonra Allah'ın diletiği vakte kadar böylece devam edecektir. Sonra Allah; İsa (aleyhi selam)'a kullarını Tur Dağı'na doğru götür diye vahyedecek çünkü ben, bazı kullarımı indirdim ki onlarla savaşmaya kimsenin gücü yetmez ki bunlar Ye'cuc ve Me'cuc Kavmi'dir. Bunlar her bir tepeden seller gibi akarcasına inip yeryüzüne dağılacaklardır. İlk grup Taberiyye Gölü'ne inecek ve oranın suyunu içip bitireceklerdir. İkinci gurup o göle uğrayacaklar ve önceden burada su vardı diyeceklerdir. Sonra Beyti Makdis Dağı'na varıncaya kadar yürüyecekler ve şöyle diyecekler: Yeryüzündekilerle savaştık ve hepsini öldürdük haydin şimdide gökyüzündekileri öldürelim diyecekler oklarını fırlatacaklar da Allah onların oklarını kana bulanmış olarak geri çevirecektir. Meryem oğlu İsa (aleyhi selam) ve çevresindekiler kuşatılacaktır. O gün bir öküz başı sizin için yüz dinardan daha kıymetli olacaktır. Sonra Meryem oğlu İsa (aleyhi selam) ve arkadaşları Allah'a dua edecekler de Allah o kavmin boyunlarında kurtçuklar

meydana getirecek ve tek bir kişinin ölümü gibi ölüp yok olacaklardır. İsa (aleyhi selam) ve arkadaşları buldukları yerden dağılacaklar da yeryüzünde ölüp yok olan Ye'cuc ve Me'cuc kavminin yağlarının kokmuş etlerinin ve kanlarının bulunmadığı bir karışık yer bile bulamayacaklardır. İsa (aleyhi selam) ve arkadaşları tekrar Allah'a dua ve niyaz edecekler de Allah o leşlerin üzerine deveboyunlarına benzeyen kuşlar gönderecek bu kuşlar onların leşlerini derin bir çukura atarak yeryüzünü temizleyeceklerdir..." (Müslim; İbni Mace; Tirmizi) Mücemma ibni Cariye el-Ensari (radiyallahu anh)'dan işittim şöyle diyordu: "Meryem oğlu İsa (aleyhi selam), Deccal'ı "Bab-ı Lud (Lud Kapısı)" denilen yerde öldürecekler." (Tirmizi; Ebu Davud) Tirmizi bu hadisi naklettikten sonra şunları da söylemiştir: "Bu konuda İmran ibni Husayn (radiyallahu anh), Nafi ibni Utbe, Ebu Berze (radiyallahu anh), Huzeyfe ibni ebi Useyd, Ebu Hureyre (radiyallahu anh), Keysan, Osman ibni Ebi'l As (radiyallahu anh), Cabir (radiyallahu anh), Ebu Umame (radiyallahu anh), İbni Mes'ud (radiyallahu anh), Abdullah ibni Amr (radiyallahu anhuma ecmain), Semure ibni Cündüb (radiyallahu anh), Nevvas ibni Sem'an (radiyallahu anh), Amr ibni Avf (radiyallahu anh) ve Huzeyfe ibni Yeman (radiyallahu anh)'dan da Hadis rivayet edilmiştir." Huzeyfe ibni Useyd (radiyallahu anh)'dan rivayete göre, o şöyle demiştir: Biz aramızda Kıyamet'i müzakere ederken Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) üst kattan bize baktı ve şöyle buyurdu: "On alamet görülmeden Kıyamet kopmayacaktır; Güneşin batıdan doğması, Ye'cuc ve Me'cuc'ün çıkması, en-Neml Suresi'nin 82. Ayet'inde belirtilen Dabbe'nin çıkması, biri doğuda biri batıda bir diğeri de Arap yarımadasında meydana gelecek yere batma hadisesi, çöküntüler, Aden'den çıkacak bir ateş ki daima insanlarla beraber olacak, onlarla beraber gelip gidecek ve onlarla beraber istirahat edecektir..." (İbni Mace) Ebu Musa Muhammed ibni Müsenna; Ebu Nu'man el-Hakem ibni Abdullah el-İcli vasıtasıyla Şu'be'den, Furat'dan, Ebu Davud'un, Şu'be'den rivayeti gibi rivayet ederek şu ilaveyi yapmışlardır: "Onuncusu ise ya onları denize dökecek olan bir rüzgâr veya Meryem oğlu İsa'nın inişidir." Tirmizi: "Bu konuda Ali (radiyallahu anh), Ebu Hureyre (radiyallahu anh), Ümmü Seleme (radiyallahu anha) ve Safiye binti Huyey (radiyallahu anha)'dan da Hadis rivayet edilmiştir. Bu Hadis Hasen Sahih'tir." demiştir. Ebu Hureyre (radiyallahu anh) Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: "Rumlar, A'mak ve Dabık nam mahallere inmedikçek Kıyamet kopmaz. Onlara karşı Medine'den bir ordu çıkar. Bunlar o gün arz ehlinin en hayırlılarıdır. Bu ordunun askerleri savaşmak üzere saf saf düzen alınca, Rumlar: Bizden esir edilenlerle aramızdan çekilin de onları öldürelim! Derler. Müslümanlar da: Hayır! Vallahi sizinle, kardeşlerimizin arasından çekilmeyiz!. derler. Bunun üzerine (Müslümanlar) onlarla harb eder. Bunlardan üçte biri inhizama uğrar. Allah ebediyen bunların tevbesini kabul etmez. Üçte biri katledilir, bunlar Allah indinde şehitlerin en faziletlieleridir. Üçte biri de muzaffer olur. Bunlar ebediyen fitneye düşmezler. Bunlar İstanbul'u da fethederler. (Fetih'ten sonra) bunlar, kılıçlarını zeytin ağacına asmış ganimet taksim ederken, Şeytan aralarında şöyle bir nida atar: Mesih Deccal, ailelerinizde sizin yerinizi aldı! Bunun üzerine, çıkarlar. Ancak bu haber batıldır. Şam'a geldiklerinde (Deccal) çıkar. Bunlar savaş için hazırlık yapıp safları tanzim ederken, namaz için ikamet okunur. Derken İsa İbni Meryem (aleyhi selam) iner ve onlara gitmek ister. Allah'ın düşmanı, İsa (aleyhi selam)'ı görünce, tıpkı tuzun suda erimesi gibi, erir de erir. Eğer bırakacak olsa, (kendi kendine) helak oluncaya kadar eriyecekti. Ancak Allah onu eliyle öldürür; öyle ki onlara, harbesindeki kanını gösterir." (Müslim) Ebu Hureyre (radiyallahu anh) Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: "Vallahi Meryem oğlu (İsa), Fecc'ur Ravha nam mevkide, Hacc yapmak veya Umre yapmak yahut da her ikisini de yapmak için Telbiye getirecektir." (Müslim)

⁵⁷ İmamlar'ın -bir başka deyişle Halifelerin- Kureyş'ten olması hususu; Ehli Sünnet Uleması arasında, -Sahabe'den varid olan ittifak üzere- icmaya yakın çoğunlukla gerek mütekaddim ve gerekse de müteahhir herkesce benimsenmiş ve cumhuru ulema İmam için Kureyşli olmanın şart olduğuna hükmetmiştir. Bu hususta Dört Mezheb İmamı'ndan ittifakla nakillere yer verilmiş; Eşari ve Maturidi akaidinin imamları Ebu'l Hasan Ali ibni İsmail el-Eş'ari ve Ebu Mansur Muhammed ibni Muhammed el-Maturidi de aynı kanaati paylaşmış, el-Farku beyn'el Firak sahibi Bağdadi, el-Ahkam'us Sultaniyye isimli eserin müellifi el-Maverdi bundan başka Zahiriler'in önde gelen âlimi İbni Hazm ve bundan başka İmam Gazali onlardan sonra gelenlerden Nesefi, Begavi, Şehristani, Şeyh'ul İslam İbni Teymiyye hep aynı görüşü dile getirmiştir. Hülâsa, Selefi'nden Eşari'sine, Maturidi'sine, Zahirî'sine, Şafisi'nden, Hanefî'sine, Maliki'sine, Hanbelî'sine bu görüş kabul görmüştür. Bu zatları ayrı ayrı saymamızın sebebi, modernist düşünceli kimselerin bu ve benzeri meseleleri inkâra yeltenmeleri ve Selef-i Salihin'in ısrarla üzerinde durduğu böyle görüşleri küçük bir azınlığa nisbet ederek değersizleştirme çabasında bulunmalarındır. Çeşitli menhec ve mezheb sahibi bu atlat fikir birliği ederek, Halifelik'de Kureyş şartını kabul etmiştir. Ehli Sünnet ve'l Cema'atin ittifak ile kabul ettikleri bu husus; tarihte Mu'tezile ve Havaric ve günümüzde onların devamı olarak sayılabilecek modernistler dışında; iman, takva, zühd ve ilim sahibi hiç kimsenin üzerinde ihtilaf etmediği bir meseledir. Bu hususta çok sayıda Hadis ve rivayetlere Hadis Kitapları'nda yer verilmiş bundan başka Fıkıh, Tarih ve diğer İslami ilim dallarında yazan âlimler, değişik ilim dallarına ait kitaplarda bu hususa işaret etmişlerdir. En mühim siyer kaynaklarında; Vakidi (Kitab'ul Ridde ve Nebze min Fütüh'ul Irak), İbni Hişam (es-Siret'un Nebeviyye), İbni Kuteybe (İmame ve's Siyase), Taberi (Tarih'ul Umem ve'l Muluk), Busti (Ahbar'ul Hulefa) Suyuti (Tarih'ul Hulefa) Ebu Bekir (radiyallahu anh)'ın Halife seçilmesiyle alakalı kısımda bu rivayetlere genişçe yer verilmiştir. İmam Maverdi, "Bütün Müslümanlarca kabul edilen bu delile karşı bir şüphe mevcut değildir; aksi bir rivayet ve bir söz de yoktur." (Maverdi, el-Ahkam'us Sultaniyye, 7) demektedir. Ebu Ya'la el-Hanbeli, Kureyş'e mensubiyet şartını açıklarken Ahmed ibni Hanbel'in "Kureyş dışından Halife olmaz!" sözüne dayanmıştır. (Ebu Ya'la el-Ferra, el-Ahkam'us Sultaniyye, 20) "İmamlar Kureyş'tendir" rivayetinin tevatür derecesine yükselmiş olduğu söylenmektedir. (Kettani, Nazm'ul Mütenasir min'el Hadis'il Mütevatir, 103) Bu hususta rivayet edilen bütün Hadisler bir arada

değerlendirildiğinde sıhhatinden şüphe edilemeyecek bir rivayet özelliğini taşımaktadır. Bu mevzudaki Hadisler arasında şunları nakledelim: Cabir (radiyallahu anh)'dan rivayet olduğuna göre Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdu ki: "İnsanlar hayırda da şerrde de Kureyş'e tabidir." (Müslim) Ebu Hureyre (radiyallahu anh) anlatıyor: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdular ki: "İnsanlar bu işte Kureyş'e tabidirler. Müslümanları, Müslüman olanlarına; Kâfirleri, Kâfir olanlarına tabidirler. İnsanlar madenler gibidir. Cahiliyede hayırlı olanlar Fıkhü öğrenirlerse İslam'da da hayırlıdırlar. Bu işe en çok nefret edenleri insanların en hayırlısı bulacaksınız. Onlar (rıızaları hilafına) içine düşmedikçe buna talib olmazlar." (Buhari; Müslim; Taberani, el-Mu'cem'ul Evsat; Hakim, Müstedrek) İbni Ömer (radiyallahu anhuma ecmain) anlatıyor: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdular ki: "Bu iş (emirlik) insanlardan iki kişi baki kaldıkça Kureyş'te olmaya devam edecektir." (Buhari; Müslim) "İmamlar Kureyş'tendir!.." (İbni Ebi Şeybe, Musannef; Tayalisi, Müsned; Beyheki, es-Sünen'ül Kübra) "İmamlar Kureyş'tendir. Onların sizin üzerinizde hakkı vardır; sizin de onların üzerinde hakkı vardır." (Ahmed, Müsned; İbni Ebi Şeybe, Musannef; Tayalisi, Müsned; Beyheki, es-Sünen'ül Kübra; Taberani, el-Mu'cem'ul Kebir; ez-Ziya'ul Makdisi, el-Ehadis'ul Muhtara) "İmamlar Kureyş'tendir. Kim cema'atten bir karış ayrılırsa, boynundan İslam ipini çıkarıp atmıştır." (İbni Ebi Şeybe, Musannef) Humeyd ibni Abd'ur Rahman, Ebu Bekir (radiyallahu anh)'ın bey'at günü Ensar'a karşı Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in şöyle dediğini rivayet eder: "İnsanlar bir tarafa, Ensar başka bir tarafa gitse; ben Ensar'ın gittiği yoldan giderim. Ebu Bekir (radiyallahu anh) bu sözü naklettikten sonra Sa'd ibni Ubade (radiyallahu anh)'a dönüp şöyle diyor: Ey Sa'd! Sen de biliyorsun ki Rasulullah şöyle demişti; -çünkü sen o zaman oturmuş bu sözü dinliyordun- 'Kureyşün, Vulatü haza'l Emr (Kureyş bu işin valileridir)!..' İnsanların iyileri Kureyş'in iyilerine, insanların kötülere de Kureyş'in kötülerine tabidir. Sa'd ibni Ubade (radiyallahu anh), Ebu Bekir (radiyallahu anh)'ı şu sözlerle tasdik eder: Doğru söyledin; biz Vüzera'yız (Vezirler), sizler de Umera'sınız (Emirler)." (Ahmed, Müsned; Heysemi, Mecma'uz Zevaid; Suyuti, Tarih'ul Hulefa) İbni Hacer şu rivayeti de kaydeder: "Bu iş, Himyeriler'in elinde idi. Allah onlardan alıp Kureyş'e verdi. Tekrar onlara dönecektir." Mevzuya dair Hadisler'i toplu halde verecek olursak: "Kureyş İmamet Ehli'dir..." (İmam eş-Şafii, el-Umm), "Melik Kureyş'tedir..." (Heysemi, Mecma'uz Zevaid), "Siz bu işe (emirlik) insanların en layık olanlarısınız..." (Beyheki, es-Sünen), "Bu iş (emirlik) Kureyş'tedir." (Buhari; Ahmed, Müsned; Darimi; Beyheki, Sünen; İbni Hazm, el-Muhalla; Heysemi, Mecma'uz Zevaid), "İnsanlardan iki kişi var olduğu müddetçe, bu iş (emirlik), Kureyş'te devam edecektir." (Buhari; Müslim; Ahmed, Müsned; İbni Hibban, es-Sahih; Beyheki, Sünen; İbni Hazm, el-Muhalla; Ebu Ya'la, el-Müsned; Ali ibni Ca'd, el-Müsned; Ebu Avame, el-Müsned) "Kureyş'ten bir vali var olmaya devam edecektir." (Heysemi, Mecma'uz Zevaid), "Vülat (valiler) Kureyş'tendir." (Beyheki, es-Sünen), "Kureyş, hayırda ve şerrde Kıyamet'e kadar insanların valileridir." (Tirmizi), "Ey Kureyş topluluğu! Benden sonra bu işin valileri sizlersiniz." (Ahmed, Müsned; Heysemi, Mecma'uz Zevaid; Abd'ur Rezzak, el-Musannef; Şafi'i, el-Umm), "Bu iş, sizdedir. Birtakım marifetler çıkartmadığınız müddetçe, bu işin valileri de sizsiniz..." (Tayalisi, Müsned; Heysemi, Mecma'uz Zevaid), "Hilafet Kureyş'tedir..." (Ahmed, Müsned) 'Ebu Bekir'in Halife Seçilmesinde "İmamlar Kureyş'tendir" Hadisi'nin Rolü Üzerine' isimli çalışmadan özellikle konuyla alakalı Hadisler'in derlenip topluca verilmesi hususunda çokca istifade ettik. Bunu da belirtmiş olalım.

Müslümanlar'ın Emirine Başkaldıran Hariciler'dendir

Müslümanların emirine başkaldıran Hariciler'dendir⁵⁸; Müslümanlar arasında ayrılık çıkarmış, (Müslümanlar arasında Vahdet'in gerekliliğine dair varid olan) Asar'a (nakillere) muhalefet etmiş ve (bu hal üzere ölürse) Cahiliye ölümü üzere ölmüştür.⁵⁹

⁵⁸ Müslümanlar'ın emirine başkaldıranların Hariciler'den olduğuna dair bu ifade gerek mezhepleri fihhi/ameli olsun gerekse i'tikadi/siyasi düşünce ekolleri yahut dini-politik hareketleri ele alarak i'tikadi oluşumların inanç ve düşünce biçimlerini, i'tikadi ve siyasi mezhepler ile siyasal dini akımları tasnif eden âlimlerce bir başka deyişle; fırka, mezheb ve akımları ele alan fırak müellifleri ayrıca diğer din ve mezheplerin görüşlerini inceleyen Mile'l ve Nihal müellifleri ile batıl ve sapkın kabul edilen görüşleri red etmek, hak ve doğru addedilen fikirleri ispat etmek amacıyla kaleme alınan Makalat müellifleri'nin bir kısmı tarafından da paylaşılmıştır: Şehristani (H548) bu fikri genelleştirir ve şu şekilde dile getirilir: "Cema'atin ittifak ederek aralarından seçtiği hak üzere olan devlet başkanı İmam'a isyan eden her kişi Harici ismiyle anılır. İsyanın Sahabe'nin yaşadığı devrede Raşid İmamlar'a karşı veya onları takip eden Tabiun devresinde yahut bütün devirlerdeki İmamlar'a karşı olmasında bir fark yoktur." (el-Mile'l ve'n Nihal, 132) İmam Eşari (H324) de Makalatın'da şöyle der: "Onlara Harici adı verildi; çünkü Onlar, Ali ibni Ebi Talib (radiyallahu anh)'a karşı çıktılar." (Eşari, Makalat'ul İslamiyyin ve İhtilaf'ul Musallin, 4-5) Hariciler İslam'ın ilk dönemlerinde ortaya çıkmış olan bir siyasi akımdır. Genel manada; Ali (radiyallahu anh) ile Mu'aviye (radiyallahu anh) arasında cereyan eden Siffin Savaşı ve Tahkim Olayı başlangıç olarak kabul edilir. Şehristani, İblis'in Allah'a itaatten çıkması ile Haricilik'in teşekkülü arasında bir ilişki kurar ve Haricilerin, İblis'in sözlerini örnek aldıklarını belirtir. Bu manada Hariciliğin kökü İblis'e kadar dayandırılmaktadır. (Şehristani, el-Mile'l, 1/31; 1/133) İbn'ul Cevzi, İbni Hazm ve Şehristani gibi bazı Âlimler ise Zu'l Huveysira'nın Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in adaletini ta'n etmesi (Buhari; Müslim) Hadis'ine istinaden Haricilik'in kökünü Zu'l Huveysira'ya dayandırmaktadır. Başka bazı âlimler ise Osman (radiyallahu anh)'a karşı ayaklanıp onu şehit eden kimselerin Haricilik'in kökü olduğunu belirtir. Hariciler, Bedevi Araplar'dan müteşekkil olup, şiddet ve tassup ehlidirler. Aynı zamanda ibadete düşkün kimselerdir. Alınları; secdeye çok varmaktan şişmiş, elleri; kuru ve yakığı toprağa varmaktan deve ayağı gibi sertleşmiş kimselerdir. Osman ibni Affan (radiyallahu anh), Ali ibni Ebi Talib (radiyallahu anh), Mu'aviye ibni Ebu Süfyan (radiyallahu anhuma ecmain) başta olmak üzere, Mü'minlerin annesi Aişe (radiyallahu anha) ayrıca Talha (radiyallahu anh) ve Zubeyir ibni Avvam (radiyallahu anh) ile onlarla birlikte Cemel Olayı'nda bulunanları ve de Ebu Musab el-Eşari (radiyallahu anh) ve onu hakem seçip hükmüne razı olan Sahabe ve Müslümanları Tekfir ederler. Kebair'den bir Kebire (büyük günah) işleyen Müslümanları da Tekfir ederler. Hariciler hususunda Ulema'nın birbirinden farklı yaklaşımları ve görüşleri vardır. Cumhur ulema Haricileri Tekfir etmemiştir. Hattabi, İbni Battal bu konuda icma olduğunu ve cumhurun bu görüşte olduğunu belirtmiştir. (Hallal, es-Sünne, 113; Kadı İyad, eş-Şifa, 2/1057; eş-Şafii, el-Umm, 4/3229; Nevevi, Şerhi Müslim li'n Nevevi, 2/50; İbni Kudame, el-Muğni, 8/106; 12/239; İbni Hacer, Feth'ul Bari, 12/300-301; 12/314; İbni Teymiyye, Mecmu'ul Feteva, 5/241-245; 13/210; 28/518; İbni Teymiyye, Minhac'us Sünne, 5/247; Şatibi, İtisam, 2/185) Şeyh'ul İslam İbni Teymiyye de ümmetin, Hariciler'in kınanmaları ve sapıklıkta oldukları noktasında müttelik olduğunu ancak Tekfir edilmeleri hususunda meşhur iki görüşe sahip olduğunu söyledikten başka Malik, Ahmed ve Şafii'ye göre Küfürler'inde tartışma vardır, demiştir. Ahmed ibni Hanbel ve Ehli Kelam'dan; İmam'ul Haremeyn Ebu'l Me'ali, Bakillani, Gazali gibi alimler'in de Tekfir'den kaçındıkları kaynaklarda belirtilmiştir. (Hallal, es-Sünne, 145-146; İbni Teymiyye, Mecmu'ul Feteva, 12/486; Kadı İyad, eş-Şifa, 2/1058; İbni Hacer, Feth'ul Bari, 12/314; Gazali, et-Teferruk Beyn'el İman ve'z Zenedika) Diğer yandan Müfessirler'in Şeyhi İmam Taberi, Muhaddisler'in İmamı Buhari, ayrıca; Ebubekr el-Arabi, Şafiiler'den Rafii, Ebu'l Abbas Kurtubi, Abd'ul Kahir el-Bağdadi ve Takıy ed-Din es-Subki gibi bazıları da Haricileri Tekfir etmiştir. (İbni Batta, el-İbane es-Suğra, 152; Rawdat'ut Talibin, 10/52; İbni Hacer, Feth'ul Bari, 12/289-300; Kadı Ebubekir İbni Arabi, Şerh'ut Tirmizi; Nevevi, Şerhi Müslim li'n Nevevi, 7/160; Subki, Feteva; Kurtubi, el-Müfhim; Kadı İyad, eş-Şifa, 2/1057; İbni Kudame, el-Muğni, 12/239) Hariciler'in Tekfir edilmesi gerektiğine dair görüşlere Makdisi ve İbni Teymiyye'de kitaplarında yer vermiştir. Siyasi bir mezheb olarak tarihte yerini alan Hariciler zalim olan idarecilere karşı ayaklanmayı Vacib kabul ederler. Görüşlerinin ekserisi Hilafet ve Halifeler'le alakalıdır. Hariciler; Emeviler ve Abbasiler döneminde de zalim hükümdarlara/Halifeler'e karşı ayaklanmışlardır. Hariciler; Haruriye, el-Muhakkime, Sürat ve pekçok farklı isim ve lakaplarla anılmışlardır. Günümüzde -resmi olarak- bu mezhebe bağlı olanlar Umman Krallığında ve Zengibar çevresinde bulunmaktadırlar. Gizli Hariciler olarak tanımlanabilecek bazı gruplara ise; yakın dönemde Mısır'da gün yüzüne çıkan Tekfir ve'l Hicre isimli Cema'at ile bu topluluğun dağıtılması neticesinde yeryüzünün farklı noktalarında teşekkül edip kendilerine sorulduğunda Tekfir ve'l Hicre ile Haricilik fikrini ısrarla ret etmelerine karşın usul olarak aynı üsule mensup olup bir Haram'ı açıktan işleyenin Kâfir olduğuna hükmeden bazı cema'atlerde rastlamak mümkündür. Hariciler çok sayıda alt kollara ayrılmıştır. Bugün hâlihazırda -resmi Harici Mezhebi olarak- bulunan İbadiyye ayrıca Ezarika, Necedat, Sufriyye, Sebiyye ve Acaride en çok bilinen Harici kollarıdır. Bu kollardan başka; Meymuniyye ve Yezidiyye olarak bilinen Harici kolları ise İslam dini dairesi içinde sayılmamaktadır. ⁵⁹ Müellif 'cahiliye ölümü üzere ölmek' tabiriyle meşru Halife'ye biat etmeksizin ölenlerin hükmüne dair rivayetlere işaret etmektedir. Bu konuda değişik Hadis rivayetleri vardır. Bunlardan bazıları şöyledir: "Her kim boynunda bir bey'at olmadığı halde (bir Halife'ye biat etmeden) ölürse, cahiliyye ölümü (gibi bir ölüm) ile ölür." (Müslim); "Kim itaatten dışarı

Müslüman Sultana Karşı -Zalim Bile Olsa- ne Savaşmak ne de Başkaldırmak Caiz Değildir

Müslüman sultana (emir, yönetici) karşı -zalim bile olsa- ne savaşmak ne de başkaldırmak Caiz değildir. Bu(nun böyle oluşu) Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'in Ebu Zerr el-Gıfari (*radiyallahu anh*)'a:

اصبر وإن كان عبدا حبشيا

"Habeşli bir köle dahi olsa sabret!"⁶⁰ Ve Ensara:

اصبروا حتى تلقوني على الحوض

"Havza erinceye kadar sabredin!"⁶¹ Demesindedir. Sultana (yöneticiye) karşı savaşmak Sünnet'de yoktur. (Yöneticiye karşı savaşmak) dinin ve dünya işlerinin fesadına (yokolmasına) yolaçar.⁶²

çıkarmak ve cema'atten ayrılır ve bu halde ölürse, cahiliye ölümü ile ölür." (Buhari; Müslim; Nesai; İbni Mace); "Kim ki emirinde (çirkin) bir şey görürse sabretsin, muhakkak ki cema'atten bir karış ayrılıp ta ölen ancak cahiliye ölümüyle ölür." (Buhari)

⁶⁰ Müslim

⁶¹ Buhari; Müslim

⁶² Huzeyfe (*radiyallahu anh*) anlatıyor: "Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'e halk hayırdan sorardı. Ben ise, bana da ulaşabilir korkusuyla, hep şerr'den sorardım. (Yine bir gün): Ey Allah'ın Rasulü! Biz Cahiliye devrinde ierre içerisinde idik. Allah bize bu hayrı verdi. Bu hayırdan sonra tekrar şerr var mı? Diye sordum. Evet var! Buyurdular. Ben tekrar: Pekiyi bu şerden sonra hayır var mı? Dedim. Evet, var! Fakat onda duman da var! Buyurdular. Ben: duman da ne? Dedim. Bir kavim var. Sünnet'imden başka bir Sünnet edinir; hidayetinden başka bir hidayet arar. Bazı işlerini Ma'ruf (iyi) bulursun, bazı işlerini Münker (kötü) bulursun! Buyurdular. Ben tekrar: Bu hayırdan sonra başka bir şerr kaldı mı?" diye sordum. Evet! Buyurdular. Cehennem kapısına çağırılan davetçiler var. Kim onlara icabet ederek o kapıya doğru giderse, onlar bunu ateşe atarlar! Buyurdular. Ben: Ey Allah'ın Rasulü! Ben (o güne) ulaşırsam, bana ne emredersiniz? Dedim: Müslümanların cema'atine ve imamlarına uy, onlardan ayrılma. İmam sırtına (zulmen) vursa, malını (haksızlıkla) alsın da onu dinle ve itaat et! Buyurdular. O zaman ne cema'at ne de imam yoksa? Dedim: O takdirde bütün fırkaları terket (kaç)! Öyle ki, bir ağacın köküne dişleriyle tutunmuş bile olsan, ölüm sana gelinceye kadar o vaziyette kal! Buyurdular." (Buhari; Müslim; Ebu Davud) Selef İmamları'nın ve Dört Mezhep İmamı'nın isyandan meneden görüşleri nakledilmiştir. Bu cumhurun görüşüdür. Ebu Bekir el-Hallal, İmam Ahmed İbni Hanbel'in kan dökmekten kaçınmayı emrettiğini ve isyan çıkarmayı da şiddetle yasakladığını belirtir. (el-Hallal, Sünne, 87) Hanbeli âlimlerinden İbni Akil ve İbn'ul Cevzi'nin bunu Caiz gördüklerini İbni Muflih belirtmiştir. (İbni Muflih, el-Furu, 10/180-181) Ebu Hanife'den ise bu konuda iki farklı görüş nakledilmiştir. İmam Tahavi, Hanefi âlimlerinin de diğer mezhep imamları gibi zalim dahi olsa Emir sahiplerine karşı ayaklanmayı ve onların aleyhine dua etmeyi Caiz görmediğinden bahseder. (Tahavi Akidesi, 24) Ebu Bekir el-Cessas ise, Ebu Hanife'nin zalimlere ve fasık imamlara karşı savaşmak gerektiği görüşünde olduğunu söyler. (Cessas, 1/86) Abdullah ibni İmam Ahmed ibni Hanbel, Ebu Hanife'nin buna Cevaz verdiğine dair iki farklı rivayete yer verir. İlkinde Abdullah ibni Mübarek'in huzurunda bir adamın Ebu Hanife'nin buna Cevaz verdiğine dair kelimelerine karşı Abdullah ibni Mübarek'in buna muhalefet etmediği şeklindeki rivayettir. Bir diğer rivayet ise bizzat Ebu Hanife'nin en önemli iki talebesinden biri olan Ebu Yusuf'un, Ebu Hanife'nin buna Cevaz verdiğini söylediğine dair rivayettir. (Abdullah ibni Ahmed ibni Hanbel, es-Sünne, 1/181-182) Ebu Hanife, Abbasiler'den gelen kadılık teklifini şiddetle reddetmesi ve Zeyd ibni Ali'nin Abbasiler'e karşı ayaklanmasını, fetvası ile desteklemesi onun da diğer imamlar gibi esasında bu fiili caiz görmeyip ancak şartların yerine gelmesi durumunda yani elde edilecek faydanın, zarardan çok olması durumunda Cevaz verdiği şekilde yorumlanabilir ki bu diğer âlimlerden de nakledilmiştir. İmam eş-Şafii de emir sahiplerine karşı isyan

Hariciler'le, Müslümanlara Saldırmaları Durumunda Savaşmak Caiz'dir

Haricilerle savaşmak, onların insanlara, mallarına veya müslümanların ailelerine saldırımları durumunda Caiz'dir⁶³ ancak; eğer (saldırıdan) vazgeçer ve kaçarlarsa bu durumda ne kovalanırlar ne de yaralıları öldürülür ne de esir olarak alınanları öldürülür (ne ganimetleri alınır) ne de kaçanları takip edilir.⁶⁴

etmenin Caiz olmadığı kanaatindedir. Maverdi (Ahkâm el-Sultaniyye isimli eserinde) bunun aksini İmam Şafii'ye nispet etmiştir. Şafiiiler'den İmam el-Harameyni el-Cuveyni de bu görüştedir. (İbni Muflih, el-Furu, 10/180-181; ez-Zubeydi, İthaf'us Sadet'il Muttakin bi Şerhi İhya-i Ulum ed-Din, 2/233) Zahiriler'den İbni Hazm'ın da zalim emir sahiplerine karşı ayaklanmanın Caiz olduğu görüşünde olduğu söylenmiştir. İbni Ebi'l İzz, Tahavi Şerhi'nde bu yasağın hikmetine temas etmektedir. Zulmetmeler dahi emir sahiplerine itaat etmenin gereği, itaatın dışına çıkıp, ayaklanmanın sebep olacağı kötülüklerin onların zulümlerinden hasıl olacak kötülüklerden kat kat fazla olmasıdır. (Muhazzebu Şerhi'l Akidet'it Tahaviyye ve Şerhi, 318) Bundan başka; İmam Buhari (Lalekai, Şerh Usul İ'tikad Ehli Sünne, 2/172), Sabuni (Akidetu Selef ve Ashab'ul Hadis), İbni Kudame (Lumuat'ul İ'tikad), İbni Teymiyye (el-Akidetu Vasitiyye), İbni Kayyim (İlam'ul Muvakkikin) ve Muhammed İbni Abd'ül Vehhab (Kasimilere Mektup) hep bir ağızdan bunun Caiz olmadığını söylemektedirler. Diğer alimler de aynı istikamette görüş bildirmiştir. Son olarak, Mu'aviye (radiyallahu anh), Hüseyin (radiyallahu anh), Abdullah İbni Zubeyir (radiyallahu anhuma ecmain) ve sonrasındaki başka örneklerde görüldüğü gibi bu tarz ayaklanmalara yol açan Müslümanlar bundan dolayı kınanmamıştır. Bunun sebebi de âlimlerin bu eylemleri bir ictihad meselesi olarak değerlendirmesi ve zafere ulaşılacağına dair oluşan şiddetli inanç gösterilebilir. Bir de Yezid örneğinde olduğu gibi, fısın ve zulmün ayyuka çıkması bir başka gerekçe olarak zikredilebilir.

⁶³ Hariciler'le savaşmanın meşrutiyetine dair birtakım Hadisler varid olmuştur. Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Ben onlara yetişmiş olsa idim, Ad Kavmi'nin tepelendiği gibi tepelerdim." (Buhari; Müslim); "Eğer onlara yetişirsem, Semud Kavmi'nin katledilmesi gibi onları katlederim." (Buhari; Müslim); "Onlarla nerde karşılaşırsanız onları katledin çünkü onları katledene Kıyamet'te ecir vardır." Ali (radiyallahu anhu) buna binaen şöyle demiştir: "Eğer onları katletmekte ne kadar ecir olduğuna bilseydiniz, onları öldürdükten sonra amel etmeye ihtiyaç duymama hissine kapılırdınız." (Muslim) İmam Nevevi, Müslim Şerhi'nde Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in; "Semud Kavmi'nin katledilmesi gibi onları katlederim" buyurduğu Hadis'in açıklamasında bu Hadis'in, Hariciler'in asileriyle savaşma hususunda apaçık bir delil olduğunu ve bu konuda Müslümanlar'ın icması olduğunu belirtir. (Nevevi, Şerh Müslim li'n Nevevi, 7/169-170) Şeyh'ul İslam İbni Teymiyye de, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in Raşid Halifeler'den biri olan Ali İbni Ebu Talib (radiyalahu anh)'ı Haricilerle savaşmak üzere görevlendirdiğini söylediikten sonra Sahabe'den dinin imamları, Tabi'in ve onlardan sonra gelenlerin onlara karşı savaşılması hususunda fikirbirliği ettiklerini söyler. (İbni Teymiyye, Mecmu'ul Feteva, 3/282) Başka bir yerde ise; Mü'minlerin emirleri ve onun yanındakilerin Hariciler'le savaştıklarını, Selef'den ve imamlardan hiç kimsenin -Siffin ve Cemel Hadiseleri'nde olduğu gibi- onlarla savaş hususunda ihtilafa düşmediklerini söyler. Hariciler'in saflarında hiçbir Sahabe'nin yer olmadığını ve hiçbir Sahabe'nin onlarla savaşılmasından men eden bir sözü bulunmadığını da ekler. (İbni Teymiyye, Mecmu'ul Feteva, 28/512-513) Şeyh'ul İslam, bir başka yerde, Haricileri yol kesen haydutlarla kıyaslayıp Sahabeler'in ve ulemanın onlarla savaşma hususunda icma ettiklerini belirtir. (İbni Teymiyye, Minhac'us Sünne, 5/243-44)

⁶⁴ Bunun gerekçesi, asilerin hala Müslüman olarak kabul edilmesidir. Zaruret'in sözkonusu olmadığı durumlarda ise bir Müslüman'la savaşmak, onu öldürmek Caiz değildir. Kadı İbni Arabi kaçtıklarında kovalanmamaları, yaralılarının öldürülmemesi, esir olarak alınanlarının öldürülmemesi, ganimetlerinin alınmaması ve kaçanlarının takip edilmemesinin hikmetini çok güzel özetlemiştir. Esirlerin öldürülmemesinin, kaçanlarının takip edilmemesinin sebebi buradaki maksadın onları defetmek oluşunda olup asıl maksadın onları öldürmek olmamasındadır. Ashab böyle durumlarda karşılaştığında hiçbir zaman bu halde olan kimselerin peşine düşmemiş, esirleri yahut yaralıları öldürmemiştir ne de savaşta öldürdükleri kimseler ya da telef ettikleri mala karşılık fidye ödememişlerdir. İbni Arabi bu halin Sahabe'nin hali olduğunu ve onların bizler için örnek (ve hüccet) olduğunu belirtir. (İbni Arabi, Ahkam'ul Kur'an, 4/154) Kadı İyad, cumhurun görüşünün Hariciler'in hayvanları ve silahlarının ganimet olarak alınmaması yönünde olduğunu ancak Ebu Hanife'nin buna izin verdiğini söyler. (Nevevi, Şerh Müslim li'n Nevevi, 7/170) Alimler'den bir kısmı ise, ortaya attıkları Bid'atları ve fitneyi ortadan kaldırmak gibi sebeplere binaen Hariciler saldırmasa dahi onlara saldırmaya, onlarla savaşmanın ve onları öldürmenin meşru olduğunu söylemişlerdir. Şeyh'ul İslam İbni Teymiyye, Haruriler gibi Hariciler'den olan ve Rafiziler'in ve benzerlerinin öldürülmesi hususunda fukaha arasında iki görüş bulunduğunu ve İmam Ahmed'den de bu konuda iki görüş nakledildiğini söyler, onları savaş durumunda öldürmenin Meşru olduğunu bildirir. (İbni Teymiyye, Mecmu'ul Feteva, 28/499) İbni Kudame el-Makdisi ise, bu konuda doğru olanın Hariciler'i öldürmenin meşru oluşudur der bu hükme iki gerekçe ileri sürer: Hariciler'le savaşma ve onları öldürme bizzat Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in emri doğrultusunda olmaktadır ve onları öldürmekten dolayı büyük bir mükâfat elde edilecektir. (İbni Kudame, el-Muğni, 8/107)

Kullara İtaat Ancak İyi İşlerdedir

Bil ki –Allah sana rahmet etsin!- Allah’a masiyette hiçbir insana itaat yoktur.⁶⁵

Hiç Kimsenin Cennet Yahut Cehennem Ehli Olduğuna Şehadet Etmemek

İslam Milleti’nden hiç kimse için (Cennet’lik yahut Cehennem’lik olduğuna), işlediği bir kötü yahut iyi amel sebebiyle şehadet edilmez zira onun ölümden önceki son durumunun ne olacağını bilmezsin. Onun için Allah’ın rahmetini umar ve onun günahları yüzünden onun için korkarsın (onun lehine olanı umut eder aleyhine olana karşı korkarsın). Onun ölüm anında⁶⁶ neyin kader kıldığını bilmezsin, tevbeyle ve Allah’ın onun için eğer İslam üzere ölürse neyi kader kıldığını bilmezsin. Onun için Allah’ın rahmetini umar ve onun günahları sebebiyle onun için korkarsın!

Allah (*celle ve celaluhu*) Bütün Günahlar İçin Tevbe'yi Kabul Eder

Kulun tevbe edemeyeceği hiçbir günah yoktur.

Zina Cezası Olarak Recm Hak'tır

Recm doğru ve haktır.⁶⁷

Mestler Üzerine Mesh Etmek

Mestler üzerine Mesh etmek Sünnet'dir.⁶⁸

⁶⁵ Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) bu düsturu bildirmiştir: "Allah'a isyan edildiği yerde İtaat olmaz, itaat sadece iyi işlerde olur." (Buhari; Müslim); "Müslüman kişiye, hoşuna giden veya gitmeyen her hususta itaat etmesi gerekir. Ancak, Masiyet (Allah'a isyan) emredilmişse o hariç, eğer Masiyet emredilmişse, dinlemek de yok, itaat de yok." (Buhari; Müslim; Tirmizi; Ebu Davud)

⁶⁶ Mikdad ibni Esved (radiyallahu anh) şöyle der: "Ben, bir adamın sonunu görmeden onun hakkında iyi veya kötü bir şey söylemem! Çünkü buna dair Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'den bir şey işittim. Kendisine nedir duyduğun denilince şöyle dedi: Âdemoğlunun kalbi (ateşin üzerindeki) tencere gibi (kaynayan bir şeydir) sürekli değişir (ondan daha fazla değişen bir şey yoktur)!" (Ahmed; Hâkim; İbni Ebi Asım, es-Sünne, #226) Enes (radiyallahu anh) der ki, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Sonunu görmeden, hiç kimsenin amelinden hoşnut olmayın!" (Ahmed; Hâkim; İbni Ebi Asım, es-Sünne, #347-353)

⁶⁷ Ubade ibni Samit (radiyallahu anh) dedi ki: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Benden öğrenin! Benden öğrenin!.. Allah o (kadın)lara (çıkart) bir yol halketti (yarattı). Bekârla bekâr (zina ederse) yüz değnekle bir sene sürgün; evli ile evliye yüz değnek ve Recm (var)!" (Müslim; İbni Mace) İbni Abbas (radiyallahu anhuma ecmain) dedi ki: "Ömer ibn'ul Hattab (radiyallahu anh)'ı hutbe verirken dinledim. Şöyle demişti: "Allah Te'ala Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem)'i hak (din ile) gönderdi ve ona Kitab'ı indirdi. Bu indirilenler arasında 'Recm Ayeti' de vardı! Biz bu ayeti okuduk ve ezberledik. Ayrıca, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) zina yapana Recm cezasını tatbik etti, ondan sonra da biz tatbik ettik. Ben şu endişeyi taşıyorum: Aradan uzun zaman geçince, bazıları çıkıp: 'Biz Kitabullah'da Recm cezasını görmüyoruz!' (deyip inkâra sapabilecek ve) Allah'ın Kitabı'nda indirdiği bir farzı terkederek dalaletle düşebilecektir. Bilesiniz, Recm, kadın ve erkekten muhsan olanların zinaları, -delil veya hamilelik veya itiraf yoluyla- sübut bulunduğu takdirde, onlara tatbik edilmesi gereken Kitabullah'da mevcut bir haktır. Allah'a Kasem (yemin) ile söylüyorum, eğer insanlar: 'Ömer Allah'ın Kitabı'na ilavede bulundu' demeyecek olsalar, Recm Ayet'ini (Kitabullah'a) yazardım." (Buhari; Müslim; Tirmizi; Ebu Davud; Malik, Muvatta) Hariciler'in büyük çoğunluğu ve Mutezile'den bazıları Recm'i inkâr etmektedir. Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in evli olarak zina edenlere Recm uyguladığı tevâtüre ulaşan Hadisler ile sabit olmuştur. Ayrıca Ömer ibn'ul Hattab (radiyallahu anh) Medine'de minberden Recm'i açıkca ilan etmiş Sahabe'den çok sayıda kimse bulunmasına karşın hiç kimse buna itiraz etmemiştir.

⁶⁸ Müellif, bu noktadan itibaren fıkhi bazı meseleler üzerinde duracaktır. Ehli Sünnet ve'l Cema'at ile Ehli Bid'at arasındaki belirginleşmiş farklılıklar, fıkhi meseleler dahi olsa i'tikada dair eserlerde yer bulmuştur. Mestler üzerine mesh etmek fıkhi bir mevzu olmasına karşın i'tikada dair olan bu eserde ve İmam Tahavi'nin Akide isimli eseri gibi i'tikada dair diğer

Yolculukta Kasr-ı Salat

Yolculukta Kasr-ı Salat (namazı kısaltma) Sünnet'dir.⁶⁹

Yolculukta Dileyen Oruç Tutar, Dileyen Oruç Tutmaz

Yolculuk sırasında oruç tutmaya gelince, dileyen tutar ve dileyen de tutmaz.⁷⁰

Geniş ve Bol Pantolon İle Namaz Kılmak

Geniş ve bol pantolon (şalvar) giyilerek namaz kılmada bir beis yoktur.⁷¹

Münafıklık, Küfrü Gizleyerek İman İddiasında Bulunmaktır

Nifak (Münafıklık), küfrü içinde gizleyerek İslam'ı dil ile sergilemektir.⁷²

eserlerde yer bulmuştur. Mütevatir Sünnet ile sabit olan bu mesele Ehli Sünnet ve'l Cema'at nezdinde kabul bulmuş, Ehli Bidat dışında inkâr eden olmamıştır. Ehli Sünnet ve'l Cema'at ile Ehli Bid'at arasındaki farikalardan biri olması sebebiyle i'tikad ve akaide dair eserlerde mestlerin mesh edilmesinin Sünnet olduğu inancı dile getirilmiştir. İmam Laleka'i ve ayrıca İmam Zehebi, Süfyan es-Sevri'nin Şu'ayb ibni Harb'e rivayet ettiği Akidesi'nde şöyle dediğini kaydetmişlerdir: "Ey Şu'ayb ibni Harb! Kendin için yazdığın şey, mestler üzerine mesh etmenin (abdestte) ayakları yıkamaktan daha hayırlı olduğu görüşüne sahip olana değin sana fayda vermez." (el-Laleka'i, Şerh Usul İ'tikad Ehl'is Sünne, 1/152 # 314; Zehebi, Tezkiret'ul Huffaz) Şeyh'ul Ümme, İmam Ahmed ibni Hanbel'in İ'tikadi görüşlerine yer veren âlimler ondan mestler üzerine mesh etmenin gerekliliğine dair şunları rivayet etmişlerdir: Kadı Ebu Ya'la el-Hanbeli, İmam Ahmed'den "Ehli Sünnet ve'l Cema'atten olan Mü'minin Özellikleri"ni naklederken bunların arasında İmam Ahmed'in "Sefer'de olsun hizada (Mukim olarak) olsun mestlerin üzerine mesh eder." dediğini de nakletmektedir. (Ebu Ya'la, Tabakat'ul Hanabile, 1/294-295) Yine Kadı Ebu Ya'la, İmam Ahmed'den "Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in Vefat Ettiğinde Üzerinde Bulunduğu Sünneti" tarif ederken, "Mestler üzerine mesh etmek." dediğini de nakletmektedir. (Ebu Ya'la, Tabakat'ul Hanabile, 1/131) İbn'ul Cevzi de İmam Ahmed'in dilinden "Ehl-i Sünnet ve'l Cema'at Akidesi"ni aktarırken mesh etmeyi dile getirir: "Çoraplar üzerine mesh etmek (seferi için) üç gün ve gece, mukim için bir gün ve gecedir." (İbn'ul Cevzi, Menakib'ul İmam Ahmed ibni Hanbel, 167-171 Laleka'i, İmam Abdullah et-Tusteri'nin kendisine yöneltilen bir kimsenin Sünnet ve Cem'aat üzere olduğunu nasıl bilindir şeklindeki soruya verdiği cevapta on husustan bahsetmekte olduğunu ve bunlardan birisi olarak da "Mestler üzerine mesh etmeyi terketmez." dediğini nakleder. (İmam el-Laleka'i, Şerh Usuli İ'tikadi Ehl'is Sünneti ve'l Cema'at, 2/182-183)

⁶⁹ İmam Ahmed, "Ehli Sünnet ve'l Cema'atten olan Mü'minin Özellikleri"ni sayarken Kasr-ı Salat (namazın kısaltılması) mevzusuna da: "Sefer'de (namazları) Kasr eder (kısaltır)." demek suretiyle değinir. (Ebu Ya'la, Tabakat'ul Hanabile, 1/294-295)

⁷⁰ Şeyh'ul İslam İbni Teymiyye şöyle demektedir: "Namazın kısaltılabileceği seferde oruç tutmamak ve daha sonra kazasını yapmak alimler'in icması ile Caiz'dir. Seferi olan kişi için oruç tutmaması, âlimlerin icması ile (dinde) müsaade edilmiştir; kişi oruç tutmaya güc yetirsin yetiremesin, oruç tutmak güç olsun olmasın, hatta seferi olan kişi gölgede olsa, yeterli miktarda suyu olsa, kendisine hizmet edecek bir kimsesi olsa yine de oruç tutmamasına ve namazlarını kısaltmasına müsaade edilmiştir. Herkim, sadece oruç tutmaya güc yetiremeyen seferinin oruç tutmamasına müsaade edilmiştir derse, ondan tevbe etmesi istenir. Ya tevbe eder ya da boynu vurulur. Bunun gibi, (seferde) oruç tutmayan kişiyi eleştiren kimseden de tevbe etmesi istenir." (Mecmu'ul Feteva, 25/209)

⁷¹ Geniş ve bol pantolon (şalvar) giyilerek namaz kılmanın Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) tarafından yasaklanması ile alakalı olarak Cabir ibni Abdullah (radiyallahu anh) yoluyla Taberani (el-Mucem'ul Evsat, #7833) tarafından bir Hadis rivayet edilmiştir. İbn'ul Cevzi, Hadis'in Sahih olmadığını söylemektedir: "Bu Hadis Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'den Sahih değildir. Ukeyli der ki: Bu Hadis yalnız Hüseyin ibni Vardan vasıtasıyla bilindir ve ondan başkası bunu rivayet etmemiştir." (el-İle'l'ul Mutenahiye fi el-Ahadis'ul Vahiye, 2/681)

⁷² Nifak (Münafıklık; ikiyüzlülük, olduğundan başka görünmek) iki çeşittir: İ'tikadi Nifak: Müellifin burada kasdettiği Nifak türüdür. "Kalben inanmadığı halde müslüman gibi görünmektir" şeklinde tarif edebileceğimiz bu tür Nifak kişiyi İslam Dini'nden çıkararak Nifaktır. İ'tikadi Nifak; Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'i yalanlamak, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in getirdiklerinin bir kısmını yalanlamak, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'e buğzetmek, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in getirdiklerinin bir kısmına buğzetmek, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in getirdiği dinin başarısızlığını görünce bundan sevinç duymak, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in dininin başarı kazanmasına üzülmek, bundan rahatsızlık duymak olmak üzere altı çeşittir. Ameli Nifak: Kalbi imanı tasdik ettiği ve

Dünya, Dar'ul İslam ve Dar'ul İman'dır

Bil ki, dünya; İslam ve İman yurdudur.⁷³

Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) Ümmeti'nden Hükmen Mü'min ve Müslümanlar

Muhammed *sallallahu aleyhi ve sellem*'in ümmetinde; hükümleri, mirasları, hayvan boğazlamaları ve cenaze namazları (hukukunda, hükmen) Mü'min ve Müslümanlar vardır.

Bir Kimsenin Kâmilen Mü'min Olduğuna Şehadet Etmemek

Lakin İslam'ın bütün şer'i emirlerine riyaet etmedikçe hiç kimsenin kâmilen Mü'min olduğuna şehadet etmeyiz. Kişi eğer (İslam'ın şer'i emirlerini) yerine getirmede eksiklik gösterirse tevbe edene kadar imanında nakıs sayılır. Kişinin imanının tam yahut nakıs oluşu –İslam'ın şer'i emirlerine riyaet etmediği amellerinde görünenler müstesna- Allah Teâla'ya kalmıştır.

Ehli Kible'nin Cenaze Namazını Kılmak Sünnet'tir

Ehli Kible'den ölen bir kişinin cenaze namazını kılmak sünnet'tir. Recm ile öldürülen zinakar erkek ya da kadın, intihar eden kimse⁷⁴, Kible Ehli'nden olan diğerleri, sarhoş ve başkaları, onların (cenaze) namazını kılmak Sünnet'tir.

imanın bütün şartlarını yerine getirdiği halde, nefesine uyduğundan dolayı münafıkların yaptığı haram olan bazı fiilleri işlemektir ve beş çeşittir. Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyuruyor: *آيَةُ الْمُنَافِقِ ثَلَاثٌ إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ* "Münafığın alameti üçtür; Konuşunca yalan söyler, söz verince sözünde durmaz, kendisine birşey emanet edilince ihanet eder." (Buhari; Müslim; Tirmizi; Ahmed, Müsned) Hadisin başka bir lafzında ise bunlara ilave olarak şöyle buyurulmuştur:

وَإِذَا عَاهَدَ غَدَرَ وَإِذَا خَاصَمَ فَجَرَ "Husumet ettiği zaman haktan ayrılır. Ahdedince ahdini bozar." (Buhari; Müslim; Ebu Davud; Ahmed, Müsned)

⁷³ Âlimlerin çoğunluğu yeryüzünü Dar'ul İslam ve Dar'ul Küfür olmak üzere iki kategoride değerlendirir. Hanbeliler'den İbni Muflih (rahimehullah), yeryüzünü ikiye ayırarak Dar'ul İslam ve Dar'ul Harb olmak üzere tasnif eder ve şöyle der: "Yalnızca Dar'ul İslam ve Dar'ul Harb (şeklinde) iki taraf vardır. İslam şeria'tinin hâkimiyeti bulunan yer, Dar'ul İslam; küfür kanunlarının hâkimiyeti bulunan yer ise Dar'ul Küfür'dür, yalnızca bu iki grup/taraf vardır." (el-Edeb'uş Şeri'a, 1/190) Ala ed-Din el-Kasani şöyle der: "Her dar, İslam'a yahut küfre nisbet edilir. Bir yer, ancak İslam şeri'atinin uygulanması ile ve İslam'ın egemenliği sebebiyle İslam'a atfedilir ve küfür kanunlarının uygulanması ile ve kâfirlerin kendi kanunlarının egemenliği sebebiyle küfre atfedilir. Tıpkı senin; mükemmeliyet sebebiyle, Cennet esenlik yurdudur; yıkım sebebiyle, Cehennem hüsrân yurdudur demen gibi." (Bedai'us Sena'i, 9/4375) Yine şöyle der: "Bizim Dar'ul Küfür ve Dar'ul İslam tabirimiz, dar'ın küfür yahut İslam'a izafe edilmesidir. Bir yerin İslam'a yahut küfre izafe edilmesi, İslam yahut küfrün üstün ve egemen olmasından dolayıdır. Bir yerde küfür kanunları egemense orası Dar'ul Küfür'dür (bu şekilde dar'ın küfürle oluşturduğu) tamlama da doğru olur. Bundan dolayı, bir yer başka hiçbir şart aranmaksızın İslam ahkâmının egemenliği ile Dar'ul İslam olur hakeza küfür kanunlarının egemenliği ile de Dar'ul Harb olur." (Bedai'us Sena'i, 7/131)

⁷⁴ Müslim ve Nesai'de yeralan Cabir ibni Semure (radiyallahu anh) kanalıyla rivayet olunan bir Hadiste Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) intihar ederek hayatına son veren bir müslümanın cenaze namazını kılmayı reddetmiştir. Cabir ibni Semura (radiyallahu anh)'dan rivayete göre o şöyle dedi: *قَالَ أَبِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَرَجَلٌ قَتَلَ نَفْسَهُ بِمَشَاقِصٍ فَلَمْ يَصَلِّ عَلَيْهِ* "Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'e kendini oklarıyla öldüren (intihar eden) bir adam getirdiler de, onun cenaze namazını kılmadı." (Müslim, #978) İmam Evzai (rahimehullah) ve Ömer ibni Abd'il Aziz (rahimehullah) bu Hadisi delil alarak intihar eden bir müslümanın cenaze namazının kılınmayacağını söylemektedirler. İmam Nevevi hadisin şerhinde, Hasan el-Basri (rahimehullah), İbrahim en-Nehai (rahimehullah), Katade (rahimehullah), İmam Malik (rahimehullah), Ebu Hanife (rahimehullah), İmam eş-Şafii (rahimehullah) ile Kadı İyad (rahimehullah) ve cumhurun, intihar eden müslümanın cenaze namazının kılınacağını söylediklerini bildirmektedir. Cumhur, İmam Evzai (rahimehullah) ve Ömer ibni Abd'il Aziz (rahimehullah)'ın kendi görüşlerine dayanak yaptıkları sahih Hadisin intihar eden müslümanın cenaze namazı kılınmayacağına dair bir delil olmadığını Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in cenaze namazını kılmamasına karşın ashabın bu şahsın cenaze namazını kıldığını söylemektedir. Buna göre Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in

Mü'min Vasfı Ancak Kati Birşey ile Kaldırılır

Allah'ın Kitabı'ndan bir ayeti inkâr etmedikçe yahut Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'in Asarları'ndan (Hadis, nakil ve rivayetler) birini inkâr etmedikçe veya Allah'tan başkasına namaz kılmadıkça; ya da Allah'tan başkasına kurban kesmedikçe⁷⁵ Ehli Kible'den hiç kimse İslam'dan çıkmaz. Bunlardan herhangi birini yaparsa, onu İslam'dan çıkarmak (Tekfir etmek) senin üzerinde bir yükümlülüktür. Eğer bunlardan herhangi birini yapmadıysa, -hakikatte (batında) öyle olmasa da- o ismen (hükmen) Mü'min'dir, Müslüman'dır.

Hakikatine Vakıf Olunmasa da, Allah (azze ve celle) ve Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'den Nakledilenlerin Kabul Edilmesi

Kişinin nakillerde geçen, duyduğu herşeyi -hakikatına vakıf olmasa da- kabul etmesi, onaylaması ve Tefid (keyfiyetini araştırmaksızın hakikatini Allah'a havale ederek nakilde işittiği gibi kabul) etmesi gerekir. (Tıpkı:) Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'in: *قلوب العباد بين إصبعين من أصابع الرحمن عز وجل "Kulların kalpleri Rahman'ın parmaklarından iki parmağı arasındadır."*⁷⁶; Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'in: *إن الله ينزل إلى السماء الدنيا "Şüphesiz Allah -Tebareke ve Teâla-, en yakın göğe (dünya semasına) iner."*⁷⁷ Ve: *ينزل يوم عرفة "Allah, Arafe Günü'nde iner."*⁷⁸ Ve: *ينزل يوم القيامة "Allah -azze ve celle- ayağını Cehennem'e koymadıkça Cehennem dolmaz."*⁸⁰ Ve Allah -azze ve celle-'nin kuluna buyurduğu: *إن مشيت إلي هرولت إليك "Bana yürüyerek gelirsene sana koşar adım gelirim."*⁸¹ Ve (Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in) sözü: *خلق الله آدم على صورته "Allah, Âdem (aleyhisselam)'ı kendi suretinde*

intihar eden şahsın cenaze namazını kılmaması, Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'e has bir uygulamadır. (İmam Nevevi, Sahih-i Müslim Şerhi, 7/47)

⁷⁵ İbadet çeşitlerinden herhangi birisini Allah'tan başkasına yönelten kimse onu Allah'a ortak koşmuş ve ilahlaştırmış olur. Müellifin örnek olması babında zikrettiği namaz kılmak ve kurban kesmek ibadet çeşitlerindedir. İbadet çeşitlerinden bazıları ise şunlardır: *الدعاء* Dua, *الاستعانة* İstiane (yardım istemek), *الاستغاثة* İstigase (medet ummak), *ذبح* Zebh, *القربان* Zebh'ul Kurban (boğazlamak), *النذر* Nezir (adak adamak), *الخوف* Havf (korkmak), *الرجاء* Reça (umut etmek), *التوكل* Tevekkül, *الإجابة* İna'be (yönelmek), *المحبة* Muhabbet (sevgi), *الخشية* Haşyet (bilerek, titreyerek korkmak), *الرغبة* Rağbet (sevap umarak yönelmek), *الرهبه* Rahbet (azabından korkmak), *التأله* Teelluh (ilah edinmek, ibadet etmek), *الركوع* Rükû, *السجود* Secde, *الخشوع* Huşu, *التذلل* Tezellül (küçüklüğünü itiraf ederek ona yönelmek), *التعظيم* Tazim (yüceltmek)...

⁷⁶ Müslim tarafından rivayet edilmiştir. Allah'ın parmakları olduğunu Ehli Sünnet ve'l Cema'at kabul etmekteyken, Ehli Bid'at ise inkâr yolunu tercih etmiştir. İbni Huzeyme "Tevhid" isimli eserinde, İmam Acurri "eş-Şeria" isimli eserinde, İbni Batta "el-İbane" isimli eserinde, İbni Ebi Asım "es-Sünne" isimli eserinde, İbni Mende "Redd'ul Cehmiyye" isimli eserinde Darakutni "es-Sıfat" isimli eserinde, Herevi "el-Erbain fi Delail'ut Tevhid" isimli eserinde, İmam Beğavi "Şerh'us Sünne" isimli eserinde, İbni Kuteybe "Tevlilü Muhtelif'ul Hadis" isimli eserinde Allah'ın parmakları olduğunu isbat etmekte ve Ehli Bid'atın inkârına reddiye vermektedir.

⁷⁷ Buhari ve Müslim tarafından rivayet edilmiştir. Şeyh'ul İslam İbni Teymiyye, Allah'ın nüzulu hususunda, Ebu Ömer et-Telmanki'den ümmetin selefinin icmasını nakleder. (Mecmu'ul Feteve, 5/577)

⁷⁸ İbni Mendeh Tevhid (147/1) isimli eserinde zayıf senetle nakletmiştir. Ancak Ümmü Seleme (radiyallahu anha)'dan Nesai; Darimi, Redd ale'l Cehmiyye'de, Darakutni, Nüzul'de (95-96), Lalekai, Şerh Usul'il İ'tikad Ehl'us Sünne de (#768) sahih olarak da nakletmiştir. Allah'ın Arefe Günü immesiyle alakalı Ayşe (radiyallahu anha)'dan Müslim ve İbni Mace'de, Cabir ibni Abdullah (radiyallahu anh)'dan İmam Ahmed ise Müsned'de benzer rivayetler bulunmaktadır.

⁷⁹ Bu hususta Darimi'nin Redd ale'l Cehmiyye (72) isimli eserine bakınız. Allah (azze ve celle) şöyle buyurmaktadır: *وَجَاء رَبِّكَ وَالْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا "Rabb'in geldiği ve melekler saf saf dizildiği zaman (her şey ortaya çıkacaktır)."* (el-Fecr 89/22)

⁸⁰ Buhari ve Müslim tarafından rivayet edilmiştir.

⁸¹ Allah'ın koşması hususunda ihtilaf vardır. İbni Kuteybe (Tevlilü Muhtelif'ul Hadis, 327) ve Şeyh'ul İslam İbni Teymiyye (Beyanu Telbis'il Cehmiyye, 6/101-104) bunun Allah'a ait bir sıfat olmadığı ve bununla kasdolunanın Allah'ın süratle mükâfatlandırması olduğunu söylerler. Müellifin buradaki ifadesinden anlaşılacağı gibi, Berbehari ve ayrıca Şeyh'ul İslam Herevi (el-Erbain fi Delail'ut Tevhid, 79) bunun Allah'a ait bir sıfat olduğunu söylemektedirler.

yarattı.”⁸² Ve Nebi (sallallahu aleyhi ve sellem)’in: رَأَيْتَ رَبِّي فِي أَحْسَنِ صُورَةٍ “Muhakkak ki, ben Rabbimi en güzel surette gördüm.”⁸³ Sözünde ve bunun gibi diğer hadislerde olduğu gibi. Bunlardan hiçbirini aklınla/hevanla tefsir etme zira bunlara iman etmek vacibdir. Bunlardan herhangi birini hevasıyla tefsir eden yahut inkâr eden Cehmi’dir.

Allah’ı Bu Dünyada Gördüğünü Söyleyen Küfre Düşmüştür

Rabbini bu dünyada gördüğünü iddia eden Allah’a küfretmiştir (kâfir olmuştur).⁸⁴

Allah Teâla’nın Zatı Hakkında Düşünmek Bid’attir

Allah’ın zatı hakkında düşünmek bid’attir, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)’in buyurduğu üzere: تَفَكَّرُوا فِي الْخَلْقِ وَلَا تَفَكَّرُوا فِي اللَّهِ “Mahlûkat üzerine tefekkür edin, Allah’ın zatı hakkında tefekkür etmeyin!”⁸⁵ Zira Allah’ın zatı hakkında tefekkür kalpte şüpheye yolaçar.

⁸² Buhari ve Müslim ile İbni Ebi Asım, es-Sünne’de, Darekutni ise Kitab’us Sıfat’da (58) nakletmiştir. Allah’ın suretinin olması selef arasında ihtilaf olmayan bir husustur. Selefin nazarında buradaki zamir Allah’a aiddir dolayısıyla Allah’ın sureti olduğuna iman etmek vacibdir. Bu suretin keyfiyeti, niceliği malum değildir aksine meçhuldür. Şeyh’ul İslam İbni Teymiyye’nin bildirdiği üzere Cehmiyye Fırkası’nın ortaya çıkması ile birlikte üçüncü yüzyıldan itibaren hadisin metninde geçen “kendi suretinde” ifadesindeki “kendi” zamiri Allah’a atıfken Âdem (aleyhi selam)’a döndürülmek suretiyle tevil ve inkâra varmıştır. Bu tarz yaklaşımlar Ebu Sevr, İbni Huzeyme ve Ebu’s Şeyh el-Asbahani gibi ilim adamlarından da nakledilmiştir. (Beyan Telbis’il Cehmiyye fi Tesisi Bidaihim el-Kelamiyye, 6/373-377) İbni Kuteybe şöyle demektedir: “Benim kanaatim odur ki: Hiç şüphesiz en iyi bilen Allah’tır, suret; iki el, parmaklar ve gözden daha çok şaşılacak birşey değildir. Bunlara olan alışkanlığımız sadece bunların Kur’an’da zikredilmesi sebebiyledir. Suret kelimesinden ürkülmesi ise, bu kelimenin Kur’an’da bulunmayışındandır. Biz, bütün bunların (eller, parmak, göz ve suret) hepsine inanır, onlardan hiçbirinin ne keyfiyeti, ne de haddi (sınırı, şekli) olduğu hakkında herhangi birşey söyleriz.” (Tevilu Muhtelif’ul Hadis, 322)

⁸³ Tirmizi ve Ahmed, Müsned’de, İbni Ebi Asım, es-Sünne’de ve Abdullah ibni Ahmed, es-Sünne’de (#1117) nakletmiştir.

⁸⁴ Müellif burada İslam dininin sınırlarını aşmış sufilere, Allah’ın mahlûkatı ile bir olduğunu iddia eden yahut Allah’ın mahlûkatı ile bir olmasının mümkün olduğunu iddia eden veyahut da Allah’tan kendi şahıslarına has bilgi aldıklarını iddia eden ve Allah’ı uyanık kalple dünya gözleriyle gördüğünü iddia eden zındıklara dikkat çekmektedir. Allah (subhenahu ve teala) müşrik zındıkların iddialarından münezze ve yücedir. Şeyh’ul İslam İbni Teymiyye şöyle demektedir: “Ümmetin selefi ve imamları, mü’minlerin ahirette yüce Allah’ı gözleriyle görecekleri, dünyada ise bunun mümkün olamayacağı konusunda icma etmişlerdir. Bu konuda sadece Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) hakkında farklı görüşler vardır. Onun sahih hadiste şöyle buyurduğu sabit olmuştur: تَعَلَّمُوا أَنَّهُ لَنْ يَرَى أَحَدًا مِنْكُمْ رَبَّهُ عَرًّا وَجَلًّا حَتَّى يَمُوتَ “İyi bilin ki, sizden biriniz ölünceye kadar Rabbi Azze ve Celle’yi katiyyen göremeyecektir.” (Müslim; Tirmizi) Kim evliya, ya da onlardan başka kimseler dünyada gözleriyle Allah’ı görür derse, o kişi bid’atçı ve sapıktır. Kitab’a, Sünnet’e ve Ümmetin selefinin icmasına muhalefet eder. Bunlar, bu gibi kimselerin Musa (aleyhi selam)’dan daha faziletli olduğunu ileri sürecek olurlarsa, tevbe etmeleri istenir. Ederlerse ne ala, değilse öldürülürler.” (Şeyh’ul İslam İbni Teymiyye, Mecmu’ul Feteva, 6/512) Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) hakkındaki ihtilaf ise, Mirac’da Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)’in Allah (azze ve celle)’yi dünya gözü ile görüp görmediği hususundadır. Şeyh’ul İslam İbni Teymiyye aynı yerde şöyle demektedir: “Sahih naslarla ve ümmetin selefinin ittifakıyla sabit olan şudur: Dünyada yüce Allah’ı hiçbir kimse gözleriyle göremez. Şu kadar var ki bazı kimseler Peygamberimiz Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem)’in Rabbini (Mirac’da) görüp görmediği konusunda ihtilaf etmiştir. Tek istisna budur. Bununla birlikte bunlar mü’minlerin Kıyamet Günü’nde, tıpkı (dünyada) güneşi ve ay’ı gördükleri gibi, Allah’ı görecekleri konusu üzerinde ittifak etmişlerdir.” (Mecmu’ul Feteva, 6/512) Allah’ın bu dünyada gözle görülmesi mümkündür ancak söz konusu olmayacağı bildirilmiştir. İbni Ebi’l İzz el-Hanefi şöyle der: “Kadı İyad (rahimehullah)’ın dediği bu söz haklıdır, çünkü dünyada (Allah’ı) görmek mümkündür, çünkü eğer mümkün olmasaydı Musa (aleyhi selam) onu sormazdı.” (Şerh’ul Akideti’t Tahaviyye, 224)

⁸⁵ Bu manada birbirine yakın birçok rivayet vardır. Ebu’s Şeyh (el-Azamet, 5) ve Ebu’l Kasım el-Asbahani (et-Tergib, 2/73, 174), Suyuti (Cami’us Sağir, 1/132) Ebu Zerr (radiyallahu anh)’dan ve İbni Abbas (radiyallahu anh)’dan zayıf bir rivayet olarak nakletmişlerdir. Ancak Ebu Nu’aym (el-Hilye, 6/66-67) Abdullah ibni Selam (radiyallahu anh)’dan merfu olarak bu hadisin şahidini rivayet etmiştir ki böylelikle hadis hasen olmaktadır. Bundan başka Taberani, İbni Ebi Şeybe, İsfehani, Beyhaki’nin rivayet ettikleri şahidleri vardır ki hepsi zayıftır. (Acluni, Keşf’ul Hafa, 1/311, 357-358, 449) Burada kınanan ve yasaklanan tefekkür Allah’ın zatı hakkında tefekkür edip, nasıl, neden gibi sorular sorarak bunların cevabını bulmaya çalışmaktadır. Acluni’nin rivayet ettiği bir hadisde: “Allah’ın mahlûkatını tefekkür edin, Kendisini değil.

Bütün Mahklukat Allah'ın Emri Doğrultusunda Hareket Eder

Bil ki; sürüngenler, yırtıcı (av) hayvanlar(ı) ve bütün hayvanlar örneğin minik karınca, sinek ve de karınca emroldukları üzere hareket etmektedirler. Allah (*tebareke ve teala*)'nın izni dışında hiçbir şey yapmıyorlar.

Allah'ın İlmî, Henüz Vuku Bulsun-Bulmasın Herşeyi Kuşatmıştır

Allah'ın zamanın başlangıcından beri olacak yahut olmayacak herşeyi bildiğine, herşeyi hesapladığına ve olacak herşeyi kuşattığına iman etmek gerekir. "(Allah) olmuş yahut olacak şeyleri bilmez!" diyen⁸⁶ azamet sahibi Allah'a küfretmiştir (kâfir olmuştur).

Velisiz Nikâh Yoktur

Velisiz⁸⁷, iki adil şahitsiz ve az olsun çok olsun mehirsiz nikâh yoktur. Velisi olmayanın velisi sultandır.⁸⁸

Üç Talakla Boşamak, Kadını Haram Kılar

Birisi karısını üç talakla boşarsa, karısı ona Haram olur. Bir başka adamla evlen(ip, boşanıp tekrar ilk kocası ile evlen)meden (kadın) adama Helal olmaz.

Müslümanın Kanı(nı Dökmek) Üç Durum Dışında Haramdır

Allah'tan başka tapılmaya layık bir İlah olmadığına, Muhammed'in O'nun kulu ve elçisi olduğuna şahadet eden bir müslümanın kanı üç durum dışında dökülmez: Evlendikten sonra zina etmek, iman ettikten sonra irtidat etmek ve haksız yere bir müslümanı öldürenin buna karşılık olarak kanının dökülmesi. Bunun dışında, müslümanın kanı, Kıyamet kopana değin Haram'dır.⁸⁹

Mahlûkattan Bazıları Yokolacak, Bazıları Allah'ın Dilemesi İle Yokolmayacaktır

Allah'ın yokolmasını vacib kıldığı herşey muhakkak yokolacaktır. Cennet ve ateş (Cehennem) yokolmayacaktır, ne Arş ne de Kürsi, (ne) Levh ve Kalem ve (ne de) Sur yokolacaktır. Bunlardan

Çünkü buna güç yetiremezsiniz!.." buyrulmaktadır. (Acluni, Keşf'ul Hafa, 1/311) Çeşitli varyasyonlarıyla hadis, felsefenin aşıladığı yaratıcıya karşı şüpheli yaklaşım ve sorgulama üzerine kurulu sistemine de bir reddiye manası taşımaktadır. Bunların yanısıra, Allah'ın yaratmış olduğu mahlûkat, Allah'ın nimetleri, Esmâ ve Sıfatları üzerine tefekkür ise yasaklanmış değildir. Bilakis hadisde buna teşvik vardır.

⁸⁶ Bu apaçık küfür olan sözler, Hişam ibni el-Hakem isimli dalalet önderi olan bir şahsa aittir. Hişam ibn'ul Hakem, Allah (celle celaluhu)'nun yaratana kadar mahlûkat hakkında ilim sahibi olmadığını iddia etmektedir. Euzubillah...

⁸⁷ Velisiz nikâhın olmayacağı prensibi Ebu Musa (radiyallahu anh) tarafından rivayet edilen bir hadise dayanmaktadır. Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Velisiz nikâh yoktur." (Ebu Davud; Tirmizi)

⁸⁸ Velisi olmayanın velisinin sultan olduğu prensibi de bir Hadis'e dayanır. Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir: "Veli ve iki güvenilir şahit olmadan nikâh olmaz. Bu şekilde kıyılmayan nikâh batıldır. Anlaşamazlarsa sultan velisi olmayanın velisidir." (Ebu Davud; Tirmizi; İbni Mace; Ahmed, Müsned)

⁸⁹ Bu hususlar Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'den Sahihayn'da nakledilen bir Hadis'de bildirilmiştir: "Allah'tan başka (ibadete layık) ilah bulunmadığına ve benim Allah'ın Rasulü olduğuma şahadet etmekte olan müslüman bir kimsenin kanı Helal olmaz, ancak şu üç şeyden biri ile Helal olur: Maktulün hayatı karşılığında öldürülmesi, zina edenin evli olması, İslam Dini'nden çıkıp müslüman cema'atini terketmesi!" (Buhari; Müslim)

hiçbiri yokolmayacaktır. Sonra Allah, Kıyamet Günü öldükleri hal üzere mahlûkatı yeniden diriltecektir. (Allah) dilediği gibi onları hesaba çekecek; onlardan bir kısmı Cennet'e ve diğer bir kısmı ise "es-Seir (tutuşturulmuş ve alevlenmiş yakıcı ateş, Cehennem)'e" (girecek), ebedi kalmak için yaratılmamış olan diğer mahlûkata (Allah): "Toz-toprak olun!" diyecek.

Allah Bütün Kullarına Adalet İle Hükmedecektir

Kıyamet Günü'nde bütün mahlûkat arasında; âdemoğlu, sürüngenler, (yırtıcı) av hayvanları hatta karıncalar arasında bile ta ki Allah'ın, bütün kulları arasındaki adaleti tesis edene kadar; Ehli Cennet'in Ehli Cehennem'den, Ehli Cehennem'in Ehli Cennet'den, Ehli Cennet'in birbirlerinden ve Ehli Cehennem'in birbirlerinden (alıp-vereceği hakkı kalmayacak şekilde) kısasın olduğuna iman (etmek gerekir).⁹⁰

Kul'un Amelleri, İhlas ile ve Şirkden Uzak Olmalıdır

İhlaslı amel Allah içindir.

Allah'ın Kazasını Kabul Etmek ve bundan Razi Olmak

Allah'ın kazasından razı olmak,⁹¹ Allah'ın hükmüne karşı sabırlı olmak, Allah'ın buyurduklarına iman etmek, Allah'ın takdir ettiklerinin tümüne; hayrıyla şerriyle, acısıyla tatlısıyla iman (etmek gerekir), Allah kullarının ne yapacaklarını ve hangi istikamete doğru gittiklerini bilir. Onlar Allah'ın ilminden kaçıp-kurtulamazlar. Ne yerlerde ne de göklerde Allah'ın bilmediği birşey

⁹⁰ Abdullah ibni Uneys (radiyallahu anh) dedi ki: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in şöyle buyurduğunu işittim: "Allah, Kıyamet Günü kullarını -yahut insanları- çıplak olarak, sünnetsiz olarak ve (bühmen) eşyasız olarak biraraya toplayacaktır. Biz dedik ki: Bühm ne demektir? Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: İnsanların beraberlerinde hiç bir şeyleri olmamaktır. Böylece uzakta olan kimsenin duyacağı bir sesle onları şöyle çağıracaktır (zannedersen, o şöyle demişti: Yakında olan kimse O'nu duyduğu gibi, uzaktaki de O'nu duyacaktır): Gerçekten Sahib, Sultan benim; Cennet ehlinden hiç kimseye, Cehennemliklerden birinin zulümden ötürü ona davacı olması halinde, Cennet'e girmek layık değildir. Cehennem ehlinden de hiç kimseye, Cennetliklerden birinin zulümden ötürü ona davacı olması halinde, Cehennem'e girmek layık değildir. (Cennet veya Cehennem'e girmeden önce, bunlara hakları verilir). Dedim ki: Bu nasıl olur? Biz Allah'a çıplak olarak varlıksız şekilde gideceğiz, (haklan nereden ve nasıl verebiliriz)? Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem): Sevablarla ve günahlarla.. Buyurdu." (Ahmed, Müsned; Buhari, el-Edeb el-Müfred, # 970)

⁹¹ Musibetlere karşı sabırlı olmak ile başa gelen musibetten razı olmak birbirlerinden farklıdır. Başa gelen musibetlere karşı sabretmek kişi için Vacib'dir; musibetlerden razı olmak hususunda ise âlimler arasında ihtilaf vardır. Bazı âlimler musibetten razı olmanın tıpkı musibete karşı sabretmenin Vacib olduğu gibi Vacib olduğunu bildirmektedir, bazı âlimlerse bunun Vacib olmayıp Müstehab olduğunu söylemişlerdir. Şeyh'ul İslam İbni Teymiyye âlimlerin çoğunluğunun görüşünün, başa gelen musibetten razı olmanın Müstehab olduğu yönünde olduğunu nakletmektedir. (İbni Teymiyye, Minhac'us Sunne, 3/204; İbni Kayyim, Medaric'us Salikin, 1/105)

yoktur. Bilmelisin ki; sana isabet eden (hayır yahut şerr) şaşmayacaktır ve sana isabet etmeyen (hayır yahut şerr) sana isabet etmeyecektir.⁹² Allah ile birlikte başka bir yaratıcı yoktur.⁹³

Cenaze Namazında Dört Tekbir Vardır

Cenaze namazında dört tekbir söylenilmelidir. Bu; Malik ibni Enes, Süfyan es-Sevri, Hasan ibni Salih⁹⁴, Ahmed ibni Hanbel ve fakihlerin görüşüdür ve Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in kavlidir.⁹⁵

Herbir Yağmur Damlası ile Gökten Yeryüzüne İnen bir Melek Vardır

Herbir yağmur damlası ile Aziz ve Celil olan Allah'ın kendisine emrettiği yere (yağmur tanesini) yerleştirene kadar gökten yeryüzüne inen bir melek olduğuna iman (etmek gerekir).⁹⁶

Mekke Müşriklerinin Ölülere; Bedir Günü, Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'in Sözlerini İşittiler

⁹² Ebu'l Abbas Abdullah ibni Abbas (radiyallahu anhuma ecmain)'den şöyle dediği rivayet edildi: "Bir gün Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem)'in arkasındaydım bana buyurdu ki: Ey çocuk sana birkaç kelime öğreteceğim: Sen Allah'ı(n dinini) koru ki, Allah'ta seni korusun, sen Allah'ı(n dinini) koru ki, Allah'ı karşında bulursun. İstedığın zaman Allah'tan iste, yardım dilediğin zaman Allah'tan yardım dile. Bilki ümmet eğer sana bir şeyle fayda vermek üzere toplansa, sana ancak Allah'ın senin lehine yazdığı şey ile fayda verebilirler ve eğer sana birşey ile zarar vermek üzere toplansa ancak Allah'ın senin aleyhine yazdığı şeyle sana zarar verebilirler. Kalemler kaldırıldı ve ve sahifeler kurudu." (Tirmizi; Ahmed, Müsned; Nevevi, 40 Hadis; Abd ibni Humeyd, Müsned) Hayrı ve şerriyle Allah'ın kaza ve kaderine iman etmek imanın şartlarından. Hayrı ve şerriyle Allah'ın kaza ve kaderine iman etmek dört esas üzeredir: Olacak herşeyi Allah'ın bildiğine, olacak herşeyi Allah'ın Levhi Mahfuz'a yazdığına, olan herşeyin Allah'ın dilemesi ile olduğuna ve herşeyi; hayır ve şerri ile Allah'ın yarattığına iman etmek. Müellifin söylediği sana isabet eden (hayır yahut şerr) şaşmayacaktır ve sana isabet etmeyen (hayır yahut şerr) sana isabet etmeyecektir yargısının aksine i'tikad etmek, Allah'tan başka bir yaratıcı olduğunu iddia etmek olurki, bu da Şirk ve Küfür'dür.

⁹³ İnsanın kendi fiillerini yarattığını iddia ederek kaderi inkâr eden Kaderiyye ve biri hayır diğeri şerri yaratan iki ilaha inanan Mecusiler'in aksine müellifin vurguladığı Allah'ın tek yaratıcı oluşu yargısı elbetteki insanların fiillerini de kapsamaktadır. Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) geleceğe dair verdiği bilgiyle bizleri kaderin inkâr edilmesine dair uyarılmaktadır: "Her ümmetin Mecusi'si vardır. Benim ümmetimin Mecusileri ise 'Kader yoktur' diyenlerdir. Onlardan biri ölürse, cenazesine katılmayın, hasta olursa ziyaretine gitmeyin. Onlar Deccal taifesidir. Allah'ın onları Deccal'e ilhak ettirmesi (ona katılmış bir grup olarak değerlendirmesi) hakkıdır." (Ebu Davud) Allah (azze ve celle) insanları ve fiillerini yaratığını buyurmaktadır: **"Oysa sizi de, yapmakta olduklarınızı da Allah yaratmıştır."** (es-Saffat 37/96) Allah, insanoğlunu iyi ve kötüyü seçme hususunda serbest bırakmıştır: **"İnَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا"** **"Şüphesiz Biz ona (doğru) yolu gösterdik; ister şükreder, ister nankörlük eder."** (İnsan 76/3) Allah, iyiliği emreden ve kötülükten sakındıran peygamberler göndermiş insanoğlunu sapkınlıktan kurtulmaya davet etmiştir. Neticesinde Allah insanları fiillerinden sorumlu tutmuştur. İnsanlar fiillerinin karşılığı olarak da, Cennet yahut Cehennem ile mükâfatlandırılacaktır. İmam Buhari, bu hususta Halk Efal'ul İbad (Kulların Fiilleri Yaratılmıştır) isimli müstakil bir eser yazmıştır.

⁹⁴ Hasan ibni Salih ibni Huyey el-Hamedani (100-167H) fakih, abid bir İslam âlimidir

⁹⁵ Buhari ve Müslim tarafından nakledilen Hadisde Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in Necaşi'nin cenaze namazında dört tekbir getirdiği kaydedilmiştir. Ebu Hureyre (radiyallahu anh)'dan rivayet olundu ki (o, şöyle demiştir): "Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Necaşi'nin vefatını, Necaşi öldüğü gün bizzat haber verdi. Akabinde namaz yerine çıktı, sahabilerini saf yaptı ve dört tekbir aldı." (Buhari; Müslim)

⁹⁶ İmam Taberi, bu görüşü sahih bir isnadla, tabiin döneminin önder imamlarından Hakem ibni Uteybe (H115)'den nakleder. (Taberi, Tefsir, 14/19) Ebu's Şeyh (Azamet, #761) ve İbni Kesir (el-Bıdaye ve'n Nihaye) ise Tabiin döneminin bir başka önder imamı olan Hasan el-Basri'den bu görüşü hasen isnad ile nakletmişlerdir.

Bedir Günü, Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem* kuru kuyuya atılan (müşrik ölümler) ile konuştuğunda müşriklerin (ölülerinin) onun kelimelerini işittiklerine⁴⁹⁷ iman (etmek gerekir).⁹⁸

Allah Hastalık Sebebiyle Kulunun Günahlarını Siler

Bir adam hastalandığında, Allah'ın onu hastalığı sebebiyle ödüllendireceğine iman (etmek gerekir).⁹⁹

Allah Şehidlerini Ödüllendirir

Allah şehidi (Allah yolunda) ölümü sebebiyle ödüllendirir.

⁹⁷ Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Bedir Günü, müşriklerden öldürülmüş Mekke liderlerinin isimlerini birer birer zikretmiş ve onlara hitaben "Rabbinizin size vaadettiğini hak buldunuz değil mi?" diye sormuştur: Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Bedir Günü, müşriklerden öldürülmüş Mekke liderlerine şöyle seslenmiştir: "Ya Ebu Cehil ibni Hişam! Ya Umeyye ibn'ul Halef! Ya Utbe ibni Rebia! Ya Şeybe ibni Rabia! Rabbinizin size vaadettiğini hak buldunuz değil mi? Ben Rabbimin bana vaadettiğini hak buldum. Ömer (radiyallahu anh), Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'in sözünü işitmiş de: Ya Rasulullah! Nasıl işitsinler, nasıl cevap versinler ki? Hepsi leş olmuşlar, demiş. Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*): Nefsim elinde olan Allah'a yemin ederim ki: Benim söylediklerimi siz onlardan daha iyi işitir değilsiniz. Lakin onlar cevap vermeye kadir olamazlar." (Buhari; Müslim)

⁹⁸ Ölülerin, dirilerin konuşmasını işitmesi âlimler arasında ihtilafı bir meseledir. Âlimlerin çoğunluğu ölülerin, dirilerin konuşmasını işittiklerini söylemektedir. Hanbeli Mezhebi'nin meşhur olan görüşü de budur. İbni Müflih (el-Furu, 3/145) konuyla alakalı bazı nakiller yapar ve Ahmed ibni Hanbel'in, Abd'ul Kadir Geylani'nin ve İmam el-Berbehari'nin bu görüşte olduğunu söyler. Şeyh'ul İslam İbni Teymiyye ve İbni Kayyim da bu görüştedir. Mezhebdaki ikinci görüş ise Kadı Ebu Ya'la ve İbn'ul Cevzi'nin -aynı zamanda Aişe (radiyallahu anha) ile ulemadan bazılarının da- kabul ettiği şekilde ölülerin, dirilerin konuşmasını işitmeyeceği yönündedir. (İbni Receb, Ahval'ul Kubur, 133; Ebu Ya'la, Cami'ul Kebir; İbni Müflih, el-Furu, 3/415; İbn'ul Cevzi, es-Sirr'ul Masun)

⁹⁹ Abdullah İbni Mes'ud (radiyallahu anh) şöyle demiştir: "Ben Peygamber (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'in hastalığında vücudu hummanın hararetinden şiddetle sarsıldığı sırada huzuruna vardım ve: Ya Rasulullah, şübhesiz ki, humma hararetinden çok ızdırab çekmekteisin! Dedim. Ardından: Ya Rasulullah, bu şiddetli hummanın şüphesiz iki kat ızdırabı var, elbette buna karşılık size de iki kat ecr ve mükâfat vardır diye arzettim. Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*): Evet. Herhangi müslümana bir eza isabet ederse, muhakkak ağacın yapraklarının düşmesi gibi, Allah o Müslümandan günahlarını düşürür, buyurdu." (Buhari; Müslim) İsabet eden bela, eza ve hastalıkların müslümanın günahlarına kefarete olması ve günahlarını silmesi ile alakalı âlimler arasında bazı ihtilaf vardır. "Müslümana isabet eden musibet sebebiyle Allah kulunun sadece küçük günahlarını mı siler yoksa bütün günahlarını mı siler?" şeklindeki ihtilafa dair İbni Hacer şöyle der: "(Hadisin) zahiri umumen bütün günahlara aid olmasını ifade eder, lakin âlimlerin çoğunluğu bunu küçük günahlara has kılmışlardır." (İbni Hacer, Feth'ul Bari, 13/14) Bu mevzuda nakledilen çok sayıda hadisden anlaşıldığı üzere, kişiye isabet eden musibetler günahların silinmesine vesile olduğu gibi aynı zamanda kişinin sevap kazanmasına ve derecesinin yükselmesine de vesile olur. Bu noktada âlimler arasında bir başka ihtilaf da, "kişinin sevap kazanması ve derecesinin yükselmesi bizzat hastalık sebebiyle midir yoksa hastalığa tutulan şahsın buna sabretmesi sebebiyle midir?" şeklinde cereyan etmiştir. Kurtubi, İzz ed-Din ibni Abd'us Selam, Şeyh'ul İslam İbni Teymiyye, Hafız İbni Kayyim ve onlarla aynı görüşte olan âlimlere göre; musibetler, hastalıklar ve ezalar sadece işlenmiş günahlara verilen karşılıktır ki böylelikle Allah kişinin günahlarını siler. Yani musibetler, hastalıklar ve ezalar günahlara kefarete olur ancak kişi bundan dolayı sevap kazanmaz ve derecesi de yükselmez zira sevap yalnız kesb yolu ile kazanılır yani insan sevabı işlediği ameli ile kazanır, mücerred musibetin isabet etmesi ile kazanmaz. Bu görüş Abdullah İbni Mes'ud (radiyallahu anh)'dan sahih olarak nakledilmiştir. Diğer taraftan, Karafi, İmam Nevevi, Hafız İbni Receb el-Hanbeli, Hafız İbni Hacer el-Askalani ve onlarla aynı görüşte olan diğer âlimlere göre; mücerred musibetin büyüklüğüne göre günahlara kefarete olur günahlar silinir, kişi musibete karşı sabrederse kefarete daha çabuk elde edilir ve karşılık büyür. Hafız İbni Hacer, ilgili hadisin şerhinde geniş açıklamalar yapar. (İbni Hacer, Feth'ul Bari)

Çocuklar Bu Dünyada Ağrı Hisseder

Çocukların bu dünyada kendilerine bir musibet isabet ettiğinde ağrı hissettiklerine iman (etmek gerekir). Bekre ibni Uhti Abd'ul Vahid¹⁰⁰ "onlar ağrı hissetmez!"¹⁰¹ Demiş ve yalan söylemiştir.

Allah'ın Rahmeti ile Olması Müstesna Hiç Kimse Cennet'e Giremez

Bil ki; Allah'ın rahmeti olmadan hiç kimse Cennet'e giremez. Allah hiç kimseyi günahlarının miktarının karşılığı olmaksızın cezalandırmaz. Eğer onların hepsini; gökyüzündekileri, yeryüzündekileri, iyi ve facir olanlarını cezalandırırsa, onlara karşı adilce azab etmiş olur.¹⁰² Aziz ve Celil olan Allah'ı zalim olarak tarif etmek Caiz değildir çünkü zalim kendisine ait olmayanı alandır oysaki mahlûkat ve emir Allah'ındır. Mahlûkat O'nun yarattıklarıdır ve dünya evi O'nun evidir. Yaptıklarından sorguya çekilmez, ama onlar (yarattıkları) sorguya çekilecektir. "Neden?" ve "Nasıl?" diye sorulmaz. Allah ve yarattıkları arasına kimse (aracı) giremez.¹⁰³

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in Hadis'ini Kabul Etmeyenin İslam'ından Şüphe Et!

Bir adamın Asarı (nakilleri/hadisleri) ta'n ettiği (eleştirdiği)ni; kabul etmediğini yahut Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in haberlerini inkâr ettiğini işitirsen, onun İslam'ından şüphe et zira o kötü bir söz ve mezhep (yol, görüş) sahibidir. O (böylelikle) şüphesiz, Rasulullah *sallallahu aleyhi*

¹⁰⁰ Bekre ibni Uhti Abd'ul Vahid ibni Zeyd el-Basri. Ehli Zühd ve Ehli Bidat'ın liderlerindendir. İbni Hazm onun Havaric fırkasına mensup olduğunu söyler. Küçük günahlardan birini dahi işleyenin kâfir ve müşrik olduğunu ve Cehennem'e gideceğini söyler. Bedir Ehli'nden olup da günah işleyenlerin kâfir ve müşrik olduğunu ancak Cennet'e gireceklerini söyler. (İbni Hacer, Lisan'ul Mizan, 2/60-61)

¹⁰¹ İbni Hacer, Bekre ibni Uhti Abd'ul Vahid'in talebesi Abdullah ibni İsa'dan çocukların bu dünyada ağrı hissetmeyecekleri görüşünü nakleder. Ardından da, İbni Kuteybe'nin bu görüşü bizzat Bekre ibni Uhti Abd'ul Vahid'den naklettiğini söyler: "Abdullah ibni İsa derki: Deliler, çocuklar ve hayvanlar başlarına gelen hastalıklardan dolayı ağrı çekmezler, çünkü Allah hiç kimseye zerre kadar zulüm etmez. İbni Kuteybe ise bu ağrılar meselesini Bekre'nin kendisinden nakleder." (Lisan'ul Mizan, 2/358-359)

¹⁰² Ubeyy ibni Kab (radiyallahu anh)'ın naklettiği bir hadiste Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Eğer Allah, sahip olduğu göklerin halkını ve yer (küresin)in halkını tazip etseydi onlara zulüm etmiş olmadan azab vermiş olurdu. Eğer onlara merhamet etseydi Allah'ın rahmeti, onlar için kendilerinin işledikleri amellerinin karşılığından daha hayırlı olurdu." (Ebu Davud; İbni Mace; Ahmed, Müsned; İbni Hibban, Sahih) Şeyh'ül İslam İbni Teymiyye, Allah'ın zulme kadir olduğunu ancak adaleti, hikmeti ve rahmeti gereği zulmü terkettiğini söylemektedir: "Zulmü reddeden bu deliller ispatlamaktadır ki, (Allah'ın) cezasında adalet olacak ve amel sahibi kendi amellerini azaltmamalıdır. Allah'ın azablandığı kişiler hakkında dediği sözler de bunun gibidir: **وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلَكِنْ ظَلَمُوا أَنفُسَهُمْ فَمَا أَغْنَتْ عَنْهُمْ آلِهَتُهُمُ الَّتِي يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ لَمَّا جَاءَ أَمْرُ رَبِّكَ وَمَا زَادُوهُمْ غَيْرَ تَتَشَابَهَ** Biz onlara zulmetmedik, ancak onlar kendi nefislerine zulmettiler. Böylece Rabbinin emri geldiği zaman, Allah'ı bırakıp da taptıkları ilahları, onlara hiç bir şey sağlayamadı." (Hud 11/101); **وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا هُمُ الظَّالِمِينَ** Biz onlara zulmetmedik; ancak onların kendileri zalimlerdir." (ez-Zuhruf 43/76) Katillerin cezasının günahlarının karşılığında adalet olduğu beyan ediliyor, yoksa onlara zulmetmedik ve hiçbir günahları olmadan onları cezalandırdık manasını ifade etmiyor. Sünen'deki "Eğer Allah, sahip olduğu göklerin halkını ve yer (küresin)in halkını tazip etseydi onlara zulüm etmiş olmadan azab vermiş olurdu. Eğer onlara merhamet etseydi Allah'ın rahmeti, onlar için kendilerinin işledikleri amellerinin karşılığında daha hayırlı olurdu." Hadisi de beyan etmektedir ki; eğer azap sözkonusu olsa mutlaka onlar buna (azaba) layık oldukları için sözkonusu olurdu yoksa hiçbir günahları olmadan (azabın) sözkonusu olacağını göstermemektedir. Bu da göstermektedir ki, günah işlememiş birini cezalandırmak da red olunmuş zulümdendir." (Mecmu'ul Feteva, 18/138-144)

¹⁰³ Aziz ve Celil olan Allah, kulunun duasını işitip cevap vermektedir. Dolayısıyla kişinin herhangi birini aracı kılması manasızdır. Üstelik Aziz ve Celil olan Allah, aracıya ihtiyaç duymadığı gibi bundan münezzehtir. Aracılık şirki önceki toplumlarda olduğu gibi günümüz müşrik toplumunda da çok sık rastlanılan şeylerdendir. Aziz ve Celil olan Allah şöyle buyurmaktadır: **وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ** "Kullarım sana, Beni sorduğunda (söyle onlara): Ben çok yakımdım. Bana dua ettiği vakit dua edenin dileğine karşılık veririm. O halde (kullarım da) Benim davetime uysunlar ve bana inansınlar ki doğru yolu bulalar." (el-Bakara 2/186)

ve sellem'e ve ashabına ta'n ediyor. Biz Allah'ı ve Rasulü'nü, Kur'an'ı ve dünya ve ahiretteki hayrı ve şerri yalnızca Asarlar ile biliyoruz.¹⁰⁴

Kur'an'ın Açıklanması İçin Sünnet'e İhtiyaç Vardır

Sünnet'in Kur'an'a ihtiyaç duymasından çok, Kur'an Sünnet'e ihtiyaç duyar.¹⁰⁵

Allah'ın Kaderi Hakkında Kelama Dalmak Yasaktır

Hususi olarak kader hakkında (yerme kasdı ile); kelim(a dalmak), cedel (yapmak) ve husumet (gütmek) bütün fırkalar nezdinde yasaktır. Zira Kader Allah'ın sırrıdır. Celil olan Rabb, enbiyanın (peygamberlerin) kader mevzusunda (bu şekilde) konuşmalarını neyh etmiştir (yasaklamıştır). Nebi sallallahu aleyhi ve sellem kader konusunda husumeti neyh etmiştir. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in Ashabı ve Tabi'un bunu Kerih görmüştür. Ulema (âlimler) ve Ehli Vera da (Haramlardan ve şüpheli şeylerden uzak duran kişiler) kader üzerine cedeli Kerih görmüştür. Sana düşen; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in bütün meselelerde söylediklerine teslim olmak, ikrar etmek (tasdik etmek), iman etmek ve i'tikad etmektir, bundan başka meselelerde ise sükûttur (susmaktır).

¹⁰⁴ Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) bu tehlikeye karşı ümmetini uyarmıştır: "Sakın sizden birinizi koltuğuna yaslanmış otururken, kendisine emrettiğimiz veya yasakladığımız hususlardan bir husus geldiğinde: Biz bunu bilmiyoruz. Biz Allah'ın Kitabı'nda ne bulduksa ona tabi oluruz, diyen biri olarak görmeyeyim." (Ebu Davud; Tirmizi; İbni Mace); "Dikkat edin! Bana Kitap, bir de Vahy-i Gayri Metluv (onun kadarı) verilmiştir. Yakında karnı tok olan ve koltuğuna yaslanan bir kişi: Siz sadece bu Kur'an'a sarılın. Siz onda neyin Helal olduğunu görürseniz onu Helal sayın ve neyin de Haram olduğunu görürseniz onu Haram sayın, diyecektir." (Ebu Davud; Tirmizi; İbni Mace; Ahmed, Müsned); "Dikkat edin olabilir ki, koltuğuna yaslanan bir kimseye benim Hadisim ulaşır. O da der ki: Bizimle sizin aranızda Allah'ın Kitabı bulunmaktadır. Onda neyin Helal olduğunu görürsek onu Helal sayarız. Neyin de Haram olduğunu görürsek onu Haram sayarız. Dikkat edin. Allah'ın Rasulu'nün Haram kıldığı, Allah'ın Haram kıldığı gibidir." (Tirmizi; Darimi) Abdullah ibni Abbas (radiyallahu anhuma ecmain) şöyle demiştir: "Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in dışında herkesin görüşü alınır yahut terkedilir." (Subki, Feteva, 1/148) İmam Malik, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in kabrini göstererek: "Bu kabir sahibinin dışında, herkes söylediklerinden tenkide tabi tutulur, demiş ve Allah Rasulü'nün kabrine işaret etmiştir. (İbni Abd'il Berr, Cami'ul Beyan'il İlm ve Fadlihi, 1/91: el-İhkâm fi Usul'il Ahkâm, 1/45) Ebu Davud şöyle der: "Ahmed'i şöyle söylerken işittim; Nebi (sallallahu aleyhi ve sellem)'in dışında herkesin görüşü alınır veya terkedilir." (Ebu Davud, Mesail İmam Ahmed, 276) İmam Ahmed yine şöyle demiştir: "Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in Hadisini inkâr eden helakın eşiğindedir!" (Tabakat'ul Hanebila, 2/15; İbni Batta, el-İbanet'ul Kubra, 1/97)

¹⁰⁵ Bu söz, selefden birçoklarından nakledilmiştir. Sa'id ibni Mansur, İsa ibni Yunus, Evzai (İbni Abd'il Berr, el-Cami; Şatibi, Muvafakat), Mekhul el-Şami'den (Hatib, el-Kifaye, 14) nakledilmiş ayrıca bunun bir benzeri Yahya ibni Ebi Kesir'den nakledilmiştir: "Sünnet, Kur'an üzerinde hüküm vericidir. Kur'an ise Sünnet üzerinde hüküm verici değildir." (Darimi, es-Sünne, 1/153; İbni Şahin, Şerh Mezahib Ehl'üs Sünne, 46#48; İbni Kuteybe, Tevil'ul Muhtelif'ul Hadis, 199) Şatibi'nin naklettiği üzere: İmam Evzai: "Kitab'ın Sünnet'e olan ihtiyacı, Sünnet'in Kitab'a olan ihtiyacından daha çoktur." derdi. İbni Abd'il Berr de: "O bu sözüyle; 'Sünnet, Kitab üzerine hükmeder ve ondan muradın ne olduğunu açıklar.' demeyi kastetmiştir" demiştir. (İmam Şatibi, el-Muvafakat) İbni Kuteybe şöyle der: "İsa ibni Yunus el-Evzai'den, o da Yahya ibni ebi Kesir'den rivayet etti ki o, şöyle demiştir: Sünnet, Kur'an üzerinde hüküm vericidir. Kur'an ise Sünnet üzerinde hüküm verici değildir. Yani demek istiyor ki: Sünnet Kur'an'ı açıklayıcıdır. Allah'ın Kur'an'da ne murad ettiğini (Sünnet) haber verir." (Tevil'ul Muhtelif'ul Hadis, 199) İmam Ahmed'e Sünnet'in Kur'an üzerinde hükmetmesi meselesi sorulduğunda dedi ki: "Böyle birşeyi söylemeye cüret edemem ancak Sünnet Kur'an'ı tefsir eder, tarif eder ve izah eder." (Hatib el-Bağdadi, el-Kifaye fi İlm'ir Rivaye, 15) Bunu Abd'il Berr de, Fudeyl ibni Ziyad kanalıyla İmam Ahmed'den nakleder. (İbni Abd'il Berr, el-Cami, 191-192) Bu husus, Allah'ın şu buyruğu ile de uyum içerisindedir: وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ "İnsanlara, kendilerine indirileni açıklaman için ve düşünüp anlasınlar diye sana da bu Kur'an'ı indirdik." (en-Nahl 16/44)

İsra ve Mirac'a İnanmak

Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in bir gece gökyüzüne kaldırıldığı, Arş'a çıkarıldığı, Allah'ın kelamını işittiği, Cennet'e girdiği, ateşi (Cehennem) gördüğü, melekleri gördüğü, peygamberlerin kendisine gösterildiği, Aziz ve Celil olan Allah ile konuştuğuna iman (etmek gerekir). (Rasulullah) Arş'ın örtüsünü, Kursi'yi ve gökte ve yerdekilerin tümünü uyanık vaziyette gördü.¹⁰⁶ Cebrail (aleyhi selam) onu gökleri gezdirerek taşıyan Burak¹⁰⁷ üzerinde götürdü. O gece beş vakit namaz ona farz kılındı. Aynı gece Mekke'ye geri döndü bu (olanlar) Hicret'ten önce oldu.¹⁰⁸

¹⁰⁶ Cumhura göre, İsra ve Mirac olayı uykuda değil uyanık halde, hem ruh hem de beden ile gerçekleşmiştir.

¹⁰⁷ Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) İsra ve Mirac vuku bulduğunda, (Mekke'deki) Mescid-i Haram'dan, (Kudüs'deki) Mescid-i Aksa'ya ata benzer beyaz bir Cennet bineği olan "Burak" ile gelmiştir. Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Bana Burak'ı getirdiler -bu merkepten büyük, katırdan küçük, uzun ve beyaz bir hayvandı. Adımını gözünün görebildiği en son noktaya koyardı- ben buna binerek Beyt-i Makdis'e (Süleyman Mabedi'ne) geldim ve Burak'ı benden önceki peygamberlerin hayvan bağladıkları halkaya bağladım." (Buhari; Müslim) 'Burak' ismi, bu binite renginin son derece parlak olması sebebiyle veya hızı şimşeği andırdığı için verilmiştir. (Nevevi, Şerh'ul Müslim, 2/210; İbn'ül Esir, en-Nihaye, 1/120) 'Burak' katırdan küçük, merkepten büyük beyaz renkli çarptığında ayaklarını hızlandıran, uyluğunda iki kanadı olan ve adımını gözünün gördüğü mesafenin biraz daha ilerisine atabilen bir binek hayvanıdır. (İbni Sa'd, Tabakat, 1/214; Aliyy'ul Kari, Şerh'uş Şifa, 1/381) Rivayetlerde Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'den önceki bazı peygamberlerin de bu binite bindiği vakidir. (İbni Hişam, es-Siret'un Nebevi, 2/397; İbni Sa'd, Tabakat, 1/150)

¹⁰⁸ İsra ile alakalı nakledilen rivayetler Sahih'tir ve Buhari, Müslim gibi çok sayıda muhaddis tarafından nakledilmiştir. Suyuti, "el-Ayat'ul Kubra fi Şerh Kısas'il İsra" ismini verdiği müstakil bir eser kaleme almış ve eserinde İsra ile alakalı rivayet edilen hadisleri derlemiştir. Suyuti "Kitaf'ul Ezhar'il Mutesanira fi'l Ahbar'il Mutevatira" isimli eserinde ise, İsra ve Mirac ile alakalı olarak yirmiyedi sahabelen rivayetler bulunduğunu dolayısıyla İsra ve Mirac hakkındaki hadislerin mutevatir olduğunu söyler.

Şehidlerin Ruhları Yeşil Kuşların Kursağındadır! Bil ki; şehidlerin ruhları Cenneti (serbestçe) gezip-dolaşan ve Arş'ın altındaki kandillerde¹⁰⁹ barınan yeşil kuşların kursağındadır.¹¹⁰ Mü'minlerin ruhları Arş'ın altındadır.¹¹¹ Kâfirlerin ve facirlerin ruhları Siccin'de Barahut Kuyusu¹¹²'ndadır.

¹⁰⁹ Diğer nüshada bu bölüm şu şekildedir: "Bil ki; şehidlerin ruhları Arş'ın altındaki kandillerdedir. Cennet'te serbestçe dolaşırlar."

¹¹⁰ İbni Mes'ud (radiyallahu anh)'dan rivayet edildiğine göre, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Şehidlerin ruhları, Allah katında (ahirette), yeşil kuşların içlerine girerler, gündüzleyin Cennet'te, istedikleri gibi gezerler. Sonra Arş'ın altında bulunan kandillerin içine barınırlar." (Müslim) Abdullah ibni Abbas (radiyallahu anhuma ecmain)'den rivayet edildiğine göre Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Uhud savaşında kardeşlerimiz şehit olunca Allah onların ruhlarını yeşil kuşların içine yerleştirdi. Onlar Cennet nehirlerinden içerler, meyvelerinden yerler ve Arş'ın gölgesi altında asılı bulunan altın kandillere konarlar. Onlar yiyecek ve içeceklerinin tadını, eğlenip dinlendikleri yerin güzelliğini görünce de: Kardeşlerimizin cihaddan uzak durmamaları ve savaştan yüz çevirmemeleri için, bizim Cennet'te rızıklandırıldığımızı onlara kim bildirecek? Dediler. Allah Te'ala: Sizin arzunuzu onlara Ben duyururum, buyurdu. Bunun üzerine bu ayetler indi: **وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْواتًا بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرَوِّقُونَ** وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْواتًا بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرَوِّقُونَ" Allah yolunda öldürülenleri ölü saymayın, bilakis onlar Rabb'leri katında diridirler. Allah'ın bol nimetinden onlara verdiği şeylerle sevinç içinde rızıklanırlar. Arkalarından kendilerine ulaşmayan kimselere, kendilerine korku olmadığını ve kendilerinin üzülmeyeceklerini müjde etmek isterler." (Al-i İmran 3/169-170)." (Müslim; Ebu Davud; Tirmizi; İbni Mace) İbni Abbas (radiyallahu anhuma ecmain)'den rivayet olunduğuna göre, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Uhud'da, arkadaşlarınız vurulduğu zaman, Allah onların ruhlarını yeşil kuşların içine koydu. Cennet gündüzlerinde, gelir. Cennet meyvelerinden yerler. Sonra Arş'ın altında asılı olan altın kandillerin içinde barınırlar." (Ebu Davud; Ahmed; Hâkim; Beyheki) Sa'id ibni Mansur, İbni Abbas (radiyallahu anhuma ecmain)'den rivayet ettiğine göre şöyle demiştir: "Şehidlerin ruhları, yeşil kuşların içine girerler. Cennet ağaçları içinde uçurlar, meyvesinden yerler." Baki ibni Muhalled, Ebu Sa'id el-Hudri (radiyallahu anh)'dan rivayet ettiğine göre, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Şehidler, sabah gelir, akşam giderler. Sonra Arş'a asılı kandillerin içine barınırlar. Cenab-ı Hakk onlara: Size yaptığım ikramdan daha üstün bir ikram biliyor musunuz? Der. Onlar ise şöyle derler: Hayır, fakat ruhlarımızın cesedlerimize iade etmeni isteriz ki, bir daha savaşım Sen'in yolunda şehid düşelim." Hennad ibni Sirri, "Zühd" kitabında ve İbni Mende, Ebu Sa'id el-Hudri (radiyallahu anh)'dan Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'den şöyle buyurduğunu rivayet etmişlerdir: "Şehidlerin ruhları, yeşil kuşlar içinde, Cennet bahçelerinde gezinirler. Sonra Arş'a asılı kandillerin içinde barınırlar. Sonra Allah ile onlar arasında yukardaki konuşma geçer." Ebu Şeyh, Enes (radiyallahu anh)'dan, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: "Allah şehitlerin ruhlarını Arş'a asılı kandiller içinde barınan, akkuşların cevfinden diriltir." İbni Mende, Sa'id ibni Süveyd'den rivayet ettiğine göre, o ibni Şihab'dan mü'minlerin ruhlarının nerede barındıklarını sormuş. İbni Şihab demiş (ki): "Bana ulaştı ki, şehidlerin ruhları, Arş'da uçan yeşil kuşlar gibidirler. Gelir sonra, Cennet bahçelerine giderler. Her gün Cenab-ı Hakk Sübhanehu ve Teâla'ya gelir, ona selam verirler." İbni Ebi Hatim, İbni Mes'ud (radiyallahu anh)'dan rivayet ettiğine göre, şöyle demiştir: "Şehidlerin ruhları Arş'ın altında kandiller içinde yeşil kuşların cevfindedirler. İstedikleri gibi Cennet'te gezerler. Sonra kandillerine dönerler. (...) Mü'min çocuklarının ruhları ise serçelerin içine girerler. Cennet'de istedikleri gibi gezerler." Ebu Derda (radiyallahu anh)'dan rivayet edildiğine göre, ona şehidlerin ruhları sorulduğunda şöyle karşılık vermiştir: "Onlar yeşil kuşlardır. Arş'a asılı kandiller içindedirler. Cennet bahçelerinde istedikleri gibi gezerler." Tirmizi'nin rivayeti ise, şöyledir: "Şehidlerin ruhları, Cennet meyvesi veya Cennet ağacı yiyen yeşil kuşlar içindedirler." Suyuti derki: "Şehidlerin ve ruhları Cennet'de olan diğer mü'minlerin hayatları arasında iki yönden fark vardır: Biri: Şehidlerin ruhları için, kuş şeklinde cesetler yaratılır, kursağına yerleşirler ki, o kuşun organlarıyla soyut ruhtan daha fazla ve daha mükemmel nimetlensinler. Çünkü şehidler, cesedlerini Allah yolunda feda etmişler. Buna mukabil Berzah'ta onlara bu cesedler verilmiştir. İkinci fark: Şehidler Cennet'ten rızıklanırlar. Hâlbuki diğer ölümler hakkında böyle kesin bir ifade yoktur. (...) Ala kulli hal, yemekte, nimet ve istifadede de şehitler derecesinde değiller. Allah gaybı daha iyi bilir." (Şerh'us Sudur, 343) İbni Kayyim, "Kitab'ur Ruh" isimli eserinde ruhların Kıyamet'e kadar nerede kalacağı mevzusunu işlemiş orada şehidlerin ruhlarının nerede olacağına temas etmiş ve bu konuda nakledilen hadisler ile selef ve âlimlerin görüşlerini delilleri ve mukayesi ile birlikte zikretmiştir. Suyuti de, "Tezkiret'ul Kurtubi'nin şerh ve genişletilmiş hali olan "Şerh'us Sudur" isimli eserinde "Ruhlar'ın Makarrı ve Berzah Âlemi" mevzusuna dair uzunca bir bölüm ayırmış ve orada şehidlerin ruhlarının yeşil kuşların cevfinden olduğu dair hadisleri derlemiştir.

¹¹¹ Ka'b ibni Malik (radiyallahu anh)'dan rivayet edildiğine göre, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) mü'min kulun ruhu ile alakalı olarak şöyle buyurmuştur: "Mü'minin ruhu Cennet ağacına konan, ondan yiyen bir kuştur. Sonra Kıyamet Günü'nde, Allah onu cesedine iade eder." (Tirmizi; Nesai; Ahmed, Müsned; Malik, Muvatta) İbni Mende, Ümmü Kebşe Binta Ma'rur'dan rivayet ettiğine göre şöyle demiştir: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) yanımıza girdi. Biz ondan mü'minlerin ruhlarını sorduk. Öyle anlattı ki, evdekileri ağlattı. Buyurdu ki: "Mü'minlerin ruhları, yeşil kuşlar içindedirler. Cennet'de gezerler. Meyvelerinden yer, suyundan içerler. Arş'a asılı altın kandiller içine barınırlar. Ya Rabbi

Ölünün Ruhu Bedene Dönecek ve Kabir Sorgusuna Çekilecek

Ölünün kabirde oturtulacağına, Allah'ın ölünün ruhunu bedenine geri göndereceğine ve Münker ve Nekir (isimli sorgu melekleri) tarafından İman ve gerek(şartları, hüküm)lerine dair sorguya çekileceğine iman (etmek gerekir). Sonra hiçbir acı hissetmeksizin ruhu alınacak. Ölü,

kardeşlerimizi de bize kavuştur. Bize va'd ettiğini ver! Derler." İbni Kayyım, "Kitab'ur Ruh" isimli eserinde ruhların Kıyamet'e kadar nerede kalacağı mevzusunu işlemiş ve bu konuda nakledilen hadisler ile selef ve âlimlerin görüşlerini delilleri ve mukayesi ile birlikte zikretmiştir. Suyuti de, "Tezkiret'ul Kurtubi"nin şerh ve genişletilmiş hali olan "Şerh'us Sudur" isimli eserinde "Ruhlar'ın Makarrı ve Berzah Âlemi" mevzusuna dair uzunca bir bölüm ayırmış ve orada mü'minlerin ruhlarının Cennet'de gezinmeleri ile alakalı hadisleri derlemiştir.

¹¹² Abdullah ibni Amr (radiyallahu anhuma ecmain)'den rivayet olunduğuna göre: "Kâfirlerin ruhları Hadramevt'de bulunan Berhut Kuyusu'ndadır." Dilbilginlerine göre; Berhut, Yemen'de Hadramevt bölgesinde bulunan bir kuyunun adıdır. (el-Hamevi, Mucem'ul Buldan, 1/405; Feth'ul Kadir, 2/506) İbni Kayyım "Kitab'ur Ruh" isimli eserinde (145-147), İbni Receb el-Hanbeli ise "Ahval'ul Kubur" isimli eserinde (255-263) bu görüşün yanlış olduğunu belirtmektedirler. Kur'an ve Sünnet'in ilettiği doğru görüş kâfirlerin ruhlarının yerin yedi kat altında Siccin'de olduklarıdır Allahu a'lem. Bu görüş aynı zamanda müfessirlerin imamı Taberi tarafından da tercih edilen görüştür. (Taberi, Tefsir, 30/94) İbni Kayyım "Bir kısmı da: Mü'minlerin ruhları Zemzem Kuyusu'ndadır. Kâfirlerin ruhları ise (Hadramevt'te bulunan) Berhut kuyusundadır, demektedir." dedikten sonra ilerleyen sayfalarda içeriğini bu konuya ayırdığı bir fasıl açmış ve şunları söylemiştir: "Mü'minlerin ruhları, büyük bir havuzdadır. Kâfirlerin ruhları ise Hadramevt'te bulunan Berhut Kuyusu'ndadır. Ebu Muhammed ibni Hazm der ki: "Bu, Rafizilerin görüşüdür!" Ancak bu İbni Hazm'ın dediği gibi değildir. Ehl-i Sünnet'ten de aynı görüşte olanlar vardır. Ebu Abdullah ibni Mendeh der ki: "Sahabe ve Tabiinden rivayet edildiğine göre onlar, mü'minlerin ruhlarının büyük bir havuzda olduğunu belirtmişlerdir." Bu bilgileri verdikten sonra, Ebu Abdullah ibni Mendeh anlatır: Bize Muhammed ibni Yunus, o da Ahmed ibni Asım'dan, o da Ebu Davud Süleyman ibni Davud'dan, o da Hemmam'dan, o da Katade'den, o da bir adamdan, o da Sa'id ibni Müseyyeb'den, o da Abdullah ibni Amr (radiyallahu anhuma ecmain)'den şöyle dediğini nakleder: "Mü'minlerin ruhları büyük bir havuzda toplanır. Kafirlerin ruhları ise Hadramevt'te Berhut denilen tuzlu, çorak bir arazidedir." Hammad ibni Seleme, Abd'ul Celil ibni Atiyye'den, o da Sehr ibni Huşeb'den naklettiğine göre Ka'b, Abdullah ibn Amr (radiyallahu anhuma ecmain)'i insanlar etrafında toplanmış, ona soru sorarlarken görür. Soru soranlardan birine yaklaşıp: "Abdullah ibn Amr'a mü'minlerin ve kâfirlerin ruhlarının nerede olduğunu sor!" der. Adam da bunu kabul edince, Abdullah ibn Amr'a sorar. Abdullah ibn Amr (radiyallahu anhuma ecmain) der ki: "Mü'minlerin ruhu büyük bir havuzdadır. Kâfirlerin ruhu ise Berhut'tadır. (Berhut, Hadramevt'te kâfir ruhların içerisinde toplandığı bir kuyudur.) İbni Mendeh der ki: "Bu hadisi Ebu Davud ve diğerleri Abdullah ibni Celil'den rivayet etmişlerdir. Sonra, Süfyan'ın Ferat el-Kazzaz'dan, o da Ebu Tufeyl'den, o da Ali (radiyallahu anh)'dan rivayet ettiği hadistir. Ali (radiyallahu anh) der ki: "Yeryüzünde en hayırlı kuyu Zemzem Kuyusu'dur. En şerli kuyu ise Hadramevt'te bulunan Berhut Kuyusu'dur. Yeryüzünün en hayırlı vadisi, Mekke Vadisi ve Âdem (aleyhi selam)'ın yeryüzüne indiği Hind Vadisi'dir. Yeryüzünün en şerli vadisi ise Hadramevt'te kâfir ruhların bulunduğu Ahkaf (rüzgarın oluşturduğu kum tepe) Vadisi'dir." Yine İbni Mendeh: Hammad ibni Seleme Ali ibni Yezid'den, o da Yusuf ibni Mihran'dan, o da İbni Abbas (radiyallahu anhuma ecmain) yoluyla, Ali (radiyallahu anh)'dan şöyle dediğim nakleder: "Yeryüzünün en kötü yeri Hadramevt'teki içerisinde kâfirlerin ruhları bulunan, gündüzleri bile, üzerine atılmış zehirden dolayı kanayan yaradan çıkan kan gibi simsiyah suyu bulunan Berhut denen bir Kuyu'dur." İsmail ibni İshak el-Kadi de Ali ibni Abdullah'tan, o da Süfyan'dan, o da Eban ibni Tağlib'den şöyle dediğini nakleder: Adamın biri geldi ve: "Bir gece bu bölgede Berhut Vadisi'nde kaldım. İnsanların korkunç çığlıklar attığını ve: "ey Devme! Ey Devme!" diye bağırdıklarını duydum. Eban derki: Ehli Kitab'dan biri bana, Devme'nin kâfirlerin ruhlarıyla görevli melek olduğunu söyledi. Süfyan de ki: "Bunu Hadramevt sakinlerine anlattık. Bize dediler ki: Hiç kimse orada gecelemez." Bu görüşle ilgili bildiğim şeyler bunlardan ibarettir. Abdullah ibni Amr (radiyallahu anhuma ecmain), genişliğine, güzelliğine benzeterak ruhların kalacağı yeri Cabiye'ye, yani büyük bir havuza benzetiye bu yorum uzak değildir. Yok, bundan bilfiil diğer yerler dışında sadece büyük havuzu kastediyorsa biz bunu bilemeyiz. Zaman bunu bize gösterir. Bu bilgiyi Abdullah ibni Amr (radiyallahu anhuma ecmain)'in Ehli Kitab'dan birinden almış olması muhtemeldir." (İbni Kayyım, Kitab'ur Ruh, 145-147) Hafız İbni Receb el-Hanbeli şöyle der: "Âlimlerden bir grup kâfirlerin ruhlarının Berhut Kuyusu'nda olması görüşünü tercih etmiştir. Onların arasında ashabımızdan Kadı Ebu Ya'la da yer alır ve bunu "el-Mutemedi" isimli kitabında demektedir. Bu ise, (İmam) Ahmed'in açık sözlerle muhaliftir; (İmam Ahmed diyor ki) kâfirlerin ruhları ateştedir. Berhut Kuyusu'nun altından Cehennem ile bir ilgisi vardır. Nasıl ki; "Deniz'in altı Cehennem'dir" diye rivayet edilmiştir. Doğrusunu Allah bilir!" (İbni Receb, Ahval'ul Kubur ve Ahvalu Ehliha ile'n Nüşur, 196) İbni Receb'in bu te'vili İmam el-Berbehari'nin sözleriyle de uyum içerisindedir. Çünkü o, denizin altındaki mağma ateşi ile Cehennem'in ateşi arasında bir ilgi kurmakta ve bu şekilde izah etmektedir. İmam el-Berbehari de kâfirlerin ruhlarının Berhut Kuyusu'nda olduğunu, Berhut Kuyusu'nun ise Siccin'de olduğunu söyler.

kendisini ziyaret etmeye gelen ziyaretçiyi tanır.¹¹³ Allah'ın dilediği şekilde; mü'min'e kabirde nimetler verilir, facire ise (kabirde) azab verilir.

Allah'ın Kazası ve Kaderi

Bil ki; şerr de, hayır da¹¹⁴ Allah'ın kazası ve kaderi ile dir.

Allah (celle celaluhu)'nun Musa (aleyhi selam) ile Konuştuğuna İman

Tur Günü, Musa ibni İmran (aleyhi selam) ile konuşanın Allah olduğuna, Musa'nın Allah'ın kelamını duyduğuna, (Musa'nın) işittiği sesin O'ndan olduğuna ve başkasından olmadığına iman (etmek gerekir). Herkim bundan gayrısını söylerse Azim olan Allah'a küfretmiştir.¹¹⁵

Her İnsana Akıl Verilmiştir ve Kendisine Verilen Akıl Uyarınca Amel Etmelidir

Akıl, insana doğumu ile verilir. Her insana Allah'ın dilediği kadar akıl verilir. Tıpkı gökyüzündeki zerre(lerin birbirinden farklı oluşu) gibi insanların akılları birbirlerinden farklıdır.¹¹⁶

¹¹³ Ruhu iade edilip kabirde oturtulup kabir sorgusuna çekileceği gibi bu haldeyken "Ölü kabrine konulduktan sonra oradan ayrılıp giden ehlinin ayak seslerini işitir." (Buhari; Müslim; Ebu Davud; Nesai; Ahmed, Müsned) Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Sahihayn'da geçtiği üzere Bedir Günü, müşriklerden öldürülmüş Mekke liderlerinin isimlerini birer birer zikretmiş ve onlara hitaben "Rabbinizin size vaadettiğini hak buldunuz değil mi?" diye sormuştur. Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) mezarlığa gittiğinde kabir ehline selam vermiş (Müslim; Ebu Davud; Nesai; İbni Mace; Malik, Muvatta) onlara: "Esselamu aleykum ya Ehl'ul Kubur! Yagfirullahi lena ve lekum entum selefuna ve nahnu bi'l eser" (Tirmizi; Ahmed, Müsned) diyerek hitab etmiştir. İbni Abbas (radiyallahu anh)'dan nakledilen bir hadiste ise, tanıdığı mü'min bir kişinin mezarının yanından geçerken ona selam verdiğinde, kabirdeki onu tanır ve selamına cevap verir (Hafız İbni Abd'il Berr, İstiskar, 2/165) denilmektedir. Bu hadisi Abdullah ibni Mübarek, İbni Abd'il Berr, Ebu'l Abbas el-Kurtubi, Hafız Abd'ul Hak el-İşbili, Şeyh'ul İslam İbni Teymiyye, İbni Kesir, İraki, Zubeydi, Suyuti, Azımabadi ve Şevkani 'Sahih' olarak kabul etmişlerdir. İbni Kayyim bu konuda çokça nakilde bulunmuş ve şöyle demiştir: "Ölünün ziyaretçilerini tanıması tevatüren sabit olduğu gibi selef âlimleri de bu konuda müttefiktirler." (Kitab'ur Ruh, 10) İbni Kesir de bunu dile getirir. (İbni Kesir, Tefsir, 6/325) Kabir, Berzah ve Ahiret hayatına dair eserlerde buna benzer çok sayıda nâkile yer verilmiştir. (İbni Ebî'd Dünya, el-Kubur; Kurtubi, Tezkire; İbki Kayyim, er-Ruh; İbni Receb el-Hanbeli, Ahval'ul Kubur; Suyuti, Şerh'us Sudur) Bu ve bunun gibi diğer nakiller göstermektedir ki, Allah (azze ve celle), kabir ziyareti sırasında cereyan eden bu olaylarda ölüye işittirmektedir. Ölüyü tam olarak nasıl işittirdiğine dair açık, sağlam bir nakil bulunmadığı için bu durum bizler için gaybi bir hal almaktadır. Nass olmaksızın gaybi konularda görüş bildirmeden, nasıl olduğunu araştırmaksızın Allah'a havale ederiz.

¹¹⁴ Diğer nüshada "şerr de, hayır da" bölümü okunamaz halde siliktir.

¹¹⁵ Şeyh'ul İslam İbni Teymiyye şöyle der: "Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'den, Sahabeler'den, Tabiin'den ve onlardan sonraki Ehli Sünnet âlimlerinden Allah'ın çağırduğunda ses ile çağırıldığına dair çokca nakil vardır. Musa (aleyhi selam)'ı ses ile çağırdı ve Diriliş Günü'nde kullarını ses ile çağıracaktır. Vahyi ses ile konuşur. Seleften bir kişinin bile, Allah ses olmaksızın konuşur yada kelimeler olmaksızın (konuşur) dediği rivayet edilmemiştir ne de birteki bile Allah'ın ses ile ve kelimelerle konuştuğunu inkar etmiştir." (Mecmu'ul Feteva, 12/304-305) Abdullah ibni Ahmed ibni Hanbel, babasından bu mevzuda şunları nakleder: "Babama; Allah, Musa (aleyhi selam) ile konuştuğunda ses ile konuşmadığını söyleyen insanlar hakkında sordum. Babam (İmam Ahmed ibni Hanbel) ise şöyle dedi: Aksine, Rabbin ses ile konuştu. Bu (konudaki) hadisleri (bizden öncekilerden bize) nakledildiği şekilde (inkâr etmeden, tevil etmeden) naklediyoruz." (es-Sünne, #532) Abdullah ibni Ahmed yine şunu nakleder: Ebu Ma'mer el-Huzeli'nin şöyle dediğini işittim: "Allah'ın konuşmadığını (iddia eden), ve de duyduğunu, gördüğünü, kızdığını, memnun olduğunu (bazı sıfatları zikrediyor) inkar eden Allah'a küfretmiştir. Bir kuyu kenarında durduğunu görürseniz, onu kuyuya atın! İşte bu, Allah katında benim dinimdir çünkü onlar Allah'a küfretmişlerdir." (es-Sünne, #535) İmam Acurri derki: "Allah bize ve size merhamet etsin! Bil ki; geçmişte ve şimdi, kalpleri hakikatten döndürülmemiş ve hakka hidayet ettirilmiş müslümanların sözü (şudur): Kur'an Kelamullah'dır (Allah'ın Kelamı'dır). Yarattırılmıştır zira Allah'ın ilmindendir. Allah'ın ilmi yaratılmıştır. Allah bundan münezzehtir. Bu Kur'an, Sünnet, sahabelerin sözleri ve âlimlerin sözleri ile ispatlanmıştır. Pis Cehmi dışında hiçkimse (bu prensibi) reddetmemiştir. Âlimlerin görüşü Cehmiyye'nin kâfir olduğu yönündedir." (Acurri, eş-Şeri'a, 75)

¹¹⁶ "Ashabımız der ki; Bir aklın başka bir akıldan daha kâmil ve daha üstün olması mümkündür. Bunu Ebu Muhammed el-Berbehari, Ebu'l Hasan et-Temimi ve Kadı söylemiştir. Şeyhimiz (İbni Teymiyye) dedi ki: Ebu Muhammed (el-

Her insandan Allah'ın ona verdiği akla uygun amel etmesi talep olunur.¹¹⁷ Akıl sonradan elde edilen birşey değildir aksine Allah'ın verdiği bir nimettir.

Allah Bazı Kullarını diğerlerinden daha Fazla Nimetlendirir ve bunu Tam bir Adalet ile Yapar

Bil ki; Allah, dünyevi ve dini işlerde bazı kullarını diğerlerinden daha üstün kılmıştır ve bu O'nun adaletindedir. (Ne, Allah kuluna) adaletsizlik (zulm) etti ne de haksızlık etti denilmez. Herkim Allah, mü'min ile kâfiri aynı oranda nimetlendirir derse Bid'atçıdır. Aksine Allah; mü'mini kafire, itaatkarı asiye, Masum'u¹¹⁸ Mehzul'a¹¹⁹ üstün kılmıştır ve bu O'nun adaletindedir. Bu Allah'ın fazlıdır; dilediğine (dilediğince) verir ve dilediğini (dilediğince) ondan mahrum eder.

Müslümanlardan Samimi Nasihatı Gizleyen kimse Onlara İhanet etmiştir

Birr (iyi, takvalı) olsun facir olsun hiçbir müslümandan, dini meselelerde samimi nasihatı¹²⁰ gizlemek Helal değildir. Gizleyen kişi müslümanlara karşı hıyanet etmiştir. Müslümana hıyanet eden dine de hıyanet etmiş olur. Dine hıyanet eden de, Allah'a, O'nun Rasulü'ne ve mü'minlere hıyanet etmiş olur.¹²¹

Allah, İşitir, Görür ve Bilir

Allah işitir, görür, işitir ve bilir. Her iki eli de açıktır.¹²² Allah yaratmadan önce, yaratdıklarının asi olacaklarını bilirdi. Allah'ın ilmi onların hepsine nüfuz eder. Allah'ın onlar hakkındaki ilmi, onları

Berbehari) Şerh'us Sunne'de dedi ki: "Akıl, insana doğumu ile verilir. Her insana Allah'ın dilediği kadar akıl verilir. Tıpkı gökyüzündeki zerre(lerin birbirinden farklı oluşu) gibi insanların akılları birbirlerinden farklıdır. Her insandan Allah'ın ona verdiği akla uygun amel etmesi talep olunur." Şeyhimizin dedesi (Abdu'l Halim ibni Abd'us Selam) dedi ki: Ebu'l Hattab ve İbni Akil ise bir aklın diğerinden üstün olmasının caiz olmaması görüşüne yöneldiler. Bu ise -Kadı'nın naklettiğine binayen- Mutezile'nin ve Eşarilerin mezhebidir. Eşariler derki: İnsanların, "filanın akli falaninkinden üstündür" şeklindeki sözlerine gelince bu sadece tecrübelerle aittir çünkü tecrübeler akıl olarak adlandırılabilir. Bu fasid(geçersiz)dir." (el-Musvedde fi Usul'il Fıkh, 560)

¹¹⁷ Allah (celle celaluhu) akli yetisi olmayan kimseleri sorumlu tutmadığı gibi cezalandırmayacaktır da. Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Kalem (dinen sorumlu tutulmak), üç kişiden kaldırılmıştır: (Uykusundan) uyanıncaya kadar uyuyan kimseden, akıl-baliğ oluncaya kadar çocuktan, akli dengesi yerine gelinceye kadar deliden." (Buhari; Ebu Davud; Tirmizi; Nesai; İbni Mace; Ahmed, Müsned; Darimi; Hâkim)

¹¹⁸ Masum; korunmuş, müdafa olunmuş manasında kullanılmaktadır.

¹¹⁹ Mehzul; çaresiz, terkolunmuş manasında kullanılmaktadır.

¹²⁰ "Nasihat", Arap dilinin en kapsamlı kelimelerinden biridir. Bazı dil bilimciler, Arapçada nasihat ile felah kelimeleri kadar dünya ve ahiret hayırlarını bünyesinde toplayan kelime olmadığını söylerler. Arap dilinde nasihat halislik, temizlik ve samimilik ifade eder. Nasihat sözünün manalarından biri hayır dilemektir ve bu hayır samimi ve halis olmalıdır. Aynı zamanda, öğüt vermek, iyi ve hayırlı işlere davet, kötü ve şer olan şeylerden nehyetmek, bir işi sadece Allah rızası için yapmak manalarında da kullanılır. Netice itibarıyla nasihat; ihlas, samimiyet, sadakat ve itaat manalarını içermektedir.

¹²¹ Müslümana düşen Allah'a, Kitabına, Rasulüne, mü'minlerin yöneticilerine ve tüm müslümanlara karşı halis ve samimi olmaaktır. Temim ed-Dari (radiyallahu anh)'dan rivayet olunduğuna göre Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Din nasihattır! Biz kendisine: Kimin için nasihattır? Dedik. Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem): Allah'a, Kitabı'na, Rasulü'ne, mü'minlerin yöneticilerine ve tüm müslümanlara (nasihattır) buyurdu." (Buhari; Müslim; Ebu Davud; Tirmizi; Nesai)

¹²² Allah'ın sıfatlarıyla alakalı olarak özet olarak söylenecek şudur: Allah'ın ve Rasulü'nün tasdik ettiği sıfatları bizler de tasdik ederiz. Sıfatın taşıdığı manaya iman ederiz. Yine iman ederiz ki bu sıfatın taşıdığı mana herhangi bir mahlûkun taşıdığı sıfatın manasından farklıdır. Son olarak; bu sıfatın keyfiyetini, nasıllığını ancak Allah bilir der ve Allah'a havale ederiz.

İslam'a hidayet etmesine mani olmadı. Allah onları keremi, cömertliği ve lütfu ile nimetlendirdi, hamd O'nadır.

Kişi Öldüğünde Üç Şeyden Biri İle Müjdelenir

Bil ki; biri öldüğünde ona verilen müjde üç çeşiddir: Denilir ki, "Ey Allah'ın sevimli kulu, müjdeler olsun sana Allah'ın rızası ve Cennet'i!" Yada denilir ki: "Ey Allah'ın düşmanı, müjdeler olsun sana Allah'ın gazabı ve ateşi (Cehennem)!.." Yada denilir ki: "Ey Allah'ın kulu, müjdeler olsun sana İslam'dan¹²³ dolayı Cennet!" Bu İbni Abbas (radiyallahu anhuma ecmain)'in sözüdür.

Ruyetullah'ı İnkâr Küfürdür

Bil ki; Allah Te'ala'yı Cennet'te ilk görecek olanlar körlerdir¹²⁴ sonra erkekler daha sonra kadınlar.¹²⁵ Kendi gözleri ile (Allah'ı) göreceklerdir¹²⁶ tıpkı Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in söylediği gibi: *إنكم سترون ربكم كما ترون القمر ليلة البدر لا تضامون في رؤيته* "Şüphesiz ki sizler, bu ayı (ondördünde dolunay) gördüğünüz gibi Rabbinizi göreceksiniz ve O'nu görmekte, sıkıntı çekmeyeceksiniz."¹²⁷ Buna iman etmek Vacib, bunu inkâr ise küfürdür.

Kelam; İnançsızlığa, Şüpheciliğe, Bidatçılığa, Sapkınlığa ve Kafakarışıklığına Yolaçar

Bil ki -Allah sana rahmet etsin!- dinde; zındıklık, küfür, şek (şüphe), bid'at, dalalet ve şaşkınlık kelam (ilmi) ve: kelam, cedel, münakaşa ve husumet ehli dışında bir sebepten zuhur etmemiştir. Allah: *ما يجادل في آيات الله إلا الذين كفروا* "Allah'ın ayetleri konusunda inkar edenlerden başkası mücadele etmez." (Ğafir/Mü'min 40/4) buyurmasına karşın insanın münakaşa, husumet ve cedele cüret etmesi ne kadar da acayib(şaşılası birşey)dir. Sana düşen, Asarlara (nakillere) ve Asar (Hadis) Ehli'ne teslim olmak ve onlardan razı olmak, (kelamdan) kaçınmak ve (ilmin olmayan konularda) sükût etmektir.

Allah, Cezayı Hakeden Kullarını Cehennem'in İçinde Cezalandıracaktır, Cehmiyye'nin İnanıldığı Gibi Cehennem'in Yanında Değil

Allah'ın (cezayı hakeden) kullarını ateşin (Cehennem'in) içinde kelepçelerle, köstekler ve zincirlerle cezalandıracağına iman (etmek gerekir). Ateş (Cehennem) onların içlerinde, üstlerinde ve

¹²³ Diğer bir nüshada ise "İslam" sözü yerine "intikam" yazılıdır. Bu şekilde yazıldığında şöyle olur: "Ey Allah'ın kulu, müjdeler olsun sana intikamdan sonra Cennet!.." Burada "intikam" teriminin manası kişinin günahlarına göre Cehennem'de azap çektikten sonra Cennet'e dahil olmasıdır Allahu A'lem!..

¹²⁴ İbni Kesir, Tefsir, 2/531-538; el-İşbili, el-Akidetu fi Zikr'il Mevt, 118

¹²⁵ Hadis'in metninde, Cennet'te erkeklerin kadınlardan önce Allah'ı göreceklerine dair bir ibare geçmemektedir.

¹²⁶ Bu rivayet merfu ve mevkuf olmak üzere nakledilmiştir. Merfu olarak Semure ibni Cundeb (radiyallahu anh)'dan Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in sözü olarak rivayet edilmiştir ve zayıftır. (Deylemi, Firdevs'ul Ahbar, 1/55) Merfu olarak ise Hasan el-Basri'den kendi sözü olarak rivayet edilmiştir. (Lalekai, Şerh Usul İ'tikadi Ehl'is Süne ve'l Cemaat, 2/578, #924) Bu da zayıf bir rivayettir. Ancak Hasan el-Basri'nin gaybi bir konuda kendisine ulaşan bir bilgi olmaksızın konuşması pek ihtimal dâhilinde değildir. Sahabelerden işitmiş olduğu bir hadis sebebiyle bunları söylemiş olabilir Allahu A'lem!

¹²⁷ Buhari; Müslim; Ebu Davud; Abdullah ibni İmam Ahmed, es-Sünne, #412 de rivayet etmiştir.

altlarında olacaktır. Halbuki Cehmiyye, onlardan Hişam el-Futi¹²⁸, Allah'ı(n) ve Rasulünü(n sözünü) inkar ederek, der ki: "(Şüphesiz), Allah onlara ateşin (Cehennem'in) yanında azab edecek!.."

Farz Namazlar Beş Vakittir, Sabit Namaz Vakitleri Vardır ve Seferi, Namazlarını Kasr ve Cem Edebilir

Bil ki; farz namazlar beş(vakit)tir. Vaktinde kılındıklarında ne azaltma ne de çoğaltma olmaz. Seferde Mağrib (akşam) namazı dışında iki rekattir. Beş (vakit)den daha çok namaz olduğunu söyleyen Bid'atçıdır. Beş (vakit)den daha az namaz olduğunu söyleyen (de) Bid'atçıdır.¹²⁹ Allah, vaktinde kılınan (namazlar)dan başka hiçbir şeyi (namaz olarak) kabul etmez. Unutan kişi¹³⁰ -zira o mazurdur ve hatırladığında (namazını) kılmalıdır-; ve seferi olan¹³¹ -ki o, mazurdur o da dilediğinde iki namazı cem edebilir- müstesna.

Zekât Farzdır

Zekât, Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in dediği gibi; altın, gümüş, hurmalardan, tahıllardan ve hayvanlardan ödenir. Kişi (zekâtını) kendi paylaşırıp-dağıtabilir ya da imama verebilir her ikisi de Caizdir Vallahu A'lem (Allah en iyisini bilendir).

¹²⁸ Ebu Abdullah Hişam ibni Amr el-Futi (H228), Basra'lı olup, köken bakımından Şeybani'dir. Mutezili önderlerinden ve davetçilerindendir. Mutezile içerisinde kendi tabiiilerine Hişami, ekolüne ise Hişamiyye denmiştir. Bağdadi bu fırkayı şu sözlerle takdim etmiştir: "Onun kader konusundaki sapıklıklarını, birtakım saçmalıklarını takib eder." Meşhur Mutezili âlimi(!) Ebu'l Huzeyl'in talebesi ve dostlarından. Şeyhleri arasında Nazzam ve Muammer ibni Abbad da bulunmaktadır. En meşhur talebesi Abbad ibni Süleyman es-Saymeri'dir. Abbasiler zamanında, Halife Me'mun döneminde yaşamıştır. Cenazesini Hanefilerden ve Mihne döneminin meşhur Mutezili başkadısı Ahmed ibni Ebi Duad'ın kıldırıldığı kaydedilmektedir. Kendisine ait herhangi bir eser ulaşmadığı için, görüşleri mezhepler tarihi alanındaki eserler aracılığıyla bizlere ulaşmıştır. "Allah'ın Cehennem'in yanında, ateşin bizzat kendisi dışında birşey ile azab edeceği" görüşü gibi birçok batıl görüş sahibiydi. Allah'ı "Vekil" ismiyle çağırma yasaklamak amacıyla "Hasbunallahu ve Ni'me'l Vekil (Allah bize yeter, O ne güzel vekildir)!" demeyi Haram kılmıştı. Allah'ın insanlara hidayet verdiğini yahut azdırdığını inkâr ediyordu. Onun saçmalıklarının biri de Osman (radiyallahu anh)'ın asilerce evinin muhasara altına alındığını zorla ve zorbaca öldürüldüğünü inkâr etmesiydi. O, küçük bir topluluğun, muhasara olayı olmaksızın, onu gaflete düşürerek öldürdüklerini iddia ediyordu. Cennet ve Cehennem'in henüz yaratılmadığını iddia ediyordu. el-Futi, mezhebine karşı olanların, doğrudan veya hile ile öldürülmesinde, kafir saydıkları için mallarının zorla alınması ve çalınmasında bir sakınca görmemiş, onların canlarını ve mallarını Helal saymıştır. Bağdadi el-Futi'nin saçmalıklarını listeledikten sonra sözlerini şöyle sonlandırır: "Şimdi Sünnet Ehli, bu el-Futi ve arkadaşları için: 'Kanları ve malları müslümanlara Helaldir ve beşte bir ganimet düşer' deseler, birşey gerekir mi? Üstelik onlardan birini öldüren kimseye ne Kısas, ne Diyet ve ne de Keffaret düşer. Aksine onu öldürene, Yüce Allah'ın katında yakınlık ve yüksek mertebeler vardır; bundan dolayı da Allah'a hamd olsun!" Ebu Abdullah Hişam ibni Amr el-Futi ile alakalı bilgiler aşağıdaki kaynaklardan derlenmiştir: İbni Hacer, Lisan'ul Mizan, 6/195; İbni Hazm, Kitab'ul Fasl fi'l Milel ve'l Ehva ve'n Nihal, 5/62; Bağdadi, Kitab'ul Fark Beyne'l Fırak ve Beyan'ul Fırkat'in Naciyeti Minhum, 96-100; Şehristani, el-Milel ve'n Nihal, 75-76; DİA, Hişam b. Amr, 18/151-152

¹²⁹ Müellif burada Bid'at'ul Mukeffire'den (kişiyi küfre düşüren, kişiyi İslam Dini'nden çıkartan Bid'attan) bahsetmektedir. Zira ibadetler üzerinde tasarruf yetkisi ancak Allah'a ait olan hak ve yetkilerdendir. Bu hususta Allah ile mücadele eden; ibadet şekli, zamanı üzerinde değişiklik, arttırma yahut eksiltme yapmaya cüret eden kişinin küfre düştüğü aşikârdır.

¹³⁰ Sahihaynda geçtiği üzere unutan kişi gibi, uyuyan kişi de mazur görülmüştür: "Her kim, bir namazı unuttur veya uyku sebebiyle kılamazsa, hatırladığı zaman onu kılsın. Namazın bundan başka keffareti yoktur." (Buhari; Müslim)

¹³¹ Cem (namazları birleştirme) gündüz namazlarında ancak Zuhur (öğlen) ve Asr (ikinci) namazlarında; gece namazlarında ise Mağrib (Akşam) ve İşa (yatsı) namazlarında olur.

İslam'ın Evveli ve Şehadet Kelimesi

Bil ki; İslam'ın evveli Allah'tan başka (tapılmaya layık) ilah olmadığına şahadet ve Muhammed'in O'nun kulu ve Rasulü (elçisi) olduğuna şahadet etmektir.¹³²

Allah'ın Sözleri Haktır-Doğrudur

Allah'ın her dediği, O'nun dediği gibidir (haktır). O'nun dediğinin aksine olacak hiçbir şey yoktur. O, dediği gibidir.¹³³

Şeri'at'e İman

Şeri'at'e (içerdiği bütün emir ve yasaklarının hepsine) tümüyle iman etmek (gerekir). Bil ki; alış-veriş müslümanların pazarlarında (ve marketlerinde) Kitab, İslam ve Sünnet'e uygun olarak satıldığı takdirde ve aldatma, zulüm ya da hıyanet karışmadığı yahut Kur'an'a zıd yahut da bilinen(prensib)e zıd olmadığı müddetçe helaldir.

Kulun Fitnelere Karşı Herdaim İhtiyatlı Uyanık ve Korku Üzere Olması Gerekir Zira Hiç Kimse Sonunun Ne Olacağını Bilemez

Bil ki -Allah sana rahmet etsin!- bu dünyada yaşadığı müddetçe kulun ihtiyat ve korku üzere olması gerekir. Zira o; -hayırlı ameller işlese de- nasıl öleceğini, ne hal üzere öleceğini ve hangi durumda Aziz ve Celil olan Allah ile karşılaşacağını bilemez.¹³⁴

Kişi Allah'ın Rahmetini Ummalı ve Günahları Sebebiyle Akıbeti İçin Korku İçerisinde Olmalıdır

Nefsine karşı haddini aşan kişi, ölüm anında Allah (teala)'dan ümidini kesmemeli (aksine) Allah (tebareke ve teala) için güzel zanda bulunmalı ve günahları sebebiyle korkmalıdır.¹³⁵ Eğer Allah

¹³² İşte bu şahadet kişinin müslüman olabilmesi için ondan yerine getirmesi talep edilen ilk şeydir. Şahadet kelimesi, kabul ve reddi bünyesinde barındırmakta ve gerekli kılmaktadır. "Allah'tan başka kendisine ibadet yöneltilen herşeyi red ve Allah'ı tek mabud olarak birlemek." İşte bu bu ancak Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem)'in Allah'ın kulu ve elçisi olduğuna iman edip, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in örneğine tabi olunarak elde edilebilir. Şahadet kelimesinin yerine getirilmesi ancak şu yedi şartı yerine getirilmesi ile mümkün olur ve bu yedi şartı yerine getirmeyenler Şahadet kelimesini dilleriyle telaffuz etseler dahi, kendilerine hiçbir yarar sağlamaz: Cehaleti ortadan kaldıran ilim, şüpheli ortadan kaldıran yakın, reddi ortadan kaldıran kabul, isyanı ortadan kaldıran inkiyad (itaat, bağlılık), şirki ortadan kaldıran ihlas, yalanı ortadan kaldıran sıdk ve buğzu ortadan kaldıran muhabbet. İşte bu şahadet kişinin müslüman olabilmesi için ondan yerine getirmesi talep edilen ilk şeydir. Şahadet kelimesi, kabul ve reddi bünyesinde barındırmakta ve gerekli kılmaktadır. "Allah'tan başka kendisine ibadet yöneltilen herşeyi red ve Allah'ı tek mabud olarak birlemek." İşte bu bu ancak Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem)'in Allah'ın kulu ve elçisi olduğuna iman edip, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in örneğine tabi olunarak elde edilebilir. Şahadet kelimesinin yerine getirilmesi ancak şu yedi şartı yerine getirilmesi ile mümkün olur ve bu yedi şartı yerine getirmeyenler Şahadet kelimesini dilleriyle telaffuz etseler dahi, kendilerine hiçbir yarar sağlamaz: Cehaleti ortadan kaldıran ilim, şüpheli ortadan kaldıran yakın, reddi ortadan kaldıran kabul, isyanı ortadan kaldıran inkiyad (itaat, bağlılık), şirki ortadan kaldıran ihlas, yalanı ortadan kaldıran sıdk ve buğzu ortadan kaldıran muhabbet.

¹³³ Aziz ve Celil olan Allah şöyle buyurmaktadır: **حَقًّا وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ قِيلًا** "Allah'tan daha doğru sözlü kim vardır?" (en-Nisa 4/122)

¹³⁴ Aziz ve Celil olan Allah şöyle buyurmaktadır: **إِنَّ الدِّينَ هُمْ مِنْ خَشْيَةِ رَبِّهِمْ مُتَّقُونَ** "Rablerine olan haşyetlerinden dolayı saygıyla korkanlar..." (el-Mü'minun 23/57)

¹³⁵ Korku ve ümit içerisinde olmak mü'min kimseni halidir. Aziz ve Celil olan Allah şöyle buyurmuştur: **يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَطَمَعًا** "Onlar, korku ve ümit içinde Rablerine dua ederler." (es-Secde 32/16); **يُحَذِّرُ الْآخِرَةَ وَيَرْجُو رَحْمَةَ رَبِّهِ** "Onlar ahiretten

ona rahmet ederse, bu O'nun fazlındandır. Eğer (Allah) onu cezalandırırsa bu (da kulun) günahları sebebiyledir.

Allah (Te'ala), Rasulallah (sallallahu aleyhi ve sellem)'e bu Ümmete Ne Olacağını Göstermiştir

Allah Te'ala'nın, Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem'e*, bu ümmete Kıyamet Günü'ne kadar ne olacağını gösterdiğine iman etmek (gerekir).¹³⁶

Din Birtek Cemaatti sonra İnsanlar Onu Hiziplere-Fırkalara Böldüler

Bil ki; Rasulallah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurdu:

ستفترق أمتي على ثلاث وسبعين فرقة كلها في النار إلا واحدة وهي الجماعة قيل من هم يا رسول الله قال ما أنا عليه اليوم وأصحابي

"Ümmetim yetmişüç fırkaya ayrılacaktır. Bir tanesi hariç bunların tamamı ateştedir ve o da Cema'attir. Denildi ki: Ya Rasulallah kimdir onlar? (Rasulallah) dedi ki: *Benim ve ashabımın bugün üzerinde olduğu yoldur.*"¹³⁷ Bunun gibi, Ömer (*radiyallahu anh*)'ın hilafeti dönemine kadar din birtek cema'atti. Bunun gibi, Osman (*radiyallahu anh*)'ın zamanında da din birtek cema'atti. Osman radiyallahu anh öldürülünce ihtilaf ve bid'at geldi. İnsanlar hiziplere ve fırkalara bölündü. İnsanlar arasında bazıları ilk başta hak üzere kaldı, hakkı söyledi ve insanları ona davet etti. İşler, falanın hilafetdeki dördüncü kuşağına kadar bu hal üzere kaldı. Zaman değişip insanlar çok bozulduğunda, bid'atlar çok yaygınlaştı, hak ve cema'atin yolundan başkasına çağırın davetçiler türedi. Ne Rasulallah *sallallahu aleyhi ve sellem*in ne de ashabının söylemediği şeylerle insanlar sınıandı. (*Aziz ve Celil olan Allah ve*) Rasulallah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) fırkalara bölünmekten nehy etmesine karşın, insanlar fırkalaşmaya çağırıldılar. Bazısı bazısını (birbirlerini) tekfir etti. Herkes kendi görüşüne davet etti ve farklı düşünenleri tekfir etti. Cahiller, avamdan olanlar ve ilim ehlinde olmayanlar azdı. İnsanların dünyalık peşinde inatçı olmalarına ve dünyevi cezalardan korkmalarına yolaçtılar. İnsanlar; onlara dünyalık işlerinden dolayı korkuları ve dünyalık için rağbetleri sebebiyle tabi oldular.

Böylece Sünnet ve Sünnet Ehli gözlerden düşürüldü. Bid'at ortaya çıktı ve yaygınlaştı. İnsanlar farkına varmaksızın birçok yönden küfür işledi. Kıyas yaptılar. Rabbin ayetlerindeki, hükümlerindeki, emirlerindeki ve yasaklarındaki kudretini kendi akıl ve görüşlerine göre yorumladılar. Akıllarına uygun olanları kabul edip, akıllarına uygun olmayan ne varsa onları da reddettiler. Böylece, İslam garibleşti, Sünnet garibleşti ve Sünnet Ehli kendi diyarlarında garibleşti.

çekinir ve Rabbinin rahmetini umarlar." (ez-Zümer 39/9) Ölüm anında korku ve ümit içerisinde olmak hususunda Rasulallah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'den şöyle bir olay nakledilmiştir: "Rasulallah (*sallallahu aleyhi ve sellem*), ölüm halinde bulunan bir gencin (Sa'lebe ibni Abd'ur Rahman) yanına gitti. Genç: Kendini nasıl buluyorsun, diye sordu. Genç: Allah'ın rahmetini umuyorum. Günahlarımdan da korkuyorum, dedi. Bunun üzerine Rasulallah: Bir kulun kalbinde bu ikisi bir araya gelirse, Allah o kula umduğunu verir, korktuğundan emin kılar, buyurdu." (Tirmizi; İbni Mace)

¹³⁶ Bunun delili, bu hususta Rasulallah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'den sahih olarak rivayet edilen Kıyamet'in büyük ve küçük alametleridir.

¹³⁷ Tirmizi; Ebu Davud; İbni Mace; İbni Vadd, el-Bid'a, 85; Acurri, eş-Şer'ia, 15; Acurri, el-Erbain; Hakim, 1/128-129; İbni Nasır, es-Sünne, # 62; el-Laleka'i, es-Sünne, #147; İbn'ul Cevzi, Telbis'ul İblis, 16; el-Ukayli, ed-Duafa, 2/262

Muta Nikâhı ve Hulle Yapmak Haramdır

Bil ki; Kadınlarla Muta (geçici) Nikâhı¹³⁸ yapmak ve İstihlal¹³⁹ yapmak Kıyamet Günü'ne kadar Haramdır.

¹³⁸ Muta Nikâhı'nın dinde Haram kılınışına dair çokca Hadis rivayet olunmuştur. Ehli Sünnet ve'l Cema'at, Muta Nikâhı'nın, Kıyamet'e kadar Haram kılındığı hususunda icma etmiştir. Bu icmaya Rafiziler dışında kimse muhalefet etmemiştir. Onlar da, kendi yanlarındaki birtakım nakillere, Ehli Sünnet kaynaklarında geçen Mensuh Hadislere ve en-Nisa 4/24 ayetinin İbni Mes'ud (radiyallahu anh) tarafından okunan şaz bir kıraata dayandırdılar. Bunların tümü onlardan reddolundu. er-Rebi ibni Sabre ibnu Ma'bed el-Cuheni (radiyallahu anh) Muta Nikahı'nın kati biçimde yasaklandığını Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'den nakletmektedir: "Ey insanlar, ben Muta Nikahı ile kadınlardan faydalanmanız için izin vermiştim. Şüphe yok ki Allah, Kıyamet'e kadar bunu muhakkak Haram kılmıştır. Kimin yanında bunlardan bir kadın varsa hemen onu serbest bıraksın, onlara verdiği şeylerden hiçbir şeyi geri almasın." (Müslim; İbni Mace) Hadisin bir başka rivayetinde Sabre (radiyallahu anh) şöyle der: "Bundan sonra Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem), Muta'yı şiddetle Haram kıldı ve bu nikâh hakkında en ağır kelimeleri sarfetti." (Tahavi, Şerhu Meani'l-Asar, 3/26) Rafizilerin şiası olduklarını iddia ettikleri Ali (radiyallahu anh)'dan bu konuda çok sayıda nakil ulaşımıştır. İbni Hazım bu hususa şöyle temas eder: "Bu mesele üzerine Ali'den birçok yoldan hadis rivayet edilmiştir. Bunu ondan Kufeliler inkâr edilmeyecek derecede meşhur ve sınırlandırılmayacak kadar çok yoldan rivayet etmişlerdir." (Kitab'ul İtibar fi Beyanı Nasih ve Mensuh, 178) Ali (radiyallahu anh)'dan rivayet olduğuna göre, "Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem), Hayber'in Fethi sırasında; kadınlarla Muta yapmaktan ve ehli eşeklerin etini yemekten men etti." (Müslim; Nesai) İbni Abbas (radiyallahu anh)'ın Muta Nikâhı'na nispeten müsamaha ile yaklaştığını gördüğünde Ali (radiyallahu anh) ona şöyle demiştir: "Ağır ol ey İbni Abbas! Çünkü Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem), Hayber Günü hem Muta'yı hem de ehli eşek etinin yenilmesini yasaklamıştır." (Müslim) Ali (radiyallahu anh) bir başka rivayette ise; Muta'nın önce bazı kayıtlarla Caiz kılındığını ancak nikâh, talak, iddet ve karı-koca arasındaki miras ahkâmı nazil olunca cevazın mutlak şekilde kaldırıldığını belirtir. (Beyheki, Sünen el-Kübra, 7/207) Bunlardan başka Seleme ibnu'l Ekvâ (radiyallahu anh)'dan ve Cabir (radiyallahu anh)'dan (Müslim) Ebu Hureyre (radiyallahu anh)'dan (İbni Hibban, Sahihu İbni Hibban), er-Rebi bin Sebra ibnu Ma'bed el-Cuheni (radiyallahu anh)'dan başka bir rivayet (Ebu Davud) Ömer (radiyallahu anh)'dan (İbni Mace; Malik, Muvatta) rivayetler bulunmaktadır. "en-Nisa Suresi 4/24. Ayet ışığında Mut'a Nikâhı" isimli çalışmada bu konudaki Hadisler derlenmiş ve ulemanın Hadis yorumlarına yer verilmiştir.

¹³⁹ Müellif burada; "Hulle Nikâhı" olarak bilinen nikahdan bahsetmektedir. Hulle Nikâhı'nın yasaklığına dair Allah (azze ve celle) şöyle buyurmuştur: "فَإِنْ طَلَّقَهَا فَلَا تَحِلُّ لَهُ مِنْ بَعْدِ حَيْثُ تَتَّحَىٰ زَوْجًا غَيْرَهُ" "...ve üçüncü kez de boşarsa, artık onu bir başkası nikâhlayıncaya kadar ona dönemez." (el-Bakara 2/230) Bu şekilde hükme bağlanan husus ancak şu şekilde gerçekleştirildiğinde Caiz olabilmektedir: Üçüncü talakla boşandıktan sonra kadın iddet süresini tamamlar, sonra kadın bir başka erkekle evlenir ve herhangi bir sebeple evlilik sona erer. Bu noktada eskiden karı-koca olanlar dilerlerse tekrar nikâh ile evlenebilir. Hulle ise, şeri'atde bir hiledir ve şöyle bir yöntemdir: Üç talakla eşler boşandıktan sonra tekrar biraraya gelip nikâh ile karı-koca olmak istediklerinde, üçüncü bir kişi olan bir erkekle anlaşılır. Kadını hemen boşamak şartı ile (geçici nikâh ile) üçüncü şahıs nikâh kıyar ve ardından boşanırlar. Böylelikle bir önceki koca kadınla nikâh yapar ve evlenir. Bu olaya "Hulle", müellifin isimlendirmesiyle "İstihlal" yahut "Tahlil" ismi verilir. "Muhallil" boşanmış kadını eski kocasına Helal kılmak niyetiyle nikâh yapan adamdır. "Muhallel leh" ise, Hulle yoluyla eski karısıyla tekrar nikâhlanan kişidir. Bu kelimeler "Helal" kökünden türemiştir. "Hulle" helal olma, "İstihlal" helalleştirme, "Tahlil" helal kılma, helal yapma "Muhallil" helal kılan, helal yapan anlamındadır. Az sonra yer vereceğimiz bazı Hadislerde geçtiği üzere, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in Hulle yapan üçüncü şahıs; kiralık tekeye (İbni Mace), ve kiralık döl hayvanına benzetmesi (Tirmizi) ve Hulle yapanlara lanet etmesi (Tirmizi; Ebu Davud; İbni Mace; Nesai; Ahmed, Müsned) sebebiyle, ulema bu işin çok çirkin bir iş olduğu konusunda sözbirliği etmişlerdir. "Hulle" yasaklanmıştır, bu konuda nakledilmiş rivayetler arasında şunları zikredebiliriz: Ali (radiyallahu anh) anlatıyor: "Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) ribayı (faiz) yiyeni, yedireni, riba akdini yazanı, sadakaya (zekâta) mani olanı, dövme yapanı, dövme yaptırmanı - hastalık sebebiyle olan hariç- Hulle yapanı, Hulle yaptırmanı lanetledi." (Tirmizi; Ebu Davud; İbni Mace; Nesai; Ahmed, Müsned) Bunun bir benzeri İbni Abbas (radiyallahu anhuma ecmain)'den nakledilmiştir: "Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Hulle yapana da yaptırana da lanet etti." (Tirmizi; Ebu Davud; İbni Mace; Nesai) Abdullah ibni Mes'ud (radiyallahu anh)'dan rivayete göre, şöyle demiştir: "Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem), Hulle nikahıyla evlenen kocaya ve kendisi için Hulle yapılan kocaya lanet etmiştir." (Tirmizi; Ebu Davud; Nesai) Aynı hadisin benzerleri Haris (radiyallahu anh)'dan ve Ebu Hureyre (radiyallahu anh)'dan da rivayet edilmiştir. (Tirmizi; Ebu Davud; İbni Mace) Ukbe İbni Amir (radiyallahu anh) şöyle rivayet etmiştir: "Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem), (bir gün): Sizlere kiralık döl hayvanını haber vereyim mi? buyurdular. (Yanında bulunanlar:) Evet ey Allah'ın Rasulü! Haber verin! Dediler. O Hulle yapandır. Allah Hulle yapana da Hulle yaptırana da lanet etsin! Buyurdular." (Tirmizi) İbni Teymiyye "Beyan'ul Delil ala Butlan'ul Tehlil" ismini verdiği bir risalesinde "Hulle Nikâhı"nın yasaklandığını etraflıca ispat etmektedir.

Haşimoğullarının, Ensar'ın, Arapların Faziletleri ve Müslümanların Hakları

Ben-i Haşim'in (Haşimoğulları'nın)¹⁴⁰ Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'e olan yakınlıkları sebebiyle faziletlerini bil! Kureyş'in, Arapların¹⁴¹ ve bütün kabile kollarının faziletlerini bil ve onların

¹⁴⁰ Ben-i Haşim; Haşimoğulları, Haşim ibni Abd'ul Menaf'ın oğullarıdır. Haşimoğulları, İslam'dan önce Kureyş'in en faziletli kabilesiydi. Haşim'in Abd'ul Muttalib isimli bir oğlu vardı. Abd'ul Muttalib'in; Abdullah, Ebu Talib, Hamza, Abbas ve Ebu Leheb isimli oğulları vardı. Abdullah'ın oğlu ise, insanların en üstünü ve faziletlisi Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem)'dir. Vâsile ibn'ul Eska'nın rivayet ettiğine göre Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Allah (Teâla) İsmail (aleyhi selam)'ın neslinden Kinane'yi, Kinane'nin neslinden Kureyş'i, Kureyş'in neslinden Haşimoğullarını seçti. Haşimoğulları ailesinden de beni seçti." (Muslim; Tirmizi; Ahmed, Müsned; İbni Ebi Asım, es-Sünne, 2/632) Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in bahsettiği bu fazilet ve üstünlük şüphesiz sadece müslüman olanlar içindir. (İbni Hacer, Feth'ul Bari, 13/113)

¹⁴¹ Arapların Arap olmayanlardan daha üstün olduğuna inanmak Ehli Sünnet ve'l Cema'atin itikadıdır. Birçok alim bu konuda müstakil eser telif etmiştir. İbni Kuteybe (Fazl'ul Arab ve't Tenbih ala Ulumiha), İmam İraki (Mehecc'ul Kurab fi Fazl'ul Arab), Mer'i İbn Yusuf el-Kermi (Mesbuk ez-Zeheb fi Fazl'ul Arab ve Şeref'ul İlm ala Şeref'un Neseb) ve İmam el-Heysemi bu konuda eser telif eden alimlerden. Şüphe yok ki bu konuda en takdire şayan açıklamayı Şeyh'ul İslam İbni Teymiyye yapmıştır. Şeyh'ul İslam İbni Teymiyye şöyle der: "Şunu da belirtelim ki, Ehl-i Sünnet ve'l Cema'at ve Mezhebi'nin inancına göre genel olarak Araplar; Rumu, Süryanisi ve Farslısı ile genel olarak Acem'den (Arap olmayanlardan), Kureyş kabilesi, geride kalan bütün Araplardan ve Haşimi kolu bütün Kureyş kabilesinden daha üstün olduğu gibi Peygamberimiz de tüm Haşimoğullarının en üstün kişisidir. Buna göre Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) gerek fert olarak ve gerekse sayıca insanların en üstünüdür. Üstünlük sıralamasında ilk sırada Arapların, sonra Kureyş kabilesinin ve daha sonra da bu kabilenin bir kolu olan Haşimoğullarının yer alması Peygamberimizin bu koldan olmasından dolayı değildir. Gerçi bu da bir üstünlük faktörüdür, ama aslında bu sıraladıklarımız kendiliklerinden üstündürler. Böylece Peygamberimizin hem fert olarak ve hem de soya dayalı üstünlüğü gerçeklik kazanır." (İbni Teymiyye, Sırat'il Müstakim, 1/374-375) İbni Teymiyye ardından Arapların üstünlükleri ve Arapları sevmekle alakalı sıhhat durumları birbirinden farklı bazı Hadisleri naklediyor: "Arapları sevmek iman ve onlardan nefret etmek münafıklık alametidir." (Hâkim, Müstedrek; Zehebi, Müstedrek maa el-Telhis); "Allahu Teâla varlıkları yaratırken beni onların hayırlı kesiminden yaptı. Arkasından kabileleri yaratırken beni en hayırlı kabileye bağladı. Daha sonra aile kollarını yaratırken beni kabilemin en hayırlı kolundan türetti. Ben hem fert olarak ve hem de aile kolu (soy) olarak insanların en hayırlısıyım." (Tirmizi); "Ben Abd'ul Muttalib oğlu Abdullah'ın oğlu Muhammed'im. Allah varlıkları yaratırken beni onların hayırlı kesiminden yaptı. Arkasından yarattığı varlıkları ikiye ayıran Allah beni hayırlı kısımda yaptı. Sonra kabileleri yaratırken beni en hayırlı kabileye bağladı. Daha sonra aile kollarını yaratırken beni kabilemin en hayırlı kolundan, fert olarak da en hayırlı olarak yarattı." (Tirmizi; Ahmed, Müsned); "Bilesiniz ki, Allah yedi kat gökleri yarattı ve en üst katını seçerek dilediği kullarını oraya yerleştirdi. Sonra varlıkları yarattı ve içlerinden Âdemoğullarını (insanları), insanlar arasında da Arapları Arapların içinden Mudar kolunu, Mudarlar'dan Kureyş kabilesini, Kureyş kabilesi içinden Haşimoğullarını ve Haşimoğullardan da beni seçti. Demek ki, ben seçkinlerin seçkinlerinin seçkiniyim. Kim Arapları severse beni sevdiği için onları sevmiş olur. Buna karşılık kim Araplardan nefret ederse benden nefret ettiği için onlardan nefret etmiş olur." (Hâkim, Müstedrek); Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) sahabilerden Selman-ı Farisi'ye: "Ya Selman, bana nefret besleme, yoksa benim dinimden ayrılmış olursun. dedi. Selman-ı Farisi'nin: Ya Rasulullah, senden nasıl nefret edebilirim ki, Allah beni senin sayende hidayete ulaştırdı? Şeklindeki karşılık vermesi üzerine Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) kendisine: Araplardan nefret edersen ve dolayısıyla bana nefret beslemiş olursun buyurdu." (Tirmizi) Şeyh'ul İslam alıntıladığımız nakilleri sıralayıp açıklamaları yaptıktan sonra şöyle devam ediyor: "Tekrar konumuza dönersek açıkça görürüz ki bu Hadislere göre genel olarak Araplardan nefret etmek, onlara düşman olmak ya doğrudan doğruya küfür veya küfür sebebidir. Bu da onların diğer milletlerden üstün olmasını ve onları sevmenin imanın güçlenme sebeplerinden biri olmasını gerektirir. Çünkü Araplardan nefret etme ile ilgili yasak, eğer diğer milletlerden nefret etme yasağı gibi olsaydı bu yasak dinden ayrılma ve Peygamberimize karşı dolaylı şekilde nefret besleme sebebi olmaz, sadece bir çeşit haksızlık ve sınırı aşma sayılırdı. Fakat mademki, Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) bu nefreti dinden ayrı düşme ve Rasulullah'a karşı dolaylı biçimde nefret besleme sebebi saymıştır, bu durum Araplardan nefret etmenin diğer milletlere karşı nefret beslemekten daha ağır bir günah olduğunu gösterir ve bu da Arapların diğer milletlerden üstün olduğuna delildir. Çünkü sevgi ve nefretin önem derecesi sevilenin veya nefret edilenin üstünlük derecesine bağlıdır. Yani kim ki, kendisine karşı nefret beslemek daha ağır günah sayılırsa bu durum onun diğerlerinden üstün olduğunu gösterir. Aynı zamanda bu durum böyle bir kimseyi sevmenin, dinin gereği olduğunun delilidir. Sebebine gelince, bu sevgi nefretin karşıtıdır ve fazilet kazandırıcıdır. Başka bir deyimle özellikleri sebebi ile kendisine karşı nefret beslenmesi azab sebebi olan kimseyi sevmek sevab gerekçesidir. Aynı zamanda bu durum onun üstünlüğünü gösteren bir delildir." Konuyla alakalı diğer Hadisleri sıralayarak meseleye son veriyor: "Kim Araplara kem gözle bakar, onları aldatırsa benim şefaatinin kapsamına giremez, benim sevgimi elde edemez." (Tirmizi); "Arapları sevmek iman ve onlardan nefret etmek kâfirliğin belirtilerindedir." (Suyuti, Cami'ul Sağır); "Arapları sevmek

kadrini (kıymetini) bil ve İslam'daki hak-hukuklarını bil! (Bir) kavmin azadlı kölesi onlardan sayılır.¹⁴² Diğer insanların da İslam'daki hak-hukuklarını bil! Ensar'ın¹⁴³ faziletlerini bil ve Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in onlar hakkındaki vasiyetini (nasihatını) bil! Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in ailesini de unutma! Onlara kötülük etme fakat faziletlerini bil! (Rasulullah'ın) Medine Ehli'nden komşularının faziletlerini bil!

iman, onlardan nefret etmek ise münafıklık ve küfürdür." (Hâkim, Müstedrek); "Ancak münafıklar Araplardan nefret edebilirler." (Ahmed, Müsned) "Şu üç sebepten dolayı Arapları seviniz: Ben Arabım, Kur'an Arapça'dır, Cennetliklerin Cennetteki dili Arapça olacaktır." (Hâkim, Müstedrek); Evs ibni Zamaç tarafından Selman-ı Farisi'ye mal edilen şu söz: "Ey Araplar, peygamberimiz üstün olduğunuzu belirttiği için biz de sizleri üstün sayıyor ve bu gerekçe ile kadınlarımızla evlenmiyor ve namazda size imam olmuyoruz." Selman-ı Farisi: "Ey Araplar, sizler şu iki bakımdan bizden üstün tutulduunuz: Namazda size imam olamayız, kadınlarımızla evlenemeyiz." Rebi ibni Fadla diyor ki: "Bir defasında on iki atlı sefere çıkmıştık. Yol arkadaşlarımızın hepsi Peygamberimizin sahabilerindendi ve Selman-ı Farisi de aralarında idi. Yolda namaz vakti gelince önce aramızda kim imam olacak? Diye konuşuldu, sonunda kafiledekilerden biri imam oldu ve bize farzı dört rekât kıldırdı. Namaz sona erince Selman-i Farisi bir kaç kere üst üste: Nedir bu nedir bu? Dedikten sonra namazın niçin yolculuk (seferilik) şartları uyarınca iki rekât olarak kıldırılmadığını, oysa namazı kısa tutmaya çok ihtiyacımız olduğunu belirtti. Bunun üzerine kafiledekiler kendisine: Ya Selman, sen bize namaz kıldır, aramızda bu göreve en layık kimse sensin deyince Selman-ı Farisi onlara şu cevabı verdi: Hayır, ey İsmailoğulları (Araplar) imamlık sizin hakkınızdır, bizler sizin vezirleriniz (yardımcılarınız)." Bu konudaki diğer bir delil de şudur. Halife Ömer (radiyallahu anh) zamanında bağış listesi düzenlerken listeye aldığı kimseleri neseplerini gözönünde tutarak sıraladı. Bu prensip uyarınca, önce Peygamberimizi soyca en yakın olanların adlarını yazdı, böylece Araplar bittikten sonra Arap olmayanları kütüğe aldı. Bu usul gerek geride kalan halifeler, gerek Emeviler ve gerekse Abbasiler devrinde hep böyle devam etti. Fakat daha sonra değiştirildi." İbni Teymiyye ardından Arap dilinin konumunu ele aldığı bir başka bölüme şu sözlerle başlıyor: "Araplar için söz konusu olan bu üstünlük onların; akıl, dil, ahlak ve amel alanlarındaki üstünlüklerinden kaynaklanır." (İbni Teymiyye, Sırat'ıl Mustakim)

¹⁴² Enes ibni Malik (radiyallahu anh), Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'den şöyle rivayet etmiştir: "*Kavmin azadlı kölesi onlardandır.*" (Buhari)

¹⁴³ Allah (celle celaluhu) "Ensar" hakkında şöyle buyurmaktadır: وَالسَّابِقُونَ الْأَوْلَىٰ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ **Muhacir ve Ensar'dan İslam'a ilk önce girenlerin başta gelenleri ve iyi amellerle onların ardınca gidenler var ya, işte Allah onlardan razı oldu, onlar da Allah'dan razı oldular ve onlara, altlarında ırmaklar akan Cennetler hazırladı ki, içlerinde ebedi kalacaklar. İşte büyük ve muhteşem kurtuluş budur.**" (et-Tevbe 9/100); **لَقَدْ تَابَ اللَّهُ عَلَى النَّبِيِّ وَالْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ فِي سَاعَةِ الْعُسْرَةِ مِنْ بَعْدِ مَا كَادَ يَزِيغُ قُلُوبَ فَرِيقٍ مِّنْهُمْ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ إِنَّهُ بِهِمْ رَؤُوفٌ رَّحِيمٌ وَالَّذِينَ تَبَوَّأُوا الدَّارَ وَالْإِيمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ فِي صُدُورِهِمْ حَاجَةً مِّمَّا أُوتُوا وَيُؤْتُونَ عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَنْ يُوقِ شَحْنًا نَفْسِهِ فَاُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ** **Andolsun ki, Allah, yine peygambere ve en zor gününde ona uyan Muhacirler'le Ensar'a, içlerinden bir kısmının kalpleri az kalsın kayacak gibi olmuşken, tevbe nasip etti de lutfedip tevbelerini kabul buyurdu. Çünkü O, gerçekten çok şefkatli, çok bağışlayıcıdır.**" (et-Tevbe 9/117); **Ve onlardan önce o yurda yerleşen imana sarılanlar kendilerine göç edip gelenleri severler ve onlara verilenlerden ötürü göğüslerinde bir ihtiyaç duymazlar. Kendilerinin ihtiyaçları olsa dahi, onları öz canlarına tercih ederler. Kim nefsinin cimriliğinden korunursa, işte onlar umduklarına erenlerdir.**" (el-Hasr 59/9) Ensarın üstünlüğü hakkında bizlere çok sayıda Hadis ulaşmıştır. Enes (radiyallahu anh), Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in şöyle buyurduğunu söyledi: "İmanın bir alameti ve delili de Ensar'a muhabbet beslemektir; nifakın bir belirtisi de Ensar'a buğzetmektir." (Buhari; Ahmed, Fezail'us Sahabe, 2/790) Ebu Hureyre (radiyallahu anh), şöyle rivayet etmiştir: "Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdular ki: Şayet Ensar bir vadiye veya geçide süluk etse ben de mutlaka Ensar'ın gittiği vadiye ve geçide süluk ederim. (Eğer hicret olmasaydı ben Ensar'dan biri olurudum.)" Ebu Hureyre (radiyallahu anh) der ki: "Ona annem ve babam feda olsun. (Bu sözümü haddi aşmış, Ensarın hakkından fazlasını onlara vererek zulmetmiş değildir. (Zira) onlar (Ensar) onu (Rasulullah'ı) barındırdılar ve ona yardım ettiler veya bir başka kelime (ile ifade edilecek) yardımlar yaptılar. Mallarıyla kendisine ve Ashabına muavenette bulundular." (Buhari) Ebu Sa'id (radiyallahu anh) şöyle anlatıyor: "Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdular ki: Benim kendisine sığındığım sırdaşım Ehl-i Beyt'imdir, dayanağım da Ensar'dır. Öyleyse onların (Ehl-i Beyt ve Ensar'ın) kusurlarını affedin, faziletli olanlarına da sarılın." (Tirmizi) İbni Abbas (radiyallahu anhuma ecmain) şöyle rivayet etmiştir: "Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdular ki: Allah'a ve ahirete iman eden kimse Ensar'a buğzetmesin." (Tirmizi) Enes (radiyallahu anh) dedi ki: "Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdular ki: Ensar dayanağımdır, sırdaşımdır. İnsanlar sayıca artarken onlar azalacaklar. Öyleyse onların iyilerine yapışın, kusurlularını da affedin." (Buhari; Müslim; Tirmizi) İbni Abbas (radiyallahu anhuma ecmain)'den nakledilen bir Hadiste Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in şöyle dediğini ekler: "... Öyle ki yemekteki tuz gibi olacaklar." (Buhari)

Din, Peygamberin ve Ashabı'nın Yolunu Takiptir; Din, Peygamberin ve Ashabı'nın Yoludur

Bil ki -Allah sana rahmet etsin!- Ehl'ul İlm (ilim ehli), Cehmiyye'yi Ben-i Abbas (Abbasoğulları; Abbasiler)¹⁴⁴ dönemine -alçak ve değersiz (kimse)lerin ümmetin işleri hakkında konuştukları (akıl verdikleri) vakit gelene- kadar reddetmekten geri durmadılar ki o(alçak ve değersiz ola)nlar; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in Asarını (Hadis ve nakillerini) ta'n ettiler, kıyas ve rey'e sarıldılar. Muhaliflerini tekfir ettiler; cahiller, gafiller ve ilimsiz kişiler onların sözlerini kabul etti öyleki bilmeden küfre düştüler. Ümmet birçok yönden helak oldu, birçok yönden küfre düştü, birçok yönde zındıklık etti, birçok yönden dalalete düştü ve birçok yönden (tefrika çıkarıp) bidat çıkardılar. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sözleri ve emri (ve nehyi) ve Ashabı'nın emri üzere sebat edenler, Ashab'ından hiçbirini hata ile itham etmeyen ne de onların üzerinde bulunduğu şey hususunda aşırıya kaçmayanlar onların yeterli bulduğunu yeterli bulan, onların yolu ve mezhebinden dönmeyen, onların muhakkak ki Sahih (doğru) İslam ve Sahih İman üzere olduklarını bilen; böylelikle onları dinlerinde takip edip, gönül rahatlığını bunda bulan ve dinin taklit olduğunu bilen müstesna. Taklit ise Muhammed¹⁴⁵ *sallallahu aleyhi ve sellem*'in Ashabı'nadır.¹⁴⁶

¹⁴⁴ Bir diğer nüshada "Beni Abbas (Abbasoğulları/Abbasiler)" yerine "Beni fulan (falan oğullarının)" şeklinde geçmektedir.

¹⁴⁵ Diğer nüshada, "Taklit ise Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'in Ashabı'nadır." cümlesi, "Taklit ise Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in Ashabı'nadır." şeklinde yer almaktadır.

¹⁴⁶ İbni Mesud (radiyallahu anh) şöyle demiştir: "Birinin yoluna uyacaksınız, ölenlerin yoluna uyunuz. Onlar Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in Ashabı'dır. Bu ümmetin en hayırlıları, kalpleri en iyi ve ilimleri en derin olanlardır. Allah onları, Rasulü'nün arkadaşlığı, dinin size nakledilmesi için seçti. Onların ahlak ve yollarını uyun, çünkü onlar dosdoğru yol üzereydiler." (Taberani; Heysemi, Mecma'uz Zevaid, 1/180; Beyheki, 10/116; Ebu Nu'aym, Hilyet'ul Evliya, 1/305; Lalekai, İtikadı Ehlis Sunne, 1/93; İbni Hazm el-İhkam, 6/255; İbn'ul Cevzi, Sifat'us Safve, 1/421)

Kur'an Lafzına Yarattılmış Diyen Bid'atçıdır

Bil ki; herkim Kur'an'ın lafzı yaratılmıştır¹⁴⁷ derse, o Mübtedidir (bid'atçıdır)¹⁴⁸. Herkim sessiz kalır, ne (Kur'an) yaratılmıştır der ne de (Kur'an) yaratılmamıştır derse o da Cehmidir. Hakeza İmam Ahmed de böyle söylemiştir.¹⁴⁹ Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu:

إنه من يعش منكم بعدي فسيرى اختلافا كثيرا فإياكم ومحدثات الأمور فإنها ضلالة وعليكم بسنتي وسنة الخلفاء الراشدين المهديين
عضوا عليها بالنواج

"İçinizde yaşayacak olanlar benden sonra pek çok ayrılık ve anlaşmazlıklara şahid olacaklardır. Dinde yeri olmayan fakat dindenmiş gibi gösterilmeye çalışan şeylerden sakınıp uzak durunuz çünkü onlar dalalettir (sapıklıktır). Sizden kim bu dönemlere ulaşırsa benim sünnetime ve doğru yolda olan Hulefai Raşid'imın Sünnet'ine sıkıca sarılsın. Onlara iyice tutunun, onlara azı dişlerinizle sarılın!"¹⁵⁰

¹⁴⁷ Bu sözü söyleyen kişinin kaskına bağlı olarak; "Kur'an'ın lafzı yaratılmış" olduğu şeklindeki yargı aynı anda hem doğru hem de yanlış ifade edecek manalar taşımaktadır. Bu sözü ilk defa ortaya atanlar Cehmi ve Mu'tezili akımlarına mensub kimselerdi. Uluorta "Kur'an mahlûktur" demekten çekindikleri için bu şekilde ifade etmişlerdi. Böylelikle avam arasında bu söz yayılmıştı. Selefin bu konudaki görüşü özet olarak şöyledir: Mushaf'da yazılı bulunan, ezberde bulunan ve telaffuz edilen Kur'an, Kelamullah (Allah'ın Kelam'ı)dır ve yaratılmamıştır. Lakin insanın doğası gereği; insan sesi ve telaffuz sırasında dilin hareket etmesi gibi şeyler yaratılmıştır. Bid'atçılar müphem bir söylem geliştirmişler ve demişlerdi ki; "Kur'an'ın lafzı yaratılmıştır". Cehmiler bu söz ile dilleri ile telaffuz ettikleri sözlerin yaratılmış olduğunu kasdetmekteydiler ki, bu Kur'an'ın mahlûk olduğu anlamına gelmekteydi. Bu, bu söz ile ifade edilen manalardan ilkidir. İkincisine gelince; Kur'an okuyan kişinin telaffuz ettiği seslerin yaratılmış olması manası da çıkar ki, bu yanlış olmayan bir tespittir. Kur'an'ın mahlûk olduğuna dair tarihte yaşanan büyük bir mücadele sözkonusudur. Şeyh'ul Ümme Ahmed ibni Hanbel (rahimehullah) büyük bir direnç göstermiş ve Allah onu davasında muvaffak etmiştir. O, bu sözleri ortaya atanların Cehmi ve bid'atçı olduğunu savunmuş ve insanları onlardan ve fikirlerinden uzaklaştırmıştır. İmam Buhari, Ahmed ibni Hanbel'in bu konudaki görüşünü nakletmiştir: "Ahmed (ibni Hanbel)'in mezhebi lehine iki fırkanın öne sürdükleri hüccetleri ile her birisinin kendisi için ileri sürdüğü iddialarının çoğunluğu sabit değildir. Muhtemelen onun mezhebinin inceliğini anlamamış olmalıdırlar. Tam aksi olarak İmam Ahmed ile Ehl-i İlim'den Allah Kelamı'nın mahlûk olmadığı, onun dışındakilerin ise mahlûk olduğu görüşü ma'ruftur. Üstelik onlar anlaşılması zor olan şeyleri araştırıp irdelemeyi de hoş karşılamamışlar, hakkında ilim gelip, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in açıklamış olduğu hususların dışında kelamcılarla tartışmaya girmekten de kaçınmışlardır." (Buhari, Halku Efal'il İbad ve'r Redd ale'l Cehmiyye, #217); "Ahmed (ibni Hanbel, Allah rahmet eylesin) dedi ki: "Hamza'nın kıraati hoşuma gitmiyor." Böyle söylenilmesine karşılık "Kur'an hoşuma gitmiyor" denilemez. Hatta kimileri: "Hamza'nın kıraati üzere okuyarak namaz kılan, namazını iade etsin" demiştir. Kimileri de bunu "Bizzat Allah'ın Kelamı'nı işitene dek (hoşuma gitmiyor)" denilmemesi hususuna dikkat çekmişlerdir. Bu sözü söyleyene şu karşılık verilir: Bu hoşlanmama Allah'ın Kelamı'nı işitene kadardır, yoksa senin kelamını, nağme ve lahinlerini değil. Zira Allah, Musa (aleyhi selam)'ı onunla konuşması (kelamı) ile üstün kılmıştır. Şayet halk, Allah'ın peygamberi Musa (aleyhi selam)'a duyurduğu gibi Allah'ın Kelamı'nı işitmiş olsalardı, Musa (aleyhi selam)'ın üstünlüğü nerde kalırdı. Senin Allah'ın Kelamı'nı işitmele Musa (aleyhi selam)'ın işitmesi bir değildir. Nitekim Allah (azze ve celle): "Ben risaletlerimle ve sana konuşmamla seni insanların başına seçtim." (el-A'raf 7/144) buyurmuştur." (Buhari, Halku Efal'il İbad ve'r Redd ale'l Cehmiyye, #540)

¹⁴⁸ Diğer bir nüshada "Mübtedir (Bid'atçıdır)" ifadesi yerine "Cehmi'dir" ifadesi kullanılmaktadır.

¹⁴⁹ Ahmed ibni Hanbel, es-Sünne, #2; Abdullah ibni Ahmed ibni Hanbel, es-Sünne, 1/163-166; Abdullah ibni Ahmed ibni Hanbel, es-Sünne, 1/179; Abdullah ibni Ahmed ibni Hanbel, es-Sünne, 1/279-280; Sabuni, Akidet'us Selef ve Ashab'ul Hadis, 171; Beyheki, İ'tikad, 110; Lalekai, Şerh Usul İ'tikad Ehl'üs Sünne, 1/177; İbni Batta, el-İbane, 87; Taberi, Sarih'us Sünne, #30-33

¹⁵⁰ Ebu Davud; Tirmizi; İbni Mace; Ahmed, Müsned; İbni Hibban tarafından rivayet edilmiştir.

Cehmiyye Allah'ın Zatını Düşünmekten ve Rey'e Tabi Olmaktan Dolayı Helak Oldu

Bil ki; Cehmiyye'nin helak oluşu, Rabblerini¹⁵¹ tefekkür etmelerinden, (Allah hakkında) "neden?" ve "nasıl?"ı (gündeme) dâhil etmelerinden, Asarı (Hadis ve nakilleri) terk etmelerinden, kıyası icad etmelerinden ve dini kendi reyleriyle yapmalarındandır. Böylece öyle apaçık küfür işledilerki, küfür oluşu hafi (gizli-saklı) değildir. (Kendileri dışındaki) halkı tekfir ettiler. (Bu durum) onları (Allah'ın isim ve sıfatlarında) Ta'til'e¹⁵² vardırdı.

Cehmiyye'nin Sapkınlığı

Bil ki; Ahmed ibni Hanbel'in de aralarında bulunduğu bazı âlimler der ki: Cehmiyye kâfirdir ve Ehli Kible'den değildir, kanı helaldir, (müslümanlar ondan) miras alamaz ve ondan miras(ı) alınmaz¹⁵³. Çünkü (Cehmi) diyor ki: "Cuma (namazı) yoktur, cema'at (namazı) yoktur, bayram (namazları) yoktur ve sadaka yoktur." Çünkü: "Kim Kur'an mahlûktur demezse kâfirdir!" diyorlar. Muhammed *sallallahu aleyhi ve sellem* ümmetine karşı kılıç kaldırmayı (savaşmayı, öldürmeyi kendilerine) helal saydılar.

Kendilerinden öncekilerle çeliştiler. İnsanları; ne Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem* ne de ashabından herhangi birinin söylemediği birşeyle imtihan ettiler. Mescidleri ve camileri (cemaatsiz bırakıp) boşaltmak istediler. İslam'ı zayıflatılar. Cihad'ın terkedilmesine sebep oldular, bölücülükle uğraştılar. Asara (Hadis ve nakillere) muhalefet ettiler ve Mensuh¹⁵⁴ ile konuştular. Müteşabihleri delil getirdiler ve böylelikle insanları kendi i'tikad ve dinlerinde şüpheye düşürdüler. Rableri hakkında münakaşa ettiler ve dediler ki: "Kabir azabı yoktur!.. (Resulullah'ın) havz(ı) yoktur!.. (Resulullah'ın) şefaati yoktur!.. Cennet ve Cehennem yoktur (henüz yaratılmamıştır)!" Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in söylediği birçok şeye muhalefet edip inkâr ettiler.

Onları tekfir eden ve kanların helal sayanlar bundan dolayı helal saymaktadır. Çünkü herkim Allah'ın Kitabı'ndan bir ayeti reddederse, Kitabı'n tamamını reddetmiştir ve herkim Rasulullah

¹⁵¹ Diğer nüshada; "Rabblersini tefekkür etmelerinden..." ifadesinde "Aziz ve Celil olan" ziyadesi vardır: "Aziz ve Celil olan Rabblersini tefekkür etmelerinden..."

¹⁵² Ta'til boşa çıkarmak inkâr etmektir. Cehmiler, hem Allah'ın isimlerini hem de sıfatlarını Ta'til (Allah'ı bütün vasıflarından tecrit etmek) yoluyla inkâr ettiler. Cehmiler, Allah'ın kudretinin, ilminin, iradesinin olmadığını, Allah'ın görmediğini ve işitmediğini iddia ettiler. Onlara göre, Allah'ın ilmi, iradesi, kudreti O'nun vasıflarından değildir, O'nun özüdür! Bunda o kadar ileri gittikler ki Allah'ın vasıflarını nefy ede ede Ta'tile (hiçliğe) vardılar. Böylelikle Allah'ı, adı vasfı olmayan bir hiçe çevirdiler zira adı vasfı olmayan şey hakikatde bir hiçtir. Ve iyadubillah!..

¹⁵³ Mu'tezile ve Rafiziler, "Nesh" olmasını inkâr ederler. Kendilerinden önce de Yahudiler inkâr etmişti. (Cüveyni, et-Telhis, 328-330; Gazali, İslam Hukukunda Deliller ve Yorum Metodolojisi, 1/160)

¹⁵⁴ Herkesin Mu'tezile'nin "Kuran mahlûktur" görüşünü benimsemesi gerektiği ilan edildi. İlim ehli tehdit edildi ve bu görüşü kabul etmeleri yönünde zor kullanıldı. Kabul etmeleri emredildi. Reddedenler hapse atıldı, ölümle tehdit edildi ve işkenceye maruz kaldı. İmam Ahmed bütün bu yaptırımlara karşın dimdik ayakta durdu ve direndi. İmam Ahmed aylarca hapsedildi, birçok defalar yöneticilerin huzuruna çıkarıldı, zincire bağlandı, ölümle tehdit edildi. Halka açık biçimde kırbaçlandı. Büyük muhaddis Ali ibni Medeni o günleri ve İmam Ahmed'in direnişini şu sözlerle ifade etti: "Allah bu dini "Ridde" zamanında Ebu Bekir (radiyallahu anh) ile "Mihne" zamanında ise Ahmed ibni Hanbel ile teyid etti." (Zehebi, Tezkiret'ul Huffaz, 2/432)

sallallahu aleyhi ve sellem'den bir Asarı reddederse Asarın tümünü reddetmiştir¹⁵⁵, bu kişi Azim olan Allah'a küfretmiştir.

Bir müddet (Cehmiler) bu hal üzere devam ettiler ve bu işlerinde onlara yardımcı olacak sultanlar ve (onların i'tikadını) inkâr edenleri kılıç ve kamçıya tabi tutan (makam sahibi) kimseler buldular. Sünnet ve Cema'at ilmi silindi ve onlar tarafından zayıflatıldı ki böylelikle Bid'ati ve Kelamı (Bid'at hakkındaki konuşmaların propagandasını özgürce yapmak suretiyle) açığa çıkarabilmelerinden ve (bid'atçilerin) sayıca fazla olmaları sebebiyle üstün geldiler. Meclisler kurdular, görüşlerini açığa vurdular, görüşleri hakkında kitaplar yazdılar, insanları ayarttılar ve insanlardan riyaseti (liderliği) istediler.

Büyük bir fitneydi¹⁵⁶. Allah'ın koruduğundan başka hiç kimse bu fitneden kurtulamadı. Onların meclislerinin en az tesiri (ile); kişinin dininde şüpheye düşmesi, veya onların yolunu izlemesi, ya da onların hak üzerinde olduğunu iddia etmesi, (veyahut da) söylediklerinin hak mı batıl mı olduğunu bilmemesi yani (netice itibariyle) şüpheye düşmüş birisi olurdu.

(Halife) Mutevekkil (alallah) olarak bilinen Ca'fer¹⁵⁷'in zamanına kadar halk helak oldu. Allah, onun vasıtasıyla Bid'atleri söndürdü, hakkı ve Ehli Sünnet'i açığa çıkardı (üstün kıldı). Böylece

¹⁵⁵ Metinde geçen "herkim Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellemden bir Asarı reddederse Asarın tümünü reddetmiştir" ifadesi diğer nüshada "herkim Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellemden bir Hadisi reddederse Hadisin tümünü reddetmiştir" şeklinde geçmektedir.

¹⁵⁶ Âlimlerden birçoğu mukallid değil de halisane Cehmileri, Ehli Kible olarak kabul etmemiştir. Mesela Ebu Sa'id Osman ibni Sa'id ed-Darimi, Cehmiyye'ye reddiye amaçlı kaleme aldığı kitabında, Cehmiyye'yi neden tekfir ettiğini izah etmektedir. Bağdatlı birisi ile olan münazarasını hatırlayarak onun sorusuna cevaben tekfirin sebeplerini açıklamaktadır. Ardından Cehmiyye'yi tekfir eden âlimlerin isimlerini lisdelemektedir. Bu âlimler arasında; Sellem ibni Ebu Muti, Hammad ibni Zeyd, Yezid ibni Harun, Abdullah ibn'ul Mübarek, Veki, Ebu Tevbe er-Rebi ibni Nafi bulunmaktadır. (Darimi, Reddu ale'l Cehmiyye, 171-180) Cehmiyye'yi tekfir eden âlimlerden birisi de İmam Buhari'dir. İmam Buhari onları tekfir ettiğini şu sözlerle açıklamaktadır: "Yahudilerin, Hıristiyanların ve Mecusilerin sözlerine baktım, lakin onlardan (Cehmilerden) küfürlerinde daha sapık olanını görmedim. Ben onları tekfir etmeyenler arasında onların küfürlerinden haberdar olmayanlardan başkasını cahil sayarım." (Reddu ale'l Cehmiyye ve Ashab'it Ta'til, 2/24) Buhari, ardından şunları ekler: "Benim için Cehmi ve Rafizinin arkasında namaz kılmak ile Hıristiyan ve Yahudinin arkasında namaz kılmak arasında bir fark yoktur. Onlara selam verilmez, (hastaları) ziyaret edilmez, onlarla evlenilmez, onları şahid tutulmaz ve kestikeri yenilmez." (Reddu ale'l Cehmiyye ve Ashab'it Ta'til, 2/33) Cehmiyye'nin tekfir edilmesiyle alakalı olarak bakınız: Abdullah ibni Ahmed ibni Hanbel, Kitab'us Sunne, 1/102-129, 384; 2/385; Acurri, eş-Şeria, 149-150, 190-191; Bağdadi, Usul'ud Din, 189 Cehmiyye'nin görüşlerinin reddi hususunda bihassa -tercümesini de yaptığımız- İmam Ahmed ibni Hanbel'in "er-Redd Ale'z-Zenadika ve'l-Cehmiyye" isimli değerli eserine müracaat edilebilir.

¹⁵⁷ el-Mutevekkil Alallah, Ebu'l Fazl, Ca'fer ibni Muhammed el-Mu'tasım bilallah, ibni Harun er-Reşid, ibni Muhammed ibn'ul Mehdi ibni Ebi Ca'fer, el-Mansur el-Abbas el-Kureysi. Onuncu Abbasi halifesidir. Hicri 205 ya da 207 yılında doğmuştur. Abbasi halifelerinden Mu'tasım bilallah'ın oğludur. Kardeşi el-Vasık'ın H232 yılında vefatının ardından yirmialtı yaşında kendisine biat edilmiş ve halife olmuştur. el-Mutevekkil tarihte çok mühim bir görev ifa etmiş, sünneti ihya etmiş, sünnet alimlerini yüceltmiş ve bid'atlere son vermiştir. Bu vesileyle onun kısa bir biyografisine yer vermeyi uygun gördük. İbni Kesir, el-Bidaye ve'n Nihaye isimli eserinde onun hakkında şunları zikreder: "Kendisine halifelik kaftanını giydiren kişi, Kadı Ahmed ibni Ebi Duad idi ve o, kendisine ilk halifelik selamını verdi. Sonra havas ve avam tabakası ona bey'atlarını sundular. Kendisine Cuma günü sabahında Muntasır Billah adını vermeyi kararlaştırdılar. Sonra İbni Ebi Duad dedi ki: Ben halifeye Mutevekkil alallah lakabının verilmesini uygun gördüm. Onun böyle demesi üzerine hepsi, halifeye Mutevekkil alallah lakabını vermek hususunda görüş birliği yaptılar. Bu haber İslam ülkesinin her tarafına ulaştırıldı. Hicretin ikiyüzotuzbeşinci senesinde halife Mutevekkil zimmilere emir vererek giysileri, sarıkları ve elbiseleri bakımından Müslümanlardan farklı giyinmelerini, bal rengi başlıklar takmalarını, sarıkları üzerinde elbiselerinin renginden farklı ve önlü arkalı yamalar bulunmasını, elbiselerini sıkı bağlayacak çiftçi kemeri gibi zünnarlar bağlamalarını, boyunlarına tahtadan haçlar asmalarını, ata binmemelerini, eğerlerinin tahtadan yapılmış olmasını ve buna benzer onları tahkir edici diğer bazı hususlara riayet etmelerini; Müslümanlara tahakküm edemesinler diye resmi dairelerde çalıştırılmamalarını, yapılan kiliselerinin yıkılmasını, geniş evlerinin daraltılmasını, bu evlerinden öşür alınmasını, evlerinin geniş kısımlarının yıkılıp mescid yapılmasını, mezarlarının yerle bir edilmesini istedi ve bu hükmünü İslam ülkesinin her tarafına, her beldeye ve her mıntıkaya ulaştırdı. Hicretin ikiyüzotuzaltıncı senesinde halife Mutevekkil, Hüseyin ibni Ali ibni Ebi Talib (radiyallahu anhuma ecmain)'in mezarının ve çevresindeki evlerin yıkılmasını emretti. Halka: Üç günden sonra burada bir kimse kalmayın, burada

üç günden sonra bir kimseye rastlayacak olursak onu yeraltı zindanına götürürüz! Diye duyuru yapıldı. Bu duyuru üzerine herkes oradan uzaklaştı. Orada kimse kalmadı. Orası, ekilen biçilen bir tarla haline getirildi. Hicretin ikiyüztüzyedinci senesinin Safer ayında halife Mütevekkil, mazlumların davalarına bakan Mu'tezile Mezhebi'ne mensub Kadı İbni Ebi Duad'a gazaplandı. Onu bu görevden azletti. Bu senenin Rebiyülevvel ayında halife Mütevekkil, Kadı İbni Ebi Duad'ın mallarına el konulmasını emretti. Kadı İbni Ebi Duad, felç olmuştu. Sonra ailesi horlanarak Samarra'dan Bağdat'a sürgün edildi. Bu senenin Ramazan bayramında halife Mütevekkil, idam edilen Ahmed ibni Nasr el-Huzai'nin kesik başı ile gövdesinin bir araya getirilerek akrabalarına teslim edilmesini emretti. Bu olay üzerine insanlar çok sevindiler. Ahmed'in cenazesine büyük bir kalabalık iştirak etti. Tabutunun tahtalarına el sürüyorlardı. Bu, cidden görülmesi gereken büyük bir gündü. Sonra insanlar, onun asılı bulunduğu ağacın yanına gittiler, bu ağaca da el sürmeye başladılar. Halk büyük bir heyecana kapıldı. Aynı zamanda çok sevinip mutlu oldular. Halife Mütevekkil, naibine mektup yazarak halkı bir insan için bu kadar aşırı derecede saygı göstermekten menetmesini istedi. Daha sonra Mütevekkil, ülkenin her tarafına mektup göndererek kelim konularına dalmaktan ve Kur'an'ın mahlûk olduğunu söylemekten insanların men edilmelerini istedi. Kalam ilmini öğrenen kimselerin bu konuda konuşmalarını emretti. Şayet kelimden bahsedilirse, edenlerin ölünceye kadar zindana mahkûm edileceklerini bildirdi. İnsanların ancak Kitap ve Sünnet'le meşgul olmalarını, başka şeylerle meşgul olmamalarını emretti. Sonra Mütevekkil, İmam Ahmed ibni Hanbel'e saygı ve ikramını izhar etti. Bağdat'tan yanına gelmesini istedi. O da gidip halifeyle görüştü. Mütevekkil kendisine ikramda bulundu. Kıymetli armağanlar verilmesini görevlilere emretti, ama İmam Ahmed bunları kabul etmedi. Ona kendi kaftanlarından kıymetli bir kaftan giydirdi. İmam Ahmed utandığı için giydi, ama kendi evine gidince şiddetli bir şekilde üzerinden çıkarıp attı, ağlamaya başladı. Allah ona rahmet etsin. Halife Mütevekkil ona kendi özel yemeğinden her gün gönderiyor ve İmam Ahmed'in bunları yediğini sanıyordu. Oysa İmam Ahmed yemek yemiyor, aksine o günlerde aç olarak visal orucu tutuyordu. Çünkü helal olduğuna inandığı bir yiyecek bulamıyordu. Fakat oğlu Salih ile Abdullah, kendisinin haberi olmadan gönderilen armağanları kabul ediyorlardı. Eğer Bağdat'a çabuk dönmemiş olsalardı, İmam Ahmed'in açlıktan ölmesinden korkulurdu. Mütevekkil'in halifelığı zamanında sünnetin şanı gerçekten yükseldi. Allah onu affetsin. İmam Ahmed'e danışmadan hiçbir yöneticiyi tayin etmiyordu. İbni Ebi Duad'ın yerine Yahya ibni Eksem'i başkadalığa tayin ederken de İmam Ahmed'e danışmış ve onun olumlu görüşünü almıştı. Yahya ibni Ekseni, sünnet imamlarından ve insanların âlimlerinden. Fıkıhı ve hadisi tazim eder, sahabelerin kavline uyardı. Hicretin İkiyüztotuzdokuzuncu Senesinin Muharrem ayında halife Mütevekkil, farklı giysiler giymeleri hususunda zimmilere daha ağır ve şiddetli davrandı. İslam döneminde yapılan kiliselerinin yıkılmasını emretti. Hicretin İkiyüzkırkbirinci senesinde halife Mütevekkil alallah, Bağdat eşrafından. İsa ibni Ca'fer ibni Muhammed ibni Asım adında birine, öldürücü darbeler vurulmasını emretti. Adam, 1.000 kırbaç yiyince can verdi. Bunun sebebi de şuydu: Onyediy kişi, Bağdat'ın doğu yakasının kadısı nezdinde şahitlik yaparak İsa bin Ca'fer'in; Ebu Bekir (radiyallahu anh), Ömer (radiyallahu anh), Aişe (radiyallahu anha) ve Hafsa (radiyallahu anha)'ya sövdüğünü söylediler. İsa'nın durumu halifeye arz edildiğinde halife, Bağdat valisi Muhammed ibni Abdullah ibni Tahir ibni Hüseyin'e mektup yazarak İsa ibni Ca'fer'e halkın huzurunda sövme haddinin tatbik edilmesini, sonra ölünceye kadar onun kırbaçlatılmasını, öldükten sonra cenaze namazı kılınmaksızın Dicle Nehri'ne atılmasını emretti ki, inat ve ilhad ehli kâfirler bu durumu görüp kötülüklerinden ve küfürlerinden caysınlar. Mütevekkil alallah halifelğe geçince, insanlar onun başa gelmesine sevindiler. Çünkü o, sünneti ve sünnet ehlini seven bir kimseydi. İnsanların tabi tutuldukları bu işkencelere son verdi. Memleketin her tarafına mektuplar yazarak, artık kimsenin Kur'an'ın mahlûk olduğunu söylememesini emretti. Mütevekkil, halkı tarafından sevilen, sünnet âlimlerinin yardımına koşan bir kimseydi. Bazıları mürtedler tarafından öldürüldüğü için onu Ebu Bekir es-Sıddık (radiyallahu anh)'a benzetmişlerdi. Çünkü o, hakka yardım eder ve dine dönünceye kadar insanları zorlardı. Emevilerin haksızlıklarını telafi edip hak sahiplerine haklarını iade ettiği için de bazıları onu Ömer ibni Abd'ul Aziz'e benzetmişlerdi. O; sünneti ortaya koymuş, bid'ati yok etmeye çalışmıştı. Bid'atçıların ateşlerini söndürmüştü. Bid'atler yayılıp meşhur olduktan sonra onun zamanında geçersiz kılınmış ve yok edilmeye çalışılmıştı. Allah ona rahmet etsin. Öldürüldüğünde kırk yaşındaydı. Ondört sene on ay üç gün süreyle halifelik yaptı. H247 yılında vefat etmiştir. (İbni Kesir, el-Bidaye ve'n Nihaye, Hicretin İkiyüztotuzikinci senesi ile hicretin ikiyüzkırkyedinci senesi olayları ile Mütevekkil'in biyografisi 10/349-352)

bugüne kadar, (Ehli Sünnet) sayıca az olmalarına ve Bid'atçilerin sayısının fazla olmasına karşın, (hakkı açıktan) konuştu¹⁵⁸. Prensipleri ve dalaletin alametleri¹⁵⁹ ile amel eden ve buna çağırın bir grup kaldı ki, onlara söylediklerinde ve yaptıklarında mani olan kimse yoktur.

¹⁵⁸ Müellif burada, Ahmed ibni Hanbel'in o dönemde halife olan Mutevekkil'e gönderdiği mektubunu kasediyor olsa gerek. Ahmed ibni Hanbel (rahimehullah) korkusuzca hakkı haykırmış, Mutevekkil de mihneti kaldırmış, fakih ve muhaddislere; ehli hadise yakınlık göstermiş, Mu'tezilileri de saraydan uzaklaştırarak ellerindeki imkanları almıştır. Ahmed ibni Hanbel, Mutevekkil'e hitaben şunları yazmıştı: "Bismillahirrahmanirrahim, Ey Ebu Hasan, Allah bütün umurda sana hayırlı neticeler nasip etsin. Rahmetiyle senden dünya ve ahiret kötülüklerini defetsin. Allah senden razı olsun, Emir'ül Mü'mininin Kur'an hakkında sordukları şeylerden bildiklerimi sana yazıyorum. Allah'tan dileğim o dur ki, Emir'ül Mü'mininin tevfikini devamlı kılsın. İnsanlar batıl içine dalmışlardı, ihtilaf içinde yuvarlanıyorlardı. Nihayet Hilafet, Emir'ül Mü'minine nasip oldu. Allah Te'ala Emir'ül Mü'mininin sayesinde her bid'aii ortadan kaldırdı, yok etti. İnsanlar içine düştükleri zilletten, hapis sıkıntılarında kurtuldular. Allah bunların hepsini defetti. Emir'ül Mü'mininin sayesinde bu belalar kalktı. Müslümanlar buna çok sevindi. Onların gönlünü kazandı. Emir'ül Mü'minin'in iyi niyetini arttırması, ona hayırlı işlerde yardım etmesi için Allah'a dua ediyorlar. Abdullah İbni Abbas (radiyallahu anhumu ecmain)'den rivayet olunuyor, o şöyle demiştir: "Allah'ın Kitabı'nın bazısını bazısıyla tartıştırmayın, çünkü bu kalbinizde şüphe uzandırır." Abdullah İbni Ömer (radiyallahu anhumu ecmain) de şunu anlatır: "Bir grup, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in kapısı yanında oturmuşlar, konuşuyorlardı. Bir kısmı: Allah şöyle demedi mi? dedi, diğer kısmı: Allah şöyle buyurmadı mı? Dedi. Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) bunları duyunca heyecanla onların yanına geldi ve: Siz bununla mı emir olundunuz? Ne bu, Allah'ın Kitabı'nın bazısını bazısıyla tartıştıyorsunuz. Sizden önceki milletler de böyle şeylerle saptılar. Siz burada boşuna uğraşıyorsunuz. Siz emir olduğunuz şeye bakın ve onları işleyin. Nehyolduğunuz yasaklara bakın ve onları yapmayın! Dedi." Ebu Hureyre (radiyallahu anh), Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'den şunu rivayet eder: "Kur'an'da niza etmek küfürdür!" (Ebu Davud) Ebu Cehm, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'den şöyle nakleder: "Kur'an hakkında tartışmayın, çünkü onda münakaşa yapmak küfürdür!" İbni Abbas (radiyallahu anhumu ecmain) demiştir ki: "Ömer ibnul Hattab (radiyallahu anh)'ın yanına bir adam geldi, Ömer (radiyallahu anh) ona insanların ahvalini sordu. O da, ya Emir'ül Mü'minin, onlar Kur'an-ı şöyle şöyle okuyorlar... Dedi. İbni Abbas (radiyallahu anhumu ecmain) diyor ki, ben de söze karışarak: Bugün Kur'an hakkında bu kadar hızlı ileri gitmelerini sevmem, dedim. Ömer (radiyallahu anh) benim sözümü kesti ve: Sus! Dedi. Ben de üzüntülü olarak evime döndüm. Ben bu halde iken bir adam gelerek bana: Emir'ül Mü'minin sizi istiyor, dedi. Ben de gittim, vardım, kapıda beni bekliyordu, elimi tuttu, içeri girdik. Bana: Senin hoşuna gitmeyen nedir? Dedi. Dedim şu: Emir'ül Mü'minin, eğer böyle hızlı giderlerse, birbirlerine kızarlar, kızınca da düşmanlık başlar, ihtilafa düşerler, ihtilaf da vuruşmaya götürür. Bunun üzerine Ömer (radiyallahu anh): Babana rahmet, vallahi bence de böyle, sen doğru söylersin, dedi." Cabir (radiyallahu anh)'dan rivayet olunur, demiştir ki: "Ömer (radiyallahu anh), İslam'a davet ederken bazı kimselere: Beni kendi kavmine götüren yok mu? Kureyş, Rabbim'in kelamını tebliğ etmeme mani oluyor! Dedi." Cübeyr ibni Nüfeyr'den rivayet olunur: "Ömer (radiyallahu anh) şöyle buyurmuştur: Siz Kur'an'dan daha faziletli birşeyle bana rücu edemezsiniz! Abdullah İbni Mes'ud (radiyallahu anh) şöyle demiştir: "Kur'an'a başka şey karıştırmayın, ona Allah Kelamı'ndan başka birşey yazmayın!" Ömer ibn'ul Hattab (radiyallahu anh)'dan şöyle dediği rivayet olunur: "Bu Kur'an Allah Kelamı'dır, ona gerekli hürmeti, gösterin!.." Bir adam Hasan el-Basri (rahimehullah)'a: "Ey Ebu Sa'id, ben Allah'ın Kitabı'nı okudum, onu tetkik ettim, neredeyse ümidim kesilecek, ye'se düşeceğim. Dedi. Hasan el-Basri ona: Kur'an; Allah Kelamı'dır, âdemoğlunun amelleri zayıftır, kusurludur, sen elinden geldiği kadar amel et ve müjde bekle! Dedi." Ferva ibni Nevfel Eşcal demiştir ki: "Ashabdan Hubab (radiyallahu anh)'a komşu idim. Birgün mescidden onunla beraber çıktım. Elimden tuttu: Gücünün yettiği kadar Allah'a yaklaşmaya çalış, sen O'na O'nun Kelamı olan Kur'an'dan daha sevdiği bir şeyle yaklaşmış olamazsın, dedi." Bir adam Hakem ibni Uteybe'ye: "Dalalet ehlini bu işe ne şey şevketti? Dedi. O da: Düşmanlıkları. Dedi." Mu'aviye ibni Kurra dedi ki: "Babası Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'e gelmiş, Rasulullah ona şöyle demiş: Sakının, asla düşmanlık yapmayın, çünkü o amelleri bozar!" Ebu Kilabe ki ashaba yetmişmiş, onlarla görüşmüş bir zattır, şöyle demiştir: "Nefisleri arzularına uyanlarla veya düşmanlık besleyenlerle oturmayın. Çünkü onların sizi de kendi dalaletlerine sokmayacaklarından emin olamam, bildikleri bazı şeyleri size de yuttururlar, aşarlar." Sapık görüşlülerden iki kişi, Muhammed ibni Sirin'in yanına geldiler. Ona: "Ey Ebu Bekir, seninle konuşmak istiyoruz, dediler. O da: Olmaz, dedi. Sana biraz Kur'an okuyalım, dediler. Hayır, ya siz buradan gidin, ya ben kalkıp gideyim, dedi. Onlar da dönüp gittiler. Oradakiler: Ne olurdu, sana bir ayet okusalır? Dediler. Şöyle cevap verdi: Ben şundan korktum, bana bir ayeti tahrif ederek okurlar, o da benim kalbime işler, ben şimdiki halimde kalacağımı bilsem, onlara izin verirdim." Bid'atçilerden biri Eyyüb es-Sahtiyani'ye: "Sana bir kelime soracağım dedi. O da: Yarım kelime bile olmaz, dedi ve döndü gitti." İbni Tavus, ehli bid'atten biriyle konuşan oğluna şöyle dedi: "Oğlum, parmaklarınla kulaklarını tika, onun ne söylediğini dinleme, duyma!" Ömer ibni Abd'ul Aziz şöyle demiştir: "Dinini tartışmalara maruz bırakan, hedef yapan kimse bir yerde duramaz!" İbrahim en-Nehai dedi ki: "Bid'at ehli sizin iyiliğinizi istemezler, gizli gizli tuzak kurarlar!" Hasan el-Basri dedi ki: "Derdin en kötüsü kalbde olandır, sapık arzulardır!" Huzeifye ibni Yeman (radiyallahu anh) şöyle dedi: "Allah'tan korkun, sizden öncekilerin yolundan gidin. Allah'a and içerim ki, eğer doğru yolu tutarsanız, çok yol alır, çok ileri

Hiçbir Dalalet Yoktur ki; Cahiller Tarafından Ortaya Atılmış Olmasın

Bil ki; hiçbir Dalalet yoktur ki; ona açıktan davet eden birine uyan cahiller tarafından ortaya atılmış olmasın. Bunlar üflenen her rüzgâr ile eğilirler¹⁶⁰, böylesinin dini yoktur. Allah *Tebareke ve Te'ala*¹⁶¹ şöyle buyurmaktadır: **“Onlar, kendilerine ilim geldikten sonra, yalnızca aralarındaki 'hakka tecavüz ve azgınlıktan' dolayı ihtilafa düştüler.”** (Casiye 45/17) ve şöyle buyurmaktadır: **“Onlar, kendilerine bilgi geldikten sonra, aralarındaki kıskançlık yüzünden ayrılığa düştüler.”** (eş-Şura 42/14)¹⁶² ve şöyle buyurmaktadır: **“Oysa kendilerine apaçık ayetler geldikten sonra, birbirlerine karşı olan 'azgınlık ve kıskançlıkları' yüzünden anlaşmazlığa düşenler, o, (Kitap) verilenlerden başkası değildir.”** (el-Bakara 2/213) Böyleleri, 'Şer Uleması'; 'Tamah ve Bid'at Ashabı'dır.

Hak ve Sünnet Üzere Olacak Bir Cemaat Her Zaman Bulunacaktır

Bil ki; hiçbir zaman olmasın ki, Ehli Hak ve Sünnet üzere bulunacak -Allah'ın kendilerine hidayet vereceği ve kendileri vasıtasıyla (insanlara) hidayet vereceği, kendileri vasıtasıyla Sünnet'i dirilteceği (ihya edeceği)- bir Cema'at olmasın. Onlar ki, Allah onları ihtilaf anında sayılarının azlığı ile vafeder ve şöyle buyurur:

وَمَا اِخْتَلَفَ فِيهِ اِلَّا الَّذِيْنَ اُوْتُوْهُ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمْ الْبَيِّنَاتُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ

gidersiniz. Şayet sağa, sola saparak doğru yoldan ayrılırsanız, çok dalalete düşmüş olursunuz." Allah (azze ve celle) da şöyle buyurmuştur: "Eğer Allah'a şirk koşanlardan biri aman dileyip yanına gelmek isterse, onu yanına al ki, Allah'ın Kelamı'nı işitsin." (et-Tevbe 9/6) Yine (şöyle) buyurmuştur: "Bilmiş olun ki, halk ve emir O'nundur." Önce halk; yaratmak dedi, sonra emir; iş dedi. Demek emir, halktan başkadır (böylece Allah halk ile emrin ayrı olduğunu haber veriyor. Kur'an Allah'ın emrindedir, halkından değil. Böylece o mahlûk değil demek olur). Allahu Teâla şöyle buyurmuştur: "Çok merhametli olan Allah, Kur'an'ı öğretti, insanı yarattı, ona beyanı öğretti." (er-Rahman 54/1-4) Bu ayetlerle Kur'an'ın O'nun ilminden olduğu haber veriliyor. Yine Allahu Teâla (şöyle) buyurmuştur: "Sen onların kendi dinlerine uymadıkça, ne Yahudiler, ne Hristiyanlar senden asla razı olmazlar. Sen asıl doğru yol, Allah'ın yolu olduğunu söyle. Sana gelen ilimden sonra, eğer onların arzularına uyacak olursan, and olsun ki, Allah'tan sana ne bir dost, ne de bir yardımcı olmaz." (el-Bakara 2/120) Yine Allah Teâla şöyle buyurmuştur: "Sen kitap verilenlere her türlü ayeti, mu'cizeyi getirsen, yine onlar senin kiblene uymazlar, sen de onların kiblesine uyacak değilsin. Onlar da birbirlerinin kiblesine uymazlar. Sana gelen ilimden sonra onların heveslerine uyarsan, o takdirde sen zulüm edenlerden olursun." (el-Bakara 2/145) Yine Allah Teâla şöyle buyurmuştur: "İşte biz onu, Arapça bir hüküm olarak indirdik. Eğer sana gelen bu ilimden sonra onların arzularına uyarsan artık senin için Allah'dan ne bir dost, ne de bir koruyucu, olmaz." (er-Ra'd 13/37) Kur'an, Allah'ın ilmindedir... Bu ayetler göstermektedir ki, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'e gelen Kur'an'dır. O, Allah'ın ilmidir. Çünkü Allah Te'ala şöyle buyurur: "Sana gelen bu ilimden sonra onların arzularına uyarsan." Seleften şimdiye kadar gelip geçenlerin pek çoğundan rivayet olunur ki, onlar şöyle derlerdi: "Kur'an Allah Kelamı'dır. O mahlûk değildir. Ben de, onların görüşüne katılıyorum. Ben kelam ehli değilim. Ve kelam ilmi bu konuda birşey yapamaz. Bu hususta Allah'ın Kitabı ve Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in Sünnet'inde ne varsa o yeter. Ashabın ve Tabiin'in Asarı da var. Bunlardan başkaları. Onlardan söz etmek öğünülecek birşey değil." (Abdullah ibni Ahmed ibni Hanbel, es-Sünne, #84; Zehebi, Tarih; Ebu Nu'aym, Hilyet'ul Evliya, 9/216-217; İbn'ul Cevzi, Menakibi İmam Ahmed, 461-462)

¹⁵⁹ Diğer nüshada, "Bid'at ve Dalalet Ehli'nin" şeklinde geçmektedir.

¹⁶⁰ Türkçe'de "Rüzgâr her nereden eserse, o yöne doğru eser..." manasında kullanılan bir tabirdir.

¹⁶¹ Metinde "Allah Tebareke ve Te'ala şöyle buyurmaktadır" şeklinde yeralan ifade diğer nüshada "Aziz ve Celil olan Allah şöyle buyurmaktadır" şeklindedir.

¹⁶² Diğer nüshada bu ayet zikredilmemiştir.

“Oysa kendilerine apaçık ayetler geldikten sonra, birbirlerine karşı olan 'azgınlık ve kıskançlıkları' yüzünden anlaşmazlığa düşenler, o, (Kitap) verilenlerden başkası değildir.” (el-Bakara 2/213) Onları istisna ederek şöyle buyurur:

فَهَدَى اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا لِمَا اخْتَلَفُوا فِيهِ مِنَ الْحَقِّ بِإِذْنِهِ وَاللَّهُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

“Böylece Allah, iman edenleri, hakkında ayrılığa düştükleri gerçeğe kendi izniyle erişirdi. Allah, kimi dilerse onu doğruya yöneltir.” (el-Bakara 2/213)

Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur:

لا تزال عصابة من أمتي ظاهرين على الحق لا يضرهم من خذلهم حتى يأتي أمر الله وهم ظاهرون

*“Ümmetimden bir grup, Kıyamet kopuncaya kadar, mansur (Allah'ın yardımına mazhar) olmaya devam edecek, onları mahrum bırakanlar onlara zarar veremeyecekler.”*¹⁶³

Âlim; İlimi Kısıtlı Olsa da Kitab ve Sünnet'e Uyandır

Bil ki –Allah sana rahmet etsin!- İlim yalnızca çokça rivayet etmek¹⁶⁴ ve çok kitap yazmak değildir! Âlim, ilmi kısıtlı¹⁶⁵ olsa da ve kitapları az olsa da Kitab¹⁶⁶ ve Sünnet'e tabi olandır. Kitab ve Sünnet'e muhalefet eden –ilmi ve kitapları çok olsa da- Bid'at sahibidir.

Allah ve Dini Hakkında Bir Bilgiye Dayanmaksızın Konuşan Haddi Aşmıştır

Bil ki –Allah sana rahmet etsin!- Allah'ın Dini hakkında Rey ile Kıyas ile ve Te'vil ile –Sünnet ve Cema'atten bir Hücjeti olmaksızın- herkim konuşursa, Allah hakkında bilmediğini konuşmuştur.¹⁶⁷ Allah hakkında bilmediği bir şeyi konuşan kimse ise, Mütakellif (kendiliğinden bir yükümlülük uyduran/getirenlerden)¹⁶⁸lerdendir.

¹⁶³ Buhari; Müslim; Tirmizi; İbni Mace tarafından rivayet edilmiştir. Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) bu manada – bizlere sahih senedle ulaşan bir rivayette- şöyle buyurmuştur: "Bu ilim, her nesilde emin kişiler tarafından taşınacaktır. Onlar dini; aşırıya kaçanların tahriflerinden, yalancılardan iftiralardan ve cahillerin batıl te'villerinden koruyacaklardır." (İbni Adiyy, İbni Asakir ve diğerleri)

¹⁶⁴ Muhammed İbn'ul Munkedir'in (H130) şöyle dediği nakledilmektedir: "Raviye (rivayetçi) şiir rivayet edene diyorduk, Hadis rivayet edene âlim diyorduk." (Edeb'ul İmla, 137)

¹⁶⁵ İmam Şafii şöyle demiştir: "İlim; ezberlenen değil lakin fayda verendir." (Ebu Nu'aym, Hilyet'ul Evliya, 9/123)

¹⁶⁶ Diğer nüshada "İlim ve Sünnet'e tabi olandır" şeklinde geçmektedir.

¹⁶⁷ Allah hakkında bir bilgiye dayanmaksızın konuşmak Kur'an'da açık bir biçimde yasaklanmıştır: **قُلْ إِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّي الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَّنَ وَالْإِثْمَ وَالْبَغْيَ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَأَنْ تُشْرِكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنَزَّلْ بِهِ سُلْطَانًا وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ** **“De ki: Rabbim yalnızca çirkin hayâsızlıkları -onlardan açıkta olanlarını ve gizli olanlarını,- günah işlemeyi, haklı nedeni olmayan 'isyan ve saldırıyı' kendisi hakkında ispatlayıcı bir delil indirmediği şeyi Allah'a şirk koşmanızı ve Allah'a karşı bilmediğiniz şeyleri söylemenizi haram kılmıştır.”** (el-A'raf 7/33)

¹⁶⁸ Mesruk'dan naklen haber verdi (şöyle demiş): Abdullah (ibni Me'sud)'un yanında oturuyorduk. Kendisi de aramızda yaslanmıştı. Derken ona bir adam gelerek: Ya Eba Abd'ir Rahman! Gerçekten, Kinde kapıları yanında bir hikâyeci kıssa anlatıyor ve duman mucizesi gelerek kâfirlerin canlarını alacağını, mü'minlerinse ondan nezle şeklinde müteessir olacaklarını söylüyor, dedi. Bunun üzerine Abdullah (radiyallahu anh) kızarak oturdu ve şunları söyledi: Ey insanlar! Allah'dan korkun! Sizden kim bir şey bilirse, bildiğini söylesin. Bilmeyen de, Allah bilir, desin. Çünkü birinizin bilmediği bir şey için, Allah bilir, demesi en büyük ilimdir. Gerçekten Allah (azze ve celle) Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem)'e: “Ben bunun için sizden bir ücret istemiyorum. Ben Mütakellif (kendiliğinden bir yükümlülük uyduran/getiren)lerden değilim de!” (Sad 38/86) buyurmuştur.” (Buhari)

Hak, Sünnet ve Cemaat...

Hak, Allah katından gelendir. Sünnet Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sünnet'idir, Cema'at Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in Ashabı'nın Ebu Bekir (*radiyallahu anh*)'ın, Ömer (*radiyallahu anh*)'ın ve Osman (*radiyallahu anh*)'ın hilafeti döneminde etrafında razı olup-birleştiğidir.

Başarı, Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'in Sünnet'ine ve Selefin Yoluna Yapışmaktadır

Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'in Sünnet'i ve Ashabı ile Cemaat'in üzerinde olduğu ile yetinen kimse; Ehli Bidat'a karşı başarıya ulaşır, (bedeni) istirahat eder ve dini kurtulur inşallah zira Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*): *سنفترق أمتي "Ümmetim yetmişüç fırkaya ayrılacaktır."* demiş ve onlardan Naciye¹⁶⁹ (kurtuluşa erecek) olanları bize bildirmiştir: *الناجية منها فقال ما أنا عليه وأصحابي "Benim ve Ashab'ımın bugün üzerinde olduğu yoldur."*¹⁷⁰ Bu; şifa, beyan, apaçık iş, düz ve ayırtdilmiş yoldur. Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurdu:

والتنطع وإياكم والتعمق وعليكم بدينكم العتيق

"Aşırılığa kaçmaktan sakının, didik didik etmekten sakının. 'Kadim Din'e yapışın."¹⁷¹

Bidat'a Uyan Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'in Sünnet'ini İnkâr Etmiştir

Bil ki; 'Kadim Din', Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'in vefatından Osman ibni Affan (*radiyallahu anh*)'ın öldürülmesine kadar olan dindir. Onun katledilmesi fırkalaşmanın başlangıcı ve ihtilafın başlangıcı oldu. Ümmet birbiriyle savaştı, bölündü, tamah (hırs)lara ve hevalara tabi oldu ve dünyaya meyletti. Rasulullah Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'in¹⁷² Ashabı'nın üzerinde olmadığı birşeyi ihdas etmeye dair hiçbir ruhsat yoktur. Ne de bir adamın kendisinin ihdas ettiği yahut Ehli Bidat'ten bir adamın ihdas ettiği birşeye davet etme hakkı vardır; (Bid'ate) davet eden de ihdas eden

¹⁶⁹ Metinde geçen "onlardan Naciye (kurtuluşa erecek) olanları bize bildirmiştir" ifadesi diğer nüshada "Fırka" ziyadesiyle yer almaktadır: "onlardan Fırkai Naciye (kurtuluşa erecek taife) olanları bize bildirmiştir".

¹⁷⁰ Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurdu: "Ümmetim yetmişüç fırkaya ayrılacaktır. Bir tanesi hariç bunların tamamı ateştedir ve o da Cema'attir. Denildi ki: Ya Rasulullah kimdir onlar? (Rasulullah) dedi ki: Benim ve Ashab'ımın bugün üzerinde olduğu yoldur." (Tirmizi; Ebu Davud; İbni Mace; İbni Vadde, el-Bid'a, 85; Acurri, eş-Şeri'a, 15; Acurri, el-Erbain; Hâkim, 1/128-129; İbni Nasır, es-Sünne, # 62; el-Laleka'i, es-Sünne, #147; İbn'ul Cevzi, Telbis'ul İblis, 16; el-Ukayli, ed-Duafa, 2/262)

¹⁷¹ Müellifin burada Hadis olarak aktardığı bu söz, dağınık biçimde birçokları tarafından rivayet edilmiş ve buradaki haliyle de İbni Mes'ud (*radiyallahu anh*) tarafından söylenilmiş bir Asar'dır. Ebu Kilabe şöyle dedi: Abdullah İbni Mes'ud (*radiyallahu anh*) dedi ki: "Dürülüp ortadan kaldırılmadan önce ilmi öğreniniz. Onun dürülüp ortadan kaldırılması, ehlinin (ölüp) gitmesidir. Dikkat edin! Aşırılığa kaçmaktan, didik didik etmekten, bid'atlerden sakının! 'Kadim Din'e yapışın!'" (Darimi, Sünen, 1/66 #142-143; Abd'ur Rezzak, Musannef, 10/252 #20465; İbni Nasır el-Mervezi, es-Sünne, #85; Taberani, el-Mu'cem'ul Kebir, 9/170 #8845; Beyheki, Sünen'ul Kubra, 271-272 #387-388; İbni Asakir, Tarihi Dimeşk 33/52; 43/315 ve başkaları tarafından nakledilmiştir) Metinde yeralan: "Aşırılığa kaçmaktan sakının!" bölümü Ömer ibn'ul Hattab (*radiyallahu anh*) yoluyla Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'den nakledilmiştir. (İbni Beşran, el-Ameli, 1/49 #67) İbni Abbas (*radiyallahu anh*)'dan söyle rivayet olunmuştur: "Dinde aşırılıktan sakının. Çünkü sizden öncekiler, dinde aşırı gittiklerinden ötürü helak oldular." (İbni Mace; Nesai; Darimi; Ahmed, Müsned) Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) üç defa tekrarlayarak şöyle buyurdu: "Sözde ve işte ince eleyip sık dokuyan, haddi aşan kimseler helak oldular." (Müslim; Ebu Davud) İbni Mes'ud (*radiyallahu anh*)'ın rivayetine göre Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur: "Aşırıya kaçanlar helak oldular." (Müslim; Ebu Davud; Ahmed, Müsned)

¹⁷² "Metinde Rasulullah Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'in..." şeklinde yeralan ifade diğer nüshada şöyle geçmektedir: "Rasulullah aleyhi ve sellem'in..."

gibidir. (Bidatı) iddia eden veya ona uygun konuşan Sünnet'i inkar etmiş, Hakk'a ve Cema'ate muhalefet etmiş ve Bid'ati Mübahlaştırmıştır. Bu kimse, Ümmet'e İblis (*lanetullahi aleyh*)'den daha zararlıdır.¹⁷³

Ehli Bidat'ın Terkettiğine Yapışan Sünnet Eridir

Herkim Ehli Bidat'ın, Sünnet'ten neyi terkettiğini ve bıraktığını bilir ve ona sarılırsa Sünnet sahibi ve Cema'at sahibi (bir kişi)dir; tabi olunmak, yardım edilmek ve korunmak hakkıdır. O, Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in (bakmayı/ilgilenmeyi) vasiyette bulunduğu kişilerden biridir.

Bid'atin Kökleri (Esasları) Dörttür

Bil ki –Allah sana rahmet etsin!- Bidat'ın kökleri dörttür. Bu dördünden, yetmişiki Bid'at kolları ortaya çıktı, sonra herbir Bid'atin kendi içerisinde alt kolları vardır ve hepsi ikibin sekizyüze bölünür ve hepsi Dalalettedir. Hepsi ateştedir, biri dışında ki o; bu kitapta olanlara iman eden, kalbinde hiçbir şek ve şüphe olmaksızın İ'tikad eden, Sünnet sahibidir ki, o kurtulacaktır inşallah.¹⁷⁴

Hüccet ve Delili Olmayan Bir Hususta Susulursa Bidat Diye Bişey Kalmaz

Bil ki –Allah sana rahmet etsin!-¹⁷⁵ Eğer insanlar sonradan ihdas edilen işlerden kaçınıydılar ve ondan hiçbirine dalmasaydılar ve Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'den veya Ashab'ından Asar (nakil) olmayan meselelerde hiç birşey söylemeseydiler Bid'at olmazdı.¹⁷⁶

¹⁷³ Lalekai, Süfyan es-Sevri'nin şöyle dediğini nakleder: "Bid'at, İblis'e Masiyet (günah işlemek)ten daha sevimlidir. Çünkü Bid'atin tevbesi olmaz halbuki kişi günahından dolayı tevbe edebilir." (Lalekai, es-Sünne, #238; Beğavi, Şerh'us Sünne) Bu hikmetli söz ile gündeme getirilen "Bid'atin tevbesi olmaz" ifadesi şu manadadır. Allah'ın Dini ve Rasulü'nün Sünnet'inde olmayan birşeyi din edinen kimseye bu yaptığı ameli süslü gösterilir. Bid'at olarak işledikleri şeylerin doğru olduğuna inanır. Kişinin kötü amellerini güzel ameller olarak gördüğü müddetçe bu amellerden tevbe etmesi de beklenemez. Zira tevbenin başlangıcı, kişinin tevbe ettiği şeyin kötü birşey olduğuna inanmasıdır. Kişi, amellerini güzel görmeye devam ettiği müddetçe tevbe etme ihtiyacı duymaz. Masiyetlerde, günah ve Haramlarda ise durum bunun aksinedir. Kişi, hata ettiğini, günaha düştüğünü, Haram işlediğini bilir ve bundan pişmanlık duyar. Bu pişmanlık da onu tevbe etmeye sürükler. Allahu A'lem. İbni Kayyim da benzer ifadelerle durumu izah etmektedir: "Bid'atçıların bütün günahları, Allah'a iftira ve O'nun hakkında bilmeden söz söyleme günahı çeşidine girer. Onlar, bid'atlerden tevbe etmedikçe, günahlarından tevbe etmiş olamazlar. Aslında fiilinin bid'at olduğunu dahi bilmeyen veya onu Sünnet sanan, insanları ona çağırıp onu işlemeye teşvik eden bir insan, onlardan nasıl tevbe edebilir ki? Böyle kimseler Sünnet'e dönüp ona yeterince muttali olmadıkça, onu arayıp kollamadıkça tevbe etmesi vacip olan günahlarının farkında bile olamazlar. Bunu başaran bir bid'atçı görmek mümkün değildir." (Medaric'us Salikin Şerh'u Menazil'is Sairin Beyne İyyake Nabudu ve İyyake Nastein, 1/378) Hasan el-Basri de şöyle demiştir: "Şanı yüce Allah heva sahibi bir kimseye tevbe etmeye izin vermeyi kabul etmemiştir." (el-Lalekai, Şerhu Usuli İ'tikadi Ehl'is Sünneti ve'l Cema'at; İbni Batta, el-İbane) Eyyub es-Sahtiyani'nin şu sözleri bunun hikmetini apaçık ortaya koymaktadır: "Bid'at sahibinin gayreti ne kadar artarsa, Allah'tan da o kadar uzaklaşır." (İbni Vaddah, el-Bidau ve'n Nehyu Anha)

¹⁷⁴ Müellif burada kurtuluşa erdirecek olan Ehli Sünnet ve'l Cema'at İ'tikad'ına ve teşekkür ettiği Allah (azze ve celle)'nin Ayetleri, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in Hadisleri ve Ashab'ın üzerinde İcma ettikleri İ'tikad'a atfen böyle demektedir. Bir başka deyişle bu kitapda yer alan Ayet, Hadis ve Ashab'ın İcma'sına yapışan Sünnet, Hakk ve Cema'at ehli olan kurtuluşa erecektir inşallah.

¹⁷⁵ Burada cümle; "Bil ki –Allah sana rahmet etsin!-" şeklinde başlamasına karşın diğer nüshada "–Allah sana rahmet etsin!-" kısmı geçmemektedir.

¹⁷⁶ "Allah hakkında bilmeden söz söyleme" hususunda İbni Kayyim diyor ki: "Allah katında, O'nun hakkında bilmeden söz söylemekten daha büyük bir günah yoktur. Şirk ve küfrün esası bu günahdır. Bid'at ve sapıklıklar onun üzerine bina edilir. Dolayısıyla dindeki her bid'at ve dalaletin temel esası, Allah hakkında bilmeden söz söylemektir." (Medaric'us Salikin Şerh'u Menazil'is Sairin Beyne İyyake Nabudu ve İyyake Nastein, 1/378)

Küfre Düşüren Bir Yol

Bil ki –Allah sana rahmet etsin!-¹⁷⁷ kul ile; mü'min yahut kafir olması ¹⁷⁸arasında, Allah Te'ala'nın indirdiği birşeyi inkar etmek, Allah'ın Kelamı'na birşey eklemek veya çıkartmak, Allah'ın buyurduğu birşeyi inkar etmek¹⁷⁹ veya Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in söylediği birşeyi inkar etmek dışında hiç birşey yoktur.

İfrat'tan Kaçınmak

Allah'tan kork –Allah sana rahmet etsin!-¹⁸⁰ Kendi nefesine (bir) bak! Dinde ifrat (aşırıya kaçmak)tan sakın çünkü (ifratın) hak yol ile hiçbir alakası yoktur!..

Sünnet'ten Birşey İnkâr Eden Sünnet'in Tamamını İnkâr Etmıştır

Bu kitapta sana vafettiğim herşey Allah'tan,¹⁸¹ Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'den, onun ashabından, Tabii'nden, üçüncü nesilden dördüncü nesile kadar (yaşamış) kişilerdendir. Allah'tan kork ey Allah'ın kulu! Bu kitaptakileri tasdik et, teslim ol, (anlıyamadıklarını Allah'a) havale et ve (kitaptakilerden) razı ol. Bu kitabı, Ehli Kible'den olan birinden gizleme, olur ki Allah bu kitap ile kafası karışık olanın şaşkınlığını giderir, Bid'atçıyı bid'atinden, dalalette olanı dalaletinden çıkarır böylelikle de kurtulurlar. Allah'tan kork!

İşin ilk başta olduğu gibi olanına tabi ol ki onlar sana bu kitapta vafettiklerimdir. Allah bu kitabı okuyan, onu yayan, onunla amel eden, ona davet eden ve ondan ihticac (hüccet olarak istifade) eden kula rahmet etsin ve ebeveynine (de) rahmet etsin! Çünkü bu; Allah'ın (dinidir) ve Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in dinidir. Bu kitabdakinin tersine izin veren Allah'ın dinini din edinmiş sayılmaz, (dinin) tamamını reddetmiş sayılır.¹⁸²

Bu şuna benzer; Allah Tebareke ve Te'alanın¹⁸³ dediklerine icmalen (toptan) iman eden ancak bir tek harften şek içerisinde olan kul, Allah Teâla'nın¹⁸⁴ dediği herşeyi reddetmiş, kâfir olmuştur. Bu

¹⁷⁷ Metinde geçen: "Bil ki –Allah sana rahmet etsin!- kul ile mü'min yahut kâfir olması arasında..." ifadesi diğer nüshada, Allah sana rahmet etsin! Kısmı olmaksızın şu şekilde geçmektedir: "Bil ki, kul ile mü'min yahut kâfir olması arasında..."

¹⁷⁸ Metinde geçen: "Allah Te'ala'nın indirdiği birşeyi inkâr etmek..." ifadesi diğer nüshada, Te'ala kelimesi zikredilmeksizin yer almaktadır: "Allah'ın indirdiği birşeyi inkâr etmek..."

¹⁷⁹ Metinde geçen: "Allah'ın buyurduğu birşeyi inkâr etmek..." ifadesi diğer nüshada Aziz ve Celil olan Allah'ın buyurduğu birşeyi inkâr etmek..." şeklinde geçmektedir.

¹⁸⁰ Metinde geçen: "Bil ki –Allah sana rahmet etsin!- Kendi nefesine (bir) bak!" ifadesi diğer nüshada, Allah sana rahmet etsin! Kısmı olmaksızın şu şekilde geçmektedir: "Allah'tan kork!- Kendi nefesine (bir) bak!"

¹⁸¹ Metinde geçen: "Bu kitapta sana vafettiğim herşey Allah'tan, Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*den, onun ashabından..." ifadesi diğer nüshada Te'aladan iyadesi ile geçmektedir: "Bu kitapta sana vafettiğim herşey Allah Te'aladan, Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*den, onun ashabından..."

¹⁸² Müellif burada, Ehli Sünnet ve'l Cema'at ve Ashab'ul Hadis İ'tikadının temel prensiplerini sıraladığı ve bunlar İcma ile kabul edilmiş Akide olduğu için, kitabı hakkında çok katı ifadeler kullanmaktadır. Zira Kitab ve Sünnet'e sarılmak, Ashab'ın hidayetine bağlanmak, Cema'ate tutunmak, Kelam ilminden; cedelden ve münakaşadan uzak durmak, Bid'atlerden; Ehli Bidat'tan, Ehli Heva'dan, Ehli Kalam'dan uzak durma prensipleri titizlikle üzerinde durulması gereken meselelerdendir. Yoksa İmam el-Berbehari, burada kendi kitabının ilahi kitaplar gibi hatasız, korunmuş olduğunu iddia etmemektedir. Vallahu Muste'an!..

¹⁸³ Metinde geçen: "Bu şuna benzer; Allah Tebareke ve Te'alanın dediklerine icmalen..." ifadesi diğer nüshada az bir farklılıkla şöyle geçmektedir: "Bu şuna benzer; Aziz ve Celil olan Allah'ın dediklerine icmalen..."

¹⁸⁴ Metinde geçen: "bir tek harften şek içerisinde olan kul, Allah Teâla'nın dediği herşeyi..." ifadesi diğer nüshada Te'ala zikredilmeksizin geçer: "bir tek harften şek içerisinde olan kul, Allah'ın dediği herşeyi..."

(yine) şuna benzer; "La-ilah illallah (Allah'tan başka –tapılmaya layık- ilah yoktur)" şهادeti sahibinden niyetde sıdk ve yakinde ihlas olmaksızın kabul edilmediği gibi, hakeza Allah, bazı Sünnetleri terkedenden Sünnetleri kabul etmez, Sünnet'ten birşeyi terkeden tamamını terketmiş gibidir. Kabul et, münakaşayı ve inatçılığı bırak şüphesiz bunun Allah'ın diniyle hiçbir alakası yoktur. Hususi olarak senin zamanın kötü zamandır. Dolayısıyla, Allah'tan kork!

Fitne Çıktığında Evlerinize Çekilin

Fitne çıktığında evinde kal¹⁸⁵ ve fitne mahallinden uzaklaş! Asabiyetçilikten uzak dur! Müslümanlar arasında, dünya uğruna yapılan bütün savaşlar fitnedir. Allah'tan kork; "Vahdehu la şerike leh (O; tektir ve ortağı yoktur)". Fitnede (meydana) çıkma, vuruşma, heveslenme, taraf tutma, hiçbir tarafa meyletme ve onların yaptıkları hiç birşeyden hoşlanma! Denilmiştir ki;

من أحب فعال قوم خيرا كان أو شرا كان كمن عمله

"Kim bir kavmin amelinden –hayır olsun şer olsun- hoşlanırsa, onu yapan gibidir." Allah bizi ve sizi O'nun razı kaldığı işlere muvaffak etsin ve bizi ve sizi O'na karşı masiyetden (isyandan/günahdan) uzak kılsın!..

¹⁸⁵ Fitne zamanında; fitneden kaçmak, savaş aletleri olan kılıç ve yayları kırmak, evlere çekilmek hususunda çok sayıda nakil sabit olmuştur. Hadis kitaplarının Fiten bölümünde biraraya getirilmiş olan nakillerden bir kısmı şu şekildedir: İbni Zubeyir, dostum Ebu'l Kasım (sallallahu aleyhi ve sellem) bana şöyle tavsiyede bulundu deyip Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'den şunu aktarmıştır: "Fitneden herhangi birşeye eriştiğinde, Uhud (Dağın)'a git ve kılıcını körelt sonra da evinde kal!" (Ahmed, Müsned); Muhammed İbni Mesleme (radiyallahu anh) anlatıyor: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdular ki: "Şurası muhakkak ki bir fitne, bir ayrılık ve bir ihtilaf olacak. Bu durum gelince Uhud'a kılıcınla git! Kırılıncaya kadar onu taşa çal. Sonra evinde otur. Hatta sana günahkâr bir el veya ölüm gelinceye kadar (evinden çıkma)." (İbni Mace) Ebu Zerr (radiyallahu anh) anlatıyor: "Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) seslendiler: Ey Ebu Zerr! Buyurun, Ey Allah'ın Rasulü, emrinizdeyim! Dedim. İnsanlara (kitle halinde) ölüm isabet edip, kabirlerin (ücretli) hizmetçiler tarafından kazılacağı zaman ne yapacaksın? Buyurdular. Benim için Allah ve Rasulü neyi ihtiyar buyurursa onu yaparım! Dedim. Sabrı tavsiye ederim! Buyurdular -veya sabredersen! Dediler- ve sonra bana tekrar seslendiler: Ey Ebu Zerr! Buyurun ey Allah'ın Rasulü, sizi dinliyorum! Dedim. Zeyd mıntikasının taşları kanda boğulduğunu gördüğün zaman ne yapacaksın? Allah ve Rasulü benim için neyi ihtiyar buyurursa onu! Dedim. Sana kendilerinden olduğun yakınlarını tavsiye ederim! Dedi. Ben sordum: Ey Allah'ın Rasulü! (O zaman) kılıcımı alıp omuzuma koymayayım mı? Böyle yaparsan (fitneci) kavme ortak olursun! Buyurdular. Bana ne emredersiniz! Dedim. Evine çekil! Buyurdular. Evime girilirse? Dedim. Eğer kılıcın parıltısının seni şaşirtacağından korkarsan, elbiseni yüzüne ört. Gelen hem senin günahınla, hem de kendi günahıyla dönsün! Buyurdular." (Ebu Davud; İbni Mace) Ebu Musa (radiyallahu anh) anlatıyor: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdular ki: "Kıyamet'ten hemen önce karanlık gecenin parçaları gibi fitneler var. Kişi o fitnelerde mü'min olarak sabaha erer, akşama kâfir olur; mü'min olarak akşama erer, sabaha kâfir çıkar. O fitnede oturan, ayakta durandan hayırlıdır. Yürüyen koşandan hayırlıdır. Öyleyse yaylarınızı kırın, kirislerinizi parçalayın, kılıçlarınızı da taşa vurun. Sizden birinin evine girerlerse Âdem (aleyhi selam)'ın iki oğlundan hayırlısı olsun (Habil gibi ölen olsun, Kabil gib öldüren değil.)" (Ebu Davud; Tirmizi) Ebu Sa'id (radiyallahu anh) anlatıyor: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdular ki: "Kişinin en hayırlı malının, peşine takılıp dağ geçitlerini ve yağmur düşen yerleri takip edeceği koyunu olacağı zaman yakındır. Böylece dinini fitnelerden kaçırılmış olur." (Buhari; Ebu Davud; Nesai; Malik, Muvatta) Abdullah İbni Ömer (radiyallahu anhuma ecmain) anlatıyor: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdular ki: "Fitneden kaçın! Çünkü o esnada dil, (tesir bakımından) kılıç darbesi gibidir." (İbni Mace) Ebu Hureyre (radiyallahu anh)'dan nakledildiğine göre Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle dedi: "Yakında büyük fitneler olacak, o fitnelerde (yerinde) oturanlar ayaktakilere, ayaktakiler yürüyenlerden, yürüyenler koşanlardan, daha hayırlı olacaklar. Kim o fitne içinde bulunmuş olursa, ondan uzak dursun. O zaman bir iltica yeri, sığınacak mekân bulursa ona sığınsın." (Buhari; İbni Mace)

Yıldızların Hiçbir Otorite ve Gücü Yoktur

Yıldızlara namaz vakitleri için biraz bak. Bundan başka maksatlar için (yıldızlara bakmaktan) yüz çevir çünkü zındıklığa götürür.¹⁸⁶

Kelam'dan ve Ehli'nden Sakının

Kelam'a bakmaktan ve Kelam ashabıyla oturmaktan sakının.

Asar'a ve Ehline Yapışın

Asar'a ve asar ehline yapışın. Onlara sor, onlarla birlikte otur ve onlardan al.

Allah Korkusu Gibi Başka Hiç Birşeyle Allah'a İbadet Edilmemiştir

Bil ki; Allah korkusu gibi başka hiç birşeyle Allah'a ibadet edilmemiştir; Allah *Tebareke ve Te'ala*'dan korku, hüznün, şefkat ve hayâ yoluyla...

İhtiras ve Muhabbete Davet Edip Kadınlarla Halvette Bulunanlardan Sakın

¹⁸⁶ Ömer ibn'ul Hattab (radiyallahu anh)'ın şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Astronomiden size karada ve denizde faydalı olacak ne varsa alın ve orda durun." (İbni Hacer, el-Telhis'ul Habir fi Tahric Ehadis'il Ref-il Kebir, 2/360) Yıldız bilimi astroloji birçok âlime göre sihir çeşitlerinden biridir. Şeyh'ul İslam İbni Teymiyye, Alleme Merdavi'nin yaptığı bir nakilde astrolojiyi sihir olarak isimlendirmiştir. (el-Merdavi, İnsaf, 10/351) İbni Müflih de et-Terğib'ul Kasid fi Takrib'ul Mekasid isimli eserden yaptığı nakil ile Hanbeli ulemasına göre Kâhin ve münecimlerin sihirbaz gibi sayıldığını söylemektedir. (İbni Müflih, el-Furu, 10/207) Ulema sihirin hükmü noktasında ihtilaf etmişlerdir. Hanefi ve Malikiler küfür olduğunu söylemekteyken, Şafiiler küfür olmadığını söylemiş İmam Ahmed'den iki görüş nakledildiğinden Hanbeli Mezhebi'nde de biri küfür diğeri küfür olmadığına dair iki görüş bulunmaktadır. Hanbeli Mezhebi'nin genel görüşü küfür olduğu yönündedir. İbni Akil ise küfür olmadığı görüşünü benimsemiştir. Ulema ayrıca, münecimlik ve astrolojinin sihrin küfür olan yanına dâhil olup olmaması hususunda da ihtilaf etmişlerdir. Kimileri münecimlerin sihirbazlar gibi öldürülmesi gerektiğini ifade etmekteyken diğeri bir kısım ulema ise tazir uygulanması gerektiğini dile getirmiştir. Merdavi, tazir uygulanması gerektiğine yönelik görüşü tercih etmiş ve bunun mezhebin genel görüşü olduğunu belirtmiştir. (el-Merdavi, Tashih'ul Furu) Münecim, eğer yıldızların âleme tesiri olduğuna i'tikad ediyorsa bu icma ile küfürdür. Yok eğer, yıldızların âleme tesiri olmadığını lakin yıldızların hareketlerinin bazı hadiselerden haber verdiğine inanıyorsa işte bu görüş ulemanın küfür olup olmamasında ihtilaf ettiği alandır. Bu husus, Kebair'de de bu şekilde açıklanmıştır. (ez-Zevacir an İktiraf'ul Kebair, 2/109-116) Hanefilerden İmam Merginani'nin Muhtar'ın Nevazil adlı eserinde şöyle deniyor: "Bilmiş ol ki, ilmi nücum (astronomi ilmi) haddizatında kötü değildir. Çünkü o iki nevidir: Birincisi: Hesap yolu iledir ve hakıtır. Kur'an'da zikredilmiştir. Allah Te'ala; **الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ بِحُسْبَانٍ** "Güneş ve ay hesap iledir." (er-Rahman 55/5) buyurmuştur. Bundan murad güneşle ayın seyretmeleridir. İkincisi: İstidlal yolu iledir. Yıldızların seyri ve feleklerin (gezegenlerin) hareketi vasıtasıyla hadisatın, Allah'ın kaza ve kaderi ile vuku bulacağına istidlal edilir; bu Caiz'dir. Doktorun hasta kimsenin nabzına bakarak hastalığa ve sihhate istidlali gibidir. Ama hadisatın Allah'ın kazası ile olduğuna inanmaz yahut kendisinin gaybı bildiğini iddia ederse kâfir olur." (İbni Abidin Terceme ve Şerhi, 1/43) Bu konuda çok sayıda hadis nakledilmiştir. Bu konuda nakledilen hadislerden bir kısmı şunlardır: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdular ki: "Ashabım anıldığında sakının! Yıldızlar anıldığında sakının! Kader anıldığında sakının!" (Taberani, el-Kebir); "Benden sonra bana inanan müslümanlar hakkında şu üç şeyden korkuyorum: Onları idare edenlerin zulme sapmalarından. Yıldızların (burçların) yaşamlarına etkisi olduğuna inanmalarından. Kaderi inkar etmelerinden." (İbn-i Asakir); "Allah, şu yıldızları üç şey için yarattı: Göğün süsü için, şeytanları kovalamak için, yolculara yol göstermek için. Kim yıldızları bunun dışında yorumlarsa, bahtında yanılmış olur. Nasibini yitirmiş olur. Kendisini ilgilendirmeyen şeyleri kendine dert edinmiş olur. Peygamberlerin ve meleklerin dışında kimsenin bilmediği şeylerle boşyere uğraşmış olur." (Rezin) "(Yıldızlardan aldığı bilgiler) arttıkça (sihirle olan ilgisi de) artmış olur." (İbni Mace; Ahmed, Müsned) "Nice Ebced Hesabını öğreten, yıldızlara bakan (onlardan hükümler çıkarmaya çalışan) kimseler var ki Kıyamet Günü, Allah katında bir nasibi yoktur." (Taberani, el-Kebir, #10980; İbni Receb, Feth'ul Bari, 3/69); "Muhakkak ki Ebced Hesabı yapan ve yıldızlara bakan kimselerin Allah katında hiçbir nasibi yoktur." (Ebu Davud; Beyheki, Sünen, 7/240; İbni Receb, Feth'ul Bari, 3/142; Taberani, 9/254)

İhtirasa ve muhabbete davet edenler, kadınlarla halvette kalanlar ve onların geçtikleri yollarda duranlarla oturmaktan sakın çünkü onların hepsi dalalet üzeredir.¹⁸⁷

Mahlûkat Allah'a İbadet Etmekle Emrolunmuştur

Bil ki –Allah sana rahmet etsin!- Allah *Tebareke*¹⁸⁸ ve *Te'ala* mahlûkatın hepsini Kendisine ibadet etmeye çağırmıştır ve bundan sonra dilediğini lütfu ile İslam'la mükâfatlandırmıştır.¹⁸⁹

Ali (*radiyallahu anh*) ile Mu'aviye (*radiyallahu anh*) Arasındaki İhtilaf Hakkında Sükût Etmek

Ali (*radiyallahu anh*) ve Mu'aviye (*radiyallahu anh*) ve Aişe (*radiyallahu anh*) ve Talha (*radiyallahu anh*) ve Zubeyir (*radiyallahu anh*) ve onlarla birlikte olanlar¹⁹⁰ arasındaki savaş hususunda sus! Onlar hakkında münakaşa etme ve meselelerini Allah *Tebareke*¹⁹¹ ve *Te'ala*'ya havale et.¹⁹² Çünkü Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle demiştir: *"إياكم وذكر أصحابي وأصهارى وأختانى"* "Ashabım, evlilik yoluyla akrabalarım ve damatlarım¹⁹³ hakkında (kötü) konuşmaktan sakının!"¹⁹⁴ Ve şöyle demiştir: *إن الله تعالى نظر إلى أهل بدر فقال اعملوا ما شئتم فقد غفرت لكم* "Allah *Tebareke* ve *Te'ala*¹⁹⁵ Bedir ehline rahmetiyle tecelli edip şöyle buyurdu: *Ne yaparsanız yapınız, Ben sizi şimdiden affettim.*"¹⁹⁶

Müslümanın Malı; Gönülden Verdiği Sadaka Dışında Helal Değildir

Bil ki –Allah sana rahmet etsin!-¹⁹⁷; Bir müslümanın malı kendi gönül hoşnutluğu ile vermesi dışında, Helal değildir.¹⁹⁸ Bir adamda Haram bir mal varsa, bu onun kendi sorumluluğudur. Hiç kimsenin onun malından –onun izni dışında- alması Helal değildir. Çünkü ihtimalki o adam bundan

¹⁸⁷ Bugün bu tarz davranışlar; seküler, laik yaşam tarzını benimsemiş modernistler ve sapkın sufilerde görülebilmektedir.

¹⁸⁸ Metinde yeralan: "Allah *Tebareke* ve *Te'ala* mahlûkatın hepsini..." cümlesi, diğer nüshada "*Tebareke*" lafzı zikredilmeksizin: "Allah *Te'ala* mahlûkatın hepsini..." şeklinde geçmektedir.

¹⁸⁹ Allah (azze ve celle) şöyle buyurmuştur: *يَمُنُونَ عَلَيْكَ أَنْ أَسَلَّمُوا قُلَّ لَا تَمُنُوا عَلَيَّ إِسْلَامَكُمْ بَلِ اللَّهُ يَمُنُ عَلَيْكُمْ أَنْ هَدَاكُمْ لِلْإِيمَانِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ* "**Müslüman oldular diye sana minnet etmektedirler. De ki: Müslümanlığınızı bana karşı minnet (konusu) etmeyin. Tam tersine, sizi imana yönelttiği için Allah size minnet etmektedir. Eğer doğru sözlüler iseniz (bunu böyle kabullenmeniz gerekir.)**" (el-Hucurat 49/17)

¹⁹⁰ Diğer nüshada burada "*radiyallahu anh* ecmain" ziyadesi vardır.

¹⁹¹ Metinde yeralan: "Allah *Tebareke* ve *Te'ala*ya havale et..." cümlesi, diğer nüshada: "*Tebareke*" lafzı zikredilmeksizin geçmektedir: "Allah *Te'ala*ya havale et..."

¹⁹² Hafız Ebu'l Kasım ibni Asakir'in kaydettiğine göre; İmam Nesai, Mu'aviye (*radiyallahu anh*) hakkında kendisine sorulduğunda şöyle cevap vermiştir: "İslam, kapısı olan bir ev gibidir. İslam'ın kapısı sahabelerdir. Sahabeyi sebbeden İslam'a zarar vermekten başka bir sebeple sebbetmez tıpkı bir eve girmek için evin kapısını tıklayan gibi. Mu'aviye (*radiyallahu anh*)'a gelince; ona sebbeden, Sahabe hakkında sebbetmenin yolunu arayandır." (İbni Asakir, Tarih Dımeşk; Tehzib'ul Kemal, 1/339)

¹⁹³ Ashar, evlilik yoluyla bayan tarafından akrabalar; Aktan, ise damatlar ve enişte manasında kullanılmaktadır.

¹⁹⁴ Taberani (el-Mu'cem'ul Kebir, 6/104, 5640) tarafından nakledilen hadis bu sözdizilişi ile sahih değildir. Buna yakın rivayetler de vardır ancak hiçbiri sahih değildir. Ancak bu konuda rivayet edilmiş sahih başka bir hadis vardır. Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur: "Ashabıma sebbetmeyiniz sizden birisi Uhud Dağı kadar sadaka vermiş olsa onlardan birinin bir müd, yarım müd sadakasına ulaşamaz." (Buhari; Müslim)

¹⁹⁵ Diğer nüshada burada "*Te'ala*" ziyadesi bulunmaktadır.

¹⁹⁶ Buhari ve Müslim tarafından rivayet edilmiştir.

¹⁹⁷ Metinde geçen "Bil ki –Allah sana rahmet etsin!-; Bir müslümanın malı..." cümlesi, diğer nüshada "Allah sana rahmet etsin!" ibaresi olmaksızın: "Bil ki, bir müslümanın malı..." şeklinde geçmektedir.

¹⁹⁸ Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) buyurdular ki: "Bir müslümanın malı kendi gönül hoşnutluğu ile vermesi dışında helal değildir." (Darekutni; Ahmed, Müsned; Şafii; Ebu Ya'la; Beyheki) Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Veda Hutbesi'nde de şöyle buyurmuştur: "Bir Müslüman'a kardeşinin kanı da, malı da helal olmaz. Fakat malını gönül hoşnutluğu ile vermişse o, başkadır..."

tevbe edecek, malı sahibine iade etmek isteyecek, (bunlar olmadan onun malından izni dışında aldığı), sen haram olan birşeyi almış olursun.

İnsanlara Yük Olmaksızın, Kişinin Kendi Geçimini Temin Etmesi

Kazançlar (mutlaktır); sana ondan sahih görünen mutlakdır ancak fasid (batıl) olduğu aşikar olan müstesna. Eğer kazanç fasidse ondan kendisi için zaruret miktarı faydalanabilir¹⁹⁹ ve şöyle diyemez: "(Kazancı) terkedeyim, ihtiyaç için (insanlar tarafından) bana verileni alayım!.." Ne sahabeler ne de zamanımıza kadar olan ulema bunu yapmadı. Ömer ibn'ul Hattab radiyallahu anh şöyle der: "Kazancında bir miktar insanların değersiz bulduğu (bir işten elde edilen) kazanç bulunması²⁰⁰, ihtiyacını insanlardan (dilenerek) temin etmekten daha hayırlıdır."²⁰¹

Cehmi'nin Arkasında Namaz

Beş vakit namazı kıldıran herkesin arkasında -Cehmi olması dışında- namaz kılman caizdir, çünkü o Mu'attıl'dır.²⁰² Onun arkasında kıldığın namazı iade et. Cuma günü imamın Cehmi olursa ve bu kişi sultansa, onun arkasında namaz kıl ve namazını iade et.²⁰³ Eğer imam sultan olsun olmasın, Sünnet Ehlî'nden biriye, arkasında namaz kıl ve namazını iade etme.

¹⁹⁹ Müellifin mevzubahis ettiği bu esas, genel bir kaidedir. Ticaret, maaş ve mükâfat gibi kazanç türlerinde haram yahut haramla karışmış mal ortaya çıkana kadar bu kazancın tümü asli hüküm olarak helaldir. Bir malın haram olduğu yahut haram ile karıştığı ortaya çıkarsa bu durumda iki hüküm ortaya çıkar. Eğer malın haram olduğu ortaya çıktıysa bu durumda o mal haram hükmünü alır. Malın helal olduğu ancak bir şekilde haram karıştığı ortaya çıkarsa bu durumda da kerahet gündeme gelir ve mala karışan haram miktarında bu mal mekruh hükmünü alır.

²⁰⁰ Burada şu hakikati gözden düşürmemek gerekir: İnsanlar gözünde değersiz olan, bu işi yapanların hakir görülüp aşağılandığı bir iş -helal kazanç kapsamında olmak kaydıyla- dilencilik yapmaktan daha hayırlıdır.

²⁰¹ İbni Ebu'd Dünya, Islah'ul Mal, 298, #321; İbni Hibban, es-Sikat, 8/204; İbni Abd'il Berr, et-Temhid, 18/329; Kenz'ul Ummal, 4/122; İbn'ul Cevzi, Menakib Ömer (ibni Hattab), 194 tarafından Veki ibni Cerrah kanalıyla birbirine yakın lafızlarla Ömer ibni Hattab (radiyallahu anh)'dan nakledilmiştir.

²⁰² Mu'attıl, "Ta'til Ehli; iptalciler" demektir. Cehmiyye, Mu'tezile ve diğer başka fırkaların da aralarında bulunduğu kelamcılardan bir kısmı, Allah'ın isim ve sıfatlarını iptal edip, reddettikleri ve inkâr ettikleri için böyle adlandırılmışlardır. Bu ümmette Ta'til fitnesini ilk olarak Ca'd ibni Dirhem gündem etmiştir. Genel manada iki ana başlık altında incelenir ve Külli (tam) Ta'til ve Cuzi (kısmi) Ta'til olarak ikiye ayrılırlar. Külli (tam) Ta'til, Allah'ın sıfatlarını ve hatta isimlerini tümünden inkâr edenlere verilen isimdir. Cuzi (kısmi) Ta'til ise; Allah'ın sıfatlarından bir kısmını kabul etmelerine karşın diğer bir kısmını da inkâr edenlere verilen isimdir. Külli (tam) Ta'til için Cehmiyye örnek olarak verilebilir. Cuzi (kısmi) Ta'til içinse kendilerini, İmam Ebu'l Hasen el-Eşari'ye nispet eden, Eşariler örnek olarak verilebilir.

²⁰³ Bu hüküm İmam Ahmed'den oğlu Abdullah tarafından nakledilmiştir. "Böyle diyenin (Kuran mahlûktur) arkasında ne cuma namazı ne de başka bir namaz kılınmaz. Ancak cema'ate gitmek terk edilmez. Onlarla namaz kılınıyorsa iade edilir." (Abdullah ibni Ahmed, es-Sünne, 1/129 #4-5; İbni Hani; Mesail'ul İmam Ahmed, 295; İmam Begavi, Şerh'us Sünne, 1/229) Ebu Davud şöyle anlatıyor: Namazları Cehmi imamların kıldığı dönemde Ahmed ibni Hanbel'e cuma namazlarını sordum bana dedi ki: "Ben Cehmi'nin arkasında kıldığım namazları iade ediyorum sen de ne zaman 'Kur'an mahlûktur' diyen birinin arkasında kılınan namazını iade et." (Ebu Davud, Mesail'u Ahmed, 48) İbn Ebi Ya'la, İmam Ahmed'e bid'atçinin arkasında namaz kılmak hakkında sorulunca şöyle dediğini nakleder: "Cehmiyye'nin arkasında namaz kılınmaz. Rafizilere gelince, hadisleri inkâr ederler. Onların arkasında da namaz kılınmaz." (Tabakat'ul Hanabile 1/168) Diğer imamlardan da bu minvalde sözler nakledilmiştir: İmam Şafii şöyle demiştir: "Rafizi'nin, Kaderiye mensubunun ve Mürcie'den olan kimselerin arkasında namaz kılma!" (Zehebi, Siyeru A'lam'un Nubela, 10/31) İmam Malik'e, Kaderi bir imamın arkasında namaz kılmak soruldu. Soran kimseye dedi ki: "Sana sorulursa arkasında namaz kılma. Cuma da mı kılınmaz? Diye sorunca: Cuma da kılınmaz. Şayet ondan korkar ve sakınman gerekirse onunla kıl ancak öğlen namazı olarak iade et dedi." (Müdevvenet'ul Kubra, 1/84) Kadı Ebu Yusuf şöyle demiştir: "Cehmi'nin, Rafizi'nin ve Kaderi'nin arkasında namaz kılınmaz." (el-Lalekai, Şerhu Usuli İ'tikadi Ehl-i Sünneti ve'l Cema'at, 2/733)

Ebu Bekir (radiyallahu anh) ve Ömer ibn'ul Hattab (radiyallahu anh)'ın Kabrinde Onları Selamlama

Ebu Bekir ve Ömer'in²⁰⁴ kabirlerinin -Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem* ile birlikte- Aişe (radiyallahu anha)'nın odasında olduğuna iman (etmek gerekir). Onlar (Ebu Bekir ve Ömer ibn'ul Hattab) oraya (Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in yanına) defnedilmiştir. Kabre gelirsene, onlara – Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'e selam verdikten sonra- selam vermen²⁰⁵ Vacibdir²⁰⁶.

Emri bi'l Ma'ruf Nehyi ani'l Münker (İyiliği Emredip Kötülükten Men Etmek)

Emri bi'l Ma'ruf Nehyi ani'l Münker (yapmak; iyiliği emredip kötülükten men etmek) – (muhatabının) kılıcından veya değneğinden korkman müstesna- Vacibdir.²⁰⁷

²⁰⁴ Diğer nüshada burada, "rahmetullahi aleyhuma" ziyadesi vardır.

²⁰⁵ Müellifin burada Ebu Bekir (radiyallahu anh) ve Ömer ibn'ul Hattab (radiyallahu anh)'ın kabrine gidildiğinde onlara selam verilmesi gerektiğini bildiren ifadesi; Ebu Bekir (radiyallahu anh) ve Ömer ibn'ul Hattab (radiyallahu anh)'a has bir uygulama olduğu anlamına gelmemektedir. Mü'minlerin bulunduğu bir mezarlığa gidip, kabir ziyareti gerçekleştirildiğinde kabir ehline selam vermek Sünnet'tir. Kabir ehline verilecek selam da birbirinden farklılıklarla rivayet edilmiştir. Konumuzla ilgili olan kabir ehlinin selamlamaya dair hadislerden iki tanesinde şöyle tarif edilmektedir: "Ey mü'minler ve Müslümanlar diyarının ahalisi, sizlere selam olsun. İnşallah, biz de sizlere katılacağız. Allah'tan bize ve size afiyet dilerim." (Müslim; İbni Mace); "Ey kabirler ahalisi, size selam olsun! Allah bizi ve sizi mağfiret eylesin. Sizler, bizden önce gittiniz, biz de sizin ardından (geleceğiz)." (Tirmizi)

²⁰⁶ Ebu Bekir (radiyallahu anh) ve Ömer ibni Hattab (radiyallahu anh)'ın kabrine gidildiğinde -Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'e selam verdikten sonra- onlara selam verilmesinin Vacib oluşuna dair bu ifade müellifin kendi tercihi ve ictihadına göredir. Cumhura göre ise Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in kabrini ziyaret etmek ve selam vermek Müstehab'dır.

²⁰⁷ Şeyh'ul İslam İbni Teymiyye derki: "İmkân ve şartların elverdiği nisbette ma'rufu emredip münkeri nehyetmeye çalışmak, Allah'a ibadet ve emirlerine itaattir." (İbni Teymiyye, Risalet'ul Ubudiyye, 9) Ebu Bekir el-Cessas şöyle der: "Allah Teâla, ma'rufu emr ve münkeri nehy görevinin farziyetini Kur'an'ın Kerim'in birçok ayetiyle te'kid etmiş ve Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem)'den rivayet edilen mütevatir hadisler bu görevi detaylarıyla açıklamıştır. Selefî Salihin ve her devirde yaşayan ulema, fakih ve müctehid imamlar da bu görevin farziyeti üzerinde ittifak etmişlerdir." (Ahkam'ul Kur'an, 2/592) İbni Hazm şöyle der: "İslam ümmetinin, topyekün fertleriyle birlikte bu görevin farziyeti üzerindeki ittifakı, münakaşasız bir gerçektir." (el-Faslu fi'l Milel ve'l Ehvai ve'n Nihal, 4/171) İmam Nevevi şöyle der: "Ma'rufu emr ve münkeri nehy çalışmasının farziyeti üzerinde Kitap, Sünnet ve İcma-ı ümmet mutabakat halindedir." (Şerh-u Müslim, 1/51) Şevkani şöyle der: "Ma'rufu emr, münkeri nehy" farziyeti Kitap ve Sünnet'le sabit bir gerçektir. Dinin, üzerinde kurulduğu ve gaye edindiği bir temeldir ve en kuvvetli direğidir. Bu temel esasla "İslami düzen" asıl anlamını kazanır ve zirveye ulaşır. (Feth'ul Kadir, 1/337) Ma'rufu Emr, Münker'i Nehy etme prensibi Allah tarafından mü'minlere yüklenmiş bir vazife ve mü'minlerin özelliklerindedir. Allah (azze ve celle) şöyle buyurmaktadır: **أَخْرَجْتُ لِلنَّاسِ تَامُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ** "Siz, insanlar için çıkarılmış hayırlı bir ümmetsiniz; maruf (iyi ve İslam'a uygun) olanı emreder, münker olandan sakındırır ve Allah'a iman edersiniz." (Al-i İmran 3/110); **وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ أُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ** "Sizden; hayra çağıran, iyiliği (marufu) emreden ve kötülükten (münkerden) sakındıran bir topluluk bulunsun. Kurtuluşa erenler işte bunlardır.." (Al-i İmran 3/104); **وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَيُطِيعُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ** "Mü'min erkekler ve mü'min kadınlar birbirlerinin velileri (dostları ve yardımcıları)dır. İyiliği emreder, kötülükten sakındırır, namazı dosdoğru kılarlar, zekatı verirler ve Allah'a ve Rasulü'ne itaat ederler. İşte Allah'ın kendilerine rahmet edeceği bunlardır. Şüphesiz, Allah, Aziz (üstün ve güçlüdür), Hakim'dir (hüküm ve hikmet sahibidir)." (et-Tevbe 9/71) **التَّائِبُونَ الْعَابِدُونَ الْحَامِدُونَ السَّائِحُونَ الرَّاكِعُونَ السَّاجِدُونَ الْآمِرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّاهُونَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَالْحَافِظُونَ لِحُدُودِ اللَّهِ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ** "Tevbe edenler, ibadet edenler, (cihad ve ilim tahsili için İslam uğrunda) seyahat edenler, rükü edenler, secde edenler, (insanlara) iyiliği emredenler ve (onları) kötülükten vazgeçirmeye çalışanlar ve Allah'ın sınırlarını (ceza yasalarını) koruyanlar (yok mu!) İşte onlar da Cennet ehlidir. (Habibim!) Sen o mü'minlere (Cennet'i) müjdele." (et-Tevbe 9/112) Hadislerde de epey yer tutan meselelerdendir. Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Sizden kim bir kötülük gördüğünde onu eliyle düzeltsin. Buna gücü yetmezse diliyle düzeltsin. Buna da gücü yetmezse kalbinden buğz etsin ki, bu imanın en zayıfıdır." (Müslim, İbni Mace, Ahmed, Müsned ve daha başkaları rivayet etmiştir.) "Ümmet-i Muhammed, emr-i ma'ruf ve nehy-i münker görevini, önceki din mensuplarına arız olan

Selam'ı Yaymak

Selam²⁰⁸, Allah'ın bütün kullarına verilmelidir.

hastalıkları yaşamaya başladığı zaman terk edecektir." (İbni Mace) "Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) minberde halka hitab ederken, adamın biri ayağa kalktı ve şöyle dedi: Ya Rasulullah! İnsanların en hayırlısı kimdir? Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdu: İnsanların en hayırlısı, insanlara selam veren, Allah'tan en çok korkan, ma'rufu emredip münkerden nehyetmeye çalışan ve yakınlarını ziyaret eden kimsedir." (Ahmed, Müsned; Ebu's Şeyh, es-Sevab; Beyheki, Zühd'ül Kebir; et-Tergib ve't Terhib); "İslam Allah'a ibadette (din ve dünya işlerinde, hüküm vermede ve şartsız itatte) her ne şekilde olursa olsun ortak koşmaman, namazı dosdoğru kılman, zekâtı vermen, ramazan orucunu tutman, Allah'ın evini haccetmen, ma'rufu emredip münkerden nehyetmen ve hakkı ehline teslim etmendir. Kim bunlardan birini ihmal etmez ve bu hususta kusur işlemezse o, İslam'dan alacağı nasibini almıştır. Kim de bu görevlerin hepsini terkederse o kimse arkasını İslam'a çevirmiştir." (Hâkim, Müstedrek: 1/21; Münziri, et-Tergib ve't Terhib 4/11; el-Bezzar); "Küçüklerimize merhamet etmeyen, büyüklerimize saygı duymayan, Allah'ın emrettiklerini emredip, yasakladıklarını ve arzu etmediklerini yasaklamayan yani ma'rufu emredip, münkeri nehyetmeyen bizden değildir." (Tirmizi; Ahmed, Müsned; İbni Hibban, Sahih; et-Tergib ve't Terhib 4/12); "Nefsim elinde olan Allah'a yemin ederim ki; ya ma'rufu emreder münkerden vaz geçirmeye çalışırsınız yahut Allah Teâlâ'nın size azab göndermesi çok yakındır. Sonra Allah'a (bu azabtan ve cezadan kurtulmanız için) yalvarırsınız; lakin Allah duanızı kabul etmez." (Tirmizi; Nevevi, Riyaz'us Salihin, #191); "Allah Teâlâ, Cebrail'e bir şehri ahaliyle birlikte altını üstüne çevirmesini emretti de Cebrail (aleyhi selam): Ya Rabbi! Onların aralarında sana karşı göz açıp kapama miktarı da olsa isyan etmeyen falan kişi de var deyince, Allah Te'ala: Onu da onlarla birlikte yok et. Çünkü bir saat de olsa işlenen münker karşısında yüzü kızarmadı." (Beyheki, Şuab'ül İman) Burada önemle üzerinde durulması gereken husus; Emri bi'l Ma'ruf Nehyi ani'l Münker yapan kişilerin ehli olmasıdır. Zira bu görev ehli olmayan kimseler tarafından yapılırsa çoğu zaman Ma'ruf nehyedilir, Münker ise emredilir. Böylelikle çok daha büyük fitnelere yolaçar. Bir diğer husus da, her ne kadar âlimler arasında ihtilaf olduğu söylene de, Emri bi'l Ma'ruf Nehyi ani'l Münker görevinin -küfre rıza gibi durumlar dışında-, müslüman bireylerin üzerine vacib olan bir yükümlülük değil de, farz-ı kifaye olduğudur. İbni Kesir, en-Nisa 4/29 numaralı ayetin tefsirinde âlimlerden gücü yettiği halde Emri bi'l Ma'ruf Nehyi ani'l Münker yapmayı terkedendenlerin büyük günah işlediklerine dair nakile yer verir: "Kadı Ebu Sa'id şöyle devam eder: Kadı er-Ruyani tafsilatlı bilgi verir ve der ki: Büyük günahlar yedidir: Bir kimseyi haksız yere öldürmek, zina, livata (homoseksüellik), içki içmek, hırsızlık yapmak, bir malı zorla almak, zina iftirasında bulunmak. 'eş-Şamü' adlı eserinde de bu sayılan yediye; yalan şahidliği ilave eder. 'el-İdde' isimli kitabın müellifi bunlara 'faiz yemek, ramazanda özürsüz olarak oruç yemek... Gücü yettiği halde iyiliği emredip kötülükten sakındırmamak ...' diye ilaveler yapar." (İbni Kesir, Tefsir, 1/645)

²⁰⁸ Selamlaşma ve selamı yaymak önemli Sünnetler'dendir. Allah (azze ve celle) şöyle buyurmaktadır: **وَإِذَا خِيبْتُمْ بِبَحِيَّةٍ فَحَيُّوا** "Size bir selam verildiği zaman, ondan daha iyisiyle selam verin veya aynıyla karşılık verin..." (en-Nisa 4/86); **"Ey inananlar! Evlerinizden başka evlere izin almadan, seslenip sahiplerine selam vermeden girmeyiniz. Eğer düşünürseniz bu, sizin için daha iyidir."** (en-Nur 24/27) Bu hususta da çok sayıda hadis rivayet olunmuştur, bunlardan birkaçına değinmekte fayda vardır: "İman etmedikçe cennete giremezsiniz: birbirinizi sevmedikçe, olgun bir imana sahip olamazsınız. Size, yaptığınız takdirde birbirinizi seveceğiniz bir şeyi haber vereyim mi? Aranızda selamı yayınız!" (Müslim); "Şüphesiz ki, Allah katında insanların en iyisi, önce selam verendir." (Ebu Davud); İmran İbni Husayn (radiyallahu anh) şöyle dedi: Nebi (sallallahu aleyhi ve sellem)'e bir adam geldi ve: "es-Selamu aleykum, dedi. Peygamber onun selamına aynı şekilde karşılık verdikten sonra adam oturdu. Nebi (sallallahu aleyhi ve sellem): On sevap kazandı buyurdu. Sonra bir başka adam geldi, o da: es-Selamu aleykum ve rahmetullah, dedi. Peygamberimiz ona da verdiği selamın aynıyla mukabelede bulundu. O kişi de yerine oturdu. Peygamber: Yirmi sevap kazandı buyurdu. Daha sonra bir başka adam geldi ve: es-Selamu aleykum ve rahmetullahi ve berekatuh, dedi. Peygamber o kişiye de selamının aynıyla karşılık verdi. O kişi de yerine oturdu. Efendimiz buyurdu: Otuz sevap kazandı." (Ebu Davud; Tirmizi); "Binitli olan yürüyene, yürüyen oturana, sayıca az olan çok olana selam verin." (Buhari; Müslim; Ebu Davud; Tirmizi); "İnsanların Allah katında en makbul olanları, selama ilk başlayanlardır." (Ebu Davud); "Sizden biriniz bir meclise vardığında selam versin. Oturduğu meclisten kalkmak istediği zaman da selam versin. Önce verdiği selam, sonraki selamından daha üstün değildir." (Ebu Davud; Tirmizi); Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Enes (radiyallahu anh)'a şöyle buyurmuştur: "Oğlum! Ailenin yanına girdiğinde selam ver ki, sana ve ev halkına bereket olsun." (Tirmizi); Enes (radiyallahu anh), çocuklara rastladığı zaman onlara selam verir ve: "Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) böyle yapardı." derdi. (Buhari; Müslim; Ebu Davud; Tirmizi; İbni Mace); Tufeyl İbni Übey İbni Ka'b, söylediğine göre Abdullah İbni Ömer (radiyallahu anhuma ecmain)'e gelir ve onunla birlikte çarşıya çıkarlardı. Tufeyl sözüne şöyle devam etti: Biz çarşıya çıktığımızda, Abdullah, eski eşya satan, değerli mal satan, yoksul veya herhangi bir kimseye uğrasa mutlaka selam verirdi. Bir gün yine Abdullah İbni Ömer'in yanına gelmişim. Çarşıya gitmek için kendisine arkadaş olmamı istedi. Ona: "Çarşıda ne yapacaksın? Alış verişe vakif değilsin, malların fiyatlarını sormuyorsun, bir şey satın almak istemiyorsun, çarşıdaki

Mescid'de Cema'at (Farz) Namazını Terkeden Bid'atçidir

(Geçerli) özrü (mazereti) olmaksızın, mescidde cuma ve cema'at namazlarını terkeden kimse²⁰⁹ Mübtedidir (Bid'atçidir). Mazeret; kişinin mescide gitmeye takati olmayacak kadar hasta olması veya zalim sultandan korkması gibi şeylerdir. Bundan başka şeylerde kişinin mazereti yoktur.

İmam Kendisine Tabi Olunmak İçin Seçilir

Bir imamın arkasında namaz kılıp imama uymayanın namazı yoktur.²¹⁰

Emri bi'l Ma'ruf Nehyi ani'l Münker Kılıçla Yapılmamalıdır

Emri bi'l Ma'ruf Nehyi ani'l Münker (iyiliği emredip kötülükten men etmek); elle, lisan ile (dille) ve kalple yapılmalıdır,²¹¹ kılıçla değil.²¹²

sohbet yerlerinde de oturmuyorsun? Şurada otur da, birlikte konuşalım, dedim. Bunun üzerine Abdullah: Ey Ebu Batn (karın)! -Tufeyl, iri göbekli bir kişi olduğu için böyle hitap etmiştir- biz, sadece selam vermek üzere çarşıya çıkıyoruz; karşılaştığımız kimselere de selam veriyoruz, cevabını verdi." (Malik, Muvatta)

²⁰⁹ Cema'at ile namaz kılmanın gerekliliğine dair görüşe kaynaklık eden deliller arasında; وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَارْكَعُوا مَعِ الرَّكْعَيْنِ "Namazı dosdoğru kılın, zekâtı verin, rüku edenlerle birlikte siz de rüku edin!" (el-Bakara 2/43) ayetinde Allah'ın mü'minlere namazı kılıp rüku edenlerle birlikte rüku etmeyi emretmesi, cema'at ile namaz kılmayı terkeden kişilerin şiddetle eleştirilmesi Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in "Cema'at namaza gelmeyen adamlara gidip onlar için deyken evlerini yakayım." (Buhari; Müslim; Ebu Davud; Tirmizi; Nesai) buyurması, münafıkların cema'at ile namaz kılmaya devam etmediklerini bildirmesi (Müslim; Ebu Davud; Nesai; Malik, Muvatta) cema'at ile namazı terkeden kişiler için mazeret sayılabilecek hususların tespit edilmiş olması ve cema'at ile kılınan namazların münferid kılınan namazlardan "yirmiyedi derece daha faziletli" (Buhari; Müslim; Nesai; İbni Mace) olması gibi cema'at ile kılınan namazların faziletine yönelik çok sayıda hadis bulunmaktadır. İmam Kurtubi bu hususta alimlerin görüşlerini aktarmıştır: "Cema'ate katılarak namaz kılma hususunda ilim adamlarının iki ayrı görüşü vardır. Çoğunluğun (cumhurun) kabul ettiği görüş, bunun müekked bir sünnet olduğu ve özürsüz olarak cema'atten uzak kalmayı alışkanlık haline getiren kimsenin cezalandırılması gerektiğidir. Bazı ilim adamları da cema'at ile namaz kılmanın farz-ı kifaye olduğunu kabul etmiştir. (...) Davud (ez-Zahiri) der ki: Cema'at ile namaz kılmak her bir kimse için tıpkı cuma namazında olduğu gibi bir farzdır. (...) Aynı zamanda bu, Ata ibni Ebi Rebah'ın, Ahmed ibni Hanbel'in ve Ebu Sevr ile başkalarının da görüşüdür. İmam Şafii der ki: Cema'ate katılma gücüne sahip olan kimsenin özrü olmadıkça cema'ate gitmeyi terketmesinde bir ruhsat görmüyorum. Şafii'nin bu görüşünü İbn'ul Münzir nakletmektedir." Bu konudaki iki görüşten biri cema'at ile namaz kılmanın vucubiyet ifade ettiğini söylerken diğer görüş sahipleri ise sahih hadisde de geçtiği gibi, cema'at ile namaz kılmak "hüda sünnetlerinden bir sünnettir." (Müslim; Ebu Davud; Nesai) Onu terketmek ise bir sapıklıktır görüşünü tercih etmişlerdir. Kurtubi şunu da ekler: "İşte bundan dolayı Kadı Ebu'l Fadl İyad şöyle demiştir: Sünnetlerin zahir olanlarının terkedilmesi üzerinde ittifak olunursa, bunların ifa edilmesi için terkedenlerle savaşılıp savaşılmayacağı hususunda farklı görüşler vardır. Doğrusu böyleleriyle savaşılacağıdır. Çünkü bunların terki üzerinde anlaşmak, Sünnetleri öldürmek demektir." Âlimlerin görüşleri ve delillerin değerlendirilmesi için muteber fihri kaynak eserlere ve Kurtubi Tefsiri'den el-Bakara 2/43 numaralı ayetin tefsirine müracaat ediniz.

²¹⁰ Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) bir rahatsızlığı sırasında ashabına şöyle buyurmuştur: "İmam, kendisine uyulmak için vardır. Öyle ise ayakta namaz kıldırıyorsa siz de ayakta kılın, şayet oturarak kıldırıyorsa siz de oturarak kılın, imam rükuya varmadan rükuya gitmeyin, o başını kaldırmadan siz de kaldırmayın." (Buhari; Müslim; Ebu Davud; Tirmizi; Nesai)

²¹¹ Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Sizden her kim bir münkeri (kötülük) görürse onu eliyle düzelsin. Eğer ona muktedir olamazsa diliyle, diliyle de yapamazsa kalbiyle (buğz etsin); bu da imanın en zayıf derecesidir." (Müslim; Ebu Davud; Tirmizi; İbni Mace; Ahmed, Müsned)

²¹² Münker, içerisinde Allah'ın rızasının olmadığı söz ve iştir. Allah'ın rızasına uygun söz, iş ve durum manasına gelen ma'rufun zıddıdır. Münkeri dille, elle veya kalbe inkâr meşrudur ve istisnasız herkes için vacibdir, bir yükümlülüktür. Lakin toplumda fikri ve fiili anarşi ve kargaşaya sebebiyet verecek olan münkere karşı kılıçla müdahalede bulunmak bu sebepten kınanmıştır. Bu hususta şöyle bir prensip yerleşmiştir: "Emri bi'l ma'rufu; ümera (yöneticiler) el ile ulema dil ile avamı nas ise kalb ile yapar." Münkeri dille, elle veya kalbe inkârı bildiren hadisin (Müslim; Ebu Davud; Tirmizi; İbni Mace; Ahmed, Müsned) şerhinde Hafız İbni Receb el-Hanbeli: "Elle değiştirmek savaşmak demek değildir." demektedir. (Cami'ul Ulum ve'l Hikem, 304) Bunun benzeri Salih kanalıyla İmam Ahmed ibni Hanbel'den de nakledilmiştir: "Elle

Durumu Kapalı Müslüman

Durumu kapalı Müslüman, şüphe açığa vurmazdır.²¹³

İlm'ul Batın (Gizli İlim) Kitab ve Sünnet'te Yoktur, Bid'atdır

Kulların, İlm'ul Batın'dan olduğunu iddia ettiği; Kitab ve Sünnet'te bulunmayan herşey Bid'at ve Dalalettir. (Onunla) amel edilmemeli ne de ona davet edilmemelidir.²¹⁴

Nikâh; Veli, Şahit ve Sadaka (Mehir) iledir

Kendisini bir adama hediye eden kadın, o kişiye Helal olmaz. Eğer kadından (bir şeyde) istifade ederse her ikisi de cezalandırılır. (Mahrem olmayan kadın) yalnız bir veli, iki adil şahit ve Sadaka (Mehir) ile (Helal olur).

Ashab Hakkında Hayırdan Başka Birşey Konuşmamak

Rasulullah²¹⁵ *sallallahu aleyhi ve sellem*'in Ashab'ından birini ta'n eden (eleştiren) bir adam görürsen bil ki o şer görüş ve heva sahibidir. Çünkü Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmaktadır: *إذا ذكر أصحابي فأمسكوا* "Ashabım anıldığında sakının!"²¹⁶

Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* ölümünden sonra onların ne gibi hatalar yapacaklarını bilirdi, buna bakmayarak onlar hakkında hayırdan başka birşey söylememiştir. Şöyle buyurmuştur:

ذروا أصحابي لا تقولوا فيهم إلا خيرا

"Ashabımı bana bırakın onlar aleyhinde hayırdan başka söz söylemeyiniz."²¹⁷ Onların hatalarından ya da savaşlarından ve hakkında bilgin olmayan konularda tatışma. Bu konuda konuşan hiç kimseyi dinleme, dinlersen muhakkak ki o senin kalbini selamette bırakmaz.²¹⁸

değiştirmek kılıçla değiştirmek veya silah kullanarak değiştirmek demek değildir. (Münkeri) kılıçla değiştirmek halk için değil aksine sultan içindir." (İbni Müflih, el-Adab'uş Şeriyeye, 1/163)

²¹³ İbrahim en-Nehai şöyle demiştir: "Şöyle derlerdi: Müslümanlar arasında adil olan kişi, aşıkârda hiçbir şüphesi görünmeyen kişidir." (Beyheki, Sünen, 10/124; Ebu Nu'aym, Hilyet'ul Evliya, 9/224)

²¹⁴ İlm'ul Batın; Bâtuni ve sufilerin aşırılarının davet ettiği sapkın inançtır. Herşeyin bir batını bir de zahiri olduğunu iddia etmekte ve sahip olduklarını iddia ettikleri İlm'ul Batın ile olayları açıkladıklarını ileri sürmektedirler. Allah'ın Kitabı'nı ve Şeri'atini hevalarına göre çarpıtmakta, diledikleri manaları yüklemekteler. Kitab ve Sünnet dışında "Gizli İlim" aldıklarını da iddia etmekte. Bunun gibi apaçık küfür söz, inanç ve amellerde bulunmaktadır.

²¹⁵ Metinde geçmekte olan "Rasulullah" kelimesi diğer nüshada, benzeri manada kullanılan "Nebi" kelimesi ile ifade edilmiştir.

²¹⁶ Taberani (el-Mu'cem'ul Kebir, 2/96 #1427; 10/198 #10448) tarafından rivayet edilmiştir. Bu mevzuda nakledilen diğer bir hadiste Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurur: "Ashabımı kötüleyene Allah, melekler ve insanların tümü lanet etsin." (Taberani; Beyheki; Hâkim); İmam Ahmed şöyle demiştir: "Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in Ashab'ına sebbedenin İslam'ından şüphe et!" (Lalekai, es-Sünne, #2359)

²¹⁷ Müellif burada iki hadisi cem ederek nakletmiştir. Hadiste geçen "Ashabımı bana bırakın!" ifadesi Bezzar (Keşful Astar, 3/290) tarafından hasen senedle nakledilmiştir. "Onlar aleyhinde hayırdan başka söz söylemeyiniz." ifadesi ise, Heyseme ibni Süleyman (Fedail'us Sahabe) tarafından zayıf senedle rivayet edilmiştir. İbni Hacer, hadisi (Cüzün fihi Turuk Hadis La Tasubbu Ashabi, 70-71) alıntılamıştır.

²¹⁸ Ashab'a saldıran kimseler, İslam'ı yıkmaya uğraşan sapkın ve zındıklardan başkaları değildir. Allah Dini'ni, Muhacir ve Ensar'dan Ashab ile güçlendirmiş ve bizlere kadar Din'in ulaşmasına onları vesile kılmıştır. Ashab'a söven, onları tekfir eden, onlara hakaret eden kişilerden beri olmamızı gerektiren sebeplerden biri de hiç kuşkusuz Allah (tebareke ve

namazı ve cuma namazını onlarla kılmak gibi ve onlarla birlikte cihad etmek gibi bütün taat gerektiren işlerde onlara ortaklık et (uy); onda kendi niyetin(e göre mükâfatlandırma) vardır.²²⁰

Sultan İçin Dua Etmek

Sultanın aleyhinde dua eden bir adam görürsen bil ki o heva sahibidir. Sultanın salahı (ıslahı) için dua eden bir adam görürsen bil ki, o sünnet sahibidir inşallah.

Fudeyl²²¹ dedi ki: **لو كان لي دعوة مستجابة ما جعلتها الا فيالسلطان** "Eğer kabul olunacak bir duam olsaydı onu sultandan başkası için etmezdim." Ahmed ibni Kamil dedi ki: Hüseyin ibni Muhammed et-Taberi dedi ki: Merdeveyh es-Saiğ dedi ki: Fudeyl'i şöyle derken işittim:

لو ان لي دعوة مستجابة ما جعلتها الا ف السلطان

"Mustecab (kabul olunacak) duam olsaydı onu yalnız sultan için ederdim."²²²

Ona denildi ki: Ey Ebu Ali, bunu bize açıkla! Dedi ki:

إذا جعلتها في نفسي لم تعني وإذا جعلتها في السلطان صلح فصلحه العباد والبلاد

"Eğer kendim için dua etsem, (faydası) benden başkasına ulaşmayacak. Eğer sultanın ıslahı için dua etsem, düzelir ve onun düzelmesi ile insanlar ve ülkeler düzelir."²²³

Bizler, sultanların salahı (ıslah olmaları) için dua etmekle emrolunduk. Zulmetseler ve haksızlık etseler de onların aleyhinde dua etmekle emrolunmadık. Zulümleri ve haksızlıkları kendi nefislerinedir; ıslah olmaları ise hem kendi nefislerine hem de müslümanlara(faydalı)dır.

²²⁰ Şeyh'ul İslam İbni Teymiyye der ki: "Sultanlarla, günah işledikleri gerekçesiyle savaşılmaz. Kişi işledikleri -zina gibi- bazı günahlar sebebiyle öldürülüyor olsa da, sultanla; bir kişinin öldürülmesine sebep olacak bir günah işlemesi sebebiyle savaşılmaması Caiz değildir çünkü bu savaşla ortaya çıkacak fitne sultanın işlediği büyük günahtan meydana gelecek bozulmadan daha büyüktür." (Mecmu'ul Feteva, 22/61) İbni Ebi'l İzz, Ehli Sünnet'in fitne çıkma tehlikesi bulunduğu takdirde büyük günah işleyen ve küçük günahta ısrar eden hükümdarın degistirilmeyeceği görüşünde olduğunu belirtir. Sadece Mu'tezile, Harici ve Rafiziler'de büyük günah işleyen hükümdara karşı başkaldırmak Caizdir. (İbni Ebi'l İzz, el-İttiba, 66-67'den naklen İbni Ebi'l İzz'in İttiba Adlı Risalesi Bağlamında Ebu Hanife ve Hanefi Mezhebi Örneğinde Taklide Dair Görüşleri)

²²¹ Diğer nüshada ismin tamamı, "ibni İyad" ziyadesi ile "Fudeyl ibni İyad" denilerek metinde zikredilmiştir. Fudeyl ibni İyad ibni Mes'ud, Şeyh'ul İslam Ebu Ali et-Temimi, el-Yerbi, el-Mervezi, el-Horasani. Büyük zahid ve âlimlerdendir. Semerkand'da doğmuş sonraları yol kesen eşkiyalardan olmuştur. Kur'an kıraatından etkilendikten sonra tevbe etmiş ve zahidane bir hayat yaşamıştır. İlim elde etmek için Kufe'ye gitmiş oradan da Mekke'ye gitmiştir. Talebeleri arasında Abdullah ibni Mübarek, Yahya el-Kattan, Abd'ur Rahman ibni Mehdi, Abd'ur Rezzak, eş-Şafii ve Kuteybe ibni Sa'id gibi seçkin şahsiyetler bulunmaktadır. Zehebi "İmam, örnek insan, muteber ve Şeyh'ul İslam" olarak onu vafsetmiş Abdullah ibni Mübarek de şeyh hakkında şöyle demiştir: "Fudeyl ibni İyad'dan daha hayırlı bir kimse şu yeryüzünde yoktur." Halife Harun er-Reşid onun hakkında şunları söylemiştir: "İmam Malik'ten daha büyük bir âlim görmedim, Fudeyl'den daha takvalısını da görmedim." Hicri 187 yılında vefat etmiştir. (Zehebi, Siyer, 8/421-441; Zehebi, Tezkiret'ul Huffaz, 1/245-246)

²²² Diğer nüshada Fudeyl'den nakledilmiş bu ikinci cümle yer almamaktadır.

²²³ Ebu Nu'aym (Hilyet'ul Evliya, 8/91), Hallal, (es-Sünne, #9), İbni Asakir (Tarih Dimeşk, 48/447) tarafından sahih senedle rivayet olunmuştur.

Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in Eşleri ve Mü'minlerin Anneleri

Ummuhat'ul Mü'minin'den (mü'minlerin annelerinden) hiçbiri hakkında hayırdan başka bir söz²²⁴ söyleme.

Namazları Cema'at ile Kılmak

Sultanla veya başkasıyla birlikte farz namazlarını cema'at ile kılmaya devam eden birini gördüğünde bil ki; o Sünnet sahibidir inşallah.²²⁵ Sultanla (veya başkasıyla) birlikte farz namazlarını cema'at ile kılmayı aksatan birini gördüğünde bil ki; o heva sahibidir.

Helal ve Haram Bellidir, Kalpte Rahatsızlığa Neden Olan Şüphedir

Helal, Helal olduğuna şahitlik edip yemin ettiğin şeydir. Haram da bunun gibidir. Kalbinde rahatsızlığa sebep olan şey ise şüphedir.²²⁶

Durumu Kapalı Kişi ile Rezil Kişi Arasındaki Fark

Durumu kapalı olan, durumunun kapalılığı aşikâr olandır, rezil ise günahları aşikâr olandır.²²⁷

Hadis ve Sünnet Ehli'ni Eleştiren Bid'atçidir; Bid'atçilerin Alametleri

Bir adamın "filan Müşebbihe'dir" veya "filan Teşbih ile konuşmaktadır" dediğini işittirsen, bunu söyleyenden şüphe et ve bil ki o bir Cehmi'dir.

Bir adamın "filan Nasibi'dir" dediğini işittiğinde bil ki bunu söyleyen Rafizi'dir.²²⁸

²²⁴ Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in eşlerinin Mü'minlerin Anneleri olarak tanımlanması Allah (tebareke ve teala)'nın Kur'an'da bu yönde vahyetmesi ile olmuştur: **"Nebi (Peygamber), mü'minler için kendi nefislerinden daha evladır ve onun zevceleri de onların anneleridir."** (el-Ahzab 33/6)

²²⁵ Metinde "(...) bil ki; o Sünnet sahibidir inşallah." şeklinde geçmekte olan bu bölüm, diğer nüshada "Te'ala" ziyadesi ile geçmektedir: "(...) bil ki; o Sünnet sahibidir inşallah Te'ala."

²²⁶ Nu'man ibni Beşir (radiyallahu anh) Rasulullah (sallallahu aleyhi vesellem)'i şöyle buyururken dinledim dedi: "Helal olan şeyler bellidir, Haram olan şeyler de bellidir. Bu ikisinin arasında halkın birçoğunun Helal mi Haram mı olduğunu bilmediği şüpheli konular vardır. Şüpheli işlerden sakınanlar dinlerini ve ırzlarını korumuş olurlar. Şüpheli şeylerden sakınmayanlar ise zamanla Harama dalıp giderler. Aynen sürüsünü başkasına ait bir arazinin etrafında otlatan çoban gibi ki, onların o araziye girme tehlikesi vardır. Dikkat edin! Her hükümdarın girilmesi yasaklanmış bir arazisi vardır. Unutmayın Allah'ın yasak arazisi de Haram kıldığı şeylerdir. Şunu iyi bilin ki, insan vücudunda bir et parçası vardır. Eğer bu et parçası iyi olursa bütün vücut iyi olur. Eğer o bozulursa bütün vücut bozulur. İşte bu et parçası kalptir." (Buhari; Müslim)

²²⁷ İmam el-Berbehari'nin burada ele aldığı, "Mestur (durumu kapalı olan kişi)", insanlar için fasık olarak tanınmayan ve açıktan günah işlemeyen kişidir. Bunun zıddı olan "Mahtuk (rezil)" ise, günahları açıktan işleyen kişidir.

²²⁸ Metinde, "Bir adamın "filan Müşebbihe'dir" veya "filan Teşbih ile konuşmaktadır" dediğini işittirsen, bunu söyleyenden şüphe et ve bil ki o bir Cehmi'dir. Bir adamın "filan Nasibi'dir" dediğini işittiğinde bil ki bunu söyleyen Rafizi'dir." şeklinde yer almakta olan bu bölüm, diğer nüshada da bulunmakla beraber takdim ve tehir sözkonusudur: "Bir adamın "filan Nasibi'dir" dediğini işittiğinde bil ki bunu söyleyen Rafizi'dir. Bir adamın "filan Müşebbihe'dir" veya "filan Teşbih ile konuşmaktadır" dediğini işittirsen, bunu söyleyenden şüphe et ve bil ki o bir Cehmi'dir."

Bir adamın "bana Tevhid'i anlat" ve "Tevhid'i açıkla"²²⁹ dediğini işittiğinde bil ki bunu söyleyen Harici ve Mu'tezili'dir.

Veya "filan Mucbir (Cebri)'dir" ya da "İcbar konuşmaktadır" veya "adalet hakkında konuşmaktadır" bil ki bunu söyleyen Kaderi'dir çünkü bu isimler bidat ehli tarafından uydurulmuş isimlerdir.²³⁰

Abdullah ibni Mübarek²³¹ der ki: "Kufe Ehli'nden "Rafizilik" ile alakalı alakalı hiç birşey (Asar-Hadis) alma! Şam Ehli'nden kılıçla alakalı hiç birşey alma! Basra Ehli'nden "Kader" ile alakalı hiç birşey alma! Horasan Ehli'nden ise "İrca" ile alakalı hiç birşey alma! Mekke Ehli'nden ise "Sarf" hakkında hiç birşey alma! Medine Ehli'nden ise "Nağme" hakkında hiç birşey alma! Bu işlerde onlardan²³² hiç birşey alma."²³³

²²⁹ Müellif burada "Tevhid" demek suretiyle Mu'tezile'nin uydurduğu "Tevhid" inancına ve onların insanları uydurdıkları "Tevhid" inancı ile sınamalarına atıf yapmaktadır. Mu'tezile'nin beş esasından biri olan "Tevhid", Allah'ın sıfatlarının inkârına götüren sapkın bir yol ve hakiki "Tevhid"e muhalif bir inançtır.

²³⁰ İmam Ahmed ibni Sinan el-Kattan şöyle der: "Dünyada ne kadar bid'atçı varsa, mutlaka Hadis Ehli'ne buğzeder. Çünkü adam bid'at ortaya koydu mu kalbinden hadisin lezzeti sökülüp, alınır." (Nevevi, et-Tezkire) Muhammed ibni Sirin şöyle demektedir: "Bir bid'at ortaya koyup da Sünnet'e başvuran kimse yoktur." (Müslim, Sahih-i Müslim Mukaddime) Ehli Sünnet her iki açıdan aşırılığa kaçan Heva ve Bid'at Ehli'nin aksine orta yolu tutmuştur. Bundan dolayıdır ki, bütün bid'atçı ve sapıkların eleştirisine maruz kalmıştır. Hariciler ve Mu'tezile, Ehli Sünnet'i Mürci olmakla, Mürcie ise Harici olmakla itham etmiştir. Bunun gibi, Nasibiler Rafizilik ile Rafiziler ise Nasibi olmak ve Ehli Beyt düşmanlığı ile itham etmiştir. Kaderiye mensubları Ehli Sünnet'i Cebriyelik ile Cebriye mensubları ise Kaderi olmakla itham etmişlerdir. Cehmiyye ise Müşebbihe olmakla, Teşbih Ehli olmakla itham etmiştir."Ebu Muhammed (İbni Ebi Hatim) şöyle dedi: Ben babamı (Ebu Hatim Muhammed İbni İdris er-Razi) şöyle derken işittim: Bid'atçıların alameti, Ehl'ul Eser'e (Ehl'ul Hadis'e) iftira atmalarıdır. Zenadika'nın (Zındıkların) alameti: Ehli Sünnet'i, rivayetleri geçersiz saymak istediklerinden dolayı "Haşviyye (değeri bulunmayan kimse)" olarak adlandırmalarıdır. Cehmiyye'nin alameti: Ehli Sünnet'i "Müşebbihe (Allah'ı mahlûkâta benzeten)" olarak adlandırmalarıdır. Kaderiyye'nin alameti: Ehl-i Eser'i "Mücebbire (Cebriyye)" olarak adlandırmalarıdır. Mürci'e'nin alameti: Ehl-i Sünnet'i "Muhalife (muhalafet edenler)" ve "Noksaniyye (noksancılar yani imanda eksilmeyi kabul edenler)" olarak adlandırmalarıdır. Rafiziler'in alameti: Ehli Sünnet'i "Nasibi (Ehli Beyt'e dil uzatanlar)" olarak adlandırmalarıdır. Ehli Sünnet için bir tek isim "(Ehli Sünnet ve'l Cema'at)" vardır ve Ehli Sünnet'in bu sayılan isimlerle bir ilişkisinin olması imkânsızdır." (İmam Ebu Hatim el-Hanzali er-Razi, Asl'us Sünneti ve'l İtikad'ud Din; Ebu'l Kasım Hibetullah el-Lalekai, Şerhu Usul'i İtikadi Ehl'is Sünneti ve'l Cema'at, 1/198-204 # 321-323)

²³¹ Zühd ve Takva Ehli'nden olan Abdullah ibni Mübarek ibni Vadih el-Hanzali et-Temimi Ebu Abd'ir Rahman el-Mervezi, Ehli Sünnet ve'l Cema'atin büyük imamlarındandır. Hadis, fıkıh ve zühdü kendisinde toplanmıştı. Zamanının imamı idi. H118 yılında doğmuş ve H181 yılında vefat etmiştir. Buhari'de ikiyüzotuzsekiz, Müslim'de kırkaltı hadisi vardır. Şu'be, Evzai, İbni Cureyc, İmam Malik, Leys ve daha birçok şeyhi vardır. Talebeleri ve kendisinden hadis rivayet edenler arasında Süfyan es-Sevri, Ma'mer, Süfyan ibni Uyeyne, Fudeyl ibni İyad, Yahya ibni Ma'in, İbni Şeybe bulunmaktadır. İmam Abdullah el-Mübarek şöyle demiştir: "Allahım! Bid'at sahibi bir kimsenin bana iyilik yapmasına ve bunun sonucunda kalbimin ona sevgi beslemesine imkan verme!.." (el-Lalekai, Şerhu Usuli İtikadi Ehl'is Sünneti ve'l Cema'at; İbni Batta, el-İbane) Emir'ul Mü'minin Abdullah ibni Mübarek hakkında geniş bilgi için aşağıdaki eserlere müracaat edilebilir: Zehebi, Siyer A'lem'un Nubela, 8/378-421; Lisan el-Mizan'ın üçüncü cildi; Zehebi, Tezkiret'ul Huffaz, 1/274-279; Zehebi, el-İber fi Ahbar men Ğabar; Tabakat'ul Huffaz, 117-118; Tehzib'ul Tehzib, 5/386; İbni Hacer, Takrib'ul Tehzib, 320; İbni Kesir, el-Bidaye ve'n Nihaye, cilt 10, Hicretin Yüzseksenbirinci Senesinde Vefat Eden Meşhur Şahsiyetler; Kadı İyad, Tertib'ul Medarik; Nevevi, Tezhib'ul Esmâ Lugat; Hatib el-Bağdadi, Tarih'ul Bağdad, 10/154; İbn'ul Cevzi, Sifat'us Safve, 695; İbni Kuteybe, el-Maarif, 223; Buhari, et-Tarih'ul Kebir, 5/212; İbn'ul İmad, Şezerat'uz Zeheb, 1/295-297; İbn'ul Halikan, Vefayat'ul Ayan; Bağdadi, el-Kifaye, 76; İbn'ul Sem'ani, Adab'ul İmla ve'l İstimla; Ebu Nu'aym, Hiyyet'ul Evliya

²³² Abdullah ibni Mübarek'in bu şekilde şehirleri, ehlini ve onlardan alınmayacak hususları listelemesinin sebebi, bu fitnelerin mevzu bahis şehirlerde ortaya çıkması ve/veya yağın olması sebebiyledir. Rafizilik fitnesi Kufe'de, Kader fitnesi Basra'da, İrca fitnesi Horasan'da yaygınlaşmıştı. Mekke'ye dünyanın her yanından tacirler geldiği için Mekke Ehli para işlerinde gevşeklik göstermekteydiler. Medine Ehli ise rivayetlere göre nağmeye izin vermekteydiler.

²³³ "(İmam Ahmed'in oğlu) Abdullah diyor ki: Bir defasında babam şöyle dedi: Ben, Yahya el-Kattan'ın şöyle dediğini duydum: Bir kimse, bütün mezheplerin ruhsatını kendisinde toplamaya, kalkışıp: Kufelilerin nebiz içilmesi hakkındaki

Ebu Hureyre (*radiyallahu anh*)'a, Enes ibni Malik (*radiyallahu anh*)'a ve Useyd ibni Hudeyr (*radiyallahu anh*)'a Sevgi Beslemek

Bir adamın Ebu Hureyre (*radiyallahu anh*)'ı, Enes bin Malik (*radiyallahu anh*)'ı ve Useyd bin Hudeyr (*radiyallahu anh*)'ı sevdiğini görürsen bil ki bu adam Sünnet sahibidir inşallah.

Selef İmamları'na Sevgi Beslemek Bir adamın; Eyyub²³⁴, İbni Avn²³⁵, Yunus ibni Ubeyd²³⁶, Abdullah ibni İdris el-Evdi²³⁷, eş-Şabi²³⁸, Malik ibni Miğvel²³⁹, Yezid ibni Zürey²⁴⁰, Mu'az ibni Mu'az²⁴¹, Vehb

²³⁴ Eyyub ibni Ebi Temime es-Sahtiyani H66 yahut H68 yılında doğmuş takva ehli muteber bir âlimdir. Nafi'den nakletmiştir. Kütübi Sitte'de yer alan bütün kitaplarda hadisleri vardır. Buhari'de ikiyüzotuzüç Müslim'de ikiyüziki adet hadisi yer almıştır. Nafi, Ata, İkrime, Amr ibni Dinar gibi şeyhleri vardır. Kendisinden nakleden talebeleri arasında A'meş, Katade, şeyhi Hammad ibni Seleme, Hammad ibni Zeyd, Süfyan es-Sevri, Süfyan ibni Uyeyne, Şu'be, İmam Malik, İbni İshak ve İbni Aliye gibi meşhur şahsiyetler ve güzide imamlar vardır. İmam Malik onun hakkında şöyle demiştir: "Kimden hadis rivayet ederseniz edin Eyyub ondan daha sikadır (güvenilirdir)." Şu'be der ki: "O fakihlerin lideriydi." İbni Uyeyne der ki: "Onun gibisini görmedim." H131 yılında vefat etmiştir. (Ebu Nu'aym, Hilyet'ul Evliya, 3/3; Zehebi, Siyer el-A'lem'un Nubela, 2/38; 6/15-26; Zehebi, Tezkiret'ul Huffaz, 1/364; İbni Hacer, Tehzib'ut Tehzib, 1/397; İbni Hacer, Takrib'ul Tehzib, 117; İbni İmad, Şezerat'uz Zeheb, 1/181) Ebu Osman es-Sabuni (Akidet'us Selef ve Ashab'il Hadis) de bu sözün bir benzerini söylemiş ve Eyyub es-Sahtiyani'nin imtihan vesilesi olduğunu, onu sevenlerin Sünnet sahibi ondan nefret edenlerin ise Bid'at sahibi olduklarını bildirmiştir.

²³⁵ Abdullah ibni Avn, Basra Ehli'nin şeyhi ve âlimidir. Takva ehlerinden büyük bir zattır. Buhari'de ve Müslim'de kırkbeşer hadisi vardır. Şeyhleri arasında İbni Sirin, İbrahim en-Nehai, Hasan el-Basri, Şa'bi, Ebu Bekre, Sa'id ibni Cu'beyir ve Nafi gibi değerli ilim adamları vardır. Kendisinden hadis nakledenler arasında da A'meş, Süfyan es-Sevri, Şu'be, Yahya ibni Sa'id, Abdullah ibni Mübarek, Veki, İbni Aliye, Yezid ibni Harun gibi mühim şahsiyetler bulunmaktadır. İbni Mehdi onun hakkında şöyle der: "Irak'da Sünnet'i İbni Avn'dan daha çok bilen kimse yoktur." H150 yılında vefat etti. (Zehebi, Siyer A'lem'un Nubela, 6/364-375; İbni Hacer, Takrib'ul Tehzib, 317) Abd'ur Rahman ibni Mehdi (Laleka'i, Şerh Usul'il İ'tikad, 1/62 #41; İbni Asakir, Tarih Dimeşk, 7/128) ve Ebu Osman es-Sabuni (Akidet'us Selef ve Ashab'il Hadis) de bu sözün bir benzerini söylemiş ve İbni Avn'ın imtihan vesilesi olduğunu, onu sevenlerin Sünnet sahibi ondan nefret edenlerin ise Bid'at sahibi olduklarını bildirmiştir.

²³⁶ Yunus ibni Ubeyd Ebu Abdullah, büyük bir imam ve hafızdı. H139 yılında vefat etmiştir. İbni Kesir şöyle demiştir: "Bu senede (...) Yunus ibni Ubeyd vefat ettiler. Yunus, abidlerden biri olup Hasan Basri'nin arkadaşıydı." (el-Bidaye ve'n Nihaye, Hicri yüzotuzdokuzuncu yıl; İbni Hacer, Takrib'ul Tehzib, 613; İbn'ul Cevzi, Sifat'us Safve, #531) Ebu Osman es-Sabuni (Akidet'us Selef ve Ashab'il Hadis) de bu sözün bir benzerini söylemiş ve Yunus ibni Ubeyd'in imtihan vesilesi olduğunu, onu sevenlerin Sünnet sahibi olduklarını bildirmiştir.

²³⁷ Abdullah ibni İdris el-Evdi Ebu Muhammed el-Kufi büyük hafız ve abid bir zattır. Buhari'de sekiz, Müslim'de ellibeş hadisi vardır. Şeyhleri arasında muteber hadis âlimi babası İdris ibni Yezid, A'meş, İbni Cureyc, Hişam ibni Urve, İbni İshak, İmam Malik, Şu'be, Leys, Yahya ibni Sa'id gibi çok sayıda alim vardır. Aralarında aynı zamanda şeyhlerinden biri olan büyük âlim İmam Malik, Abdullah ibni Mübarek, Ahmed ibni Hanbel, Yahya ibni Ma'in, İshak ibni Rehava, Ebu Şeybe, Ebu Kureyb'in bulunduğu imamlar cema'ati de ondan hadis rivayet etmişlerdir. Ebu Hatim onun hakkında dedi ki: "O, Müslümanların imamlarından bir imamdır, hüccettir." İbni Kesir anlatıyor: "Abdullah ibni İdris can çekişirken kızı ağladı. Kızına şöyle dedi: Ne diye ağlıyorsun kızım? Bu evde dörtbin hatim yapılmıştır." (İbni Kesir, el-Bidaye ve'n Nihaye, Hicretin Yüzdoksanıkininci Senesinde Vefat Eden Meşhur Şahsiyetler) H192 yılında vefat etti. (İbni Hacer, Takrib'ul Tehzib, 295; Siyer A'lem'un Nubela, 9/42-48; İbn'ul Cevzi, Sifat'us Safve, #452)

²³⁸ Amir ibni Şerahil eş-Şa'bi el-Kufi muteber, hafız ve müftüydü. Ali ibni Ebu Talib (radiyallahu anh), Sa'd ibni Ebi Vakkas (radiyallahu anh), Zeyd ibni Sabit (radiyallahu anh), Sa'd ibni Ubade (radiyallahu anh), Ubade ibn'us Samit (radiyallahu anh), Ebu Musa el-Eşari (radiyallahu anh), Ebu Hureyre (radiyallahu anh), Muğire ibni Şu'be (radiyallahu anh), Cerir ibni Abdillah (radiyallahu anh), Bera ibni Azib (radiyallahu anh), Mu'aviye (radiyallahu anh), Hüseyin ibni Ali (radiyallahu anhuma ecmain), Zeyd ibni Erkam (radiyallahu anh), İbni Abbas (radiyallahu anhuma ecmain), İbni Ömer (radiyallahu anhuma ecmain), Abdullah ibni Zubeyir (radiyallahu anhuma ecmain), Adi ibni Hatim (radiyallahu anh), Ebu Sa'id el-Hudri (radiyallahu anh), Enes ibni Malik (radiyallahu anh), Aişe bint Ebi Bekir (radiyallahu anha), Ummu Seleme (radiyallahu anha), Meymune bint'ul Haris (radiyallahu anha), Fatima bint Kays (radiyallahu anha)'nın aralarında bulunduğu bir grup sahabe ile karşılaşmış ve onlardan ilim almıştır. Yaklaşık olarak yüzelli sahabeden hadis nakletmiştir. Buhari'de ve Müslim'de yüzellişer hadisi bulunmaktadır. (Siyer A'lem'un Nubela, 4/294-319; İbni Hacer, Takrib'ul Tehzib, 287; 708; İbn'ul Cevzi, Sifat'us Safve, #410) İbni Kesir şöyle demiştir: "Küfe halkının en âlimiydi. İmam ve nazıydı. Çok çeşitli ilimlerden haberdardı. (...) Ebu Miclez; Şa'bi'den daha fakih birini görmedim demiştir. (...) Amir, şöyle demişti: İlim, vücuttaki kıllar sayısından daha çoktur. Sen her ilimden en güzelini al ve öğren." (İbni Kesir, el-Bidaye ve'n Nihaye, Hicretin Yüzdördüncü Senesinde Vefat Eden Meşhur Şahsiyetler) Ebu Osman es-Sabuni (Akidet'us Selef ve Ashab'il Hadis) de bu sözün bir benzerini söylemiş ve eş-Şa'bi'nin imtihan vesilesi olduğunu, onu sevenlerin Sünnet sahibi olduklarını bildirmiştir.

²³⁹ Malik ibni Miğvel el-Becali el-Kufi çok hadis rivayet eden, itibarlı ve hüccet kabul edilen bir âlimdi. İbni Receb el-Hanbeli şöyle der: "Malik ibni Miğvel yalnız otururken birisi ona: Yalnızlık hissetmiyor musun? Diye sorunca o şöyle cevap vermiş: Allah ile olan yalnızlık hisseder mi?" (Camiu'l Ulum ve'l Hikem) H159 yılında vefat etmiştir. Abd'ur Rahman ibni Mehdi de bu sözün bir benzerini söylemiş ve Malik ibni Miğvel'in imtihan vesilesi olduğunu, onu sevenlerin Sünnet

sahibi ondan nefret edenlerin ise Bid'at sahibi olduklarını bildirmiştir. (Laleka'i, Şerh Usul'il İ'tikad, #41; İbni Asakir, Tarih Dimeşk, 7/128)

²⁴⁰ Yezid ibni Zürey Ebu Mu'aviye, İmam Ahmed'in hadisde şeyhidir. İtibarlı, abid ve âlim biriydi. Kütübi Sitte müellifleri tarafından hadisleri rivayet edilmiştir. Etbau Tabiin neslinin en meşhur ve Basra'nın en güvenilir ravilerindendir. (Tehzib'ul Tehzib, 11/325-328) Meşhur muhaddis Ali ibn'ul Medini'ye göre bütün raviler içerisinde tashiften kurtulabilen dört raviden birisi de Yezid ibni Zürey'dir. (İbni Receb, Şerhu İlel, 1/161) Ali ibn'ul Medini'nin meşayihından Nasr ibni Ali diyor ki: "Rüyamda Yezid ibni Zürey'i gördüm: Allah sana nasıl muamele etti? Diye sordum. Cennet'e koydu dedi. Neden deyince de çok namazım yüzünden diye cevap verdi." (Zehebi, es-Siyer A'lem'un Nubela, 8/297) H182 yılında vefat etmiştir.

²⁴¹ Mu'az ibni Mu'az Ebu'l Musenna el-Anberi el-Basri hadis rivayetinde, hıfzında ve sıdkında en üst mertebeye sahip zatlardan biriydi. Buhari sekiz, Müslim yüzellisekiz hadisini rivayet etmiştir. Şeyhleri arasında Abdullah ibni Avn ibni Artaban, Alkeme, Şu'be ve daha çok sayıda muteber ilim adamı vardır. Ahmed ibni Hanbel, Zuheyr ibni Harb, Yahya ibni Ma'in, Ali el-Medini, Kuteybe gibi kimseler ondan nakletmiştir. H196 yılında vefat etmiştir. (Siyer A'lem'un Nubela, 9/54-57; İbni Hacer, Takrib'ul Tehzib, 536)

ibni Cerir²⁴², Hammad ibni Seleme²⁴³, Hammad ibni Zeyd^{244, 245}, Malik ibni Enes²⁴⁶, Evzai²⁴⁷ ve Zaide ibni Kudame²⁴⁸'yi sevdiğini görürsen bil ki o Sünnet sahibidir. Eğer bir adamın Haccac ibn'ul

²⁴² Vehb bin Cerir bin Hazim Ebu'l-Abbas el-Cehdami muteber bir âlimdir. Buhari'nin Sahih'inde 26, Müslim'in Sahih'inde ise 33 hadisi yer bulmuştur. Ahmed ibni Hanbel, Ali bin el-Medini, Yahya bin Ma'in, İshak bin Rahevay, Zuheyr bin Harb talebeleri arasında bulunmaktadır. H206 yılında vefat etmiştir. (Siyer A'lem en-Nubela, 9/442-445; Lisan el-Mizan; Tehdib el-Tehzib; İbni Hacer, Takrib el-Tehzib, 585)

²⁴³ Hammad ibni Seleme ibni Dinar Ebu Seleme el-Basri büyük hafızlardandır. Basra Ehli'nin şeyhi ve lideridir. Zehebi onun dilde, fıkhıta ve aynı zamanda hadiste imam olduğunu söyler. (Siyer A'lem'un Nubela, 2/222) Buhari'de bir, Müslim'in Sahih'inde seksenaltı hadisi bulunmaktadır. Süfyan es-Sevri, İbni Cureyc, Şu'be ibn'ul Haccac, Abdullah ibni Mübarek, Abd'ur Rahman ibni Mehdi talebeleri arasındadır ve ondan hadis nakletmişlerdir. Onun hakkında çok meşhur olarak anlatılan şu sözleri ne kadar da güzeldir: Birgün Süfyan es-Sevri, Hammad'a: Ey Hammad! Acaba Allah Te'ala bizi affeder mi? deyince, Hammad: Ya Süfyan! Kıyamet Günü hesabımın anne ve babama veya Allah'a verilmesi için, muhayyer edilirim, Vallahi ben anne-babama hesap vermektan Allah'a hesap vermeği tercih ederim. Zira bilirim ki, Allah bana, anne ve babamdan daha çok merhamet eder, affeder. H166 yılında vefat etmiştir. Biyografisine şu kaynaklardan ulaşılabilir: Ebu Nu'aym, Hilyet'ul Evliya, 6/249; Zehebi, Siyer A'lem'un Nubela, 2/22; 7/444-456; İbni Sa'd, Tabakat, 7/282; İbni Hacer, Tehzib'ut Tehzib, 3/11; İbni Hacer, Takrib'ul Tehzib, 178 Ebu Osman es-Sabuni (Akidet'us Selef ve Ashab'il Hadis) de bu sözün bir benzerini söylemiş ve Hammad ibni Seleme'nin imtihan vesilesi olduğunu, onu sevenlerin Sünnet sahibi olduklarını bildirmiştir.

²⁴⁴ Hammad ibni Zeyd ibni Dirhem Ebu İsmail Basra Ehli'nin imamı ve müftüsüdür. Takva ve din ehli'dir. Eyyub es-Sahtiyani, Tavus, Ata şeyhleri arasında, Süfyan es-Sevri, Abdullah İbni Mübarek, Süfyan ibni Uyeyne, Abd'ur Rahman ibni Mehdi, Ali ibn'ul Medini, Kuteybe ibni Sa'id ve Veki ibn'ul Cerrah ise talebeleri arasında bulunmaktadır. Sahih Buhari'de ikiyüziki, Müslim'de ikiyüzyirmialtı hadisi bulunmaktadır. İbni Kesir'in de el-Bidaye'de belirttiği üzere H179 yılında vefat etmiştir. (Buhari, Tarih'ul Kebir, 3/25; İbni Ebi Hatim, el-Cerh ve'l Tadil, 3/137; İbni Cezeri, Gayet'un Nihaye, 1/233; Mizzi, Tehzib'ul Kemal, 7/240-245; Zehebi, Siyer A'lem'un Nubela, 7/456-466; İbni Hacer, Takrib'ul Tehzib, 178) Abd'ur Rahman ibni Mehdi (Laleka'i, Şerh Usul'il İ'tikad, #41; İbni Asakir, Tarih Dimesk, 7/128) ve Ebu Osman es-Sabuni (Akidet'us Selef ve Ashab'il Hadis) de bu sözün bir benzerini söylemiş ve Hammad ibni Zeyd'in imtihan vesilesi olduğunu, onu sevenlerin Sünnet sahibi ondan nefret edenlerin ise Bid'at sahibi olduklarını bildirmiştir.

²⁴⁵ Bizim çeviride esas aldığımız nüshada Hammad ibni Seleme'nin ismi Hammad ibni Zeyd'den önce zikredilmiştir lakin diğer nüshada Hammad ibni Zeyd'in ismi Hammad ibni Seleme'den önce zikredilmiştir.

²⁴⁶ Dört Mezheb İmamlarından biri olan İmam Malik'in, yeterince tanındığı düşüncesiyle onun biyografisine yer vermedik. Abd'ur Rahman ibni Mehdi (Laleka'i, Şerh Usul'il İ'tikad, #41; İbni Asakir, Tarih Dimesk, 7/128) ve Ebu Osman es-Sabuni (Akidet'us Selef ve Ashab'il Hadis) de bu sözün bir benzerini söylemiş ve Malik ibni Enes'in imtihan vesilesi olduğunu, onu sevenlerin Sünnet sahibi ondan nefret edenlerin ise Bid'at sahibi olduklarını bildirmiştir.

²⁴⁷ Abd'ur Rahman ibni Amr Ebu Amr el-Evzai, Şam Ehli'nin fakih, imamı ve kendi döneminin allamesiydi. Mutlak Müctehid konumundaydı. Mezhebi ona nispetle Evzaiyye olarak adlandırılmıştı. 220 yıl kadar mezhebi ile amel edilmiş daha sonraları Endülüs'te Maliki Mezhebi, Şam'da ise Şafii Mezhebi yerini almıştır. İlim elde etmek için birçok şehre gitmiştir. Şeyhleri arasında Mekhul, Dahhak bin Abd'ur Rahman, Ata, Katade, Muhammed Bakır, Muhammed ibni Münker, Abdullah ibni Leha ayrıca kendilerinden hadis dinlediği Zühri, İbni Sirin, Nafi, Rebia gibi çok sayıda âlim bulunmaktadır. Talebeleri ve aralarında şeyhlerinin de bulunduğu kendisinden hadis nakleden âlimler şunlardır: Zühri, Yahya ibni Kesir, Katade, Malik ibni Enes, Şu'be, Abdullah ibni Mübarek, Yahya ibni Sa'id el-Kattan. Buhari'de altmışbeş Müslim'de elliye hadisi bulunmaktadır. İmam Evzai dedi ki: "Selefin eserlerine sarıl, insanlar seni yadırgasalar da böyle yap. Süslü püslü de olsa başkalarının sözünden uzak dur. Çünkü iş açığa çıktığında sen doğru yolda kalmış olursun." Yine şöyle demişti: "Sünnet üzere olmaya sabret, âlimin durduğu yerde sen de dur, onların dediklerini sen de söyle, onların uzak durduğu şeyden sen de uzak dur, onların yetindikleri şeyle sen de yetin." Evzai şöyle demişti: "İlim, Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem)'in ashabından gelen şeydir, onlardan gelmeyen şey ilim değildir." Bakıyye ibni Velid şöyle demiştir: "Biz insanları Evzai ile sınırdık. Onun hakkında hayırlı söz söyleyeni Sünnet'e bağlı olduğuna hükmederdik." H157 yılında vefat etmiştir. (Zehebi, Siyer Siyer el-A'lem'un Nubela, 3/320; 7/107-134; Tezkiret'ul Huffaz, 1/178; İbni Halikan, Vefeyat'ul Ayan, 127; Ebu Nu'aym, Hilyet'ul Evliya, 6/135; İbni İmad, Şezerat'uz Zeheb, 2/241; İbni Nedim, Fihrist, 227; İbni Hacer, Tehzib'ut Tehzib, 6/238; İbni Hacer, Takrib'ul Tehzib, 347; 660; 705; İbni Kesir, el-Bidaye ve'n Nihaye, Hicretin Yüzeledinci Senesi, İmam Evzai'nin Biyografisi) Ebu Zur'a er-Razi (Kadı Ebu Ya'la, Tabakat'ul Hanebela, 1/199-200), Abd'ur Rahman ibni Mehdi (Laleka'i, Şerh Usul'il İ'tikad, 1/62 #41; İbni Asakir, Tarih Dimesk, 7/128; Razi, el-Cerh ve't Tadil, 1/217) ve Evzai'nin talebelerinden Bakıye ibn'ul Velid (İbni Hacer, Tehzib'ut Tehzib, 6/218) ve Ebu Osman es-Sabuni (Akidet'us Selef ve Ashab'il Hadis) de müellifin kullandığı ifadeyi dile getirip bu sözün bir benzerini söylemiş ve İmam Evza'i'nin imtihan vesilesi olduğunu, onu sevenlerin Sünnet sahibi ondan nefret edenlerin ise Bid'at sahibi olduklarını bildirmiştir.

²⁴⁸ Zaide ibni Kudame Ebu's Salt es-Sekafi el-Kufi büyük hafızlardandı. Ebu Hatim onun hakkında dedi ki: "Muteberdir, Sünnet sahibidir." Züh'de dair bir eseri olduğunu İbni Nedim kaydetmiştir. (İbni Nedim, Kitab'ul Fihrist, 282) H160

Minhal²⁴⁹, Ahmed ibni Hanbel^{250, 251} Ahmed ibni Nasr²⁵²'ı sevdiğini görürsen bil ki, Sünnet sahibidir inşallah; eğer o, onları hayırla yâd ediyor ve onların dediklerini söylüyorsa.²⁵³

yılında öldüğü söylenmiştir. Şöyle demiştir: "Kabirdekinin tecrübesinden ders al!" (İbni İmad, Şezerat'uz Zeheb, 1/251; el-Safedi, el-Vafi bi'l Vefayat, 14/114) Ebu Zur'a er-Razi (Kadı Ebu Ya'la, Tabakat'ul Hanebila, 1/199-200) ve Abd'ur Rahman ibni Mehdi (Laleka'i, Şerh Usul'il İ'tikad, 1/62 #41; İbni Asakir, Tarih Dimeşk, 7/128) de bu sözün bir benzerini söylemiş ve Za'ide ibni Kudame'nin imtihan vesilesi olduğunu, onu sevenlerin Sünnet sahibi ondan nefret edenlerin ise Bid'at sahibi olduklarını bildirmiştir.

²⁴⁹ Haccac ibni Minhal el-Basri Ebu Muhammed el-Anmeti muteber ve Sünnet sahibi bir âlimdi. Şeyhleri arasında Hammad ibni Seleme, Cerir, Hammad ibni Zeyd, Şu'be gibi âlimler bulunmaktadır. İmam Buhari ondan altmışbir hadis rivayet etmiştir. Müslim'de on hadisi vardır. H217 yılında vefat etmiştir. (Zehebi, Siyer A'lem'un Nubela, 10/352-354; İbni Hacer, Takrib'ul Tehzib, 153; İbni Kesir, el-Bidaye ve'n Nihaye, Hicretin İkiyüzyedinci Senesi)

²⁵⁰ Şeyh'ul Ümme Ahmed ibni Hanbel'in yeterince tanındığı düşüncesiyle onun biyografisine yer vermedik. Ebu Zur'a er-Razi (Kadı Ebu Ya'la, Tabakat'ul Hanebila, 1/199-200), İbni Harun el-Muhrime el-Fellas (Razi, el-Cerh ve't Tadil, 308-309; İbni Asakir, Tarihi Dimeşk, 5/294), Kuteybe ibni Sa'id (Zehebi, Siyer A'lem'un Nubela, 11/195), Ebu Hatim er-Razi (Zehebi, Siyer A'lem'un Nubela, 11/198), Nu'aym ibni Hammad (Hatib, Tarihi Bağdad, 6/348; İbni Asakir, Tarihi Dimeşk, 8/132) ve Ebu Osman es-Sabuni (Akidet'us Selef ve Ashab'il Hadis) de bu sözün bir benzerini söylemişler ve Ahmed İbni Hanbel'in imtihan vesilesi olduğunu, onu sevenlerin Sünnet sahibi ondan nefret edenlerin ise Bid'at sahibi olduklarını bildirmişlerdir.

²⁵¹ Bizim çeviride esas aldığımız nüshada Haccac ibni Minhal'in ismi Ahmed ibni Hanbel'den önce zikredilmiştir lakin diğer nüshada Ahmed ibni Hanbel'in ismi Haccac ibni Minhal'den önce zikredilmiştir.

²⁵² Ahmed ibni Nasr ibni Malik el-Huzai kendi döneminin en büyük âlimlerindendi. Ahmed ibni Nasr; itibarlı bir lider, şahsiyetli bir kimseydi. Hammad ibni Zeyd, Süfyan ibni Uyeyne ve Haşim ibni Beşir'den hadis dinledi. Ahmed ibni İbrahim ed-Devraki ile kardeşi Yakub ibni İbrahim ve Yahya ibni Ma'in de kendisinden hadis rivayet ettiler. Halk'ul Kur'an fitnesi döneminde iyiliği emreder ve kötülükten men ederdi. Halifenin münkerlerini açıktan söylerdi. Kendisine Emri bi'l Ma'ruf Nehyi ani'l Münker yapmak üzere be'yat edildi. Daha sonra yakalandı ve sultanın huzuruna götürüldü. Kadı Ebu Du'ad'ın da hazır bulunduğu bir ortamda Kur'an'ın mahlûk olduğunu inkâr ettiği, Ruyetullah'ı kabul ettiği gibi gerekçelerle kâfir ve müşrik ilan edilerek H231 yılında Halife Vasık Bilallah tarafından öldürüldü. Öldürülmesinin ardından kesik başının la ilahe ilallah dediği, Ankebut Suresi'nin ilk ayetini okuduğu görenler tarafından anlatılmıştır. Ölümünün ardından onu rüyasında görenler olmuş rüyanın birisinde ona Rabbin sana nasıl muamelede bulundu diye sorulduğunda şöyle cevap vermiş: "Benim öldürülmem sanki hafif bir uykuya dalmak gibiydi. Sonunda Aziz ve Celil olan Allah'ın huzuruna vardım. O da bana bakıp güldü." Adamın biri rüyasında Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem), Ebu Bekir (radiyallahu anh) ve Ömer (radiyallahu anh) ile birlikte Ahmed ibni Nasr'ın kesik başının asılı olduğu ağacın yanından geçerlerken Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in, mübarek yüzünü ondan başka tarafa çevirdiğini görmüş. Bunun üzerine kendisine: "Ya Rasulullah, neden yüzünü Ahmed ibni Nasr'dan öte yana çevirdin? Diye sorduklarında Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şu cevabı vermiş: Ehli Beyt'imden olduğunu iddia eden bir adam onu öldürdüğü için kendisinden utanıp yüzümü başka tarafa çevirdim." Kitab'ul Hayde adlı eserin sahibi Abd'ul Aziz (el-Kinani), halife Mütevekkil'e şöyle demişti: "Ey mü'minlerin emiri! Vasık'ın, Ahmed ibni Nasr'ı öldürmesinden daha acayip bir olay görmedim. Çünkü Ahmed defnedilinceye kadar onun lisanı Kur'an okuyordu. Mütevekkil, Abd'ul Aziz'in bu sözlerinden korktu. Kardeşi Vasık hakkında duyduğu şeylerden ötürü üzüldü. Vezir Muhammed ibni Abd'ul Melik ibni Zeyyad, huzuruna geldiğinde ona şöyle dedi: Ahmed ibni Nasr'ın öldürülmesi hususunda kalbimde bir şüphe var. (O şöyle dedi:) Ey mü'minlerin emiri! Vasık onu kâfir olarak öldürdü. Eğer yalan söylüyorsam Allah beni ateşte yaksın! Bundan sonra Herseme huzura geldi. Halife Mütevekkil ona da şöyle sordu: Ahmed ibni Nasr'ın öldürülmesi hususunda kalbimde bir şüphe var. (O ise şöyle dedi:) Eğer o kâfir olarak öldürülmemişse Allah beni paramparça etsin! Bundan sonra Kadı Ahmed ibni Ebi Du'ad huzura girdi. Halife Mütevekkil ona da aynı şeyi sorunca o şu cevabı verdi: Eğer Vasık onu kâfir olarak öldürmemişse Allah beni felç etsin! Mütevekkil diyor ki: İbni Zeyyad'ı ben ateşte yaktım. Harseme'ye gelince o kaçıp gitti. Huzaa Kabilesi'nin yanından geçerken kabileden bir adam onu tanıyıp çevresindekilere şöyle seslendi: Ey Huzaa topluluğu! Bu, amcanız oğlu Ahmed ibni Nasr'ı öldüren adamdır! Adamın bu çağrısı üzerine kabilenin adamları gelip onu parçaladılar, lime lime ettiler. Kadı İbni Ebi Du'ad'a gelince, Allah, Te'ala, onu kendi cildine hapsetti. Yani onu felç etti. Allah, onu ölümünden dört yıl önce bu felç illetine mübtela kıldı." (İbni Kesir, el-Bidaye ve'n Nihaye, Hicretin İkiyüzyötuzbirinci Senesi; Zehebi, Siyer A'lem'un Nubela, 11/166-169; İbni Hacer, Takrib'ul Tehzib, 85)

²⁵³ Metinde "Eğer bir adamın Haccac ibn'ul Minhal, Ahmed ibni Hanbel, Ahmed ibni Nasr'ı sevdiğini görürsen bil ki, Sünnet sahibidir inşallah; eğer o, onları hayırla yâd ediyor ve onların dediklerini söylüyorsa." şeklinde geçmekte olan bu cümle diğer nüshada az farklılıkla şöyle geçmektedir: "Eğer bir adamın Ahmed ibni Hanbel, Haccac ibn'ul Minhal, Ahmed ibni Nasr'ı sevdiğini onları hayırla anıp onların dediğini görürsen bil ki o Sünbnet sahibidir."

Heva Ehli İle Oturmamak

Eğer bir adamı heva ehlinden bir adamla otururken görürsen, onu uyar ve ona bunu (ehli heva ile oturulmayacağını) öğret. Öğrendikten sonra sonra o adamla oturmaya devam ederse ondan sakın (kork), bil ki o adam heva sahibidir²⁵⁴.

Asar'ı Reddedip, Kur'an'ı İsteyen Zındıklıktan Pay Sahibidir

Eğer bir adama asar verildiğini ve onun onları (asarı) istemediğini, Kur'an'ı istediğini duyarsan hiç şüphe etmeki, o adam zındıklığı üzerinde taşıyan bir adamdır. Kalk onun yanından ve onu terk et!

Küfürde İleri Gidenler: Rafıziler, Mu'tezile ve Cehmiyye

Bil ki; hevanın (bid'atlerin) hepsi pistir ve hepsi kılıcı çağırır. Onların arasında en pis ve küfür olanı: Rafıziler, Mu'tezile ve Cehmiyye'dir. Çünkü onlar (insanların) ta'tile ve zındıklığa düşmesini isterler.

Ashab Hakkında Kötü Konuşan

Bil ki; bir adam Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'in²⁵⁵ Ashab'ından herhangi biri hakkında kötü konuşursa; o yalnız Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'in hakkında (kötü konuşmak) istemiştir ve Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem'e* kabrinde eziyet etmiştir.

Bid'atini Gördüğün Kişiye Karşı İhtiyatlı Olmak

Eğer bir insandan bid'at olan birşey görürsen, ona karşı ihtiyatlı ol çünkü sana gizli kalanlar şüphesiz ki, sana zahirde görünenlerden çoktur.

Eğer Ehli Sünnet'ten²⁵⁶ bir adamın tuttuğu yol ve mezhebin kötü olduğunu, fasık ve facir, günah sahibi, dalalet üzere²⁵⁷ olduğunu görürsen ve o, (bu hali ile hala) Sünnet üzere ve ashabından ise²⁵⁸, onunla otur çünkü onun masiyetleri sana zarar vermez.

²⁵⁴ Müellif (rahimehullah) burada, 'Heva Ehli' ile 'Heva Sahibi'; 'Bid'at Ehli' ile 'Bid'at Sahibi' şeklinde tanımlamalar kullanmakta ve her ikisi arasında fark olduğuna işaret etmektedir. Bu, aynı zamanda onun adaletinin de bir emaresidir. Heva yahut bid'at ehli olan kişi, üzerinde olduğu yolu bilen, kendisine hüccet ulaşmış ve kendisi sapmış başkalarını da sapıklığına davet eden kimsedir. Heva yahut bid'at sahibi ise bunun aksine; Ehli Sünnet'ten olmasına karşın bir veya birkaç meselede sapmış, kendisine bu tip hususlarda hüccet ulaşmamış, başkalarını bu sapıklığına davet etmeyen yahut bu sapıklığın davetçisi olmayan, Sünnet üzere olmasına rağmen sapıklıktan emareler barındıran kişidir.

²⁵⁵ Metinde yeralan: "Bil ki; bir adam Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'in Ashab'ından herhangi biri hakkında kötü konuşursa..." cümlesi diğer nüshada az bir farkla şu şekilde geçmektedir: "Bil ki; bir adam Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in Ashab'ından herhangi biri hakkında kötü konuşursa..."

²⁵⁶ Metinde "Eğer Ehli Sünnet'ten bir adamın..." şeklinde geçen bu ifade diğer nüshada Ehli Sünnet'ten ifadesi olmaksızın şu şekilde geçmektedir: "Eğer bir adamın..."

²⁵⁷ Metinde yeralan "dalalet üzere olduğunu görürsen..." ifadesi diğer nüshada "zalim olduğunu görürsen..." şeklinde geçmektedir.

²⁵⁸ Metinde yeralan: "olduğunu görürsen ve o, (bu hali ile hala) Sünnet üzere ve ashabından ise..." ifadesi diğer nüshada az bir farklılıkla şöyle geçmektedir: "olduğunu görürsen ve o, Ehli Sünnet'ten ve ashabından ise..."

Eğer heva sahibi²⁵⁹ müctehid (bir adamı) görürsen –onu, kendisini ibadete hasretmiş olarak görmüş olsan bile- onunla oturma, onun yanında durma, onun kelamını (sözünü) dinleme ve onunla bir yolda gitme! Çünkü ben onun yolunu değiştiremeyeceğinden ve neticede (senin de) onunla birlikte helak olmayacağından emin değilim!..

Yunus ibni Ubeyd (*rahimehullah*) oğlunu heva sahibi bir adamın yanından çıkarken gördü ve ona şöyle dedi:

يا بني من أين خرجت قال من عند عمرو بن عبيد قال يا بني لأن أراك خرجت من بيت هيتي أحب إلي من أن أراك خرجت من بيت فلان وفلان ولأن تلقى الله زانيا سارقا خاننا أحب إلي من أن تلقاه بقول أهل الأهواء

"Ey oğul nereden geliyorsun? (Oğlu) dediki: Filanın²⁶⁰ yanından. Dedi ki: Ey oğul senin bir hünsa'nın²⁶¹ evinden çıktığını görmem benim için filanın evinden çıktığını görmemden daha sevimlidir. Ey oğul; Allah'ın huzuruna zinakar, hırsız, fasık, hain olarak çıkman benim için O'nun huzuruna heva ehlienden falanın ve filanın kavli (i'tikadı) üzere çıkmandan daha sevimlidir!"²⁶²

Görmez misin Yunus ibni Ubeyd²⁶³, hünsanın oğlunu dininden çıkarmayacağını, bid'at sahibinin ise onu kâfir edene kadar (dininden) azdırıp-saptıracağını biliyordu!

Kendi Zamanının İnsanlarına Çok Dikkat Et!

Kendi zamanının insanlarına –özellikle- çok çok dikkat et! Kiminle oturduğuna, kimi dinlediğine, kiminle arkadaşlık ettiğine bak! İnsanlar -onlardan Allah'ın koruduğu kimseler müstesna- sanki riddet içerisindedir!

²⁵⁹ Metinde yeralan "Eğer heva sahibi müctehid (bir adamı) görürsen..." ifadesi diğer nüshada abid ziyadesi ile geçmektedir: "Eğer heva sahibi; abid, müctehid (bir adamı) görürsen..."

²⁶⁰ Diğer nüshada ise Mu'tezile önderlerinden Ebu Osman Amr ibni Ubeyd el-Basri'nin ismi geçmektedir. Dolayısı ile metinde yeralan: "(Oğlu) dediki: Filanın yanından..." ifadesi diğer nüshada: "(Oğlu) dediki: Amr ibni Ubeyd'in yanından..." şeklinde geçmektedir. Amr ibni Ubeyd (143H) Basra Mu'tezililerindendir ve aynı zamanda Vasıl ibni Ata (131H) ile birlikte Mu'tezile Mezhebi kurucularındandır. Mu'tezilenin Amriyye fırkasının kurucusu olarak kabul edilmektedir. Vasıl ibni Ata, Hasan el-Basri'den ayrıldığında Amr ibni Ubeyd de onunla birlikte ayrılır. (Şehristani, el-Milel ve'n Nihal, 1/48; Bağdadi, el-Fark beyn'el Firak 101-104) Cahız (255H), Ebu Huzeyl el-Allaf (235H), Sümame İbn'ul Eşras ve diğer Mu'tezili önderleri gibi Amr ibni Ubeyd de hadisle alay etmiş ve açıktan reddetmiştir. Halife Mansur ile çok sıkı bir dostlukları vardı. O kadar ki, Amr ibni Ubeyd'in ölümü üzerine Halife Mansur onun adına bir ağıt yakmıştır. Halife Mansur, kendi statüsünden daha aşağıda olan biri için ağıt yakan ilk halife olmuştur. (İbni Halikan, Vefayat; İbni Kuteybe, Kitab'ul Me'arif) Hafız Ebu Bekir onun Allah'ın düşmanlarında biri olduğunu söylemiştir. (Heysemi, Mecma'uz Zevaid, 4/288) Ebu Hanife, kendisine cisimler ve arazlar hakkındaki sözden sorulduğunda cevaben şöyle demiştir: "Allah, Amr ibni Ubeyd'e lanet etsin ki, bunun hakkında insanlara ilk defa o söz açtı." (Fıkhı Ekber Şerhi, 99) İbni Kuteybe'de onun Tabiin uluları hakkında kötü sözlerini nakledip onların "pis ve murdar" olduğunu söylediğini belirtir, ayrıca onun ahmaklıklarına dair bazı nakillerde bulunmaktadır ki bunlardan birinde Amr, Allah ile arasında temsili bir konuşmadan bahsederek der ki: "Ben Kıyamet Günü getirilirim ve Allah'ın huzurunda durdurulurum. (Allah) bana: Niçin katil cehennemdedir? Dedin der. Ben de: Ey Rabbim bu (nun böyle olduğu)nu Sen söyledin derim ve "Kim bir mü'mini kasden öldürürse, onun cezası içinde devamlı kalmak üzere Cehennem'dir." ayetini okur. (İbni Kuteybe, Te'vilu Muhtelif'ul Hadis)

²⁶¹ Hünsa aynı anda hem erkek hem de dişi uzvu taşıyan kimselere verilen isimdir.

²⁶² Yunus ibni Ubeyd'in oğluna nasihatı birçok kaynakta yer almıştır. (İbni Batta, el-İbane, 2/466; Lalekai, Şerh Usul İ'tikad Ehl'is Sünnat ve'l Cema'at, 2/817-818, #1378; Hatib, Tarihi Bağdad, 12/172; Beğavi, el-Cediyyet, 1/203, #1330; Ebu Nu'aym, el-Hilyet'ul Evliya, 3/21)

²⁶³ Metinde yeralan: "Görmez misin Yunus ibni Ubeyd, hünsanın oğlunu dininden çıkarmayacağını..." ifadesi diğer nüshada az bir farklılıkla şöyle geçmektedir: "Bilmez misin Yunus, hünsanın oğlunu dininden çıkarmayacağını..."

Mu'tezile'nin Önderleri ve Onları Hayır ile Yad edenlerden Sakın! Bir adamın İbni Ebi Du'ad²⁶⁴'ı, Bişr el-Merisi²⁶⁵'yi, Sümame²⁶⁶'yi veya Eb'ul Huzeyl²⁶⁷'i veya el-Futi²⁶⁸'yi²⁶⁹ veya onlara tabi

²⁶⁴ Ahmed ibn'ul Ferec ibni Ebi Du'ad el-İyadi el-Mu'tezili (240H) Dalalet imamlarından. Halk'ul Kur'an Fitne'si döneminde baş kadılık görevini üstlenmiş ve âlimlerin imtihan edilmeleri işini yönetmiştir. Mihne ve işkencelerin baş sorumlularından biridir. Hatib dedi ki: Sultan onu, Kur'an'ın mahlûk olduğu ve Allah'ın ahirette görülmeyeceği hususunda insanları imtihan etmekle görevlendirdi." Hicretin İkiyüzotuzyedinci senesinin Safer ayında halife Mütevekkil, mazlumların davalarına bakan Mu'tezile mezhebine mensub Kadı İbni Ebi Duad'a gazaplandı. Onu bu görevden azletti. Bu senenin Rebiyülevvel ayında halife Mütevekkil, Kadı İbni Ebi Duad'ın mallarına el konulmasını emretti. Kadı İbni Ebi Duad, felç olmuştu. Sonra ailesi horlanarak Samarra'dan Bağdat'a sürgün edildi. Allah, onu ölümünden dört yıl önce bu felç illetine mübtela kıldı." (İbni Kesir, el-Bidaye ve'n Nihaye, Hicretin İkiyüzotuzbirinci Senesi; Zehebi, Siyer A'lem'un Nubela, 11/166-169; İbni Hacer, Takrib'ul Tehzib, 85) İbni Kesir'in naklettiğine göre: Halife Mütevekkil, Ahmed ibni Nasr'ın öldürülmesi olayını soruşturmaya başlamış ve Kadı Ahmed ibni Ebi Du'ad huzura girdiğinde ona meseleyi sormuş Ebi Du'ad da şu cevabı vermiş: "Eğer Vasık onu kâfir olarak öldürmemişse Allah beni felç etsin! Mütevekkil diyor ki: Kadı İbn Ebi Du'ad'a gelince, Allah Te'ala, onu kendi cildine hapsetti. Yani onu felç etti. Allah, onu ölümünden dört yıl önce bu felç illetine mübtela kıldı." (İbni Kesir, el-Bidaye ve'n Nihaye, Hicretin İkiyüzotuzbirinci Senesi) "Ölmeden dört sene önce Allah Te'ala onu felç hastalığıyla müptela kıldı. Ölünceye kadar kıyıdayamayacak şekilde yatağında kaldı. Yiyecek ve içeceklerin lezzetinden, cinsel ilişkinin tadından ve diğer bazı arzulardan mahrum kaldı. Hasta yatıyorken adamın biri yanına gitti. Ona; Vallahi seni ziyarete gelmedim, yalnız gebereceğin için seni teselli etmeye geldim ve hapis cezasından daha ağır bir ceza olan vücudun kıyıdayamaz hale gelişi gibi bir hastalığa seni müptela kıldığından ötürü Allah'a hamd ediyorum dedi. Sonra beddua ederek Allah'ın, onun hastalığını arttırmasını ve içinde bulunduğu kötü durumu hafifletmemesini dileyerek yanından çıkıp gitti. Bu da onun hastalığını daha da arttırdı." (İbni Kesir, el-Bidaye ve'n Nihaye, Hicretin İkiyüzotuzbirinci Senesinde Vefat Eden Meşhur Şahsiyetler) Zehebi onun hakkında şunları söylemiştir: "Ahmed ibni Ebi Du'ad el-Kadı, pis ve murdar Cehmi. 240H yılında helak oldu." (Mizan'ul İ'tidal fi Necd'ir Rical, 1/233)

²⁶⁵ Diğer nüshada ismi zikredilmeksizin Merisi olarak zikredilmiştir. Bişr el-Merisi (218H) tam ismi Ebu Abd'ur Rahman Bişr ibni Ğıyas ibni Abd'ur Rahman el-Merisi el-Adevi el-Bağdadi'dir. Merisi olarak nispet edilmesi; ya Mısır'da bulunan Meris mıntikasına yahut da Bağdat'ta ikamet ettiği Derb'ul Meris'le alakalıdır. Ebu Hanife'den ve daha sonra Ebu Yusuf'tan ders almış muttaki ve mutedil bir kimse olarak bilinirken daha sonraları İrca fikrine tutulmuş ve Mürcie içerisindeki Merisi fırkası ona nispet edilmiştir. Daha sonraları, 'Makal'el Cehmiyye' (Mutezili ve Cehmi düşünce)yi yayan ilk kişi olarak adlandırılmıştır. Halk'ul Kur'an (Kur'an'ın mahlûk olduğu, yaratıldığı) fikrini ortaya atan ilk kişi olduğu yönünde bilgiler bulunmaktadır. Bişr Kur'an'ın mahlûk olduğunu propaganda ederdi. (el-Muğni, 1/ 107) Halife Me'mun döneminde, siyasi gücü kullanarak Mihne Dönemi başlatılmış, Bişr el-Merisi âlimleri sorguya çeken kişilerin başında yer almıştır. İmam eş-Şafii ile aralarında münazaralar olmuştur. Zehebi; Bişr'in, Cehm ibni Safvan'a yetişemediğini ancak, Cehm'in Kur'an'ın mahlûk olduğu görüşünü benimsediğini, bu görüşü kuvvetlendirmek için yeni deliller ileri sürdüğünü ve yaymaya çalıştığını söyler. Bişr'in babası Yahudi idi. Nasr ibni Malik tebası arasında boyacılık yapar, kaval imal ederdi. Bişr, Harun er-Reşid zamanında 170-193H (786-808) yakalandı. Kelami görüşleri yüzünden eziyet gördü. (Zehebi, Mizan'ul İ'tidal, 1/322) Bişr el-Merisi, Ebu Yusuf, Hammad ibni Seleme ve Süfyan ibni Uyeyne gibi âlimlerden rivayet etmiş biridir. Bağdat'ta kendisine ait bir fıkıh meclisi de bulunmaktaydı. Kitab'ul İrca, Kitab'ur Redd ale'l Havaric, Kitab'ul İstıtai, Kitabu Küfr'il Müşebbihe, Kitab'ul Marife ve Kitab'ul Vaid isimli kitaplar yazmıştır. Bişr el-Merisi, Mihne'nin Halife Mütevekkil tarafından sona erdirildiği 236H (856) yılından uzun süre önce, Halife Abdullah Me'mun gibi 218H yılında yaklaşık 80 yaşındayken ölmüştür. Osman ibni Sa'id el-Darimi'nin "er-Redd ale'l Merisi" ve Abd'ul Aziz ibni Yahya ibni Müslim el-Kinani'nin, "el-Hayde" isimli eseri Bişr el-Merisi'nin görüşlerini reddetmek kasdıyla kaleme alınan eserlerdir. Birçok âlim kendisini zemmetmiş ve tekfir etmiştir. Zehebi der ki: "Sapkın bir bid'atçidir. Ondak nakletmek caiz değildir ve ona hiçbir saygı gösterilmez. Bazı imamlar, küfrüne hükmetmişlerdir." (Mizan'ul İ'tidal fi Necd'ir Rical, 2/35) "Fakih, mütekellim Bişr el-Merisi 218H yılında ölmüştür. Kur'anı Kerim'in mahlûk olduğu görüşünü yaymaktaydı. Bu senenin sonlarında göçtü. Kendisine hiç bir âlim katılmadı. Bazı imamlar küfrüne hükmetmişlerdir." (Zehebi, el-İber, 1/73) Anlatıldığına göre, Bişr el-Merisi Horasan'da öldüğünde cenazasına Ehli Sünnet âlimlerinden hiçbiri katılmamıştır. Daha sonraları bir âlimin cenazeye katıldığı duyulmuş ve imamlar onu kınamıştır. Mübtedi Bişr'in cenazesine katılan imam diğer imamlara; konuşmama izin verin daha sonra kınayacaksınız kınayın dedikten sonra olayı şöyle anlatmış: Tekbir alındığında ben de insanlarla birlikte tekbir aldım. Daha sonra Allah'a dua ettim: Rabbim, bu kulun (Bişr) kabir azabını inkâr ediyordu. Daha önce başka hiç kimseye tattırmadığım bir şekilde bu kuluna kabir azabı ver! Daha sonra Allah'a şöyle dua ettim: Rabbim, bu kulun Kıyamet Günü'nde gerçekleşecek olan şefaati inkâr ediyordu. Bu kuluna Kıyamet Günü, şefaatin hiçbirini tattırma! Daha sonra Allah'a Bişr'in kabul etmeyip inkâr ettiği diğer meseleler hakkında tek tek dua ettim ve Bişr'i mahrum etmesini, cezalandırmasını diledim. Bunun üzerine imamlar gülmeye başlamış. Bişr el-Merisi hakkında daha fazla bilgi için şu eserlere müracaat ediniz: Hatib el-Bağdadi, Tarih Bağdad, 7/56-57; Zehebi, Siyer A'lem'un Nubela, 10/199-203; Mizan'ul İ'tidal fi Necd'ir Rical, 2/35; İbni Halikan, Vefayat'ul Ayan, 1/277; İbn'ul Esir, el-Lubab, 3/200; İbni Kesir, el-Bidaye ve'n Nihaye, Hicretin İkiyüzonsekizinci Senesinde Vefat Eden Meşhur Şahsiyetler

²⁶⁶ Sümame ibni Eşras Ebu Ma'n el-Numeyri el-Basri (213H). Mu'tezilenin önderlerinden ve sapkınlığın başlarından. (Zehebi, Mizan'ul İ'tidal, 2/94) Mu'tezile içerisinde Bağdat ekolünde yer alıyordu. Abbasi devletinde Mu'tezili görüşlerin yayılmasında büyük rol oynamıştır. (Zirikli, el-A'lam, 2/100) Halife Harun er-Reşid döneminde Kaderiyye'nin liderlerinden olduğu ve zındık olduğu gerekçesiyle bir süre hapsedilmişti. (Taberi, İlk Dönem Abbasi Devleti, Ebu Ca'fer el-Mensur Dönemi) Halife Me'mun'u i'tizal fikrine çekerek saptıran kişi olduğu söylenir. (Bağdadi, el-Fark beyn'el Firak) Sümame, Ahmed ibni Nasr el-Mervezi'yi Halife Vasık'a jurnal eder ve ona, el-Mervezi'nin, Kur'an'ın yaratılmış olduğunu söyleyeni tekfir ettiğini anlatır ve öldürülmesine vesile olur. (Bağdadi, el-Fark beyn'el Firak) "Din anlayışındaki basitlikle nefsanî isteklerdeki bayağılığı birleştirmiş biriydi." (Şehristani, el-Milel ve'n Nihal) Din ve Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) ile alay ettiği nakledilmiştir. O da diğer Mu'tezili önderleri gibi hadisle alay etmiş ve hadisi reddetmiştir. İbni Kuteybe şöyle der: "Onun da dininin zayıf olduğunu, İslam'a noksanlık isnad edip İslam ile alay ettiğini, Allah'ı tanıyıp ona iman eden hiçbir kimsenin söyleyemeyeceği şekilde İslam'a dil uzattığını görüyoruz. Yine onun herkesçe malum meşhur bir sözü nakledilir: Bir gün Cuma namazını kaçırma korkusuyla mescide doğru koşuşan bir grubu görür ve: Şu öküzlere, şu eşeklere bakınız! Der. Sonra adamlarından birine: Şu Arab (diğer nüshada -Şu Kureyşli-) Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem)'i kastediyor, insanlara neler yaptı! Der." (İbni Kuteybe, Te'vil, 60; Bağdadi, el-Fark beyn'el Firak) Bağdadi, onun bilerek namaz vaktini geçirdiğine ve sarhoş olarak görüldüğüne dair nakillerde bulunur. (Bağdadi, el-Fark beyn'el Firak) Mütevekkil, Ahmed ibni Nasr'ın ölümünü şüpheli bulduğunu söyleyince Sumame: "Eğer onu öldürmekle isabetli bir iş yapmamışsam, Allah beni kılıçların altına yatarsın" der. Sumame Mekke'ye doğru yola çıkar; Huzaalılar, Safa ile Merve arasında onu görürler. Onlardan biri bağırarak, "Ey Huzaalılar! Efendiniz Ahmed ibni Nasr'ı jurnal eden ve kanının dökülmesine çalışan, işte bu adamdır!" der. Bunun üzerine Huzaa oğulları, kılıçlarıyla onu öldürünceye kadar üzerine saldırırlar. Sonra leşini el-Haram'dan çıkarırlar. Ve vahşi hayvanlar da, Haram'ın dışında onu parçalayıp yerler. (İbni Kesir, el-Bidaye ve'n Nihaye, Hicretin İkiyüztüzbirinci Senesi; Bağdadi, el-Fark beyn'el Firak)

²⁶⁷ Muhammed ibn'ul Huzeyl ibni Abd(el-Kays) Ebu'l Huzeyl el-Allaf el-Basri (235H). Mu'tezilenin şeyhlerinden ve bid'at ve dalalet imamlarından. Mu'tezilenin el-Huzeylîye kolunun kurucusudur. Bağdadi der ki: "el-Allaf olarak bilinir. (el-Fark beyn'el Firak, 103) Mu'tezilenin i'tikadi doktrinini oluşturan Usuli Hamse (beş esas) üzerine ilk eseri neşreden şahıstır. Aynı zamanda Tevhid ve Adl esaslarının teşekkülünde de payı büyüktür. İbni Kuteybe onunla alakalı şunları söyler: "Görüyoruz ki, o da yalancının ve iftiracının biridir. (...) Cehennemliklerin azabının, cennetliklerinin de nimetlerinin ebedi olmayıp sona ereceğini söylemiştir." (İbni Kuteybe, Tevilu Muhtelif'ul Hadis; Bağdadi, el-Fark beyn'el Firak, 103)

Bağdadi, onun kepezelikleri ve saçmalıklarından bahsedip gerek kendi dostlarından Mu'tezileden ve gerekse diğer fırkalardan ona çok sayıda kişinin reddiye yazıp onu tekfir ettiklerini kaydetmiştir. (Bağdadi, el-Fark beyn'el Firak, 103 Bknz: (Hatib el-Bağdadi, Tarihi Bağdad, 3/366-370; İbni Halikan, Vefayat, #617; İbni Kuteybe, Tevilu Muhtelif'ul Hadis, 53-55; Eşari, Makalat; Abd'ul Kahir Bağdadi, Fark beyn'el Firak, 103; İbni Hazm, Fisal, 2/193, 487; 4/19, 83; Şehristani, el-Milel ve'n Nihal, 34-37; Malati, 38-39; İsferani, 42)

²⁶⁸ Diğer nüshada ismi ile birlikte "Hişam el-Futi" şeklinde geçmektedir. Hişam ibni Amr el-Futi (H228) ile alakalı bilgi daha önce "Allah, Cezayı Hakeden Kullarını Cehennem'in İçinde Cezalandıracaktır, Cehmiyye'nin İnandığı Gibi Cehennem'in Yanında Değil" başlığı altında 1 nolu dipnotta verilmişti.

²⁶⁹ Metinde geçmekte olan: "Bir adamın İbni Ebi Du'ad'ı, Bişr el-Merisi'yi, Sümame'yi veya Eb'ul Huzeyl'i veya el-Futi'yi..." ifadesi diğer nüshada az farkla şöyle geçmektedir: "Bir adamın İbni Ebi Du'ad'ı ve el-Merisi'yi veya Sümame'yi ve Eb'ul Huzeyl'i ve Hişam el-Futi'yi..." şeklinde ifade edilmektedir.

Mu'tezile'nin Önderleri ve Onları Hayır ile Yad edenlerden Sakın! Bir adamın İbni Ebi Du'ad²⁷⁰'ı, Bişr el-Merisi²⁷¹'yi, Sümame²⁷²'yi veya Eb'ul Huzeyl²⁷³'i veya el-Futi²⁷⁴'yi²⁷⁵ veya onlara tabi

²⁷⁰ Ahmed ibn'ul Ferec ibni Ebi Du'ad el-İyadi el-Mu'tezili (240H) Dalalet imamlarından. Halk'ul Kur'an Fitne'si döneminde baş kadılık görevini üstlenmiş ve âlimlerin imtihan edilmeleri işini yönetmiştir. Mihne ve işkencelerin baş sorumlularından biridir. Hatib dedi ki: Sultan onu, Kur'an'ın mahlûk olduğu ve Allah'ın ahirette görülmeyeceği hususunda insanları imtihan etmekle görevlendirdi." Hicretin İkiyüzotuzyedinci senesinin Safer ayında halife Mütevekkil, mazlumların davalarına bakan Mu'tezile mezhebine mensub Kadı İbni Ebi Duad'a gazaplandı. Onu bu görevden azletti. Bu senenin Rebiyülevvel ayında halife Mütevekkil, Kadı İbni Ebi Duad'ın mallarına el konulmasını emretti. Kadı İbni Ebi Duad, felç olmuştu. Sonra ailesi horlanarak Samarra'dan Bağdat'a sürgün edildi. Allah, onu ölümünden dört yıl önce bu felç illetine mübtela kıldı." (İbni Kesir, el-Bidaye ve'n Nihaye, Hicretin İkiyüzotuzbirinci Senesi; Zehebi, Siyer A'lem'un Nubela, 11/166-169; İbni Hacer, Takrib'ul Tehzib, 85) İbni Kesir'in naklettiğine göre: Halife Mütevekkil, Ahmed ibni Nasr'ın öldürülmesi olayını soruşturmaya başlamış ve Kadı Ahmed ibni Ebi Du'ad huzura girdiğinde ona meseleyi sormuş Ebi Du'ad da şu cevabı vermiş: "Eğer Vasık onu kâfir olarak öldürmemişse Allah beni felç etsin! Mütevekkil diyor ki: Kadı İbn Ebi Du'ad'a gelince, Allah Te'ala, onu kendi cildine hapsetti. Yani onu felç etti. Allah, onu ölümünden dört yıl önce bu felç illetine mübtela kıldı." (İbni Kesir, el-Bidaye ve'n Nihaye, Hicretin İkiyüzotuzbirinci Senesi) "Ölmeden dört sene önce Allah Te'ala onu felç hastalığıyla müptela kıldı. Ölüncüye kadar kıyıdayamayacak şekilde yatağında kaldı. Yiyecek ve içeceklerin lezzetinden, cinsel ilişkinin tadından ve diğer bazı arzulardan mahrum kaldı. Hasta yatıyorken adamın biri yanına gitti. Ona; Vallahi seni ziyarete gelmedim, yalnız gebereceğin için seni teselli etmeye geldim ve hapis cezasından daha ağır bir ceza olan vücudun kıyıdayamaz hale gelişi gibi bir hastalığa seni müptela kıldığından ötürü Allah'a hamd ediyorum dedi. Sonra beddua ederek Allah'ın, onun hastalığını arttırmasını ve içinde bulunduğu kötü durumu hafifletmemesini dileyerek yanından çıkıp gitti. Bu da onun hastalığını daha da arttırdı." (İbni Kesir, el-Bidaye ve'n Nihaye, Hicretin İkiyüzotuzbirinci Senesinde Vefat Eden Meşhur Şahsiyetler) Zehebi onun hakkında şunları söylemiştir: "Ahmed ibni Ebi Du'ad el-Kadı, pis ve murdar Cehmi. 240H yılında helak oldu." (Mizan'ul İ'tidal fi Necd'ir Rical, 1/233)

²⁷¹ Diğer nüshada ismi zikredilmeksizin Merisi olarak zikredilmiştir. Bişr el-Merisi (218H) tam ismi Ebu Abd'ur Rahman Bişr ibni Ğıyas ibni Abd'ur Rahman el-Merisi el-Adevi el-Bağdadi'dir. Merisi olarak nispet edilmesi; ya Mısır'da bulunan Meris mıntikasına yahut da Bağdat'ta ikamet ettiği Derb'ul Meris'le alakalıdır. Ebu Hanife'den ve daha sonra Ebu Yusuf'tan ders almış muttaki ve mutedil bir kimse olarak bilinirken daha sonraları İrca fikrine tutulmuş ve Mürcie içerisindeki Merisi fırkası ona nispet edilmiştir. Daha sonraları, 'Makal'el Cehmiyye' (Mutezili ve Cehmi düşünce)yi yayan ilk kişi olarak adlandırılmıştır. Halk'ul Kur'an (Kur'an'ın mahlûk olduğu, yaratıldığı) fikrini ortaya atan ilk kişi olduğu yönünde bilgiler bulunmaktadır. Bişr Kur'an'ın mahlûk olduğunu propaganda ederdi. (el-Muğni, 1/ 107) Halife Me'mun döneminde, siyasi gücü kullanarak Mihne Dönemi başlatılmış, Bişr el-Merisi âlimleri sorguya çeken kişilerin başında yer almıştır. İmam eş-Şafii ile aralarında münazaralar olmuştur. Zehebi; Bişr'in, Cehm ibni Safvan'a yetişemediğini ancak, Cehm'in Kur'an'ın mahlûk olduğu görüşünü benimsediğini, bu görüşü kuvvetlendirmek için yeni deliller ileri sürdüğünü ve yaymaya çalıştığını söyler. Bişr'in babası Yahudi idi. Nasr ibni Malik tebası arasında boyacılık yapar, kaval imal ederdi. Bişr, Harun er-Reşid zamanında 170-193H (786-808) yakalandı. Kelami görüşleri yüzünden eziyet gördü. (Zehebi, Mizan'ul İ'tidal, 1/322) Bişr el-Merisi, Ebu Yusuf, Hammad ibni Seleme ve Süfyan ibni Uyeyne gibi âlimlerden rivayet etmiş biridir. Bağdat'ta kendisine ait bir fıkıh meclisi de bulunmaktaydı. Kitab'ul İrca, Kitab'ur Redd ale'l Havaric, Kitab'ul İstıtaa, Kitabu Küfr'il Müşebbihe, Kitab'ul Marife ve Kitab'ul Vaid isimli kitaplar yazmıştır. Bişr el-Merisi, Mihne'nin Halife Mütevekkil tarafından sona erdirildiği 236H (856) yılından uzun süre önce, Halife Abdullah Me'mun gibi 218H yılında yaklaşık 80 yaşındayken ölmüştür. Osman ibni Sa'id el-Darimi'nin "er-Redd ale'l Merisi" ve Abd'ul Aziz ibni Yahya ibni Müslim el-Kinani'nin, "el-Hayde" isimli eseri Bişr el-Merisi'nin görüşlerini reddetmek kasdıyla kaleme alınan eserlerdir. Birçok âlim kendisini zemmetmiş ve tekfir etmiştir. Zehebi der ki: "Sapkın bir bid'atçidir. Ondak nakletmek caiz değildir ve ona hiçbir saygı gösterilmez. Bazı imamlar, küfrüne hükmetmişlerdir." (Mizan'ul İ'tidal fi Necd'ir Rical, 2/35) "Fakih, mütekellim Bişr el-Merisi 218H yılında ölmüştür. Kur'anı Kerim'in mahlûk olduğu görüşünü yaymaktaydı. Bu senenin sonlarında göçtü. Kendisine hiç bir âlim katılmadı. Bazı imamlar küfrüne hükmetmişlerdir." (Zehebi, el-İber, 1/73) Anlatıldığına göre, Bişr el-Merisi Horasan'da öldüğünde cenazasına Ehli Sünnet âlimlerinden hiçbiri katılmamıştır. Daha sonraları bir âlimin cenazeye katıldığı duyulmuş ve imamlar onu kınamıştır. Mübtedi Bişr'in cenazesine katılan imam diğer imamlara; konuşmama izin verin daha sonra kınayacaksınız kınayın dedikten sonra olayı şöyle anlatmış: Tekbir alındığında ben de insanlarla birlikte tekbir aldım. Daha sonra Allah'a dua ettim: Rabbim, bu kulun (Bişr) kabir azabını inkâr ediyordu. Daha önce başka hiç kimseye tattırdığım bir şekilde bu kuluna kabir azabı ver! Daha sonra Allah'a şöyle dua ettim: Rabbim, bu kulun Kıyamet Günü'nde gerçekleşecek olan şefaati inkâr ediyordu. Bu kuluna Kıyamet Günü, şefaatin hiçbirini tattırma! Daha sonra Allah'a Bişr'in kabul etmeyip inkâr ettiği diğer meseleler hakkında tek tek dua ettim ve Bişr'i mahrum etmesini, cezalandırmasını diledim. Bunun üzerine imamlar gülmeye başlamış. Bişr el-Merisi hakkında daha fazla bilgi için şu eserlere müracaat ediniz: Hatib el-Bağdadi, Tarih Bağdad, 7/56-57; Zehebi, Siyer A'lem'un Nubela, 10/199-203; Mizan'ul İ'tidal fi Necd'ir Rical, 2/35; İbni Halikan, Vefayat'ul Ayan, 1/277; İbn'ul Esir, el-Lubab, 3/200; İbni Kesir, el-Bidaye ve'n Nihaye, Hicretin İkiyüzonsekizinci Senesinde Vefat Eden Meşhur Şahsiyetler

olanlardan birini veya taraftarlarından birini (güzel sözlerle) yad ettiğini iştirsen²⁷⁶ ondan sakın çünkü o, bid'at sahibidir. Çünkü bu kişiler, riddet üzerindeler ve onları hayır ile yad eden adamı (da) terk et! Onlardan birini (hayır ile) yâd eden (de) onlarla aynı yoldadır (aynı seviyededir).²⁷⁷

²⁷² Sümame ibni Eşras Ebu Ma'n el-Numeyri el-Basri (213H). Mu'tezilenin önderlerinden ve sapıklığın başlarından. (Zehebi, Mizan'ul İ'tidal, 2/94) Mu'tezile içerisinde Bağdat ekolünde yerliyordu. Abbasi devletinde Mu'tezili görüşlerin yayılmasında büyük rol oynamıştır. (Zirikli, el-A'lam, 2/100) Halife Harun er-Reşid döneminde Kaderiyye'nin liderlerinden olduğu ve zındık olduğu gerekçesiyle bir süre hapsedilmişti. (Taberi, İlk Dönem Abbasi Devleti, Ebu Ca'fer el-Mensur Dönemi) Halife Me'mun'u i'tizal fikrine çekerek saptıran kişi olduğu söylenir. (Bağdadi, el-Fark beyn'el Firak) Sümame, Ahmed ibni Nasr el-Mervezi'yi Halife Vasık'a jurnal eder ve ona, el-Mervezi'nin, Kur'an'ın yaratılmış olduğunu söyleyen tekfir ettiğini anlatır ve öldürülmesine vesile olur. (Bağdadi, el-Fark beyn'el Firak) "Din anlayışındaki basitlikle nefsanî isteklerdeki bayağılığı birleştirmiş biriydi." (Şehristani, el-Milel ve'n Nihal) Din ve Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) ile alay ettiği nakledilmiştir. O da diğer Mu'tezili önderleri gibi hadisle alay etmiş ve hadisi reddetmiştir. İbni Kuteybe şöyle der: "Onun da dininin zayıf olduğunu, İslam'a noksanlık isnad edip İslam ile alay ettiğini, Allah'ı tanıyıp ona iman eden hiçbir kimsenin söyleyemeyeceği şekilde İslam'a dil uzattığını görüyoruz. Yine onun herkesçe malum meşhur bir sözü nakledilir: Bir gün Cuma namazını kaçırma korkusuyla mescide doğru koşuşan bir grubu görür ve: Şu öküzlere, şu eşeklere bakınız! Der. Sonra adamlarından birine: Şu Arab (diğer nüshada –Şu Kureyşli-) Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem)'i kasdediyor, insanlara neler yaptı! Der." (İbni Kuteybe, Te'vil, 60; Bağdadi, el-Fark beyn'el Firak) Bağdadi, onun bilerek namaz vaktini geçirdiğine ve sarhoş olarak görüldüğüne dair nakillerde bulunur. (Bağdadi, el-Fark beyn'el Firak) Mütevekkil, Ahmed ibni Nasr'ın ölümünü şüpheli bulduğunu söyleyince Sumame: "Eğer onu öldürmekle isabetli bir iş yapmamışsam, Allah beni kılıçların altına yatırsın" der. Sumame Mekke'ye doğru yola çıkar; Huzaalılar, Safa ile Merve arasında onu görürler. Onlardan biri bağırarak, "Ey Huzaalılar! Efendiniz Ahmed ibni Nasr'ı jurnal eden ve kanının dökülmesine çalışan, işte bu adamdır!" der. Bunun üzerine Huzaa oğulları, kılıçlarıyla onu öldürünceye kadar üzerine saldırırlar. Sonra leşini el-Haram'dan çıkarırlar. Ve vahşi hayvanlar da, Haram'ın dışında onu parçalayıp yerler. (İbni Kesir, el-Bidaye ve'n Nihaye, Hicretin İkiyüzotuzbirinci Senesi; Bağdadi, el-Fark beyn'el Firak)

²⁷³ Muhammed ibn'ul Huzeyl ibni Abd(el-Kays) Ebu'l Huzeyl el-Allaf el-Basri (235H). Mu'tezilenin şeyhlerinden ve bid'at ve dalalet imamlarından. Mu'tezilenin el-Huzeyliye kolunun kurucusudur. Bağdadi der ki: "el-Allaf olarak bilinir. (el-Fark beyn'el Firak, 103) Mu'tezilenin i'tikadi doktrinini oluşturan Usuli Hamse (beş esas) üzerine ilk eseri neşreden şahıstır. Aynı zamanda Tevhid ve Adl esaslarının teşekkülünde de payı büyüktür. İbni Kuteybe onunla alakalı şunları söyler: "Görüyoruz ki, o da yalancının ve iftiracının biridir. (...) Cehennemliklerin azabının, cennetliklerinin de nimetlerinin ebedi olmayıp sona ereceğini söylemiştir." (İbni Kuteybe, Tevilu Muhtelif'ul Hadis; Bağdadi, el-Fark beyn'el Firak, 103)

Bağdadi, onun kepezelikleri ve saçmalıklarından bahsedip gerek kendi dostlarından Mu'tezileden ve gerekse diğer fırkalardan ona çok sayıda kişinin reddiye yazıp onu tekfir ettiklerini kaydetmiştir. (Bağdadi, el-Fark beyn'el Firak, 103 Bknz: (Hatib el-Bağdadi, Tarihi Bağdad, 3/366-370; İbni Halikan, Vefayat, #617; İbni Kuteybe, Tevilu Muhtelif'ul Hadis, 53-55; Eşari, Makalat; Abd'ul Kahir Bağdadi, Fark beyn'el Firak, 103; İbni Hazm, Fisal, 2/193, 487; 4/19, 83; Şehristani, el-Milel ve'n Nihal, 34-37; Malati, 38-39; İsfarani, 42)

²⁷⁴ Diğer nüshada ismi ile birlikte "Hişam el-Futi" şeklinde geçmektedir. Hişam ibni Amr el-Futi (H228) ile alakalı bilgi daha önce "Allah, Cezayı Hakeden Kullarını Cehennem'in İçinde Cezalandıracaktır, Cehmiyye'nin İnandığı Gibi Cehennem'in Yanında Değil" başlığı altında 1 nolu dipnotta verilmişti.

²⁷⁵ Metinde geçmekte olan: "Bir adamın İbni Ebi Du'ad'ı, Bişr el-Merisi'yi, Sümame'yi veya Eb'ul Huzeyl'i veya el-Futi'yi..." ifadesi diğer nüshada az farkla şöyle geçmektedir: "Bir adamın İbni Ebi Du'ad'ı ve el-Merisi'yi veya Sümame'yi ve Eb'ul Huzeyl'i ve Hişam el-Futi'yi..." şeklinde ifade edilmektedir.

²⁷⁶ Metinde geçen: "veya onlara tabi olanlardan birini veya taraftarlarından birini (güzel sözlerle) yâd ettiğini iştirsen ondan sakın çünkü o, bid'at sahibidir." ifadesinde yer alan "iştirsen" sözcüğü diğer nüshada "görürsen" sözcüğü ile ifade edilmiştir: "veya onlara tabi olanlardan birini veya taraftarlarından birini (güzel sözlerle) yâd ettiğini görürsen ondan sakın çünkü o, bid'at sahibidir."

²⁷⁷ Bu pasajın son cümlesinin sonunda geçmekte olan: "Onlardan birini (hayır ile) yâd eden (de) onlarla aynı yoldadır (aynı seviyededir)" ifadesi diğer nüshada bulunmamaktadır ve pasaj şöyle sona ermektedir: "Onlardan birini (hayır ile) yâd eden (de) onlarla aynı yoldadır (aynı seviyededir)" "Çünkü bu kişiler, riddet üzerindeler ve onları hayır ile yâd eden adamı (da) terk et!" "Onlardan birini (hayır ile) yâd eden (de) onlarla aynı yoldadır (aynı seviyededir)."

İnsanları Sünnet ile İmtihan Etmek

İslam'da (kişinin i'tikadını) imtihan etmek bid'attir, fakat bizim bugünümüze geldiğimizde, (insanlar) Sünnet'e göre imtihan edilirler kavil gereğince:

إِنَّ هَذَا الْعِلْمَ دِينَ فَانظُرُوا مِمَّنْ تَأْخُذُونَ دِينَكُمْ

"Şüphesiz ki bu ilim dindir; dininizi kimden aldığınıza dikkat edin!.."278

وَلَا تَقْبَلُوا الْحَدِيثَ إِلَّا مِمَّنْ تَقْبَلُونَ شَهَادَتَهُ

"Yalnız şehadetini kabul ettiğiniz kişilerden hadis kabul edin!.."279

Böylece (kişinin durumuna) bakmalısın; eğer Sünnet sahibiyse, ilmi varsa ve sıdkı biliniyorsa ondan (hadis) yazabilirsin, aksi takdirde onu terk etmelisin!..

Hak ve Sünnet Yolunda İstikamet Üzere Kalmak İstersen, Kalam'dan ve Kalam Ehli'nden Uzak Dur

Eğer hak üzerinde ve senden önceki Sünnet Ehli'nin yolunda istikamet üzere (sabit) kalmak istersen; kalam ilminden, kalam ashabından, cedelden, tartışmadan, kıyastan ve dinde münazara etmekten uzak dur!.. Onlardan birşey almazsan bile, onların sözüne kulak vermen kalpte şüphe doğurur, bu da (batılı) kabul etmek için kifayet eder (yeterlidir) ki neticede helak olursun!

Kalam İlmî, Cedel, Tartışma ve Kıyas; Zındıklık, Bid'at, Heva ve Dalalet'in Kapılarıdır

Kalam ilmi, cedel, tartışma ve kıyas ortaya çıkmasaydı; zındıklık, bid'at, heva ve dalalet asla mevcut olmazdı çünkü bunlar bidat'in, şüphelerin ve zındıklığın kapılarıdır.

Din, Taklittir

Kendin için kaygılan, Allah'tan kork!.. Asara ve asar ehline tabi olman ve taklid etmen vaciptir, çünkü bu din yalnız taklittir (yani Nebi sallallahu aleyhi ve sellem ve ashabına rıdvanullah aleyhim ecmain!). Bizden öncekiler bizi şaşkın bırakmadılar onları taklid et ve rahat et! Asar ve asar ehlinden öteye (gidip) haddi aşma! Müteşabihlerde²⁸⁰ dur ve (onlara) hiçbir şeyi kıyas etme!

Bid'at Ehli'ni Reddetmekten Kaçınmak

Sendeki bir hileyle bid'at ehlini reddetmeye çalışma çünkü sana onlarla münasebetde sükût etmen emrolundu ve senin nefesine (tesir etmelerine) imkan verme! Bilmez misin ki Muhammed ibni

²⁷⁸ Muhammed ibni Sirin (rahimehullah)'a ait olan bu sözü İmam Müslim, Sahih'inin Mukaddimesinde nakletmiştir. Muhammed ibni Sirin (rahimehullah)'ın kısa bir biyografisine az ileride yer vereceğiz inşallah.

²⁷⁹ Bu söz, Nebi (sallallahu aleyhi ve sellem)'den, ibni Abbas (radiyallahu anhuma ecmain) yoluyla merfu olarak rivayet edilmiştir. (Hatib el-Bağdadi, el-Kifayet'ul İlm ve'r Rivaye, 95; Hatib, Tarih, 301/9; Ramehurmuzi, el-Muhaddis'ul Fasil, 411) ancak İbn'ul Cevzi tarafından mevzu (uydurma) olduğu belirtilmiştir. (İbn'ul Cevzi, el-İlel'ul Mutenahiyye, 131/1)

²⁸⁰ Metinde geçen: "Müteşabihlerde dur ve (onlara) hiçbir şeyi kıyas etme!" ifadesi diğer nüshada "Kur'an ve Hadis'in" ziyadesi ile geçmektedir: "Kur'an ve Hadis'in müteşabihlerinde dur ve (onlara) hiçbir şeyi kıyas etme!"

Sirin²⁸¹ (ki onca) fazileti ile²⁸², ne bir meselede bid'at ehlerinden birine cevap vermiş ne de ondan Allah'ın Kitabı'ndaki bir ayeti bile dinlememiştir. Ona bu yaptığı sorulduğunda demiş ki:

أخاف أن يحرفها فيقع في قلبي شيء

"Korkarım ki, ayeti tahrif eder ve kalbime bir şüphe düşer."²⁸³

Hadisi İnkâr Edip Allah'ı Tazim ve Tenzih Ettiğini İddia Eden

Eğer bir adamın, Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in asarını işittiğinde; "Biz Allah'ı tazim ediyoruz!" dediğini işitirsen bil ki o Cehmi'dir. Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in asarını reddetmek istiyor ve bu sözü ile Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in asarını reddediyor. O (Allah'ın) ruyeti hadisini ve (Allah'ın) nüzulu hadisini ve bundan başka hadisi işittiğinde Allah'ı "Tazim" ve "Tenzih" ettiğini iddia ediyor. Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in asarını reddet miyormuş? Eğer derse ki: "Biz Allah'ın bir yerden başka bir yere nüzul etmeyecek kadar azametli olduğuna i'tikad ediyoruz!.." artık o, Allah'ı başkalarından daha iyi tanıdığını iddia etmiştir. Onlardan uzak ol!.. Çünkü avamdan insanların çoğu ve diğerleri onların halindedir ve insanları onlardan sakındır!..

Münazarada; Tartışma, Cedel, Üstün Gelme İsteği, Husumet (Düşmanlık) ve Gazaplanma Vardır

Eğer bir kimse sana bu kitaptaki²⁸⁴ bir mesele hakkında sorarsa ve eğer bu söz ile o irşad olunmayı isterse onunla konuş/uyar ve doğru yolu göster. Eğer münazara etmek isterse; bundan

²⁸¹ Muhammed ibni Sirin ibni Ebi Amr Ebu Bekir el-Ensari, Tabiin neslinin meşhur imamlarındandır. Buhari'nin Sahih'inde ellidokuz ve Müslim'in Sahih'inde ise seksendokuz hadisi vardır. Şeyhleri ve kendisinden hadis dinledikleri arasında, Enes ibni Malik (radiyallahu anh), Zeyd ibni Sabit (radiyallahu anh), Hasan ibni Ali ibni Ebu Talib (radiyallahu anhuma ecmain), Semire ibnin Cundeb (radiyallahu anh), İmran ibni Huseyn (radiyallahu anh), Mu'aviye ibni Süfyan (radiyallahu anhuma ecmain), Ebu Derda (radiyallahu anh), Ebu Sa'id el-Hudri (radiyallahu anh) ve Aişe bint Ebu Bekir (radiyallahu anha) gibi ashabin önde gelen şahsiyetleri ve bundan başka Tabiin neslinden diğer bazı önemli şahsiyetler bulunmaktadır. Kendisinden hadis nakledenler arasında da Abdullah ibni Ayn ibni Arteban, Yunus ibni Ubeyd ibni Dinar, Cerir ibni Hazim ibni Zeyd, Eyyub el-Sahtiyani, Katade, Malik ibni Dinar, Evzai, gibi âlimler bulunmaktadır. 110H yılında 76 yaşında vefat etmiştir. (Zehebi, Siyer A'lem'un Nubela, 4/606-622; İbni Hacer, Takrib'ul Tehzib, 483; 693; Ebu Nu'aym, Hilyet'ul Evliya, 263-282; İbn'ul Cevzi, Sıfat'us Safve, #111, 241-248; Hatib el-Bağdadi, Tarihi Bağdad, 5/331; İbn'ul İmad, Şezerat'uz Zeheb, 1/138-139; İbni Halikan, Vefayat'ul Ayan, #111, 321-322; Safedi, el-Vafi bi'l Vefeyat, #111, 146; Tabakat'ul Huffaz; İbni Sa'd, Tabakat'ul Kubra) Darbı Mesel olan: "Bu ilim dindir; dinini kimden aldığına dikkat et!" (Müslim) ve "Biz isnaddan sormazdık (birisi bize bir hadis rivayet ettiğinde, kimden aldığını araştırmazdık); ne zaman ki fitne çıktı, o zaman isnaddan sormaya başladık." (Müslim) sözleri ona aittir.

²⁸² Metinde geçmekte olan: "Muhammed ibni Sirin (ki onca) fazileti ile ne bir meselede..." ifadesi diğer nüshada az bir farklılıkla şu şekilde geçmektedir: "Muhammed ibni Sirin (ki onca) fazileti ile beraber, ne bir meselede..."

²⁸³ Darimi (Sünen); Lalekai, Usul İ'tikad Ehl'is Süne, 1/150-151 #242; İbni Vadda el-Kurtubi, el-Bida ve'n Nehyu anha, 53; İbni Batta, el-İbane el-Kubra, 377. Bu hikmet dolu sözlerin benzerleri, imamlardan muhtelif yerlerde rivayet edilmiştir. Hişam dedi ki: Hasan (el-Basri) ve Muhammed ibni Sirin'in her ikisi de dedi ki: "Heva ehli ile oturma, onlarla tartışma ve onlardan hiçbir şey dinleme!" (İbni Batta, el-İbane #395) Abdullah ibn'ul Busri dedi ki: "Bizim yanımızda Sünnet; heva ehline reddiye yapmak değil, onlardan herhangi biri ile konuşmamaktır." (İbni Batta, el-İbane #478) Ebu Kilabe dedi ki: "Heva ehli ile oturma, onlarla tartışma! Onların sapkınlıklarını kalbine koymalarından ya da senin bildiklerinden şüpheye düşürmelerinden kendimi güvende hissetmiyorum." (İbni Batta, el-İbane #369)

²⁸⁴ Metinde geçmekte olan: "Eğer bir kimse sana bu kitaptaki bir mesele hakkında sorarsa..." cümlesindeki "kitap" lafzı diğer nüshada "bab" olarak geçmektedir: "Eğer bir kimse sana bu baktaki bir mesele hakkında sorarsa..."

sakın! Münazarada; tartışma, cedel, üstün gelme isteği, husumet (düşmanlık) ve gazaplanma vardır ve bunlar sana kati olarak yasaklanmıştır.²⁸⁵ Her ikisinde; birlikte hak yoldan çıkmış olursunuz.²⁸⁶ Fakihlerimizden, âlimlerimizden hiçbirinden onların münazara veya cedel ya da husumet güderek rakabet etmesi konusunda bize herhangi bir nakil ulaşmamıştır.

Dinini Münazara Konusu Etme

Hasan (el-Basri)²⁸⁷ dedi ki: *الحكيم لا يماري ولا يداري حكمته ينشرها إن قبلت حمد الله* "Hikmetli adam hikmetini yaymak için ne münakaşa eder (çekişir) ne de kimseye yaltaklanır. Eğer (hikmeti) kabul olunursa Allah'a hamd eder, reddedilirse (yine) Allah'a hamd eder."²⁸⁸ Birisi Hasan (el-Basri)'nin yanına geldi ve dedi ki: *أنا أنظر في الدين* "Seninle din hakkında burada münazara edelim. Hasan (ona) dedi ki: *أنا قد عرفت ديني فإن كان دينك قد ضل منك فإذهب فاطلبه* Ben, kendi dinimi biliyorum, eğer sen dinini yitirdiyse git de dinini (tartışma mevzusu edip) ara-bul!"²⁸⁹

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Ümmeti'ni Cedel Yapmaktan Nehyetti

وسمع رسول الله صلى الله عليه وسلم قوما على باب حجرته يقول أحدهم ألم يقل الله كذا ويقول الآخر ألم يقل الله كذا فخرج مغضبا فقال أبهذا أمرتكم أم بهذا بعثت إليكم أن تضربوا كتاب الله بعضه ببعض فنهاهم عن الجدال

Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem* evinin kapısının karşısında bir grup insanın konuştuğunu işitti. Onlardan biri şöyle dedi: "Allah böyle mi diyor? Bir başkası dedi ki: (Allah) böyle mi diyor? (Rasulullah evinden) gazapla çıktı ve dedi ki: *Size bu mu emredildi? Allah'ın Kitab'ından bir kısmını diğeriyle çarpıştırmamız için mi ben size peygamber olarak gönderildim?!*"²⁹⁰ Böylelikle cedel yapmalarını yasakladı.

²⁸⁵ Metinde geçmekte olan: "Münazarada; tartışma, cedel, üstün gelme isteği, husumet (düşmanlık) ve gazaplanma vardır ve bunlar sana kati olarak yasaklanmıştır." ifadesi diğer nüshada şöyle geçmektedir: "Münazarada; tartışma, cedel, üstün gelme isteği, husumet (düşmanlık) ve gazaplanma vardır ve bunların hepsi yasaklanmıştır."

²⁸⁶ Metinde geçen: "Her ikisinde; birlikte hak yoldan çıkmış olursunuz." ifadesi diğer nüshada şöyle geçmektedir: "Hak yoldan çıkan zelil olur."

²⁸⁷ Ebu Sa'id el-Hasan ibni Ebi'l Hasan el-Basri (110H). Tabiin döneminin büyük imamlarındandır. Ömer ibn'ul Hattab (radiyallahu anh)'ın halifeliliği döneminde doğdu. Onu alıp Ömer ibn'ul Hattab'a götürdüler. Ömer (radiyallahu anh) da onun için dua etti. Buhari'nin Sahih'inde kırküç ve Müslim'in Sahih'inde ise otuzsekiz hadisi vardır. Kendisinden ilim alıp hadis naklettiği sahabeler arasında Ubey ibni Ka'b (radiyallahu anh), Ömer ibn'ul Hattab (radiyallahu anh), Sevban (radiyallahu anh), Ammar ibni Yasir (radiyallahu anh), Ebu Hureyre (radiyallahu anh), Osman ibni Ebi'l As (radiyallahu anh), Osman ibni Affan (radiyallahu anh), Ali ibni Ebi Talib (radiyallahu anh), Ebu Musa el-Eşari (radiyallahu anh), Ebu Bekre (radiyallahu anh), İmran ibni Huseyn (radiyallahu anh), İbni Ömer (radiyallahu anhuma ecmain), İbni Abbas (radiyallahu anhuma ecmain), Abdullah ibni Amr ibn'ul As (radiyallahu anhuma ecmain), Mu'aviye ibni Ebu Süfyan (radiyallahu anhuma ecmain), Enes ibni Malik (radiyallahu anh), Cerir ibni Abdullah (radiyallahu anh) ve başkaları vardır. Hasan el-Basri'den ilim alan ve hadis nakleden talebeleri arasında meşhur imamlar da vardır: Eyyub el-Sahtiyani, Katade, Cerir ibni Hazim ibni Zeyd, Rebi, Sa'id ibni İyaz, Şeyban, Abdullah ibni Avn el-Arteban, Ata ve Yunus ibni Ubeyd. 110H yılında vefat etmiştir. (Zehebi, Siyer A'lem'un Nubela, 4/563-588; İbni Hacer, Takrib'ul Tehzib, 160; İbn'ul Cevzi, Sıfat'us Safve, #500; İbni Kesir, en-Bidaye ve'n Nihaye, Hicretin Yüzonuncu Senesinde Vefat Eden Meşhur Şahsiyetler)

²⁸⁸ Nu'aym ibni Hammad, ez-Zevaid ale'z Zühdi li İbn'ul Mübarek, 8 #30

²⁸⁹ Lalekai, Usul İ'tikad Ehl'is Sünnne, 1/144 #215; Acurri, eş-Şeri'a, 57; İbni Batta, el-İbane el-Kubra, 586

²⁹⁰ Ahmed ibni Hanbel, Müsned; İbni Ebi Asım, es-Sünnne, 406

İbni Ömer (*radiyallahu anhuma ecmain*) münazarayı sevmezdi ve Malik ibni Enes ile; ondan önce ve ondan sonra günümüze kadar yaşayan (âlim) kişiler de (münazarayı sevmezdi). Allah'ın²⁹¹ sözü yarattıklarının sözünden daha büyüktür. Allah *tebareke ve teala*²⁹² şöyle der:

وما يجادل في آيات الله إلا الذين كفرو

"Allah'ın ayetleri konusunda inkâr edenlerden başkası mücadele etmez."²⁹³

Bir adam Ömer (*radiyallahu anh*)'a²⁹⁴ sordu: **"Yumuşacık çekip alanlara!"**²⁹⁵ Ne demektir? (Ömer ibn'ul Hattab) şöyle dedi: Eğer başın traşlı olsaydı boynunu vurmuştum!"²⁹⁶

²⁹¹ Metinde geçmekte olan: "Allah'ın sözü yarattıklarının sözünden daha büyüktür." ifadesi diğer nüshada "Aziz ve Celil olan" ziyadesi ile geçmektedir: "Aziz ve Celil olan Allah'ın sözü yarattıklarının sözünden daha büyüktür."

²⁹² Metinde geçen: "Allah Tebareke ve Te'ala şöyle der:" ifadesi diğer nüshada "Tebareke" lafzı olmaksızın: "Allah Te'ala şöyle der:" şeklinde geçmektedir.

²⁹³ Ğafir (Mü'min) 40/4

²⁹⁴ Metinde geçen: "Bir adam Ömer (radiyallahu anh)'a sordu:" ifadesi diğer nüshada: "Bir adam Ömer ibn'ul Hattab (radiyallahu anh)'a sordu:" şeklinde geçmektedir.

²⁹⁵ en-Naziat 79/2

²⁹⁶ Ömer ibn'ul Hattab (radiyallahu anh)'a bu soruyu yönelten kişi Sabiğ ibni Useyl'dir. İbni Teymiyye, hadisin Sahih olduğunu belirtir. (es-Sarim'ul Meslul, 2/356-357) Sabiğ, Ömer ibn'ul Hattab (radiyallahu anh)'ın halifelîği döneminde Medine'ye gelmiş ve Kur'an'ın müteşabihleri hakkında sorular sormaya başlamış. Bir rivayete göre önce Mısır'a gitmiş ve orada müteşabihler hakkında kafa karıştırıcı sözler etmesi sebebiyle Amr ibni As (radiyallahu anh) tarafından Medine'ye gönderilmiştir. (Kenz'ul Ummal, 1/228) Şatibi'nin nakline göre Sabiğ yanında Allah'ın Kitabı ile (Kabe'yi) tavaf ediyor, bir taraftan da şöyle diyordu: "Kim (Kur'anı) anlamak isterse Allah ona anlayış verir. Her kim de öğrenme isteği içinde olursa Allah ona ilim verir." (Şatibi, el-İ'tisam, 2/71) Şatibi yine şöyle demiştir: "İbni Vehb (bu mesele hakkında) İmam Malik'in şöyle dediğini ifade etmiştir: Ömer (radiyallahu anh), Sabiğ'in Kur'an hakkında birtakım sorular sorduğu kendisine ulaştığında onu dövmüştür." (Şatibi, el-İ'tisam, 2/71) Şatibi şöyle de demiştir: "Bu dövme olayı, ancak uygulama yapılacak (amel edilecek) bir şeyle ilgisi olmayan hususların sorulmasından dolayı olmuştur. Belki onun en-Naziat suresi 3. ayetindeki "Sabihat", Mürselat suresi 1. ayetindeki "Mürselat" ve buna benzer şeyleri sorduğu (sağda-solda) anlatılmıştır." (Şatibi, el-İ'tisam, 2/71-72) Berbehari'nin ve başkalarının belirttiği üzere Sabiğ: "Yumuşacık çekip alanlara!.." (en-Naziat 79/2) ayetinin manasını sormuştu. (Lalekai, Usul İ'tikad Ehl'is Sünne, 2/701-702 #1136; İbni Teymiyye, es-Sarim'ul Meslul, 2/356-357) Ömer ibn'ul Hattab (radiyallahu anh) hurma sapından sopalar hazırlamış ve onu huzuruna davet etmiştir. Adam gelir gelmez ismini sormuş, Sabiğ ona "Abdullah ibni Sabiğ" cevabını verince Ömer ibn'ul Hattab (radiyallahu anh) da ona; "ben de Abdullah (Allah'ın kulu) Ömer'im" demiş ve adamı dövmeye başlamıştır. (İbni Teymiyye, es-Sarim'ul Meslul, 2/356-357) Adamı dövmüş bir mühlet beklemiş ve tekrar tekrar (iki-üç defa) dövmüştür. Sabiğ'in kafasına, ta ki Sabiğ: "Yeter ya Emir'el Mü'mi'nin kafamdaki şüpheler dağıldı!" deyinceye kadar vurmuş. Daha sonra onu Basra'ya sürgün etmiş ve Basra emiri olan Ebu Musa el-Eş'ari (radiyallahu anh)'a bir mektup yazarak onu gözetim altında tutmasını ve Müslümanlardan hiç kimsenin onunla konuşmamasını emretmiştir. Bir yıl sonra Sabiğ pişmanlığını ifade edince Ömer ibn'ul Hattab (radiyallahu anh) onun yakasını bırakmıştır. Bu olay, Süleyman ibni Yesar'dan o da Abdullah ibni Ömer (radiyallahu anhuma ecmain)'in azatlı kölesi Nafi'den nakletmek suretiyle Darimi tarafından nakledilmiştir. (Kenz'ul Ummal (1/228)'da ve ayrıca İbni Asakir (Tarih, 23/412) tarafından da rivayet edilmiştir. Suyuti, el-İtkan (3/7-8) isimli eserinde bu olaya yer vermiştir. Sabiğ o döneme kadar kavminin efendisiyken, bu olaydan sonra hiç kimse onunla konuşmamıştır. (el-İsabe, 2/198) Ebu Musa (radiyallahu anh), Ömer (radiyallahu anh)'a Sabiğ'in davranışının düzeldiğini yazdı ve Ömer (radiyallahu anh) insanların onunla bir arada oturmasına izin verdi. (Şatibi, el-İ'tisam, 2/72) İmam Şatibi, Malik ibni Enes kanalıyla bu olayı nakletmiş ve şöyle demiştir: "Bu dövme olayı, ancak uygulama yapılacak (amel edilecek) bir şeyle ilgisi olmayan hususların sorulmasından dolayı olmuştur. Belki onun en-Naziat suresi 3. ayetindeki "Sabihat", Mürselat suresi 1. ayetindeki "Mürselat" ve buna benzer şeyleri sorduğu (sağda-solda) anlatılmıştır. Dövme (cezası) ancak Tenzihen Mekruh olmanın üzerinde bir suç işleme durumunda olur. Çünkü hiçbir müslümanın kanı ve ırzı Tenzihen Mekruh olan bir iş işleme durumunda Mubah görülemez. Ömer (radiyallahu anh)'ın onu dövmesi dinde bir icad yapıp, bunun da amel edilecek/işe yarayacak bir şeyle meşgul olunması korkusundandır. Ayrıca Ömer (radiyallahu anh) bu davranışın benzerlerine yol açmasından endişe ettiği için Sabiğ'i cezalandırmıştır. Böylece Kur'an'daki müteşabihatın araştırılması yolunun önünü kesmek için bu uygulamaya başvurmuştur. (...) Sabiğ olayının benzeri, pekçok örnekler vardır. Bu örnekler gösteriyorki insanlara göre önemsiz/basit görülen bid'at aslında basit birşey değildir." (Şatibi, el-İ'tisam, 2/71-72) Muvatta'da geçen bir başka rivayette, Abdullah

Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle demiştir:

المؤمن لا يماري ولا أشفع للمماري يوم القيامة ودعوا المراء لقتلة

"Mü'min münakaşa etmez ve ben Kıyamet Günü'nde münakaşa edene şefa'at etmeyeceğim. Hayrının azlığına göre, münakaşa edeni terk edin!.." ²⁹⁷

Sünnet Ehli, Sünnet'in Özelliklerinin Tümünü Birarada Barındırandır

Bir kimsede; Sünnet'in özelliklerinin birarada olduğunu bilmediği takdirde müslüman bir zatın o kişi hakkında "filan Sünnet Ehli'dir" demesi helal değildir. Sünnet'in (bütün) hepsi onda birarada olmadığı müddetçe ona "Sünnet Ehli'dir" denilmez.

Yetmişiki Bid'at Fırkası'nın Kökü Dört Bi'dattir

Abdullah ibni Mübarek dedi ki:

أصل اثنين وسبعين هوى أربعة أهواء فمن هذه الأربعة الأهواء تشعبت الاثنان وسبعون هوى القدرية والمرجئة والشيعية والخوارج

"Yetmişiki bid'at (fırkasın)ın aslını (kökünü) dört bid'at teşkil eder; böylelikle bu dört bid'attan, bu yetmişiki bid'at ayrılmıştır. (Bu dört bid'at) Kaderilik, Mürcielik, Şialık ve Haricilik'tir." ²⁹⁸

Şialık Bid'atından Kurtulmanın Yolu

Her kim Ebu Bekir (*radiyallahu anh*)'ı, Ömer (*radiyallahu anh*)'ı, Osman (*radiyallahu anh*)'ı ²⁹⁹ Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in (diğer) sahabelerine takdim ederse (üstün tutarsa) ve diğerleri hakkında yalnız hayır söz söylerse ve onlara dua ederse, Şialık'tan -başından ve sonundan (tamamen)- kurtulmuştur.

Mürcielik Bid'atından Kurtulmanın Yolu

Her kim de: "İman; söz ve ameldir, artar ve eksilir" derse İrca'dan -başından ve sonundan tamamen- kurtulmuştur.

ibni Abbas (*radiyallahu anh*)'a adamın biri ganimetler hakkında soru sormuş. Adama cevap vermesine karşın adam ısrarla sorular sormaya devam etmiş ve en son "Enfal nedir?" diye sormuş. Bunun üzerine, İbni Abbas (*radiyallahu anhuma ecmain*) adama Sabiğ'in kıssasını hatırlatmak suretiyle bu tarz sorular sormaya devam etmesi durumunda başına geleceklere işaret etmiştir. Emir'el Mü'minin Ömer ibn'ul Hattab (*radiyalalhu anh*) böylelikle dini ve akılları; şüphecilerin şüphelerinden korumuştur. Ömer ibn'ul Hattab (*radiyalalhu anh*) bu dini; sarhoş edici içki mübtelalarından koruduğu gibi, dini şüphecilik ile ve sorularıyla yıkma girişiminde bulunan kimselerden de -Allah'ın izniyle- korumuştur. Şüphe yok ki bu ikincisi, toplumda ve dinde daha büyük bir fesada yolaçacak, olumsuz etkileri daha çok ve daha yıkıcı olacaktır. O; ferasetiyle ve yüksek anlayışıyla doğru ile yanlış birbirinden ayırdeden Faruk'tu (*radiyallahu anh*).

²⁹⁷ Taberani, el-Mu'cem'ul Kebir, 8/152; #7659; İbni Hibban, el-Mecruhin, 2/225-226; İbni Asakir, Tarih, 33/367-368

²⁹⁸ İbni Batta, el-İbanet'ul Kubra, 278

²⁹⁹ Metinde geçmekte olan: "Kim Ebu Bekir (*radiyallahu anh*)'ı, Ömer (*radiyallahu anh*)'ı, Osman (*radiyallahu anh*)'ı Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in (diğer) sahabelerinden..." ifadesi diğer nüshada "Ali ibni Ebi Talib" ziyadesi ile geçmektedir: "Kim Ebu Bekir (*radiyallahu anh*)'ı, Ömer (*radiyallahu anh*)'ı, Osman (*radiyallahu anh*)'ı ve Ali ibni Ebi Talib (*radiyallahu anh*)'ı Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in (diğer) sahabelerinden..."

Haricilik Bid'atından Kurtulmanın Yolu

Herkim: "Her birr (iyi) ve facirin arkasında namaz caizdir ve her halife ile cihad vardır" derse, kılıç ile sultana karşı çıkmayı caiz görmez ve onların salâhı (ıslah olmaları) için dua ederse, Haricilerin görüşlerinden -başından ve sonundan (tamamen)- kurtulmuştur.

Kaderilik Bid'atından Kurtulmanın Yolu

Tamamıyla; Hayrı ve Şerri ile Kader'in Allah'dan³⁰⁰ olduğunu, Allah'ın dilediğini saptırdığını ve dilediğini doğru yola yönelttiğini söyleyen kimse Kaderiler'in görüşünden -başından ve sonundan (tamamen)- kurtulmuş olur ve o kişi Sünnet sahib'dir.

Şia Bid'ati

Uydurulmuş bir bid'at var ki, Azametli Allah'a karşı küfürdür, onu söyleyen (i'tikad eden) herkes kâfirdir ve bunda hiçbir şüphe yoktur: Ric'at³⁰¹'a inanan ve Ali ibn Ebi Talib (radiyallahu anh)'ın diri olduğunu, Kıyamet Günü'nden önce onun, Muhammed ibni Ali, Ca'fer ibni Muhammed ve Musa ibni Ca'fer'in döneceğini söyleyen, (12 İmam olarak tanıttıkları) imamlar hakkında konuşan, onların gaybi bildiklerini söyleyen kişilerden uzak dur çünkü onlar Azametli Allah'a karşı kâfirdirler ve bu sözü söyleyen de (Kâfir'dir).³⁰² Tu'ma ibni³⁰³ ve Süfyan ibni Uyeyne³⁰⁴ dediler ki:

³⁰⁰ Metinde geçmekte olan: "Tamamıyla; Hayrı ve Şerri ile Kader'in Allah'dan olduğunu..." ifadesi diğer nüshada "Aziz ve Celil olan" ziyadesi ile geçmektedir: "Tamamıyla; Hayrı ve Şerri ile Kader'in Aziz ve Celil olan Allah'dan olduğunu..."

³⁰¹ Şia inançları arasında yeralan Ric'at (hayata yeniden dönme), daha önceden yaşamış ve ölmüş olan bazı kişilerin Kıyamet'e yakın bir zamanda yeniden dünyaya döneceklerine dair bir inançtır. Temeli; ahiretten önce dünyada mü'minlerin ve Allah'ın düşmanları olan (!) Ebu Bekir ve Ömer ibn'ul Hattab gibi ashabdan ve sonraki dönemlerdeki Ehli Sünnet ulemasından, zalim (!) ve müfsitlerden (!) intikam almaları için Allah'ın bazı mü'minlerle zalimleri dirilteceği inancına dayanmaktadır. Bu konuda, mezheplerince Sahih saydıkları birtakım uydurma rivayetler ve konuyla alakasız bazı ayetleri (el-Bakara 2/259; el-Bakara 2/243; el-Bakara 2/56; el-Kehf 18/47; el-Kehf 18/12; en-Neml 27/83; Ğafir 40/11) delil olarak ileri sürmüşlerdir. Cahil ve azgınların şerrinden ve bu iddiaların tümünden Allah'a sığınılır.

³⁰² Metinde geçmekte olan: "... Çünkü onlar Azametli Allah'a karşı kâfirdir ve bu sözü söyleyen de (Kâfir'dir)." ifadesi diğer nüshada son kısım olan "ve bu sözü söyleyen de (Kâfir'dir)." hariç yer almaktadır: "... Çünkü onlar Azametli Allah'a karşı kâfirdir."

³⁰³ Metinde: "Tu'ma ibni" şeklinde eksik yer alan isim diğer nüshada "Amr" ziyadesi ile geçmektedir: "Tu'ma ibni Amr" Tu'ma ibni Amr el-Amiri el-Kufi. İbni Ma'in onu hadiste itibarlı bir kimse olarak değerlendiriyor. 168H yılında vefat etmiştir. (İbni Hacer, Tehzib'ut Tehzib, 5/21; es-Safedi, el-Vafi bi'l Vefayat)

³⁰⁴ Şeyh'ul İslam ve Hafız Ebu Muhammed Süfyan İbni Uyeyne 107H-198H Şeyh'ul İslam ve Hafız Ebu Muhammed Süfyan İbni Uyeyne İbni Ebi İmran Meymun Ebu Muhammed el-Hilali, el-Kufi ve sonraları el-Mekki'dir. Künyesi Ebu Muhammed'dir. Lakabı İbni Uyeyne'dir. Bazıları da onu Hilal oğullarının mevlası (azadlısı) olmasına nisbet ederek Ebu Muhammed el-Hilali lakabı ile çağırılmışlardır. Abd'ur Rahman ibni Bişr, Süfyan'ın küçük yaşta hadis rivayet etmeye başladığı konusunda: "Zühri'den hadis rivayet edenler arasında Süfyan'dan daha küçük yaşta olan birisini görmedim." (Buhari, Tarih, 4/94) derken, Ebu Gassan'ın: "Süfyan'ın, on altı yaşında iken Amr ibni Dinar'dan hadis almaya başladığını, on dokuz yaşında iken de Amr'ın vefat ettiğini, bana söyledi." (Bağdadi, Tarih Bağdat, 9/174-178) dediği belirtilmektedir. (Süfyan bin Uyeyne ve Hadis Cüz'ü) Süfyan ibni Uyeyne'nin güvenilirliği konusunda muhaddislerin müttefik olduğu ve onu saduk, imam, âlim, sebt, huccet, zahid ve sika gibi tadil lafızlarıyla tezkiye ettikleri görülmektedir. (Süfyan bin Uyeyne ve Hadis Cüz'ü) Hâkim, beldelere tahsis edilen Esahh'ul Esanid (en sağlam isnadlar) arasında, Mekke isnadına onun isminin yer aldığı isnada yer vermiş (Hakim, Ma'rifet'ul Ulum'il Hadis, 55) ve yine aynı şekilde, hadis rivayetindeki en sahih senedlerde Süfyan'ı ana rükün olarak kabul etmiştir. (Hâkim, Ma'rifet'ul Ulum'il Hadis, 53-55) Hicri 107 yılında Kufe'de doğmuş ve doksanbir yıl yaşamıştır. Hicri 198 yılının Receb Ayı'nın başlarında (yahut Cemaziyel Evvel Ayı'nın son günü) vefat etmiştir. (Tehzib'ut Tedhib, 2/357; Siyer A'lam'un Nubela, 8/454; Siyer A'lam'un Nubela, 8/474; İbni Kesir, el-Bidaye ve'n Nihaye, 10/412-413, Hicretin Yüzdoksansekizinci Senesi; Şezerat'uz Zeheb, 1/354-355; Sifat'us Safve, 2/234) Süfyan ibni Uyeyne tabiin neslinde seksen kişiye yetti. Amr ibni Dinar, İbni Munkedir, Ebu Ha'zim, Eyyub, Ziyad ibni İlaka ve Zuhri gibi âlimlerden hadis dinlemiştir. Hocaları arasında A'meş, İbni Cureyc ve Şu'be, Hişam ibni Urve,

من وقف عند عثمان وعلي فهو شيعي لا يعدل ولا يكلم ولا يجالس ومن قدم عليا على عثمان فهو رافضي قد رفض آثار أصحاب رسول الله صلى الله عليه وسلم

"Herkim Ali (*radiyallahu anh*) ile Osman (*radiyallahu anh*), da (aralarındaki üstünlük meselesinde) duraksarsa o Şii'dir, adil sayılmaz. Onunla ne konuşulur ne de oturulur. Ali (*radiyallahu anh*)'ı Osman (*radiyallahu anh*)'dan üstün tutan ise Rafizi'dir, Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in ashabının (Osman'ın Ali'den üstün olduğu hususundaki) emrini³⁰⁵ terketmiştir."³⁰⁶

Hulefai Raşidin ve Ashab Hakkında Doğru Yol

Onları (Raşid Halifeleri), hepsinden üstün tutan³⁰⁷, diğerlerine rahmet okuyan, onların hataları hakkında susan bir kimse bu meselede³⁰⁸ doğru yol ve hidayet üzerinedir.³⁰⁹

Eyyub el-Sahtiyani, Zeyd ibni Eslem, Ebu Hazim, Tavus, Zuhri, Alkame gibi kimseler vardır. Bunlardan hadis dinleyip nakletmiştir. A'meş, İbni Cüreyc, Şu'be, Süfyan es-Sevri ve Mis'ar onun hocaları olmalarına karşın ondan hadis nakletmiştir. Ondan hadis dinleyerek nakleden kimseler arasında İmam Şafii, İbn'ul Mübarek, Evzai, Veki ibn'ul Cerrah, el-Feryabi, Abd'ur Rezzak, Yahya ibni Ma'in, Ali ibni Medini, İshak ibni Rahaveyh, Ebi Şeybe, Nafi ve Ahmed ibni Hanbel gibi pek çok âlim vardır. (İbni Hacer, Tehzib'ut Tehzib, 4/105; Şezerat'uz Zeheb, 1/354-355; Sıfat'us Safve, 2/234) Süfyan'ın, günümüze ulaşan ya da ulaşmayan, şu eserlerin sahibi olduğu belirtilmektedirler: Kitab'ut Tefsir; el-Cami fi'l Hadis; Cevabat'ul Kur'an; Ecza fi'l Hadis; el-Avali; Hadis; Musannef; Cüz'ü Süfyan ibni Uyeyne.

³⁰⁵ Metinde geçmekte olan: "Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*in ashabının (Osman'ın Ali'den üstün olduğu hususundaki) emrini..." ifadesindeki "emrini" lafzı diğer nüshada "asarını" şeklinde yer almaktadır.

³⁰⁶ Ehli Sünnet genel manada Osman (*radiyallahu anh*)'ın Ali (*radiyallahu anh*)'a takdim edileceği ve onun daha hayırlı ve üstün olduğu görüşündedir. Ancak ulema arasında bu hususta duraksayanlar olduğu gibi Ali (*radiyallahu anh*)'ın daha hayırlı olduğu hususunda görüş bildirenler vardır. Sırf bu şekilde görüş bildirdiği için hiç kimse Bid'atçı sayılmamış ve ne de adalet vasfını yitirmemiştir. İbni Hacer, İbrahim ibni Abd'il Aziz ibni Dahhak'tan bahsederken şöyle demiştir: "Ebu Şeyh ve sonra Ebu Nu'aym şunu naklettiler. O (İbrahim ibni Abd'il Aziz ibni Dahhak) hadis rivayet etmek için oturdu faziletler hakkında kitabını hazırladı. Ebu Bekir (*radiyallahu anh*) sonra da Ömer ibn'ul Hattab (*radiyallahu anh*)'ın faziletlerini dikte etti ve sonra dedi ki: Osman (*radiyallahu anh*) ile mi yoksa Ali (*radiyallahu anh*) ile mi başlayalım? Dediler ki: "Bu Rafizi'dir!.." ve onun hadisini terk ettiler. (İbni Hacer dedi ki) Derim ki: Bu apaçık zulümdür. Çünkü bu, Ehl'is Sünnet'ten bir grup âlimin mezhebidir. Bununla, o ikisini (Osman ibni Affan ile Ali ibni Ebi Talib) kastediyorum. Cumhur ulema, Osman (*radiyallahu anh*)'ı öne geçirirler de, Ehl'is Sünnet'ten bir grup âlim, Ali (*radiyallahu anh*)'ı Osman (*radiyallahu anh*)'ın (faziletde) önüne geçirirlerdi. Onlar arasında Süfyan es-Sevri ve İbi Huzeyme yer alır." (İbni Hacer, Lisan'ul Mizan, 1/314)

³⁰⁷ Metinde geçmekte olan: "Onları (Raşid Halifeleri), hepsinden üstün tutan..." ifadesi diğer nüshada "dördünü" ziyadesi ile geçmektedir: "Onlardan (ashaptan) dördünü hepsinden üstün tutan..."

³⁰⁸ Metinde geçmekte olan: "onların hataları hakkında susan bir kimse bunda..." ifadesi diğer nüshada: "konuda (meselede)" ziyadesi ile geçmektedir: "onların hataları hakkında susan bir kimse bu konuda (meselede)..."

³⁰⁹ Metinde geçmekte olan: "onların hataları hakkında susan bir kimse bu meselede hidayet üzerinedir." ifadesi diğer nüshada: "istikamet (doğru yol)" ziyadesi ile geçmektedir: "onların hataları hakkında susan bir kimse bu meselede doğru yol ve hidayet üzerinedir."

Aşerei Mübeşşere

Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in cennet ile (cennetlik olduklarına dair) şahitlik ettiği on kişinin³¹⁰ şeksiz (şüphesiz)³¹¹ cennet ehlerinden olduklarına (cennete gireceklerine) dair şahitlik etmek Sünnet'tendir.

Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'den Başkasına Salat Getirmemek

Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem* ve ala alihiden başka hiç kimseyi salatta hususileştirme!³¹²

Osman (*radiyallahu anh*) Mazlum, Onu Öldüren Zalimdir

Bil ki; Osman ibni Affan (*radiyallahu anh*)³¹³ mazlum olarak öldürüldü ve onu öldüren zalimdi.

Ehli Sünnet İ'tikad'ından Sapan Bid'at Sahibidir

Herkim bu kitaptakileri ikrar eder, onlara iman eder, onları kendine imam edinirse ve ondan bir harfte bile şüphe etmezse, ondan tek³¹⁴ bir harfi bile inkâr etmezse o; Sünnet ve Cema'at Ehli'dir,

³¹⁰ "Aşerei Mübeşşere" terimi, henüz yaşamakta oldukları dönemde cennet ile müjdelenmiş on sahabeyi ifade etmek üzere kullanılan bir terimdir. Aynı manada olmak üzere "el-Aşeret'il Mubeşşirune bi'l Cenne" ve ayrıca "el-Mubeşşirun bi'l Cenne" kavramları da kullanılmaktadır. Yaşarken cennet ile müjdelenen on sahabe şunlardır: Ebu Bekir (*radiyallahu anh*), Ömer ibn'ul Hattab (*radiyallahu anh*), Osman ibni Affan (*radiyallahu anh*), Ali ibni Ebu Talib (*radiyallahu anh*), Talha ibni Ubeydullah (*radiyallahu anh*), Zübeyr ibni Avvam (*radiyallahu anh*), Abd'ur Rahman ibni Avf (*radiyallahu anh*), Sa'd ibni Ebi Vakkas (*radiyallahu anh*), Sa'id ibni Zeyd (*radiyallahu anh*) ve Ebu Ubeyde ibni Cerrah (*radiyallahu anh*). Sa'id ibni Zeyd (*radiyallahu anh*) dedi ki Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'in şöyle söylediğini işittim: "Ebu Bekir cennetliktir, Ömer cennetliktir, Osman cennetliktir, Ali cennetliktir, Talha cennetliktir, Zübeyr cennetliktir, Sa'd İbni Malik cennetliktir, Abd'ur Rahman İbni Avf cennetliktir, Ebu Ubeyde İbn'ul Cerrah cennetliktir. (Ravi der ki: Zeyd) onuncu da sükût etti. Dinleyenler: Onuncu kim? diye sordular. (Bu taleb üzerine): Sa'id İbni Zeyd! Dedi. Yani bu, kendisi idi. Zeyd sonra ilave etti: Allah'a yemin ederim. Onlardan birinin Resulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ile birlikte yüzü tozlanacak kadar bulunvermesi, sizden birinin ömür boyu çalışmasından daha hayırlıdır, hatta ömrü, Nuh (aleyhi selam)'ın ömrü kadar uzun olsa bile!" (Ebu Davud)

³¹¹ Metinde geçmekte olan: "şahitlik ettiği on kişinin şeksiz (şüphesiz) cennet ehlerinden olduklarına..." ifadesi diğer nüshada "bunda "ziyadesi ile yeralmaktadır: "şahitlik ettiği on kişinin bunda şeksiz (şüphesiz) cennet ehlerinden olduklarına..."

³¹² Bu konuda ulema arasında ihtilaf vardır. Hafız İbni Kesir şöyle der: "İhtilaf sadece Peygamberler'den başkasına has salat getirmek ibaresindedir. Bir grup der ki: Bu, caizdir. (...) Cumhur ise; Peygamberler'den başkasına has, salat gönderilmez." (İbni Kesir, Tefsir, 6/477-478) Hanbeli Mezheb'inin meşhur görüşüne göre Peygamberler'den başkasına has salat dilemek caizdir. Şeyh Ala ed-Din el-Merdavi der ki: "Mezhebin sahih görüşüne göre Peygamber'in adı zikredilmeden Peygamberler (salavatullahi ve selamuhu aleyhim ecmain)'den başkasına has, tek olarak (o şâhisa) salat göndermek caizdir." (Merdavi, et-Tehbir Şerh'ul Tehrir, 1/104) Bu görüş, Hanbeli Mezhebi'nde cumhurun görüşüdür. Mecd'ud Din İbni Teymiyye, İbni Abd'ul Kavi, İbni Temim ve İbni Hemdan ise bunu yalnızca Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'den başkasına has kılmayı haram saymaktadır. Yani Şeyh'ul İslam'ın kanaatine göre; Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'den başka herhangi bir kişiye salata has kılmak ve bunu bir şiar edinmek haramdır.

³¹³ Metinde geçmekte olan: "Bil ki; Osman ibni Affan (*radiyallahu anh*)..." ifadesi diğer nüshada "ibni Affan" kısmı bulunmaksızın geçmektedir: "Bil ki; Osman (*radiyallahu anh*)..."

³¹⁴ Metinde geçmekte olan: "ondan bir harfte bile şüphe etmezse, ondan tek bir harfi bile inkar etmezse..." ifadesi diğer nüshada "tek" ziyadesi ile geçmektedir: "ondan bir harfte bile şüphe etmezse, ondan bir harfi bile inkar etmezse..."

kâmilidir onda Sünnet³¹⁵ tamamlanmıştır. Kim bu kitaptan bir harfi inkâr ederse veya şüphe ederse³¹⁶ veya (bu kitabı tasdik etmekte) duraksar/çekinirse o da heva sahibidir. Herkim Kur'an'dan bir harfi inkâr eder veya ondan şüphe ederse veya Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'den gelen birşeyi (inkar eder veya ondan şüphe ederse), Allah Te'ala³¹⁷ ile (Hesap Günü'nde), yalanlayan bir kimse olarak karşılaşır. Ona göre, Allah'tan kork, ihtiyatlı ol ve imanından razı ol!

Allah'a Karşı İsyanda Yardım Etmek Sünnet'tendir

Hiç kimseye -ne hayır sahibine ne de mahlûkatın (yaratılmışların) hiçbirine- Allah'a karşı masiyette (isyanda) itaat etmemek Sünnet'tendir. Allah'a masiyette beşere itaat yoktur. Onlar sevilmez, bunların tümünden Allah *Tebareke ve Te'ala* içi nefret et!..³¹⁸

Tevbe Kullar Üzerine Farzdır

Büyük olsun küçük olsun bütün günahlardan³¹⁹ tevbe etmenin kullar üzerine farz olduğuna iman (etmek gerekir).

Aşerei Mübeşşere'nin Cennet'e Gireceğine Şahitlik Etmeyen Bid'at ve Dalalet Sahibi'dir

Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in cennet ile (cennetlik olduklarına dair) şahitlik ettiği bir kimse için (onun cennete gireceğine dair) şahitlik etmeyen kişi bid'at ve dalalet sahibidir ve Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in sözünde şek eden biridir.

Sünnet'e Bağlı Olanın Ameli Kusurlu Olsa da, Ahirette Kurtuluşa Erer

Malik ibni Enes dedi ki:

من لزم السنة وسلم منه أصحاب رسول الله صلى الله عليه وسلم ثم مات كان مع النبيين والصدّيقين والشهداء والصالحين وإن كان له
تقصير في العمل

³¹⁵ Metinde geçmekte olan: "o; Sünnet ve Cema'at Ehli'dir, kâmilidir onda Sünnet tamamlanmıştır." ifadesinde yeralan "Sünnet" sözcüğü diğer nüshada "Cema'at" olarak bulunmaktadır: "o; Sünnet ve Cema'at Ehli'dir, kâmilidir onda Cema'at tamamlanmıştır."

³¹⁶ Metinde geçmekte olan: "Kim bu kitaptan bir harfi inkâr ederse veya şüphe ederse veya (bu kitabı tasdik etmekte) duraksar/çekinirse o da heva sahibidir." ifadesi diğer nüshada şu şekilde geçmektedir: "Kim bu kitaptan bir harfi inkâr ederse veya ondaki bir harften veya (genel manada) kitabda(kilerde)n şüphe ederse veya (bu kitabı tasdik etmekten) duraksar/çekinirse o da heva sahibidir."

³¹⁷ Metinde geçmekte olan: "birşeyi (inkâr eder veya ondan şüphe ederse), Allah Te'ala ile (Hesap Günü'nde)..." ifadesinde bulunan "Te'ala" sözcüğü diğer nüshada bulunmamaktadır: "birşeyi (inkâr eder veya ondan şüphe ederse), Allah ile (Hesap Günü'nde)..."

³¹⁸ Metinde yeralan bu pasaj: "Hiç kimseye -ne hayır sahibine ne de mahlûkatın (yaratılmışların) hiçbirine- Allah'a karşı masiyette (isyanda) itaat etmemek Sünnet'tendir. Allah'a masiyette beşere itaat yoktur. Onlar sevilmez, bunların tümünden Allah *Tebareke ve Te'ala* içi nefret et!.." diğer nüshada şu şekilde geçmektedir: "Ne ebeveyne (anne babaya) ne de mahlukatin (yaratılmışların) hepsine, Allah'a karşı masiyette (isyanda) itaat etmemek Sünnet'tendir. Allah'a masiyette beşere itaat yoktur. Onlardan hiçbiri sevilmez, Allah için onlardan nefret et!.."

³¹⁹ Metinde geçmekte olan: "Büyük olsun küçük olsun bütün günahlardan tevbe etmenin kullar üzerine farz olduğuna iman (etmek gerekir)." ifadesi diğer nüshada: "Aziz ve Celil olan Allah'a" ziyadesi ile geçmektedir: "Büyük olsun küçük olsun bütün günahlardan Aziz ve Celil olan Allah'a tevbe etmenin kullar üzerine farz olduğuna iman (etmek gerekir)."

"Kim Sünnet'e bağlı olur ve Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in ashabı onun (dilinden) selamette olursa, sonra (bu hal üzere) ölürse, onun amelinde kusur bile olsa (ahirette) nebiler, sıddıklar, şehitler ve salihler ile birlikte olur."³²⁰

İslam Sünnet'tir ve Sünnet de İslam'dır

Ve dedi ki³²¹: *الإسلام هو السنة و السنة هي الإسلام* "İslam Sünnet'tir ve Sünnet de İslam'dır."³²²

Sünnet Ehli Ashab Gibidir; Bid'at Ehli Münafıklar Gibidir

Fudeyl ibni İyad dedi ki:

إذا رأيت رجلا من أهل السنة فكأنما رأيت رجلا من أصحاب رسول الله صلى الله عليه وسلم وإذا رأيت رجلا من أهل البدع فكأنما رأيت رجلا من المنافقين

"Sünnet Ehli'nden bir kişiyi gördüğümde sanki Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in ashabından bir kişiyi; bid'at ehlinden bir kişiyi gördüğümde ise sanki münafıklardan birini görürüm."³²³

Sünnetin ve Sünnet Ehli'nin Garipliği

Yunus ibni Ubeyd dedi ki:

العجب ممن يدعو اليوم إلى السنة . وأعجب منه من يجيب الي السنة فيؤبل

³²⁰ Metinde geçen: "...sonra (bu hal üzere) ölürse, onun amelinde kusur bile olsa (ahirette) nebiler, sıddıklar, şehitler ve salihler ile birlikte olur." ifadesi diğer nüshada şöyle geçmektedir: "...sonra (bu hal üzere) ölürse, amelinde kusurlu olsa bile (ahirette) nebiler, sıddıklar, şehitler ve salihler ile birlikte olur."

³²¹ Diğer nüshada -daha önce de belirtmiş olduğumuz üzere- bu sözü Bişr ibn'ul Haris'in söylediği belirtilmektedir. Bişr ibn'ul Haris ibni Abd'ur Rahman ibni Ata ibni Hilal ibni Mahan ibni Abdullah el-Mervezi, Eb'un Nasr. Yalınayak gezdiği için Hafı (Bişr el-Hafı) ismiyle tanınır büyük zahid ve takva ehliendir. 150H yılında Bağdat'ta doğdu. Malik ibni Enes, Şerik ibni Abdullah, Hammad ibni Zeyd, İbni Mehdi, Ebu Bekir ibni Ayyaş, Fudeyl ibni İyad ve Abdullah ibni Mübarek gibi meşhur muhaddislerden hadis öğrenmiştir. Talebeleri ve kendisinden hadis rivayet edenler arasında Ahmed ibni Hanbel, Ebu Hayseme, Abbas ibni Abd'ul Azim, Zuheyr ibni Harb, Ahmed ed-Devraki Muhammed ibni Hatim, Sırrı es-Sakati ve İbrahim el-Harbi gibi alimler bulunmaktadır. Bişr şöyle demiştir: "Dünyayı seven kimse zillete hazırlansın." 227H yılında vefat etmiştir. Vefat ettiğinde, yediden yetmişe bütün Bağdat halkı cenazesine katılmıştı. Sabah namazından sonra defnedilmiş, ama ancak yatsı namazından sonra mezarına yerleştirilebilmişti. Ali ibn'ul Medaini ve diğer hadis imamları onun cenaze töreninde yüksek sesle: "Vallahi bu, ahiret şerefinden önceki dünya şerefidir." diye söylemişlerdi. Ölüm haberini duyduğu gün İmam Ahmed ibni Hanbel, onun hakkında şöyle demiştir: "Kendisinden sonra kendisi gibi birini bırakmadı." Rivayet olunduğuna göre cinler, onun yaşamış olduğu evde ona ağıt yakmışlardı. Vefatından sonra adamın biri onu rüyasında görmüş ve ona şöyle sormuştu: Allah sana nasıl muamele etti? (Bişr ona şöyle karşılık vermiştir:) Beni ve Kıyamet Günü'ne kadar beni sevecek olan herkesi affetti. (İbni Halikan, Vefayat'ul Ayan, 1/112; İbni Kesir, el-Bidaye ve'n Nihaye, Hicretin İkiyüzyirmiyedinci Senesi; Ebu Nu'aym, Hilyet'ul Evliya, 8/336-340; İbn'ul Cevzi, Sıfat'us Safve, 2/214-327; 2/331-335; Tehzib'ut Tehzib, 1/444; İbnu İmad, Şezerat'uz Zeheb, 2/60-62; Bağdadi, Tarihi Bağdad, 7/67-80; Zehebi, Siyeru A'lamu'n Nubela, 10/469-473)

³²² İbni Ebi Ya'la, Tabakat'ul Hanabile, 2/41 Diğer nüshada takdim ve tehir olup, metinde geçmekte olan: "İslam Sünnet'tir ve Sünnet de İslam'dır." ifadesi diğer nüshada şöyle geçmektedir: "Sünnet İslam'dır ve İslam da Sünnet'tir."

³²³ Bu sözün benzeri İmam Şafii'den nakledimştir, İmam Şafii (rahimehullah) dedi ki: "Ben, hadis ashabından bir adamı gördüğüm zaman sanki Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in ashabından birisini görmüş gibi oluyorum." (Hatib; Şerafu Ashab'il Hadis)

"Bu gün Sünnet'e davet edenin haline şaşılır, ondan daha şaşılması ise Sünnet'e davet edilip onu kabul edendir."³²⁴

Ulema Ölüm Döşeginde "Sünnet'e İttiba Edin!" Deyip "Bidatten Uzak Durun!" Derdi

İbni Avn ölüm döşeginde ölene kadar:

السنة السنة وإياكم والبدع

"Sünnet! Sünnet! Bid'atten uzak durun!.." deyip durdu.

Allah, Kulunu Sünnet'ten Sorgular

Ve dedi ki³²⁵:

مات من أصحابي فرئي في المنام فقال قولوا لأبي عبد الله عليك بالسنة فإن أول ما سألني الله سألني عن السنة

"Ashabımdan birisi öldü ve uykuda (rüyada) bana gösterildi ve dedi ki: Ebu Abdillaha'a (İmam Ahmed ibni Hanbel) söyleyin: Sünnet'e sarıl! Bana ilk sorulan ne idi? Allah bana ilk Sünnet'ten sordu."³²⁶

Sünnet Üzere Ölen Sıddık'tır!

Ebu'l Aliye³²⁷ dedi ki:

من مات على السنة مستورا فهو صديق

"Kim mestur olarak Sünnet üzerinde ölürse o, Sıddık'tır."

³²⁴ İbni Receb el-Hanbeli, Keşf'ul Kurbe fi Vasfi Hali Ehl'il Gurbe; Ebu Nu'aym, el-Hilyet'ul Evliya, 3/21; Lalekai, İ'tikad Ehl'is Sünne, 1/57-58 #21-23; Mizzi, Tehzib'ul Kemal, 32/527 Metinde geçmekte olan: "Bu gün Sünnet'e davet edenin haline şaşılır, ondan daha şaşılması ise Sünnet'e davet edilip edip onu kabul edendir." ifadesi diğer nüshada şöyle geçmektedir: "Bu gün Sünnet'e davet edenin haline şaşılır, ondan daha şaşılması ise Sünnet'e icabet edendir."

³²⁵ Diğer nüshada bu sözün Ahmed ibni Hanbel (rahimehullah) tarafından söylenildiği belirtilmiştir: "Ahmed ibni Hanbel dedi ki:..."

³²⁶ İmam Ahmed ibni Hanbel (rahimehullah)'dan nakledilen bu söz: "Ashabımdan birisi öldü ve uykuda (rüyada) bana gösterildi ve dedi ki: Ebu Abdillaha'a (İmam Ahmed ibni Hanbel) söyleyin: Sünnet'e sarıl! Bana ilk sorulan ne idi? Allah bana ilk Sünnet'ten sordu." diğer nüshada az bir farkla şöyle ifade edilmiştir: "Ashabımdan bir adam öldü ve uykuda (rüyada) bana gösterildi ve dedi ki: Ebu Abdillaha'a (İmam Ahmed ibni Hanbel) söyleyin: Sünnet'e sarıl! Aziz ve Celil olan Rabbim bana ilk Sünnet'ten sordu."

³²⁷ Rafi ibni Mihran Ebu'l Aliye er-Riyahi büyük bir imam, Kur'an muallimi, hafız, kıraat ve tefsir âlimidir. Sahihi Müslim'de bir hadisi bulunmaktadır. Ashabın önde gelen şahsiyetlerinden bir gruptan hadis dinlemiştir: Ali ibni Ebi Talib (radiyallahu anh), İbni Me'sud (radiyallahu anh), Ebu Eyyub el-Ensari (radiyallahu anh), Huzeyfe ibni Yeman (radiyallahu anh), Ebu Zer el-Gifari (radiyallahu anh), Ebu Musa el-Eşari (radiyallahu anh), Ubey ibni Ka'b (radiyallahu anh), İbni Abbas (radiyallahu anhuma ecmain), İbni Ömer (radiyallahu anhuma ecmain), Ebu Hureyre (radiyallahu anh), Enes bin Malik (radiyallahu anh) ve mü'minlerin annesi Ayşe bint Ebi Bekir (radiyallahu anha). Meşhur talebeleri arasında, Davud ibni Ebu Hind, İbni Sirin, Hafsa bint Sirin, Rebi ibni Enes ve Katade gibi âlimler bulunmaktadır. Kıraat ilmini arz yoluyla Ubey ibn'ul Ka'b (radiyallahu anh), Zeyd ibni Sabit (radiyallahu anh) ve Abdullah ibni Abbas (radiyallahu anhuma ecmain)'den öğrenmiştir. Şuayb ibni Habhab, Rebi ibni Enes, A'meş gibi mühim şahsiyetler ondan kıraat ilmini öğrenmişlerdir. Kıraat-ı Seb'a imamlarından Ebu Amr ibni Ala da kıraat ilminde ondan istifade etmiştir. (İbni Hacer, Tehzib'ut Tehzib, 3/284-286; İbni Hacer, el-İsabe, 2/515; 7/297-298; Zehebi, Siyer A'lem'un Nubela, 4/207-213; Tezkiret'ul Huffaz, 1/58; Mizan'ul İ'tidal, 2/54; Takrib'ut Tehzib, 210;653; İbni Sa'd, Tabakat'ul Kubra, 7/112; Ebu Nu'aym, Hilyet'ul Evliya, 2/217-224; İbn'ul Cevzi, Sıfat'us Safve, #485)

Sünnet'e Sarılmak Kurtuluştur!

Şöyle denilmiştir: "الإعتصام بالسنة نجاة" "Sünnet'e sarılmak kurtuluştur!"³²⁸

Bid'at Ehli Allah'ın Korumasından Çıkmıştır

Süfyan es-Sevri dedi ki:

من أصغى بإذنه إلى صاحب بدعة خرج من عصمة الله ووكل إليها يعني إلى البدع

"Kim kulaklarını bid'at sahibine kabartırsa, Allah'ın korumasından çıkmıştır ve bid'atlere terkedilmiştir."³²⁹

Bid'at Ehli İle Oturup Kalbine Onların Dedikleri Yapışanı, Allah Tekrar Tekrar Cehennem'e Atar

Davud ibni Ebi Hind³³⁰ dedi ki:

أوحى الله تبارك وتعالى إلى موسى بن عمران لا تجالس أهل البدع فإن جالسهم فحاك في صدرك شيء مما يقولون أكببتك في نار جهنم

"Allah *Tebareke ve Te'ala*, Musa ibni İmran (*aleyhi selam*)'a vahyetti (ki): Bid'at ehli ile oturma! Eğer onlarla oturursan ve onların dediklerinden birşey kalbine yapışırsa seni yüz üstü Cehennem ateşine atarım!"³³¹

Fudeyl ibni İyad (*rahimehullah*)'ın Sünnet ve Bid'at Sahibi Hakkındaki Bazı Özlü Sözleri

Fudeyl ibni İyad (*rahimehullah*) dedi ki:

بن عياض من جالس صاحب بدعة لم يعط الحكمة

"Bid'at sahibi ile oturana hikmet verilmez."³³²

³²⁸ Diğer nüshada: "Şöyle denilmiştir..." kısmı olmaksızın geçmektedir. Bu hikmetli sözlerin benzerleri büyük imamlardan nakledilmiştir. İmam Zühri'den şöyle dediği nakledilmiştir: "Geçmişte âlimlerimiz şöyle derlerdi: Sünnet'e sarılmak kurtuluştur." (Darimi, Sünen; Ebu Nu'aym, Hilyet'ul Evliya, 3/369; Lalekai, İ'tikad Ehl'is Sünne, 1/94-95 #136-137) Bunun bir benzerini Ömer ibni Abd'ul Aziz bir hutbesinde söylemiştir: "Bildığınız gibi, Sünnet ehli şöyle derdi: Sünnet'e sarılmak kurtuluştur." (Ebu Nu'aym, Hilyet'ul Evliya, 5/346)

³²⁹ Ebu Nu'aym, Hilyet'ul Evliya, 7/26, 34; İbni Batta, el-İbanet'ul Kubra, 444; Zehebi, Siyer A'lem'un Nubela, 7/162 Bu söz, Muhammed ibni Nadr el-Harisi'nin sözü olarak da nakledilmiştir. (Lalekai, İ'tikad Ehl'is Sünne, 1/125 #252; İbn'ul Cevzi, Telbis'ul İblis, 1/128 #52)

³³⁰ Davud ibni Ebi Hind el-Basri, meşhur hafız, fakih ve müftüdür. 140H yılında vefat etmiştir. (İbn'ul Cevzi, Muntazam, 1/981; İbn'ul Cevzi, Sıfat'us Safve, #529; İbni Kesir, el-Bidaye ve'n Nihaye, Hicretin Yüzkırkınıcı Senesi; Tabakat'ul Kubra, 9/552)

³³¹ Bu sözlerin benzerleri ayrıca Ata, Huseyf el-Cezeri ve Muhammed ibni Eslem'den de nakledilmiştir. İbni Abbas (radiyallahu anhu anhuma ecmain) dedi ki: "Heva ehli ile oturmayın! Onların meclisleri kalplerde hastalığa sebebiyet verir." (el-İbane, #371) İbrahim en-Neha'i şöyle dedi: "Heval ehli ile oturmayın! Onların meclisleri kalpteki İman'ın nurunu giderir, yüzlerdeki güzelliği alır ve mü'minlerin kalplerindeki nefretin mirasına yolaçar." (el-İbane #375) Müslim ibni Yesar dedi ki: "Bid'at ehlinden birisini dinleme kalbini, senin kalbinden çekip atamayacağın şeylerle doldurur." (el-İbane #436)

³³² Beyheki, Şuab'ul İman, 7/64; #9482; Ebu Nu'aym, el-Hilyet'ul Evliya, 8/103; Lalekai, İ'tikad Ehl'is Sünne, 4/638 #1149

(Yine) Fudeyl ibni İyad dedi ki:

لا تجلس مع صاحب بدعة فإني أخاف أن تنزل عليك اللعنة

"Bid'at sahibi ile oturma çünkü ben üzerine lanet ineceğinden korkarım!"³³³

(Yine) Fudeyl ibni İyad dedi ki:

من أحب صاحب بدعة أحبط الله عمله وأخرج نور الإسلام من قلبه

"Bid'at sahibi'ni sevenin Allah, amellerini boşa çıkarır ve İslam'ın nurunu kalbinden çıkarır."³³⁴

(Yine) Fudeyl ibni İyad dedi ki:

من جلس مع أصحاب بدعة ورثه العمى

"Kim bid'at sahibi ile oturursa onu körlüğe varis eder!"³³⁵

Fudeyl ibni İyad dedi ki:

إذا رايت صاحب بدعة في طريق فجز في طريق غيره

"Bid'at sahibini bir yolda görürsen, sen o yoldan başkasına git!"³³⁶ Fudeyl ibni İyad dedi ki: من عظم صاحب بدعة فقد أعان على هدم الإسلام ومن تبسم في وجه مبتدع فقد استخف بما أنزل الله على محمد صلى الله عليه وسلم ومن زوج كريمته مبتدع فقد قطع رحمها ومن تبع جنازة مبتدع لم يزل في سخط الله حتى يرجع

"Kim bid'at sahibini tazim ederse, İslam'ın dağılmasına yardım etmiştir. Kim mübtedinin (bidat'çinin) yüzüne gülerse Aziz ve Celil olan Allah'ın Muhammed *sallallahu aleyhi ve sellem*'e indirdiğini önemsiz-değersiz saymıştır. Kerime³³⁷'sini bir bid'atçı adama (eş olarak) veren kimse ise onun neslini kesmiştir ve bir mübtedinin cenazesini izleyen ise oradan geri dönene kadar Allah'ın gazabında olmaya devam eder."³³⁸

³³³ Beyheki, Şuab'ul İman, 7/63-64; İbni Asakir, Tarih; 48/398; İbni Batta, el-İbanet'ul Kubra, 441, #451; Lalekai, İ'tikad Ehl'is Sünne, 1/137 #262

³³⁴ Ebu Nu'aym, el-Hilyet'ul Evliya, 8/103; İbni Batta, el-İbanet'ul Kubra, 440; İmam Herevi, Zemm'ul Kelam, 4/167, 947; Lalekai, İ'tikad Ehl'is Sünne, 1/137 #262; İbn'ul Cevzi, Telbis'ul İblis, 1/120 #48

³³⁵ Ebu Nu'aym, el-Hilyet'ul Evliya, 8/103; Lalekai, İ'tikad Ehl'is Sünne, 1/138 #264 Fudeyl ibni İyad (rahimehullah) bu manada olmak üzere şöyle de demiştir: "Bid'at sahibi kimseye dinin hususunda sakın güvenme, işlerinde onunla istişare etme. Onun yanında oturma, bid'at sahibi kimsenin yanına oturan bir kimsenin yüce Allah kalbini kör eder!.." (el-Lalekai, Şerhu Usuli İ'tikadi Ebl'is Sunneti ve'l Cema'a; İbni Batta, el-İbane)

³³⁶ Ebu Nu'aym, el-Hilyet'ul Evliya, 8/103; İbni Batta, el-İbanet'ul Kubra, 493; İbn'ul Cevzi, Telbis'ul İblis; Beyheki, Şu'ab'ul İman, 7/65 #9463; Lalekai, İ'tikad Ehl'is Sünne, 1/137, #259 Yahya ibni Ebi Kesir'den de bu söz nakledilmiştir. Diğer nüshada burada aktarılan son iki hikmetli söz birbirine karışık vaziyette verilmiştir. Bilemiyorum asıl nüshada mı böyle geçiyor yoksa bir baskı hatası mı ancak nihayetinde elimdeki diğer nüshada bu cümleler şu şekilde verilmiş: من جلس مع "Kim bid'at sahibi ile oturursa bir yolda, sen o yoldan başkasına git!"

³³⁷ Kerime, kendi kızının ismidir. Bu manada İmam Malik ibni Enes de şöyle demiştir: "Bid'at ehli kimse nikâhlanamaz, bid'at ehli kimseye kız verilmez ve onlara selam da verilmez." (İmam Malik, el-Müdevvenet'ul Kübra)

³³⁸ Ebu Nu'aym, el-Hilyet'ul Evliya, 8/103; Lalekai, İ'tikad Ehl'is Sünne, 4/733 #1358; İbn'ul Cevzi, Telbis'ul İblis, 1/122-124 #49-50; Herevi, Zemm'ul Kelam, 172 #953

Fudeyl ibni İyad dedi ki:

أكل مع يهودي ونصراني ولا أكل مع مبتدع وأحب أن يكون بيني وبين صاحب بدعة حصن من حديد

"Bir Yahudi ile ve bir Nasranî (Hristiyan) ile birlikte yemek yerim ama bir mübtedi ile yemek yemem. Benimle bid'at sahibi arasında demirden bir kalenin olmasını isterim."³³⁹

Fudeyl ibni İyad dedi ki:

إذا علم الله من الرجل أنه مبغض لصاحب بدعة غفر له وإن قل عمله

"Allah³⁴⁰ bir adamın, bir bid'at sahibinden nefret ettiğini bilirse; ameli az olsa bile onu bağışlar."³⁴¹

(Fudeyl ibni İyad şöyle dedi:)

ولا يكن صاحب سنة يمالئ صاحب بدعة إلا نفاقا

"Bid'at ehline yardım eden Sünnet sahibi, onun yalnız nifakını arttırır!.."³⁴²

Bid'at Sahibi'ne Tavır Almanın Kişiyi Kazandıracakları

Herkim bid'at sahibinden yüz çevirirse, Allah onun kalbini iman ile doldurur; Bid'at sahibini azarlayan kişiyi ise, Allah en dehşetli günde eminliğe çıkartır. Bid'at sahibini tahkir edeni ise Allah, cennette yüz derece yükseltir.

Bid'at Sahibi'ni Sevmemek

Allah için, hiçbir zaman bid'at sahibi'i sevme!

**Allah'ın İzni ve İnayeti İle Kitap Burada Sona
Erdi. Allah'a Hamd Olsun.**

³³⁹ Ebu Nu'aym, el-Hilyet'ul Evliya, 8/103; ; Lalekai, İ'tikad Ehl'is Sünne, 4/638 #1149; İbni Batta, el-İbanet'ul Kubra, 475

³⁴⁰ Metinde geçmekte olan: "Allah bir adamın, bir bid'at sahibinden nefret ettiğini bilirse..." ifadesi diğer nüshada: "Aziz ve Celil olan" ziyadesi ile geçmektedir: "Aziz ve Celil olan Allah bir adamın, bir bid'at sahibinden nefret ettiğini bilirse..."

³⁴¹ Ebu Nu'aym, el-Hilyet'ul Evliya, 8/103; İbn'ul Cevzi, Telbis'ul İblis; İbni Asakir, Tarih, 45-199; Hatib, Tarih, 15/263; Şeyh'ul İslam İbni Teymiyye, Mecma'ul Feteva, 18/346

³⁴² Lalekai, İ'tikad Ehl'is Sünne; İbni Batta, el-İbanet'ul Kubra, #429